

ADI DOHOTARU

Protestatarul

o istorie participativă

FIECARE CETATEAN
PROPRUL POLITICIAN

Protestatarul.

O istorie participativă

Adi Dohotaru

Protestatarul.
O istorie participativă

Tracus Arte

2012

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DOHOTARU, ADI

Protestatarul. O istorie participativă/ Adi Dohotaru

București : Tracus Arte, 2012

ISBN 978-606-664-013-8

821.135.1-4

www.tracusarte.ro

Editura Tracus Arte

București, str. Sava Henția, nr. 2, sector 1

© 2012 Tracus Arte

Cuprins

Introducere	7
Capitolul I Portretul activistului în studenție	17
Subzistența precede existența (nr. 1, mai 2004)	21
Mai du-te băi în pizda mă-tii! (nr. 2, iunie 2004)	26
Maneaua universitară (nr. 3, octombrie 2004)	32
Campania de DeRADizare (nr. 4, noiembrie 2004).....	38
„Ordinea firească este CD – complement circumstanțial” (nr. 5, decembrie 2004).....	42
Un profesor plânge (nr. 6, februarie 2005).....	48
11 revendicări (nr. 7, aprilie 2005)	53
Fițuica blog (nr. 8, mai 2005, nr. 9, iunie 2005)	71
Eșecul presei studențești (nr. 10, octombrie 2005)	74
„Contrar regulamentului de susținere a lucrărilor de licență...” (iunie 2006)	81
Epilog (iunie 2006).....	90
Capitolul II Dreptul la oraș	94
Boema situaționistă	97
Ochelarii roșii ai lui Matei Corvin	98

Rugăciune către Noua Sfântă Treime - Capitalul,	
Tehnica, Profitul.....	103
Pictura e în stradă	109
Reacție în lanț	116
Marșurile bicicliștilor.....	117
Cruciada vehiculelor cu autotalpă.....	121
Critical mass	125
Opt pătrățele de critică socială	137
Reaproprierea Parcului Feroviarilor	139
Deschiderea școlilor în afara școlii	161
Neoliberalism vs. întrebuintare în comun a resurselor.....	167
Ecologia ca economie permanentă	177
De la jurnalism la activism civic	178
Noua Piață a Universității din anii 2000	183
Utopia unei lumi fără gunoaie.....	201
Evul Media: „Aici nu e democrație pe banii mei”	214
Capitolul III „Disprețul vostru / Protestul nostru”:	
cum am văzut manifestațiile din ianuarie-februarie 2012	
și urmările acestora	222
„România, stat polițienesc”	233
„FIECARE CETĂȚEAN, PROPRIUL POLITICIAN”:	
Democrația participativă și bugetul participativ.....	243
„SOLIDARITATE”: performance „Și eu sunt gunoier”	260
„PDL=USL=aceeași mizerie”:	
performance „Ofrandă lui Pluton”	268
Remarci Finale	275

Introducere

Lupt pentru o democrație participativă, pe care o văd ca deliberare cetățenească și acces la luarea deciziilor nu doar în sfera politică, ci și în cea economică. În pofida discursului neoliberal din ultimele două decenii care a triumfat în spațiul românesc, devine din ce în ce mai lipsit de ambiguitate faptul că democrația este diferită în mod fundamental de capitalism, ce presupune apropierea privată a profiturilor și muncă salarială, subordonată. Inegalitățile extreme, in justiția socială, acapararea economiei și politicii de o rețea oligarhică de actori și neîncrederea cetățenilor că pot participa la procesul de administrare a unei comunități poate fi înțeleasă dacă este acceptată contradicția structurală dintre democrație și capitalism. Piața, ca agora politică și economică de competiție și cooperare a intereselor diverse, poate funcționa echilibrat atâta timp cât există premisa deliberării largi, a implicării cât mai multor grupuri de acționari ale unor bunuri comune. Așa cum capitalismul corporatist și financiar nu este democratic, contractul social care a condus la crearea sistemului reprezentativ și

electoral este depășit. Dincolo de critica *bailout-ului* financiar și a inegalităților economice pe care le-am văzut în anul 2011 la mișcările *indignados* sau de tip *occupy* ori la manifestațiile autohtone din iarna anului 2012, mișcările protestatate presupun punerea în paranteze a democrației reprezentative și a problemelor legate de delegarea deciziei. De aceea, nu existau oameni care să negocieze seturi fixe de revendicări cu autoritățile, ceea ce a făcut ca mișcările de tip *occupy* să devină un fel de bulă utopică, de discuții politice avangardiste, bazate pe principii radical-consensuale, așa cum nu vedem în viața noastră de zi cu zi. În urma acestor mișcări, se articulează necesitatea găsirii unui nou contract social care să presupună un consens mai larg asupra politicilor sociale și economice care ne afectează viața. E nevoie de noi constituante care să legitimeze o altă democrație și care să amendeze major sistemul reprezentativ învechit.

Democrația reprezentativă pe care o moștenim din secolul XIX propunea o sferă publică menită să vegheze interacțiunea dintre indivizi privați ca proprietari privați. Vechiul contract social care a născut democrația reprezentativă nu trebuie anulat, ci reformulat. Delegarea strictă a responsabilităților către aleși nu mai este legitimă având în vedere vastele procese tehnologice din ultimele decenii, construirea de spații publice care pot fi folosite ca forumuri deliberative și nivelul crescut al educației în ultimele secole, care permit crearea unor zone de decizie publică, directe sau mediate, autonome și dispersate. Propun un model al autonomiei individuale care se bazează nu pe forța acumulării de proprietate privată și de mijloace de producție, ci care derivă din solidaritatea participării cetățenești la producția comună. Pentru ca acest lucru să fie posibil, capitalismul, marele „imperiu al necesității”,

trebuie recunoscut de către orice cetățean ca o ideologie specifică unui timp istoric și nu naturalizat ca ultim orizont al omenirii. Autonomia individuală și de grup la care mă gândesc nu este, bineînțeles, strict de natură politică. După producția comună, mașinăriile se vor opri. Este loc de meditat asupra universului și a morții, este mai mult timp de făcut dragoste și avem spațiu să ne împărtășim sau să ne diferențiem.

În narațiunile din paginile următoare, indiferent că fac referire la activism studentesc sau civic, nu analizez pe larg gândurile schițate mai sus, ci narez, dintr-o perspectivă și experiență proprie, posibilitățile întrevăzute ale unei democrații participative. Ilustrez potențialul formării unor mici „paradisuri“ temporale și spațiale, care se pot multiplica și răspândi dacă vor fi conștientizate incongruențele dintre un sistem capitalist care a acaparat sfera relațiilor private și publice, în esență oligarhic, și democrație, ca forum social cu acces egal. Conștientizarea incipientă în spațiul românesc, vizibilă la manifestațiile din iarna anului 2012, va conduce la coagularea unor grupuri de cetățeni protestatari. În primul eseu, pun accentul pe începuturile activismului meu studentesc din jurul unei „fițiuci” redactate alături de colegi de facultate, îndreptat împotriva unei structuri instituționale ierarhice și incompetente, instituție apărută ca rezultat al „cererii pieței” și al mirajului nondomeniului comunicării mediatice. În al doilea eseu, mai larg, despre dreptul cetățenesc la oraș, filtrez subiectiv un activism frust, creativ și reactiv, la îndemâna oricărui dintre noi, în afara cadrului societății civile instituționalizate, a proiectelor ONG cu limba lor de lemn, finanțate de stat sau corporații, și care sunt accesibile unei elite sociale. Iar în al treilea eseu, caracterizez ca participant și marotor protestele sociale din ianuarie-februarie 2012 și breșa

ulterioară deschisă de energia civică a dezghețului din iarnă. În primul eseu sunt mai narativ pe modelul romanelor non-ficționale citite în perioada redactării acestei părți. În al doilea eseu, cel mai larg, sunt influențat de o literatură activistă occidentală foarte puțin cunoscută la noi, care încearcă să transpună concepte așa-zis radicale într-o practică zilnică. Oripilat fiind de diferența dintre creierul enorm și deformat al stângii intelectuale contestatare și corpul său politic, pipernicit și blegit, încerc să clădesc mușchi care să echilibreze acel creier care și-a mutilat, prin exces de analiză uneori și visare alteori, trupul. Al treilea eseu, este mai balansat în raportul dintre inserturile analitice și practica protestatară, chiar dacă stilurile diferite zgârie ochiul cititorului acomodat ori cu stilistici narative ori cu lecturi teoretice, și ilustrează tipul de intervenție publică care va distila reacția de indignare spre care o să mă îndrept după 30 de ani.

Am ales titlul *Protestatarul. O istorie participativă* pentru că înțeleg protestul ca o formă de intensitate a prezenței publice. Este efortul, vitalitatea și energia de care avem nevoie în exprimarea unor adevăruri, cauze sau probleme. În sensul acesta, oricine poate să devină activist. Eu sunt istoric și jurnalist, de pildă. Nu este o formulă limitată la sectorul ONG sau la nivelul mișcărilor informale și spontane care încep să se formeze și în România, așa cum s-a văzut la manifestațiile din ianuarie 2012. Apoi, activismul meu protestatar este o exprimare fermă a unei cetățenii mai democratice, a unei societăți mai incluzive și egalitare. Deși există și alte forme de activism religios, financiar ori politic (ca lobby, de exemplu), ele nu sunt percepute astfel din simplul motiv că valorile neoliberale sau conservatoare la care fac referire aceste mișcări sunt naturalizate ca atare. În percepția mea, activistul protestatar merge contra

sedimentării unor percepții ierarhizate despre societate, despre diviziunea socială a muncii ori despre dreptul câtorva, puțini, să se exprime în spațiul public.

Activistul protestatar este oarecum diferit de intelectual, cu perspectiva sa auctorială, în sensul în care acționează orizontal, dintr-o perspectivă militantă conștientă, ceea ce înseamnă asumarea unei parțialități de vederi. Activistul generic nu are pretenția conferirii unui orizont de sens, nu „explică” ori „analizează” lucrurile dintr-o poziție verticală, de „sus”, de unde s-ar vedea orizontul. Nu mai există un orizont de sens, iar când acesta există devine o fuziune de orizonturi, care e întrezărit doar în urma unei negocieri continue între participanți. Desigur, și în retorica discursivă intelectuală există poziționări similare, dar în practică acest lucru nu se prea întâmplă. Pretenția intelectualului este de a fi în afara jocului, ca antrenor, arbitru ori spectator, care observă imaginea de ansamblu. La un astfel de ghidaj trebuie renunțat, oricum percepția asupra rolului vizionar al intelectualului este în declin. Cu toate acestea, în spații provinciale ca cel românesc mai există această așteptare și pretenție că intelectualul ar putea îndeplini o funcție de leadership moral. Dacă un intelectual-statuie ar arăta cu degetul orizontul, copilul-activist s-ar uita ca idiotul la degetul lui. Alții ar râde că nu înțelege, dar de fapt intelectualul nu surprinde acea ingenuitate participativă a jocului în care orizontul de sens dispare. Protestul cetățeanului activ în cetate e situare. Mental percepem oarecum asta, dar încă nu avem reflexele și infrastructura politică pentru a o face constant, pentru a ne situa pe o anumită poziție și a dezbate fragmentele de gândire pe care stăm. Situațiile prezentate în volum sunt momente intense și pasionale menite să ne deturneze de la practicile apolitice cotidiene în care suntem setați de politica electorală, mass-media și

capital. Pedagogia protestatară propusă uneori cu patos, alteori cu butaforie se dizolvă în mici povești, pentru că doar narațiunea fiecăruia - DO IT YOURSELF – ne poate activa ca subiecți ai istoriei noastre, nicidecum un cadru analitic re-prezentat de figuri intelectuale sau politice marcante. Nu toate mișcărilor pot fi spontane și informale de tipul DIY, așa cum sunt campanii ample în care m-am implicat ca manifestațiile din ianuarie 2012, *Campania Salvați Roșia Montană* sau acțiunile *Grupului de Lucru al Organizațiilor Civice* (gLOC) pentru desființarea celui mai mare ghetou arondat unei gropi de gunoi din spațiul european. În afara unor episoade legate de Roșia Montană și Pata Rât, pe care le punctez episodic, am preferat să descriu pe larg aceste campanii cu altă ocazie, cu scopul a accentua pentru un public preponderent tânăr necesitatea de a se activa cotidian cu referire la situații punctuale din jurul său pe care să le conecteze treptat cu alte probleme *glocale*. Implicarea directă în campaniile mari poate fi demobilizatoare din cauza complexității lor, de aceea cred că începutul protestatar poate fi mai modest, mai personal. Preconizez pentru spațiul românesc că doar mobilizările atent contextualizate, chiar mici și sectoriale, pot crea infrastructura ideatică necesară pentru confruntările sistemice mai largi pe care le presimt în anii care urmează și al căror haos creativ pot pune bazele unui alt tip de democrație.

Activistul protestatar la care fac referire se diferențiază și de politician. De aceea, încrederea sa într-o democrație electorală, a delegării deciziilor către o elită economică și politică cu pretenții de „reprezentativitate” a scăzut. În schimb, avem un cetățean auto-delegat, care nu mai acceptă vechiul contract social și caută soluții pentru o democrație participativă reală. În acest sens, la protestele clujene din ianuarie 2012 Grupul pentru Acțiune Socială

(GAS), din care făceam parte, a propus pancarta „FIECARE CETĂȚEAN / PROPRIUL POLITICIAN”. Noile tehnologii și percepții sociale permit o astfel de societate mai consensuală, însă bătălia este deocamdată inegală. Dincolo de diferențieri, cetățeanul protestatar avut în vedere, activistul pierdut în orizontalitatea unui conflict sau a unei cauze, subsumează funcția critică a intelectualului și rolul presupus reprezentativ al politicianului și devine o sinteză a acestora.

Dincolo de concepțiile mele socialiste (în sens larg), am ajuns la protest și la practica nesupunerii civice citindu-i pe Henry David Thoreau, cel care a propus conceptul, apoi pe Mahatma Gandhi, Martin Luther King, dar și scrierile altor reprezentanți radicali din cadrul unor mișcări altermondialiste, care au continuat ori îmbogățit demersurile scriitorului anarhist american. Încă din primul an de facultate, mi-a rămas impregnat eseul lui King scris pe marginile unui ziar într-o închisoare din SUA. King a fost arestat ca urmare a unei demonstrații împotriva segregării rasiale care nu era autorizată de autorități. El a explicat lipsit de podoabe acțiunile directe de acest fel prin faptul că există o diferență între lege și justiție și între legi juste și legi nejuste. Tot în acest sens, când instituiam acte simple de nesupunere civică asemenea blocării unor artere sufocate de mașini alături de câteva zeci de bicicliști în vreun *critical mass* sau când participam la proteste care nu erau supuse notificării către autorități, atacam acele legi injuste, pentru că ele nu sunt rezultatul unor negocieri sociale largi. Iar dacă nu sunt rodul unui contract social consimțit, aceste legi și cutume trebuie să fie încălcate.

Apoi, privesc nesupunerea civică, asemenea unor fenomene similare ca mișcările de tip *occupy* (ocuparea piețelor în ianuarie în marile orașe ale țării întră în această

paradigmă) ori *sit-in-urile* anilor 1960, ca pedagogii critice negative. Rolul acestor pedagogii este de a contesta un sistem considerat injust. Apoi, ca în mișcările de tip *occupy* se caută formule consensuale de negociere asupra problemelor structurale ale capitalismului, chiar dacă nu se articulează la modul pozitiv și programatic modalitățile de coagulare politică largă pentru a răsturna, din varii perspective reformiste sau revoluționare, actualele dezechilibre de putere. Pe baza actualelor indignări morale, mult mai greu de creionat teoretic și ca practică recurentă sunt noi meta-narațiuni care să ne subjuge și să ne capaciteze spre un imaginar politic proaspăt, adică spre acele principii și mișcări alternative de, stângaci spus, „supunere” civică și politică pentru noi idealuri și valori, mișcări care să fie mai disciplinate, mai consensuale, și totuși pluraliste și autonome și care să își propună răsturnarea unui sistem al inegalității generalizate. Avem destule exemple anterioare de coagulare largă: partide, sindicate, coaliții asociative naționale și trans-naționale, cooperative, avangarde revoluționare și artistice. Putem căuta formule noi de coalizare ori se pot revitaliza altele provenind dintr-o tradiție radicală. Dacă respect nesupunerea civică, m-am ghidat adesea după acest concept și mă va mai călăuzi pe viitor, miza ar fi totuși de a articula insidios și sedicios alternative la actualul sistem, nu doar a-l destructura, atitudine legitimă desigur, printr-o atitudine fermă ori flamboaiantă la proteste sectoriale mai mici sau mai mari.

E totuși remarcabil succesul nesupunerii civice. Atâta timp cât ne menținem într-un spațiu „civic” lucrurile sunt relativ acceptabile, putem fi priviți cu o oarecare benevolență de sistem, dar cum ar percepe societatea „nesupunerea politică”? Nesupunerea politică însă este imposibilă atâta timp cât logica gândirii „politicului” se menține

în termeni ideologiei neoliberale dominante. Politicul este un spațiu murdar și de neatins în imaginarul autohton, ceea ce conduce la acapararea sa de către coruptibili mediocri sau simpli interpuși ai marilor agenți economici, tendință care conduce la alte cereri de reformă înțelese ca privatizare și la infuzia de decidenți așa-zisi tehnocrați sau experți, colonizați de paradigmele capitalismului financiar. Nesupunerea politică este nerealistă atâta timp cât societatea civilă se poziționează în mod clasic în afara structurilor de putere ale statului și capitalului și sancționează doar derapajele puterii și nu logica puterii în sine.

Neîncrederea și apatia sunt vaste, atotcuprinzătoare, fragmentarea e logica sistemului. Capitalismul neoliberal este într-atât de internalizat, încât nu se întrevide „succesul” altor variante de organizare socială. Dar „succesul” există deja și constă în acea coagulare spontană, critică și tenace, vizibilă în mici oaze sociale, de a aduce pe agenda publică diverse probleme ignorate de înalții decidenți politici și economici. Toate poveștile mele din paginile următoare sunt mărturie a acestui „succes” incipient. Până la urmă, reușita nu trebuie să fie doar acel *output* al soluționării, al rezultatului, al unei logici secvențiale, cronofage. Contează mai mult procesul deliberativ în care sunt angrenați participanții, relațiile de prietenie și rudenie ideatică ce se formează, camaraderia, momentele *kairotice* de interacțiune, senzația de împuternicire a cetățenilor, egalitatea de relaționare propusă... Mă refer la egalitatea ca sentiment, nu mă gândesc la acest concept în termeni cuantificabili sau „naturali”. Ceea ce presupune dorința de a trăi într-o comunitate solidară ca interese și armonioasă, în ciuda diversității de comportamente și aptitudini. Nu este doar egalitatea în fața lui Dumnezeu sau egalitatea în fața legii, este egalitatea în care omul este referentul. Ca să

ne simțim egali între noi, trebuie să ne identificăm ca atare. Și cine se identifică atunci când trece prin ghetoul clujean Pata Rât cu acei oameni „inferiori” cu tenul închis și, desigur, „jegoși”? Cine se înfrățește cu „superiorul” „gras” în costum care își parchează mașina supradimensionată în fața vilei opulente? Dacă vom avea o societate cu asemenea dizarmonii, egalitatea este imposibilă. Iar egalitatea de acces la deciziile care ne privesc este condiția libertății democratice și autonomiei fiecăruia de gândire și de evadare în intimitate. De aceea, noi protestatarii, trebuie să ne luptăm cu adversarii ei din mediul politic, financiar și tehnocratic până la capăt pentru crezurile noastre egalitare și libertare. Iar lupta democratică începe în stradă, în piață, motiv pentru care în carte există atâtea referiri la stradă și la un activism studențesc și cetățenesc la firul ierbii. Doar prin stipularea clară, rezonantă și colectivă a conflictului, lucru care se întâmplă de regulă în stradă, putem muta apoi lupta pentru o democrație mai largă în forumuri deliberative, în spațiul mass-media, la locul de lucru.

Dincolo de rolul meu de protestatar, acest bastard al tuturor instituțiilor, sunt și narator. Iar istoria pe care o scriu este participativă pentru că, paradoxal, rădăcinile istoriei nu sunt în trecut, ci într-un viitor negociat perpetuu. Dar nicio inflație de sensuri și analize din partea intelectualilor consacrați și a politicienilor recunoscuți nu ne va arăta orizontul, căci el nu există. Există doar Aici și Acum.

Portretul activistului în studenție

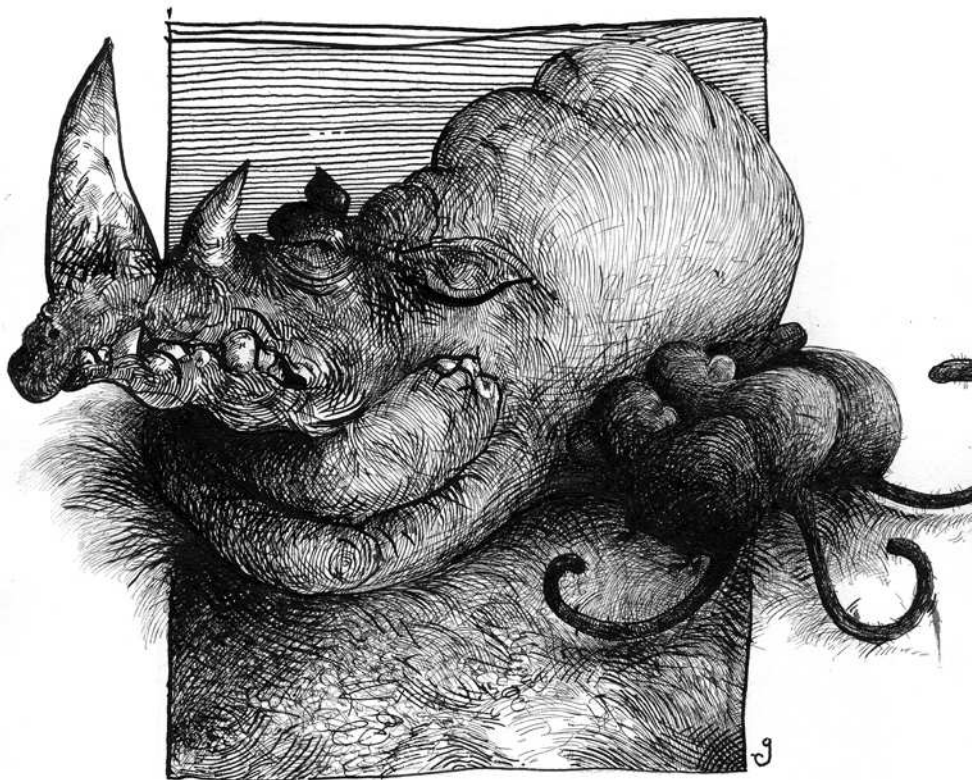
The personal is political, sună un slogan feminist celebru din anii '60. Profesorul Ovidiu Pecican ne ceruse mai demult, la un curs pe care îl predase la masteratul de *Istoria Imaginilor* din cadrul Facultății de Litere, să scriem un eseu ce abordează sfera studiilor politice, dar cu valențe literare. A ieșit o schiță, care stă la baza rândurilor de mai jos. Numele vehiculate în politică – Bănescu, Tăriceanu, Geoană, Boc etc., nu neapărat că nu îmi spuneau nimic ca să scriu ceva în zona asta, însă erau prea uzate. *Star sistem*, variantă politică. Cred că genul ăsta de focusare exclude prea drastic participarea cetățeanului de rând în treburile politice. Așa că am preferat să adaptez sloganul feminist la situația întâlnită ca student al Secției de Jurnalism, Facultatea de Științe Politice, Universitatea Babeș-Bolyai.

Scriu o combinație de eseu, istorie participativă și scriitură non-ficțională, ultimul gen fiind asemănător oarecum cu tehnicile non-ficționale ale lui Norman Mailer și Hunter S. Thompson și mai puțin cu modelul impersonal, auster de roman non-ficțional al lui Truman Capote, alt scriitor pe care îl admir enorm. Povestesc despre conflictele dintre

studenții „golani” și profesorii din conducerea Facultății de Științe Politice. Conflictele erau politice, dacă ne gândim la sintagmă ca administrare democratică a unui anumit spațiu, în acest caz universitatea. Generația noastră de studenți practica la nivel micro un soi de democrație participativă și revendicativă. Aș zice că aveam două filiații, chiar dacă modelele istorice și intelectuale nu erau determinante: protestele din Piața Universității din 1990 și dizidența anticomunistă, de care aflam la cursurile Ruxandrei Cesereanu, și stânga șazecistă occidentală. Eram enervați că studenții sunt excluși de la procesul decizional din facultate, că sunt masă de manevră pentru vistieria universității și că profesorii sunt slab pregătiți metodologic, dar și că nu au un proiect paideic. Eram indignați de lipsa de apetență intelectuală în rândul tinerilor și că preocuparea majoră a studenților este dobândirea unor „competențe” necesare absorbției pe piața muncii. În anii 2000 era deja formată prima generație de copii colonizați de sistemul neoliberal care profitau de orice oportunitate de muncă pentru a face parte din noua societate de consum. Extrem de fragmentați și egoiști, puțin preocupați de un interes mai general, imposibil de formulat fără asociere și dezbatere, studenții erau dominați de idealul carierei personale și de puțința de a accede prin munca în țară sau străinătate la bunuri care nu erau la îndemâna părinților lor.

O parte din anul nostru de la Jurna eram grupați în jurul revistei studențești *Exi(S)T*, unde apăreau, printre altele, articole critice la adresa universității și a unor profesori, considerați de noi incompetenți.

Mă uit retrospectiv și îmi dau seama că nu revista în sine e importantă, cu stângăciile ei discursive, ci atitudinea promovată, opusă atmosferei universitare pasive, de non-combat. Uneori văd perioada drept adolescența mea

întârziată. Vremuri faine, nu doar pentru că frecam menta prin biblioteci, ori la discuții prin baruri și terase, ci și pentru că încă nu munceam *nine to five*, ca atâția studenți de acum nevoiți să se întrețină. Cred că poveștile au relevanță pentru că am fost o generație aparte, critică și cu izbucniri contestatate, spre deosebire de alte generații serviabile de studenți din Cluj și din țară. Grandoman cum eram, adesea stăteam în oglindă și clamam autoironic, asemenea lui Ludovic al XIV, „Protestul studentesc sunt eu!”. Ei bine, acum, după ce au trecut mai mulți ani, accept democratic mai mulți aristocrați și capete încoronate ale protestului studentesc. Deci, generația mea, excepțională din nefericire în anii 2000, poate spune „Protestul studentesc eram noi”, pe când alții dormitau prin amfiteatre sau, după cum creionează Radu Gaciu, sugeau necritic aptitudini și competențe de la sânul rinocerilor universitari.

Subzistența precede existența

(nr. 1, mai 2004)

Abordăm ca tematică a primului număr în fișuica *Exi(S)T* migrația forței de muncă în țările UE și în America de Nord. Textele nu sunt foarte grozave, apar greșeli de ortografie și e prea multă opinie (problema generală a revistei...), în detrimentul factualului și stilului informativ. Alegem subiecte ca migrația forței de muncă și *brain-drain*-ul pentru că sunt pe buzele tuturor. Studenții se întreabă dacă rămân după facultate în România. Avem prieteni care s-au dus în SUA cu un program de *work and travel* și nu s-au mai întors. Astfel, jumătate din foștii mei colegi voleibaliști, jucători în divizia A la Universitatea Cluj, au plecat peste ocean în decurs de un an și au decimat astfel echipa. Mai bine de o treime din atleții generației mele, performeri la nivel național și internațional, au plecat la muncă în afară. Și exemplele pot continua... De aici și numele revistei *Exi(S)T*, reprezentată grafic cu un *S* căzut și motto-ul tematic al primului număr: „Should I stay or should I go?”, refren celebru al formației *The Clash*. În promourile pe care

ni le facem la CD Radio cu ajutorul lui Dodo Runcanu, pasișăm celebrul aforism al lui Sartre pe ritmurile trupei *The Clash*: „Existența precede esența” și susținem că România este țara în care subzistența precede existența. Poza de pe prima pagină îmi pare mai haiosă și mai sintetică pentru situația migrației decât articolele în sine. E luată o fotografie de pe internet cu sute de alergători dezbrăcați complet, toți bărbați, la ceea ce pare un maraton pentru o cauză anume. Noi doar adăugăm în photoshop un banner, în spatele lor, pe care scrie ROMÂNIA. În editorial, legăm această imagine, șocantă și teribilistă, de articole și pomenim cum plecăm precipitați, de-a valma, *goi* la buzunar... Precauți la început ca să ne rodăm între noi, niciun articol despre facultate.

Fițuica era concepută de mine și de Bianca Felseghi, iubita și colega din timpul facultății, ca să ne formăm mâna alături de colegii de an. Bia, cu frumusețea ei simplă, lipsită de brizbrizuri, cu umorul și directetea ei, cu tonul jovial, caustic și colorat, a ținut de fapt revista. Spre deosebire de mine, perceput ca lider al redacției, dar care eram prin „ceruri nalte” uneori, ori prea aspru alteori în judecățile morale, ca să coordonez bine echipa. Încă nu eram pregătiți să intrăm full-time în presa „adultă”, deși colaboram cu diverse instituții media. Vroiam să mai citim, să ne mai distrăm... Am compartimentat revista pe domeniile clasice de interes, de la social, politică, ecologie, până la cultură. Abordarea varia ca gen, aveam reportaje, interviuri, anchete, pamflete și manifeste, deși articolele de opinie predominau. Însă, cel mai important, vroiam să facem o revistă care să acopere probleme de ordin universitar, mai ales că presa locală nu era îndeajuns de critică, din lipsă de informații ca urmare a inexistenței dezbaterilor și contestațiilor, dar și din cauza unui marketing bun al UBB.

După cum am povestit mai târziu și cu Horațiu Damian pe messenger, preparator la Jurnalism pe „vremea noastră”, unul dintre motivele pentru care am înființat revista, la sfârșitul anului II, era slaba calitate a actului de predare, vizibilă la mulți profesori:

Eu: Care erau punctele slabe ale catedrei?

Horațiu: Metode de predare învechite. Inerția lui „lasă că merge și așa”

Eu: În ce sens învechite, ce trebuia îmbunătățit?

Horațiu: Prea multă fascinație pentru birocrăție, științificoză și intelectualită. Păi, în secolul XXI mai folosești și suportul scris și materialele audio-video... La câte cursuri ați avut parte de ele? Și la câte era dictare? Mai scoți oamenii pe teren...

Eu: Nu prea am avut parte, îi drept, ca să nu mai vorbesc de aparatura necesară pentru teren.

Horațiu: Singurele care au făcut teren le știi: Miruna Runcan și Ruxandra Cesereanu!

Eu: [zâmbesc nostalgic].

Horațiu: Apoi, mi se pare normal să îi încurajezi pe cei care încearcă să inoveze, să învioreze, să vină cu lucruri noi. Nu să le arăți semnul lui ciuciu. Cum s-a întâmplat.

Alți foști absolvenți din generații diferite își amintesc de conflictele repetate dintre studenți și catedră, adesea surde, rareori deschise. Mihai Pedestru deplânge faptul că au fost puține generații care au intrat într-un conflict frontal și sincer cu profesorii. „Promoțiile care ne-au urmat au fost mult mai docile, iar asta cred că se datorează unei schimbări paradigmatică în modul tinerilor români de raportare la lume. Mai simplu spus, pe noi ne-a enervat visceral impostura cu rânjete pe față, iar cei care ne-au urmat au acceptat fără menajamente să se facă frate cu dracu' pentru

că, nu-i așa, puntea s-a scurtat și ține doar trei ani. Ceea ce cred că ne-a făcut pe noi să ne aruncăm în conflictul acela, inutil, până la urmă, a fost faptul că vroiam de la școală și altceva decât o diplomă”, își amintește el. Un exemplu de incompetență crasă a fost când profesorul Mircea Popa i-a întrebat ingenuu „dacă se mai dau buletine de știri la cinematograf”. Stupoare, râsete. „Furibund, s-a apucat să urle că precis nu știm cine a fost Maruca Cantacuzino. Ne-am ridicat aproape toți, în mijlocul cursului, și am plecat. Asta a fost, cred, una dintre primele reacții reale la tensiunile care mocneau, oricum, de mult”.

Camelia Jula, redactor-șef la *Carusel*, una dintre efemelele reviste studențești apărute în perioadă, mărturisește că diferența între studenți și profesori consta în faptul că unii își doreau provocări profesionale și intelectuale, atitudine, spirit civic, să chestioneze lumea din jur, pe când profesorii își doreau „cât mai puține bătăi de cap, nicio provocare, niciun spirit care să agite apele”. Un exemplu de dezacord major erau revistele studențești: „Conducerea voia să fie laudative, cumiști, să nu critice, să nu atragă atenția asupra lucrurilor, să vorbească numai despre «mărețe realizări». Noi voiam să scriem despre faptul că sub titulatura unui curs se făcea, de multe ori, cu totul altceva, dar cursul continua să se numească astfel pentru ca profesorul titular să aibă ore, deci activitate, deci bani”.

Adrian M. Popa își pomenește de un conflict din anul I, când un coleg scrisese un articol de opinie în care reclama, fără să dea nume, faptul că o parte dintre profesori nu se ridică la așteptările studenților. Colegul simțea o neîmplinire: „Vorba aia, plasa cu mâncare îi străbătea o țară întregă până să îi ajungă la Cluj. Cineva, dintre cei care predau la Jurnalism, s-a simțit după ce a publicat articolul și a făcut scandal la un curs. La seminar a venit cu toate

diplomele obținute ca să ne arate că e competent. A fost hilar. Și penibil de-a dreptul. A întrebat cine a scris articolul, să se ridice în picioare. S-a ridicat. Au urmat tot soiul de replici. Câțiva dintre noi i-am ținut partea. Cei mai mulți au tăcut. Colegul meu, care acum lucrează la o televiziune din București și care mai apare cu microfonul în mână pe la știri, a fost departe de a fi un model ca student și are hibebele lui ca jurnalist. Însă și-a exprimat o opinie atunci. Zâmbesc ironic de câte ori îmi aduc aminte de acest moment și îl pun lângă «prostiile» pe care le-am învățat, ca jurnalist, despre libertatea de expresie și articolele de opinie. Chiar dacă a fost publicat atunci, în urma unei astfel de intervenții precum cea pe care a avut-o acel dascăl, au fost descurajate astfel de ieșiri”.

Mai du-te băi în pizda mă-tii!

(nr. 2, iunie 2004)

Primele altercații cu facultatea. La rubrica *Bo(n)ul de lectură*, David Gheorghită și cu mine analizăm și parodiem deopotrivă cartea *Circulația informației*, ce aparține profesorului Călin Rus. Alegem subtitlul „o perlă de carte” și ne semnăm *Exi(S)T din facultate*. Studiul era cică la baza cursului *Jurnalism de investigație*, pe care Călin Rus îl predă fără să aibă, în opinia noastră, nicio pregătire în domeniu. Astfel, la p. 27 aflăm că: „Agențiile universitare relatează despre toate domeniile vieții publice, având însă și ele punctele forte. Agențiile specializate și serviciile de presă tratează anumite teme și domenii”. Cartea abundă în astfel de banalități, de aceea comentăm dur că s-a gândit mult „don profesor până a scos din puțul gândirii cujetări atât de adânci întru știința jurnalismului de investigație”. La p. 30 dăm peste o altă afirmație de un truism stupefiant: „În timpul unei conferințe de presă, pot fi și trebuie puse întrebări, desigur, dacă acestea există”. Ne hlizim când parcurgem alte aberații, care nu sunt neapărat exagerări ori

teorii hazardate, cât enorme locuri comune: „Investigarea. La început se pot obține prin telefon informații utile despre locul în care începe investigația” (p. 32). Devine evident pentru noi că profesorul Rus nu a realizat în viața sa vreo investigație jurnalistică. Mai mult, e certat cu logica, așa cum lasă deșănțat la vedere definițiile sale circulare: „Interviul liber constituie cea mai liberă formă a interviului... (p. 57)”. „A fost cea mai penibilă carte din care am învățat vreodată”, mi-a confirmat unul dintre colegii care s-au transferat la facultatea de jurnalism din București, Gabi Gal. Ei motivau transferul prin slaba calitate a actului de predare, dar și șansele mai mari de a se realiza jurnalistic pe piața media din capitală. Dacă în comentariul nostru acru îl lăsăm pe *Herr Professor* repetent la logică, jurnalism și bun simț (nu se prezentase la niciun curs, deși noi așteptasem pe holuri de câteva ori), în schimb, proclamăm nerespectuos că îl „premiem” pe un alt plan și spunem că în „școala vieții ești as”, căci altfel nu ne explicăm cum „ai ajuns să predai”. Eram la David acasă, unde tehoredactam primele numere ale revistei. „Ne-am distrat teribil pe niște sound-uri pinkfloydiene citind aberațiile din cartea lui. Ai ieșit afară să fumezi și eu râdeam singur citind de pe foi. La un moment dat, am vrut să ne semnăm amândoi cu numele noastre, da’ ne-am răzgândit”, spune David, alături de care am colaborat super ok la începuturile revistei, deși el părea să trăiască într-o boxă imensă din care duduia *Dream Theatre*, în afara boxei totul fiind în surdină. „După ce am scos revista de la tipografie, la Garamond, am cărat-o proaspăt tipărită și pusă-n baloturi. Doamne, grele mai erau! Le duceam la tine. Îmi amintesc cum ne-a felicitat taică-tău și ți-a dat ceva bani de bere”, râde David, care știe că unul dintre etaloanele mele se măsoară în beri.

Și urmează examenul. Erau tâmpeniile obișnuite din

carte. De pildă, la așa-zisul curs de „Jurnalism de investigație” primim o întrebare despre ancheta prin poștă! Mă hlizeam imaginându-mi un articol investigativ în care las ca jurnalist întrebările în blocul lui Boc și aștept câteva săptămâni până trimite primarul o scrisorică roz și parfumată, cine știe, cu răspunsurile. Bineînțeles, Rus vorbea despre anchete sociologice prin poștă... Ies printre primii de la examen. Mă duc jos la o țigară. Vine și Bia după puțin timp.

— Cum a fost?

— Măi, la început, am scris și io ca toată lumea, dar apoi mi-am ieșit din sărite!

— Ei, na...

— Păi, am scris și de la mine, dar apoi nu mai știam și toată lumea copia, așa că m-am apucat și eu cu copy paste. Da' mă muștra parcă ceva și, bang!, am un declic. Îi zic lui Rus așa: „Chiar în acest moment copiez de la colegi, după cum copiază toată lumea, iar dvs. știți foarte bine acest lucru, dar nu comentați nimic pentru că sunteți cu musca pe căciulă, că predați un curs la care nu aveți absolut nicio pregătire!”

— Nu cred!, se distrează Bia.

— Deja au venit și ceilalți colegi, au auzit ultima parte din ce am zis. Am public, pot să declam liniștit:

— Băi, dup-aia am început să o dau super hard-core...

— Bă, tu i-ai zis că copiezi de la mine?!, zice Dragoș Stan.

— Îhi. Da' apoi i-am zis așa și cu litere subliniate să înțeleagă omu':

„Dacă ar fi să aplic pe teren conceptele pe care ni le-ați scris dvs. în curs și aș fi la un material și i-aș zice așa cameramanului:

— Știi, Dane, că pentru o investigație la început se pot

obține informații utile la telefon despre locul în care începe investigația?

— Hă, ce vrei?

— Și știi că... [Bag ceva aberație pseudo-teoretică dintr-o carte de-a lui Herr Professor. Atunci am citat din memorie mult mai aproximativ, dar acum vă dezvălui, cu licență poetico-istorică, pentru că sunt din 2005 rândurile, nu din 2004, două mostre de gândire universitară, pline de truisme, locuri comune și non-sensuri]:

Prin prisma adaptabilității la prezent, avem tendința să credem că evoluția câștigă acceptând elemente noi și renunțând la cele vechi, însă prin prisma constructelor pe baza tradiției avem tendința să etichetăm drept pierdere renunțarea la elemente mai vechi și acceptarea celor noi. Procesul comunicării, așa cum am afirmat și anterior, nu face excepție de la această regulă îmbogățindu-se prin sărăcie, sau sărăcind prin îmbogățire.

sau

Dintre materialele tipărite, altele decât ziarele, actorii politici folosesc, broșuri sau foi volante, care conțin informații referitoare la un anumit partid sau candidat și care, în cele mai multe din cazuri, îndeamnă populația să meargă la vot. Aceste materiale sunt distribuite prin poștă, pe stradă sau la sediile partidelor politice sau cu ocazia mitingurilor electorale, adresându-se atât membrilor de partid, colaboratorilor direcți sau simpatizanților, cât și tuturor actorilor.

... etc. etc. într-un astfel de moment cameramanul ar răbufni și ar spune:

— Mai du-te băi în pizda mă-tii, ce... te crezi prof. univ.?”

Bia se uită compătimitor-amuzată la mine:

— U will never grow-up!

— He, he! Dup-aia i-am zis că dacă vrea jurnalism de

investigație ne-am putea interesa cu cei de la TVR cum a ajuns sa predea un curs unde nu are abilități teoretice.

Mândru de mine, ceilalți mă privesc juma cu admirație, juma ca la un nebun. Umflu peptul cu satisfacție... Redevin serios:

— Tipu' ăsta ne-a predat nouă, acuma o să le predea și la alți fraieri!

— Hai să facem ceva, intervine Dora Ghecenco, fire mai săritoare.

— Să vorbim cu Rad?, strâmbă din gură Letu Câmpan gândindu-se la șeful nostru de catedră.

— Nehhh, tot nu se rezolvă nimic, zice Dragoș Stan.

— Nu, măh, hai să facem ceva oficial... o petiție, convenim noi până la urmă.

Din tot anul câți eram atunci, vreo 55, că ulterior ne-am subțiat (unii au renunțat, alții s-au transferat), aproximativ 35 am semnat o petiție către șeful de catedră. În scrisoare, spuneam de ce un profesor care nu a lucrat în viața lui în presă, nu a scris vreun articol de investigație și care nici măcar nu are studii specifice ori pretenția să facă teorie și metodică a jurnalismului de investigație, nu poate preda un astfel de curs studenților. E prima petiție dintr-un șir relativ lung de revendicări punctuale, oficiale, dar nu am să le pomenesc pe toate aici. Gata cu bârfele pe la colțuri! David Gheorghită vede petițiile și articolele critice la adresa universității printre principalele atuuri ale revistei. „Cred că cele mai delicioase momente erau când îi vedeam ori simțeam iritați pe profesori în urma materialelor publicate în *Exi(S)T*. Era la fel de mișto și când ne vedeam colegii pe coridoare cu revista sub nas și zâmbind satisfăcuți pentru că tocmai au citit cum a fost pus la punct câte un profesor incompetent”, spune fostul tehnoredactor al fițuicii. „Și acuma stau și mă întreb: cum poți face un

Atelier TV fără să ții o cameră în mână?”, răbufnește el.

N-am primit niciun răspuns imediat la petiție, însă anul următor studenții mai mici cu un an au făcut cursul de „Jurnalism de investigație” cu un „cadru didactic asociat”, jurnalistul Viorel Nistor, care lucrase înainte pe la *NU*, *Evenimentul Zilei*, *Clujeanul*... un jurnalist bun și un prof pe măsură, că l-am prins și noi la alte ore. Cursul l-am „absolvit” cu brio, cu nota 5. Rus mi-a dat 3 sau 4, iar seminarista Cristina Nistor, pentru a evita un posibil „scandal” mediatic, mi-a dat o notă mai mare la seminar și așa am trecut materia. Călin Rus a ajuns în 2007 europarlamentar PDL, iar în 2012 vice-rector în UBB.

Maneaua universitară

(nr. 3, octombrie 2004)

Trece vara cu refrenurile ei, mai mult sau mai puțin paradizice, „la mare, la soare...”, și începe anul III de facultate. Continuăm ritmul de un articol-două pe număr, din vreo douăzeci, despre atmosfera din facultate. Adevărul e că relatările despre universitate sunt cele mai citite. Mulți studenți sunt nemulțumiți de profesorii lor din varii motive, iar citirea și comentarea textelor noastre sunt excelente ocazii pentru defulare, atâta timp cât învățăcelul mediu nu are curajul să-și articuleze insatisfacția și să-și formuleze coerent, în asociere cu alți studenți, doleanțele în fața conducerii universitare. Bianca Felseghi scrie articolul „Lección despre oportunism și ipocrizie”, care se „predă” la Secția de Jurnalism, locul unde „notele se dau, nu se iau”. Andreea Mogoș, titulara cursului *Genuri Jurnalistice*, nu a ținut nici măcar o oră întrucât era plecată cu o bursă în Franța. Este acuzată că a dat note fără nicio justificare, fără criteriile de departajare. De fapt, evaluase studenții „în orb”. Mai mult, când se cer justificări pentru cum a fost atribuit punctajul, Andreea Mogoș nu le oferă, studenții fiind chemați direct la măriri. După apariția articolului, șeful de catedră Ilie

Rad o cheamă pe Bia în birou la el. Scoate *Exi(S)T*-ul și îi arată articolul, însemnat profesoral cu roșu. Articolul nu este propriu-zis un articol informativ, căci e jumătate editorial, jumătate pamflet.

— Bianca, dragă, eu înțeleg fronda și bravura asta a voastră tinerească. Apreciez inițiativa, e bine să fiți vigilenți, spune șeful de catedră.

— Domn profesor, știți, noi... încercă Bia să spună ceva, însă e ușor fâstâcită. Emoționată.

— Mă bucur că sunteți interesați de viitoarea meserie, retează el, dar aș prefera pe viitor, când mai sunt astfel de probleme, să veniți la mine să le rezolvăm. Zâmbește larg, diplomatic.

„Atunci a fost prima oară când am avut conștiința că această «fițică de budă», cum o numeam în glumă, dar cu drag, enervează, incomodează pe cineva. În concluzie, contează faptul că noi ne stresăm să o scriem și să o publicăm, să o împărțim ca volanții la trecători, pe stradă, toate aceste lucruri contează”, povestește Bia.

Bia iese din biroul lui Rad. Se știe de ce fusese „convocată”. Pe coridor, surprinde priviri complice ale altor colegi sau studenți, care știau că cei de la *Exi(S)T* „sunt ăia!”, „care scriem de rău despre UBB”. „Gândindu-mă acum... cred că *pălăria* era mai mare decât *Măria*, adică, ceea ce am încercat noi era la un nivel pueril de a face presă, era o «joacă» de a face pe ziariștii. Eram animați de teoriile anticomuniste învățate la cursul despre Piața Universității, citiserăm cărți despre marii ziariști, marile anchete care au schimbat președinți și au dărâmat regimuri și simțeam pe pielea noastră că ceea ce se întâmplă în jur, școala la care învățăm, profesorii pe care îi aveam, materiile care ne erau predate erau niște imposturi crase. Le-am catalogat drept *sistem comunist* și am început să ne batem cu *sistemul* și

cu reprezentanții lor carnali: șef de catedră, decan, rector”, spune Bianca Felseghi.

În octombrie 2004, dar și anul următor, apărem în presa locală și în cea națională, pentru că am organizat proteste împotriva concertului de manele, găzduit de Casa de Cultură a Studenților (CCS). Ce-i drept, în al doilea an am trimis doar o declarație către presă a câtorva intelectuali clujeni, care susțineau demersul, și a unui grup de studenți din UBB, din care făceam parte. În protestul nostru spuneam că o instituție publică, denumită de cultură, ar trebui să susțină și să găzduiască activități educative specifice. Altfel, ar fi fost „doar o formă fără fond”, ca atâtea alte instituții. Când spun „protestul nostru” exagerez, deoarece, de regulă, se întâmplă să îmi vină câte o idee poznașă și apoi să mă chinui să îi conving pe alții să participe la ea. De aici, și o senzație constantă de izolare, de jind după un tip de camaraderie, de gândire egalitară, pe care la noi în țară nu le găseam. Nu vroiam să fiu „patronul” unei acțiuni, „inițiatorul” ei, mi se părea prea exclusivist. Însă, erau și situații când eram mai mulți pe aceeași lungime de undă, de aici și semnăturile colective pe diverse petiții.

Totuși, de ce să nu se țină la CCS un concert de manele, care erau apreciate de un mare număr de studenți la chefuri, prin cămine? Asta ne era mai greu să explicăm. În afara nemulțumirii că în Casa Studenților nu se organizau preponderent activități cu specific studentesc, era un protest și la adresa manelizării studențimii, a universității de masă, ignorantă cu care asociam maneaua. Facem fluturași, fur de la mama din casă trei cearșafuri, pe care scriem slogane de genul: „Casa de (In)Cultură a Studenților, ți-ai făcut-o cu MAN(ea)A TA”. Apoi, scriem în limbajul cacofonic manelist, pentru că Adi de Vito era cap de afiș la concert și cu aluzie la candidatura lui Adrian Năstase la președinție:

„Adi, Adi Te Iubim, că ca tine nu găsim”. Semnat „Partidul Studenților Dada”. În loc de trandafirii PSD, aveam trei note anapoda pe un portativ. Aflăm de-abia în ziua spectacolului că s-au vândut doar 80 de bilete și că nu se mai ține concertul de manele. Ne bucurăm și ne amăgim cu gândul că poate-poate nu a cumpărat lumea bilet și din cauza protestelor noastre anunțate în presă, nu doar din cauza promovării proaste a spectacolului. Ne-am anunțat între noi să nu mai venim la Casa de Cultură să protestăm, însă am mers acolo câțiva ca să le spunem și celor care nu au aflat. Vreo 15 oameni ne-am dus spre *Music Pub-ul* de pe Horea, la o băută strașnică. Puțin dezamăgit că de la *Exi(S)T* rezervatul Mihai Gădălean nu venise. Student așezat, aseptice în comportament, cămașă băgată cuminte în pantaloni... îi era teamă că protestul era fără notificarea autorităților și că ar putea fi incidente cu fanii maneliști. Se gândea probabil că ochelarii săi nu ar face față unei confruntări. Oficial, spunea că se simte rău. Băuți în *Pub*, pe la miezul nopții:

— Dora, Bia, hai să îl chemăm și pe Mihai, poate se simte mai bine, zic eu.

— Nu știu, cam târziu să îl sunăm acuma, trimite-i un mesaj, zic ele.

— Hm, am o idee mai bună. Scriu SMS-ul: „Suntem în arest. Nu putem ieși decât pe cauțiune. Bai mare! Dau mesaj pe ascuns. Fă rost de bani pentru cauțiune. Urgent!”.

Ne râdem, mai ales că textul e construit după filmele americane de duzină. **Bem în continuare, dansăm, povestim, ne vitejim.** Dimineața, pe la vreo 4, ajung acasă. Ai mei cu ochii cât cepele, îngrijorați.

— Adi, ne-a sunat acum câteva ore un coleg de-al tău și ne-a zis că ești în arest din cauza protestului.

— Ce? iui, îs panicat... „My God, ce tâmpit e ăsta”, îmi spun. Păi, era doar o farsă...

— Ce farsă, mă, ești complet cretin?! se enervează tata.

— Adi, am sunat noaptea asta pe la toate secțiile de poliție să aflăm unde ești, spune mama. Tac-tu se apuca să le zică că el e Dohotaru de la televiziune și că poliția încălcă drepturile de exprimare și tâmpenii dintr-astea.

Eu plouat, privire spășită, ochii ațintiți în podea, nu știu ce să zic.

— Îmi pare rău...

— Băi, băiete, da' tu nu ești întreg la cap, am murit de grijă.

Două săptămâni nu au mai vorbit ai mei cu mine. „Protestul anti-manele la CCS mi s-a părut, atunci, ne-practic și destul de artificial. De-aia n-am participat, dar am preferat să gădesc o scuză tâmpită, în loc să mă exprim. Iar din mișcarea cu SMS-ul și sunatul la tine acasă ieșea toată lumea bine, oricum ar fi fost: dacă era adevărat, aș fi făcut o faptă bună; dacă era fals (cum a și fost), măcar ți-am întors-o. A, în cazul ăsta, tu ai ieșit un pic șifonat. Da' măcar s-a răs...” , povestește Mihai. Persoană discretă, dar cu un simț extraordinar al ironiei, își explică atitudinea anti-militantă. „Temă de gândire: cât amuzament există în revoluții? Nu-mi plac militantismele pentru că nu-mi plac militanții. Nu pot să explic. Atât doar, că se simte mereu ceva *impur* – alterat, (prea) subiectivat – în propovăduitori. Amelie Nothomb spunea că ar trebui să existe o lege împotriva mesieiilor. Subscriu”. I-aș da dreptate, mai ales în cazul protestelor prea serioase, fără butaforie. Și fără simț al ridicolului, la o adică. Un protestatar bun, dincolo de critica sa presupus sistemică ori de utopiile și melancoliile lui pentru o lume mai bună, știe că supralicitează, că există o doză de irealizabil în ceea ce propune. Totuși, noi încercăm să îmbinăm revendicarea serioasă cu un tip de umor, pe

care se pare că Mihai nu îl gusta întotdeauna.

Deși conducerea Casei de Cultură a Studenților (CCS) a promis că pe viitor nu va mai găzdui concerte de manele și chiar a dat în scris o astfel de declarație, anul următor a organizat de „Ziua luminației” un alt dezmaț din buric. Am mai dat și atunci ceva declarații prin presă. M-a bucurat sprijinul unor universitari clujeni și am înțeles rezervele altora. „La o adică, de ce ar fi o manea o manifestare reprobabilă, nespecifică pentru statutul CCS, însă să fie ok să găzduiești aici un spectacol de modă, cu gagici în sutiene”, mă întreba Florentina Tătar de la *Monitorul de Cluj* și nu știam exact ce să îi răspund. Îi spuneam că CCS ar trebui să susțină, în general, manifestările mai relevante și mai creative, cum ar fi activitatea Clubul Studențesc de Cinefili, care dispăruse după 1989 și, din nou prin 2005, după o scurtă revitalizare. Era cu atât mai greu să mă justific fără să fiu considerat rasist, mai ales că îmi place o parte a muzicii țigănești tradiționale. Însă manelele de pe Etno și Taraf TV, care erau propuse pe scena CCS, mai puțin. Anii următori, CCS nu a mai găzduit spectacole de manele, în bună măsură și din cauza protestelor noastre.

Campania de DeRADizare

(nr. 4, noiembrie 2004)

Rubrica *Cenzura de castitate* ținută de Bianca Felseghi în revistă face referire la o sesiune de comunicări organizată de facultate și care a fost boicotată de o parte a studenților, în special de cei cu un an mai mare decât noi, aflați în anul IV. S-au împărțit manifeste pe care scrie *Campanie de DeRADizare*, cu referire la șeful de catedră, Ilie Rad. Campania își propune să aibă următoarele efecte: „transparență, cursuri care să-și facă banii, manageriat inteligent”. În articol, se pomenește de atmosfera tensionată existentă la sesiunea de comunicări între profesori și o parte a jurnaliștilor invitați. Cei din urmă critică facultatea pentru slabele ei performanțe în pregătirea studenților. Articolul e menit să mă disculpe parțial pe mine, căci membrii catedrei cred că eu sunt cel care a redactat și răspândit manifestele. Cu toate acestea, până la acea dată, cele două petiții redactate de noi au fost semnate de majoritatea colegilor de an. La cererea în care propunem înlăturarea lui Călin Rus de la un curs unde nu are competențe, i se adaugă o petiție de repunere în drepturi a unei preparatoare (dintr-o așa-zisă „tabără adversă”), care nu a mai fost lăsată să predea, deși

îi fusese anunțat atelierul în orar. Articolul e scris pe un ton când șonticar, când impetuos. Apar subtitluri „dohotariene”, șaizeciste ca *Puterea studenților*: „Îndrăznim să nu ne însușim protestul altora și readucem aminte tuturor că micile dizidențe patronate de studenții anului 3 Jurnalism au fost întotdeauna asumate”, scrie Bia.

Aflasem de campania colegilor mai mari doar cu o seară înainte de sesiunea de comunicări. Manifestele le văzusem doar în ziua respectivă. Știam că toată lumea o să creadă că eu le-am făcut. Vine sesiunea de comunicări. Sala arhiplină, vreo 200 de persoane. Mihai Coman de la București, guru al învățământului media după 1990, e invitat special. La prezidiu, oameni la costum, printre care șeful de catedră, Ilie Rad. Morgă, ceremonial, plictis în rândul celor care nu știu ce se pregătește cu răspândirea manifestelor, emoție în rândul celorlalți. Vine pauza. Codruța Simina, cea mai îndrăzneată dintre studenții răsculați din anul IV, vine la mine și îmi spune să îl scot din sală pe Teodor Rad, fiul șefului de catedră. Motivul e simplu, nu trebuie să vadă cine împarte manifestele anti-facultate, pentru că cei luați în vizor ar avea de suferit la examenul de licență. Accept cu jumătate de inimă, căci nu sunt de acord cu anonimatul pe care îl presupunea inițiativa. Îi fac semn cu mâna lui Teodor:

— Hai, te rog, puțin afară să discutăm ceva, îi spun.

Mă știe, nu mă simpatizează. Vine totuși.

— Despre ce e vorba?

Sunt efectiv panicat, nu știu ce să îi spun și de regulă mint prost. Așa că supralicitez... îi spun cea mai mare măgărie care mi-a venit în cap:

— Știi, Teodor, că noi suntem percepuți ca dizidenți pe aicea prin facultă, dar nu vrem să lăsăm imaginea asta. Vrem... ăăă... să îți propunem să scrii la noi în *Exi(S)T*, să

trecem peste conflicte... Și eu mă mir de ce tâmpenie zic. Bănuiesc, fără să îmi dau seama prea clar, că aveam o dorință contradictorie, de acceptare a criticilor noastre, care se dezvolta în paralel cu atitudinea cealaltă, ușor de clișei-zat, de răzvrătit, mai ales că în spațiul românesc asta poate conduce rapid la o retorică isterică, după cum disputa principială se poate transforma ușor în bătăliă reală.

— Nu știu, mă mai gândesc, să vedem... spune el neîncrezător.

— Și uite așa îngropăm securea... dar deja nici nu mă mai mint, spun minciuni de genul ăsta cu sadism, căci ne îndreptăm spre amfiteatru, unde se adună lume și surpriză... plin de manifeste!

Teodor se uită urât la mine, evit privirea. Vine și prof. Coman, vede pliantul *Campaniei de DeRADizare*. Rumoare în sală. Rumoare era într-adevăr, exact așa cum apare sintagma în indicații la piesele de secol XIX. Încep polemici între reprezentanții catedrei și unii jurnaliști în ceea ce privește calitatea studiilor de Jurnalism. Discursuri în paralel. Stau în spatele sălii, cu colegii din anul IV, cu un rând în fața lor. Profesorii se uită înspre noi, ăștia se distrează mai sus. Eu, roșu la față, că am impresia că toată lumea se uită la mine, dar șed țeapăn, pătruns de importanța dizidenței. Profesoara Mureșan, mâna dreaptă a lui Rad, mă rog, mulți ar spune mâna stângă, vine panicată înspre noi. E mai roșie decât mine, în timp ce adună manifestele. Le pune sub bancă:

— Adi, tu ai făcut chestia asta? întrebă precipitat.

— Ce chestie?, fac pe prostul, dar eram și crispat și nu știam ce să răspund.

— Asta cu manifestele... Spune-mi sincer!

— Păi, pe manifeste nu scrie numele meu. Sunt ne semnate.

— Adi, te mai întreb o dată, tu ai făcut manifestele?

— ...

Pleacă, dar uită pliantele sub bancă. Le iau și le împart tacticos la cei care nu aveau. Se uită înapoi la mine. Gata, e clar, „Eu sunt Spartacus!” și așa va rămâne. În linii mari, pentru oameni ca Rad sau Mureșan, cu un tipar autoritarist de gândire, nu există acțiuni colective, adeziuni, camaraderii. Lumea e gândită ierarhic, în relații de ordine-subordine, și mai puțin de cooperare. Eu sunt capul răutăților, în consecință și țapul ispășitor în viitoarele declarații dure ale șefului catedrei, la adresa mea (sunt numit „golan” – universitar, hehe, iar *Exi(S)T* un „gunoi”). Într-un fel, nu mă deranjează. I-am și reproșat Biancăi că e de prost gust dezicerea din articolul ei, dar ea mi-a răspuns că sunt megaloman și, de aceea, nu mă deranjează să fiu considerat „autorul” protestului.

„Ordinea firească este CD – complement circumstanțial”

(nr. 5, decembrie 2004)

Scriu un articol de solidarizare cu studenții cu un an mai mare cu supratitlul *DeRADizarea continuă* și cu un titlu care a făcut vâlvă atât printre studenți, cât și printre profesori pentru „nerușinarea” lui: „Impotenți intelectual la catedră.” În ochii unor profesori, articolul e taxat drept atac la persoană. Ce-i drept, abordarea e orice, numai nu imparțială. Caut citate din mai multe articole pentru a demonstra incapacitatea și provincialismul intelectual al profesorului Rad, derizoriul cunoașterii propuse. Tonul este pe alocuri de pamflet, oarecum hormonal, însă exce-sele sunt temperate cu citate din „operă”:

Dl. Rad a condus într-o vreme o revistă ce se vroia studențească. Astfel, în nr. 2 al fițuicii *Reporter* din 2000 red.-șef și fondatorul scria ce știa el cel mai bine, adică despre o problemă de mare interes pentru studenți, cu un titlu foarte gazetăresc ce atrage imediat atenția: *Ordinea cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază*. Și pentru că dl. Rad

predă un atelier de presă scrisă știe că prima frază trebuie să-l capteze pe cititor și să-l racordeze la subiect, așa că începe profetic: *Preliminarii. Topica este acea parte a gramaticii și a stilisticii, care se ocupă cu studiul ordinii cuvintelor și a propozițiilor în frază. În gramatica școlară, problematica topicii este prea puțin studiată. Doar la sintaxa frazei se fac unele mențiuni sumare, expediate la sfârșitul informațiilor despre fiecare propoziție subordonată.*

În continuare, arăt că majoritatea articolelor profesorului publicate în ziarul *Adevărul de Cluj* sunt un nesfârșit pomelnic de nume, funcții, comitete și comiții, majoritatea irelevante pentru cititorul mediu. Dau ca exemplu, un text din cotidianul amintit, în care pe două coloane jumătate din trei sunt pomenite doar titlurile și cărțile unui profesor bucureștean necunoscut. Finalul articolului e antologic, în tradiția ploconelii și festivismului autohton: „De peste crestele Carpaților permiteți-ne să vă urăm un sincer și călduros *La mulți ani!*”. Susțin că profesorul Rad nu greșește flagrant în pedagogia sa, nu asta e problema, ci că devine pur și simplu irelevant în ceea ce spune și scrie, astfel încât studenții nu au ce învăța de la el, doar dacă nu sunt extrem de pasionați de teme lingvistice: „Ne poate mira, în schimb, cum poate un om să cadă în derizoriu datorită problematicii pe care o dezbate, datorită importanței pe care o acordă lingvistei Laura Vasiliu care a dat următorul exemplu: «*Conferința miniștrilor afacerilor externe de la Geneva ai celor patru puteri*», unde atributul prepozițional *de la Geneva*, așezat prea departe pentru determinantul său, *conferința*, duce la înțelegerea că e vorba de... *miniștrii de la Geneva!* La fel se poate glosa pe marginea expresiei «*rezerva României de sare*»”. Alt exemplu: „Astfel în romanul *Orbitor*, al lui Mircea Cărtărescu, în fragmentul în care eroul recompune

chipul mamei plecând de la proteza ei dentară, autorul scrie la un moment dat: «Am rămas câteva minute privind în lumina tot mai întunecată proteza». Mai firească ar fi fost formularea: «Am rămas câteva minute privind proteza în lumina tot mai întunecată», fiindcă ordinea firească este CD – complement circumstanțial. În cazul de față, se mai puteau utiliza virgulele: «Am rămas câteva minute privind, în lumina tot mai întunecată, proteza». Un mic scandal la nivel local s-a declanșat la un moment dat când a fost făcută publică de autori anonimi corespondența unor membri ai Catedrei de Jurnalism, acțiune care e în dezacord cu principiile mele pentru că violează viața privată a unor persoane, fără a demonstra clar presupuse infracțiuni academice la care acestea ar fi participat, pentru a legitima un asemenea demers public. Totuși, scrisorile postate pe un blog au creionat portretele morale ale unor decidenți universitari, relațiile de vasalitate care existau în sânul catedrei, paranoia lui Ilie Rad, jignirile la adresa unor colegi, hehe, și chiar greșeli flagrante de gramatică și ortografie ale celui care preda asemenea mizilicuri. În interpretarea profesorului Rad, reiese din emailuri că articolul în care critic relevanța unui asemenea discurs profesoral este o încercare de a-l monta pe scriitorul Mircea Cărtărescu împotriva catedrei și de a submina astfel autoritatea lui Rad!

Exemple de incompetență profesională abundă în acest sens, nu sunt scoase din context. Conchid pesimist în articol că Ilie Rad este un caz tipic de parvenit universitar care a apărut după 1989, ca urmare a expansiunii spre piață a universităților. Pare un fel de birocrat al gândirii, genul de universitar care își derivă prestigiul din funcția pe care o deține și scriu că „din păcate, sunt puțini studenți care doresc să riște și să demaște impostura acestor profesori”. O cunoștință din universitate povestește de cursurile lui Rad:

„e un lucru pe care îl mărturisesc, de altfel, majoritatea studenților lui... Orele erau plictisitoare și patetice, foarte scurte, niciodată de 2 ore, uneori nici măcar o singură oră, pentru că «geniul» nu prea avea ce să le împărtășească studenților: începea cu o chestie din curs, după care își amintea de cum a fost el la Sankt-Petersburg și a vizitat cutare palat sau s-a întâlnit cu vreun scriitor de doi lei! Mesajul era simplu: sunt cunoscut, sunt un om de cultură, impun respect, aveți privilegiul de a-mi asculta peripețiile, cursul mai poate aștepta. Un întreg curs de-al său de un semestru putea fi comprimat în maxim două întâlniri cu studenții! Poate cel mai grav aspect al politicii lui Ilie Rad era rotația cadrelor, ca pe vremuri: colaboratorii catedrei – și de multe ori și cursurile – erau înlocuiți periodic. Fișele de post care veneau la serviciul financiar al universității erau o dovadă clară în ce privește permanenta împospătare a personalului didactic de la jurnalism. În fiecare an nume noi, care nu se certaseră cu Ilie Rad, și care puteau amplifica imaginea catedrei șubrezită de atacurile din presă. Rad trebuia să fie precaut cu oamenii pe care îi chema, iar cel mai simplu era să cheme oameni mediocri, cărora statutul de cadre le mângâia orgoliul”.

Deoarece contestațiile noastre nu au cum să vină pe un teren moral complet virgin, ne „trădăm” câteva referințe intelectuale, căci revista mai conține un articol despre revista studentească *NU* (Napoca Universitară), apărută imediat după Revoluție. A ajuns la un moment dat să se vândă în aproape 100.000 de exemplare, în vremuri de hămeseală politică. Programul ei era vehement anti-fesenist. Bianca Felseghi, autoarea materialului, spicuește din sloganele nr. 1 al revistei, unde găsim declarații impetuoase: „NU oportunismului cu rânjet de patriotism!”, „NU denaturării și schilodirii cuvântului Libertate!”, „NU

pseudodemocrației și pseudodemocrațiilor!”. Pe altă filieră, de stânga, deconspirăm altă sursă contestatară. Publicăm pe fiecare pagină (stânga sus) câte un slogan din perioada șaișoptistă pariziană: „Viața e în altă parte”, „Cu cât fac mai multă dragoste, cu atât mai mult doresc să fac revoluția, cu cât mai mult fac revoluția, cu atât mai mult doresc să fac dragoste!” sau „Imaginația și inventivitatea la putere!”.

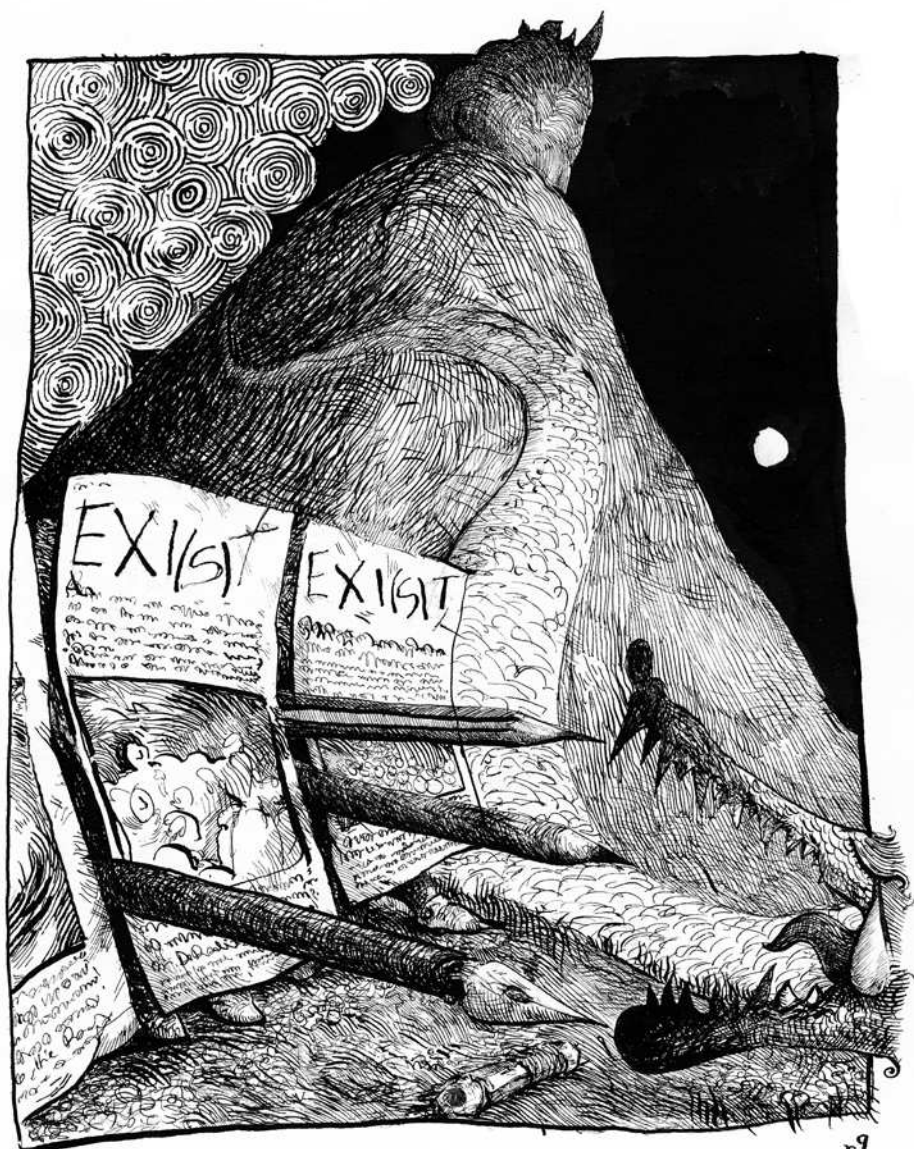
Foarte mult ne deranja că UBB tolera mediocritatea acutului de predare la Jurna, atâta timp cât facultatea respectivă aducea bani la pușculiță. Cunoștințele care se predau și cadrul de gândire sunt prestabilite. Suntem hipnotizați să gândim în limitele aceluiasi sistem. De ce nu am auzit de o dezbatere serioasă inițiată de profesori despre rolul universității ca bun public și ca forum democratic în timpul studiilor mele? De ce nu m-am întâlnit cu profesori care își puneau probleme serioase privind propria epistemologie? Învățătura vine la pachet? Gata ștanțată? Problemele pe care și le pun oamenii se rezolvă doar în tăcere, individual, în bibliotecă? Totul e OK dacă taxele studenților sunt plătite și politicul asigură o minimă autonomie ierarhiei decizionale universitare? De ce singura platformă de dezbatere academică asemenea site-ului *democrațieubb.ro* a apărut doar în 2012 și la finalul de mandat al unui rector?

Un profesor plânge

(nr. 6, februarie 2005)

Semnez un articol denumit *O facultate isterică* care se axează pe o întâlnire din biroul profesoarei Mihaela Mureșan, titulara atelierului de „Expresie verbală și non-verbală”. Întâlnirea e convocată de dânsa, o discuție între patru ochi. Îmi spune că e dispusă să treacă peste absențele mele de la atelier și peste lipsa unor teme și că mă lasă să intru în examen, dacă nu voi scrie nimic despre ea în *Exi(S)T*. Mă crispează o asemenea abordare, așa că îi răspund ușor tulburat că „atacurile” mele la adresa profesorilor nu țin de situația școlară, ci de constatarea unor nereguli cu privire la calitatea actului de predare. Am un scurt moment de lășitate. Dau de înțeles că nu mă interesează persoana profesoarei Mureșan. Îi spun sincer că nu mă interesează să scriu despre ea. Până atunci, căci micul șantaj îmi schimbă percepția după câteva ore de reflecție (din revistă):

Nu am participat la atelier (am avut doar 6 prezențe din 7 necesare) pentru că era insipid, prof. Mureșan părându-mi incapabilă să-mi transmită cunoștințe noi, să mă învețe ceva, să mă formeze... Mai mult, aproape la fiecare atelier, jumătate din

timp se pierdea cu acuzații împotriva anului III, care se făcea „vinovat” de tupeu și insubordonare în relația cu conducerea catedrei de Jurnalism. Ce conduită profesorală este aceea când un profesor se isterizează în mod repetat și chiar plânge în fața studenților pentru că biata fițuică *Exi(S)T* scrie despre colegul dânzei, Ilie Rad, în încercarea, credem noi, legitimă a studenților de a arăta lipsa de valoare a unor profesori?

Despre lacrimile de crocodil ale profesoarei povestește Radu, în felul său. Îi faină imaginația sa nocturnă și ilustrează ok modul în care romanțam statutul pe care ar trebui să îl aibă o instituție universitară, o citadelă în fața barbarismelor de tot felul... Hehe, apăram platonician *Ideea* de facultate. Continuu în articol oarecum patetic despre lipsa de solidaritate a studenților, despre lipsa de autoritate profesională a unor membri ai catedrei, care îi determină pe studenți să privească în gol la ore, de atâta plictis. Studenți care deschid gura nu pentru a vorbi, ci pentru a căsca! Fac o comparație, care acum îmi pare pompoasă, dar, deh, vârsta, între profesori și „pești care te prostituează intelectual atunci când scrii o lucrare nu pentru că tematica în sine e importantă pentru tine, ci pentru că e importantă pentru sesiune, pentru ei, pentru notă. Iar sistemul te obligă a îndesa zecele acela murdar în buzunar, bineînțeles nu înainte de a-l satisface pe pește mai întâi: îl mai lingi puțin, îl pupi... și uite așa ratezi dragostea adevărată: a cărți relevante...”. Închei cu o falsă interogație și spun că accept ca profesoara să mă pice, însă cine o „pică pe ea și pe restul conducerii secției de Pseudo-jurnalism?”.

Bineînțeles, în urma apariției articolului, profesoara Mureșan mă pică. La o altă întâlnire îmi spune că am „interpretat” într-o manieră eronată ceea ce părea un abuz de putere:

— Dar, Adi, ai înțeles greșit, ai destule prezențe! spune

prof. Mureșan, cu un zâmbet larg.

— ...

— Ce nu ai la atelier sunt îndeajuns de multe intervenții. Singura intervenție pe care ai avut-o e atunci când ai răspuns la mobil în timpul orelor, zice ea pe un ton senin.

E adevărat, am răspuns la mobil în timpul orei, dar atunci am ieșit imediat din clasă. Pentru a înțelege cât de scăzut era nivelul pedagogic, se convenea la începutul semestrului ca studenții care muncim deja în presă și avem o urgență la serviciu să ni se permită să răspundem. Mulți profesori acceptau acest lucru, însă condiția era să nu deranjăm prea tare cursul. Evident, profesoara Mureșan uita-se de această convenție informală.

— Cum, doamna profesoară, mă precipit eu, păi am avut destule intervenții la ore, pot să probeze colegii... Sunt un temperament ușor coleric și cu chef de discuții, așa că reușeam uneori să îi enervez pe colegi pentru că nu renunțam la câte o dezbateră, deși ora se sfârșea.

— Ești un student bun, ar fi păcat să te pierzi cu atâtea obrăznicii.

Încep să mă prind. Dacă am destule prezențe la atelier, atunci se elimină printr-o manieră abilă și obiectul șantajului prezentat în articol. Dacă am avut destule prezențe, nu aveam motive temeinice să scriu despre dânsa... Nu am luat creditele pentru că am fost un student leneș, fără să contabilizez îndeajuns de multe intervenții la oră. Fac o cerere către decanul Cătălin Baba, profesor la secția de Științe Politice, pentru o comisie de reexaminare alcătuită din mai mulți profesori. Deși este prevăzută în regulament o astfel de posibilitate, decanul cu o singură carte de autor publicată, *Politici publice educaționale*, și care ajunsese în ierarhia universitară din cauza legăturilor de subordonare, rupte ulterior, cu rectorul Andrei Marga (fost consilier

în timpul ministeriatului lui Marga la Educație și ministru pentru scurt timp al Educației în 2012), nu îmi aprobă cererea. La reexaminări, profesoara o fi fost sfătuită să scape de mine cât mai repede, așa că la test mă lasă să scriu despre ce vreau eu?! Conducerea universității și a facultății, mi s-a spus, tolera neregulile din cadrul secției de jurnalism din două motive principale: pe de o parte aducea venituri datorită proporției copleșitoare a studenților aflați la taxă, atrași de mirajul media, în special de cea vizuală, și de lejeritatea academică a acestor studii, pe de altă parte conducerea catedrei nu își cerea drepturile, adică investiții majore în dotarea secției cu aparatură și profesioniști, după cum, din servilism, nu contesta autoritatea ori deciziile de la vârful piramidei universitare, care văduveau secția de resursele materiale și intelectuale necesare pentru o funcționare optimă.

11 revendicări

(nr. 7, aprilie 2005)

E numărul cu cele mai multe ecouri în presă, între studenți și în rândul profesorilor. Tematica e centrată pe problemele studenților de la mai multe facultăți și pe revendicările studenților de la Jurnalism (cu mai bine de 100 de semnături), adresate Universității Babeș-Bolyai.

„Ședințele de redacție le făceam în Buncăr (o sală din subsolul clădirii Echinox a UBB-ului, pe str. Kogălniceanu – n. a.). Pseudo-ședințe de sumar, dacă stau să mă gândesc cu mintea de acum. Venea fiecare când avea vreme sau chef, fumam pe ascuns într-un coș roșu de hârtie, ca și când ar fi un gest antisistem. Doar ideea că am putea aprinde logistica UBB-ului ne amuza teribil. La ședințe discutam *ce ne-ar plăcea să scriem*, aveam idei multe, puține s-au materializat, aveam informații cum că în alte facultăți-secții ale UBB-ului situația calității învățământului era la fel ca la noi. Nu găseam adepți curajoși cât să scrie despre asta sau să o declare public, noi fiind singurii mohicani care ne hazardam să *facem publice neregulile* din facultatea de Jurnalism, unde toți eram studenți”, spune Bia. „Era o atmosferă relaxantă la ședințele din Buncăr. Nu am mai întâlnit o asemenea

atmosferă la locurile mele de muncă de după *Exi(S)T*. Deci, asta era un lucru bun, guys... I miss you, și vroiam să facem treabă. Să ne luăm de toți, he, he, să schimbam lumea... a fost tare”, își amintește Bianca Preda.

„Tot în Buncăr, ne-am apucat să construim o așa-zi-să bibliotecă *Exi(S)T*, dintr-un imbold iluminist de a educa masele de studenți neantizați în cifre, la niște facultăți care sunt simple statistici sau fabrici de diplome etc. etc. Deseori e folosită această sintagmă, dar e și foarte adevărată. Am chemat ziarști adevărați să vorbească cu noi, să ne explice concepte. Mihnea Măruță, fostul redactor șef al *Ziarului Clujeanului*, ziarul unde am lucrat eu prima oară, fostul redactor-șef al ziarului *Cotidianul*, a venit în Buncăr la o ședință de redacție și ne-a spus că singurul lucru bun din revista noastră este... ideea. În rest, de la scriitură la *layout* eram cam varză. Mihnea muncise la *NU (Napoca Universitară)* și avea o afinitate pentru mișcările studențești mânate de simplul entuziasm. Îi duceam ziarele la birou. Și lui Doru Pop. De fapt, peregrinam mai toate redacțiile clujene răspândind fițuica”, continuă Bia. În Buncăr se țineau diverse dezbateri, cu public. Uneori se înghesuiau și câte 60-70 de studenți, care doreau să participe la discuții pe subiecte diverse, de la modul în care percep tinerii liberali și socialiști politica, până la cauzele indiferentismului religios în postmodernitate. De fapt, fiecare număr, care avea o tematică specifică de câteva pagini, era urmat de o dezbatere, care se ținea și prin cafenele. Mergeam la *Cafeneaua Tranzit*, dar și în *Insomnia* veche de pe str. Iuliu Maniu ori la *Q Cafe* de lângă Primărie. Condimentam discuțiile cu proiecții video și cu prieteni care cântau înainte sau după discuții. Dezbaterile variau de la probleme studențești, ecologie, politică la muzici și faze.

Ședință de redacție, înainte să apară numărul 7:

— Ok, hai să vedem ce avem, zic eu. Cum a mers la Poli, Bianca [Preda]?

— Păi, avem destule... că trebuie să plătească cartea profului pentru a intra în examen, că tre' să facă curățenie în laboratoare...

— Și care e baiul? intervin eu.

— Nu neapărat asta, dar mai interesant e că îi pune pe studenți să plătească substanțele cu care experimentează în laborator, că cică nu au îndeajuns de mulți bani.

— Bun, dar ceva nume de profi care cer bani pentru cărți sau de studenți ai care să își asume vreo declarație? zice Bia.

— Nope, recunoaște Bianca Preda. A făcut „investigația” cu prieteni de-ai ei de la cămin și nu dorește să le facă probleme divulgând nume de profi sau studenți. Încă o chestie tare, continuă ea. Taxele cresc de la an la an...

— Fâs, o întrerupe Dora, cam peste tot e așa, cu cât?

— La automatică engleză a crescut de la 400 de euro în anul I la 600 în anul III, continuă Preda.

— Aha, și ei au propus, normal, ca taxa să fie fixă pe patru ani, spun eu.

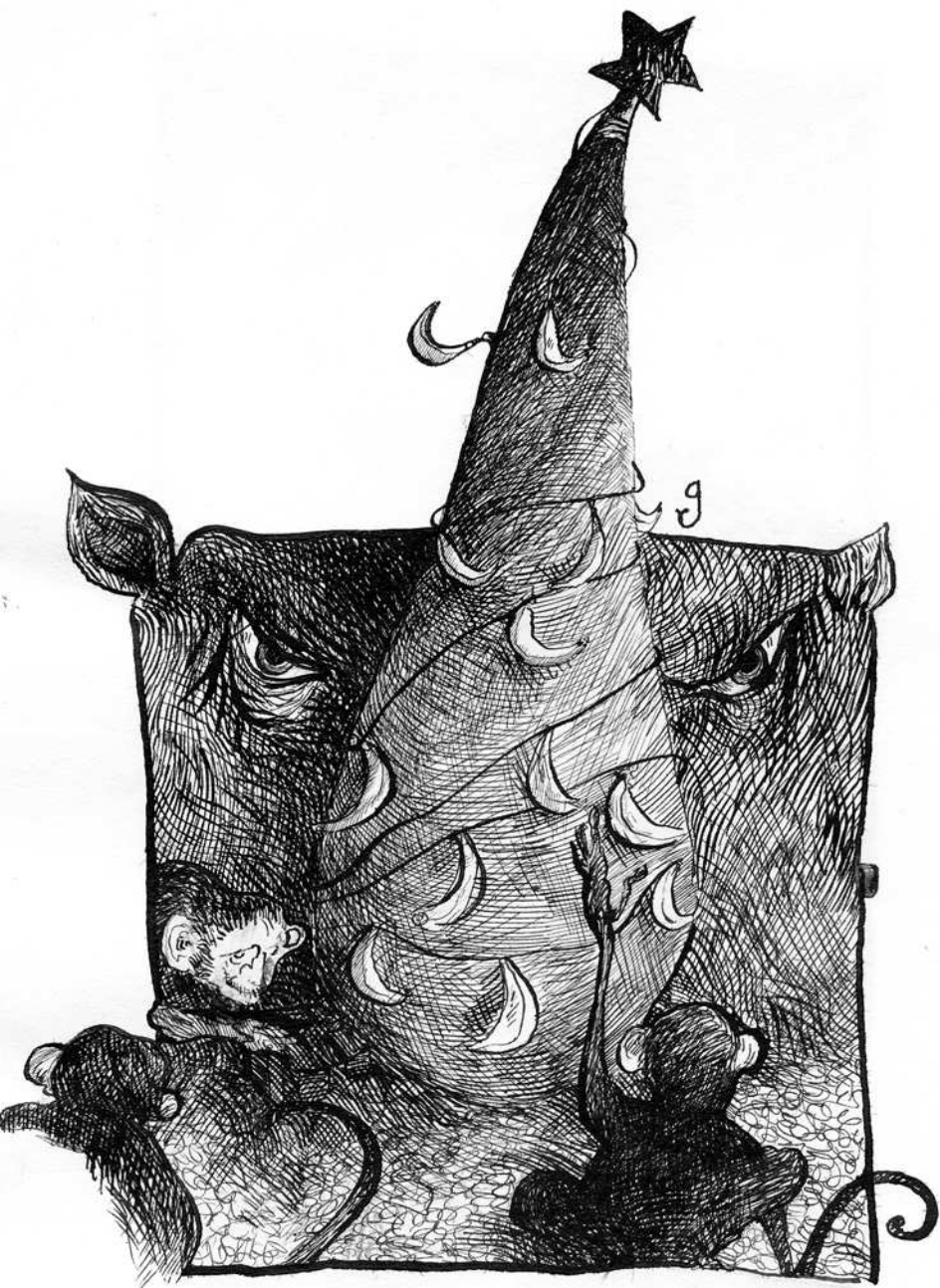
— Nu numai asta, da' numai gândește-te, ce mi-au zis ei e că facultatea face un fel de șantaj: vrei să termini facultatea? Ia mai cotizează un pic! Am deja un titlu pentru articol: „Mașina universitară de făcut bani”. Merge?

— Îhî, combate bine... râde Bia.

— A propos, în Vest cum se procedează, îi rata fixă pe toată durata studiilor, întreb eu?

— Din câte știu eu, la astea respectabile da, zice Bianca Preda.

Alex Virastău, doctorand în SUA și fost masterand la Paris, la École Normale Supérieure, îmi povestește ulterior evenimentelor noastre cum e cu regimul taxei în Franța,

dar și atitudinea studenților francezi. Îmi răspunde delicios... și e departe ca temperament de tiparul protestatar cum sunt eu uneori. „În 2007, la ENS, a fost sub 400 euro, cu tot cu asigurare socială. Taxa propriu-zisă a fost undeva la 192 de euro. Cam aceeași chestie și la Sorbona. Nu știu dacă taxa s-a modificat de anul trecut (dacă s-a modificat a fost numai un plus de 2-10 euro). Ideea e că taxa e anuală și aici, iar contractul e anual, deci teoretic s-ar putea schimba de la an la an. Numai că nu se prea întâmplă să se schimbe (ar fi probabil mișcări studentești, blocarea universităților, *Sarko facho, le peuple aura ta peau!* etc.). Problema cu universitățile din România, părerea mea, este că nu se mobilizează studenții să mai spargă un geam, ca să se facă auziți. Așa sunt mulți și obedienți”. Universitatea e *too much monkey business*, dar nu e motiv de spart ceva. Studenții de la facultățile „de balet”, răsărite după 1989, se mulțumesc cu notele bune, obținute lejer, fără bătaie de cap, cadoul profilor în sesiunea de Crăciun până când ajungă să obțină diploma. Ajunși șomeri pe bandă la absolvire sau reprofilați urgent în funcție de nevoile pieței, descoperă că Moșul nu mai există. Iar profesorii sunt preocupăți de cafegii: „CHELNERIȚA (Cafegiului): Un rinocer! Jean: Oh! Un rinocer! [...] CAFEGIUL (Chelneriței): Nu e un motiv să spargi paharele”. Un amic îmi spunea că la o facultate ca Științele Politice, mai ales la o secție ca Jurnalismul, trebuie să faci o cerere specială ca să ajungi în restanțe.

— Și la Psiho e aceeași fază, toată lumea *undercover*, intervine Raluca. Îi ceva de genu’: „Știm multe, dar preferăm să nu zicem nimic...”

— Ai luat reacții de la profi? Întrebă Bia.

— Nu, că nu aveam chestii foarte clare, cu nominalizări. Studenții se plâng de câte un prof care notează extrem de subiectiv, de altul care pică tot anul...

— Păi, cât de bun prof îi ăla? se distrează Dora Ghecenco.

— Dar nu am nicio reacție articulată, toate-s pe nemestecate... [din articolul Ralucăi Racolciuc: *Eu doar mă întreb cum vor putea studenții de azi – viitori psihologi – să consilieze, să fie deschiși cu alții, dacă nu sunt în primul rând sinceri cu ei înșiși și nu pot vorbi de problemele care îi macină? Preferă interjecția, înjurătura răutăcioasă și infundată din ultimul rând sau chicoteala la o bere, răbufnirea curajoasă de la trei beri în sus*].

— Și tu Dora, ceva nume? întreb eu.

— Am, dar nu am făcut teren, că povestesc experiențe de-ale mele cu Cosmin Irimieș, de la seminarul de *PR și publicitate*, răspunde ea.

— Mi-e cunoscut numele, zice Preda.

— Îi și purtător de cuvânt în UBB, spune Dora.

— Baiul cu el a apărut când am fost anunțați că seminarul se ține modular și de puține ori, spre deosebire de semestrul trecut că, deh, are responsabilități... Bia, căreia Dora i-a povestit faza, începe să chicotească. Da' cum semestrul trecut eu l-am văzut pe Irimieș de trei ori și nu am chiulit de la curs, l-am luat mai dur: „Și asta ce înseamnă... că în semestrul II nu facem nimic?”.

— Tare!, spun eu.

— La care Irimieș mă ia cu hai sictir, cum adică îndrăznesc eu mucoasa să-i comentez: „Aveți noroc că sunt bine dispus”. Apoi, în loc să ținem seminarul pe grupe, îl ținem câte o sută, comasați cu cei de la Comunicare și cu cei de la Filosofie.

— Hi, hi, îs curioasă ce mutră o să facă atunci când vede articolul, spune Raluca

— Dar nu atât pe el aș fi acuma supărată, cât pe colegi, că uite ce mi-au zis... [din articolul Dorei Ghecenco, *Cine*

ne ține discursuri despre europenizare – După mica „dispută” cu profesorul, la ieșirea de la curs, niște colege de la secția Comunicare și Relații Publice s-au și răstit la mine: „Ție nu-ți convine dacă nu se fac ore?”. Sunt revoltate pe mine, nu pe el, care e un tip aranjat: salariu bunel, o meserie prestigioasă ca profesor, unde mai pui că reprezintă și imaginea UBB ca spokesman...].

M-am întâlnit după câțiva ani cu Dora. O întreb ce i s-a întipărit cel mai pregnant în legătură cu generația noastră de la Jurnalism, în asociere cu *Exi(S)T*. Sorry dacă sună prea solemn, dar sunt amintirile noastre: „Îmi amintesc de prieteni, de oamenii care stăteau în picioare pentru că știau că ce fac este corect, de implicare, motivații, curaj și distracție. De faptul că nu poți sta cu mâinile în sân când ai vrut ceva cu adevărat, ai crezut că se poate și, când ai dat nas cu realitatea, ai văzut că totul e altfel. Nu-i nimic, totul se poate schimba, nimic nu-i bătut în cuie, nu renunțăm de la prima piedică, mai exact, nu renunțăm cât avem dreptate. Îmi amintesc de coloane vertebrale, de teribilismul vârstei, orientat constructiv și de discursurile prăfuite și fețele exasperate ale lui Rad și alaiul, de Mihaela Mureșan, ieșită blondă, roșie și transpirată, în urma disputelor cu noi. De întâlnirile de redacție din Buncăr, de ieșitul în *Jay's*, de oameni adevărați...”.

Articolele acelea au avut un ecou palid, comparativ cu revendicările studenților jurnaliști, semnate de vreo 100 de persoane. Povestea revendicărilor e interesantă pentru că inițial le-am făcut mai dure, îndreptate și împotriva calității cursurilor predate de profesorii de la secția noastră. Apoi, ca să avem acceptul unui număr cât mai mare de studenți, dar și al șefilor din anii mai mici, care dădeau îndărăt de frica represaliilor, le-am făcut „românește” alături de profesori! Așa că, în a doua variantă, formulările

erau mai generale, mai blânde și se axau, în principal, pe revendicări legate de infrastructură tehnică. Ceream un atelier TV veritabil, cu echipamente, și înființarea unui studio TV studențesc, care să colaboreze cu o televiziune locală. Generația mea și cele anterioare nici nu apucaseră măcar să țină o cameră în mână sau să filmeze pe teren la așa-zisul Atelier TV! Propuneam decent ca universitatea să finanțeze cel puțin o revistă studențească, iar articolele scrise pentru atelierul de presă scrisă să fie publicate la gazetă. Spuneam că „un astfel de demers îi va responsabiliza atât pe studenți, care nu vor mai inventa materiale pentru că li se pare inutil să scrie pentru un singur profesor, ci vor merge efectiv pe teren, cât și pe profesori, care devin mai responsabili de abilitatea studenților”. Un alt lucru care acum pare neverosimil, dar și atunci, de altfel: ceream un computer cu DVD pentru vizionări, pentru că la vremea respectivă facultatea nu deținea unul. Cererea asta o făceam la indicația profei Cristina Nistor, care rescria efectiv revendicările noastre, tăindu-le pe cele mai dure, spre exasperarea mea. Nu am fost de acord cu intruziunea profesorilor la reformularea revendicărilor, însă am cedat pentru că nu mai aveam susținere din partea „Comitetului de inițiativă”: Sergiu Penciu, șeful anului II, și Cătălin Teodor, șeful anului I, care erau alături de mine, autointitulatul „șef informal al anului III”. La o adică, de o astfel de cerere decentă către UBB, precum cea cu computerul, erau interesați și profesorii și se foloseau de prilejul revendicărilor.

Lipsea șefa anului IV, care se opunea revendicărilor noastre. „Care a fost argumentul ei? Că facem imagine proastă universității prin acțiuni de genul acesta. Adică tot noi suntem de vină, nu universitatea sau facultatea care stoarce zeci de mii de euro de la studenți, însă nu are bani sau interesul să facă investiții în noi. Unde lucrează șefa de

an IV? La Departamentul de imagine al UBB...”, am scris în editorialul care prefața protestul. Spuneam că genul ei de inteligență e tipic românească, în conflict de interese, șmecheră, slugarnică, deja instituționalizată. În cele 11 puncte ale revendicărilor ne deziceam și de politica greșită a locurilor umflate la Secția de Jurnalism, care „nu sunt în concordanță cu realitățile pieței media”, aceasta nepermițând absorbția absolvenților, după cum nici facultatea nu avea cum să-i găzduiască pe studenți, decât prin apariția sălilor gigantice de curs, denumite de anglo-saxoni *mass-class*. Propuneam, de asemenea, renunțarea, la nivel de universitate, la admiterea cu dosare, „deoarece sistemul românesc de învățământ preuniversitar nu este nicidecum unitar, fiind discrepanțe în notare de la o zonă geografică la alta, de la un oraș la altul, de la o generație la alta”. Consideram necesară respectarea unor criterii mai riguroase de admitere, astfel examenul de acceptare în universitate să aibă o pondere de aproximativ 50% din nota finală.

Cum s-a ajuns la două seturi de revendicări? Vă ziceam că cele inițiale erau mai vehemente. Formulaseam eu majoritatea punctelor, cu unele adăugiri ale reprezentanților din anii mai mici, precum crearea unor legitimații de studenți jurnaliști, pe care aceștia să le folosească pe teren și achiziționarea unui număr optim de computere. Așteptam de la cei doi unele completări sau corecturi la text, însă am văzut că nu o fac. Am presupus că sunt satisfăcuți. Începusem să adun peste 100 de semnături de unul singur. Pentru că ceilalți doi se temeau deja de represalii, nu mergeau după semnături. Mă cheamă la ea Cristina Nistor. Îmi spune că sunt unele inadvertențe, cu care sunt, după discuții, de acord. De pildă, spuneam că nu se face atelierul radio la parametri decenti, deși s-a dovedit totuși ca e unul din puținele care totuși funcționau. La punctul acesta

era mai sensibilă Cristina Nistor, întrucât era responsabilă de cursul și atelierul radio. Replică că celelalte puncte ale protestului sunt legitime. Cristina Nistor îl sună pe Sergiu Penciu.

— De ce apari, Sergiu, în comitetul de inițiativă al revendicărilor? Doar știi că funcționează atelierul radio...

— Dar cum, doamna profesoară... dar eu nici nu m-am semnat, se aude o voce precipitată la telefon.

Eram furios. Cristina se uită intrigată la mine. Eu mă gândeam că de o lună aproape tot negociez cu șefii de an mai mici cum și când să declanșăm protestul, iar Sergiu spune că nici măcar nu s-a semnat pe listă. Ca un amănunt, Sergiu Penciu, băiat descurcăreț de la țară, dorea ulterior să candideze la președinția Organizației Studenților Jurnaliști (OSJ). L-am împiedicat la o ședință OSJ:

— Sergiu, nu poți să candidezi la președinția OSJ, când tu cu o lună în urmă depui coroane de flori din partea PRM, de Ziua Armatei!

— Și ce are? Nu-s în PRM, se enervează el.

— Și-atuncea ce făceai acolo?

— Păi, lucrez la o agenție imobiliară și șeful îi din PRM și mi-a zis să duc coroana!

— Și tu nu îți dai seama că gesturile astea pot dăuna funcției de președinte de organizație de viitori jurnaliști?

— Dacă omul dă banul, fac ce zice el! a fost replica lui care m-a lăsat mut.

Am căutat aprobare în privirile celor din jur, însă logica lui simplă părea acceptabilă. I-am oprit candidatura la ședința respectivă a OSJ pe chichițe tehnice. Organizația nu avea în statut funcția de președinte, ci era construită mai egalitar, cu un colegiu director, deci nu avea la ce funcție să candideze și ne-am zbatut câțiva să nu modifice statutul.

Cristina vrea totuși să ne ajute, mai ales în privința

revendicărilor de ordin material. Ne convoacă la ea în birou. Taie referirile la profi. Din când în când, vorbește la telefon cu Ilie Rad. Accept compromisul, dar, vorba aia matură și tocită, sper să nu mă compromită. Zice că se vor semna și profesorii pe revendicări, după ce vom aduna destule semnături de la studenți. Din nou, adun vreo sută de semnături de unul singur, căci ceilalți doi mai mult din inerție rămân alături de mine. Văd că profesorii nu se semnează, așa cum promisese Cristina. Câte refuzuri însă... în timp ce trec de la student la student. Mă simt umilit de prostia argumentelor.

— Hei, uite, revendicăm asta și asta... *join us!*, le zic eu.

— Nush, dacă mă pică la examene, zice una.

— Nu mă bag, oricum nu se rezolvă niema, spune altul.

— Hai, băi, uite cu Călin Rus s-a rezolvat să nu mai predea cursul de investigație la Jurna!

— Ce curs?, întreabă o studentă mai mică ce n-are habar nici de Călin Rus, nici de curs.

— Ăăăă, păi, era despre... nu mai are rost să zic, că pe culoarele înguste ale facultății e învălmășeală, se trece, se vine, dar ne zâmbim. E frumoasă, cu cercei rotunzi, buze pline, brunetă, păr tuns drept, întins cu placa, studentă tipică de Comunicare și PR.

— Eu am licență acuma, zice o altă fată din anul IV.

— Bine, bine, da' ce are licența cu cererea a mai multe computere profi?

Dă din umeri, trece mai departe, lehamite nu prea apuc să simt că mă bucur de cei care se semnează. Aștept ca profesorii să reacționeze, să se semneze și ei. Niciun semn. „Atunci, hai să facem o conferință de presă. Poate cu presiuni mediatice se vor aduce echipamentele tehnice. Decât să le depunem la facultate și să zacă într-un sertar, mai bine să negociem de pe poziții mai dure și să solicităm

prin presă urgentarea unor măsuri”, îi conving pe Sergiu Penciu și pe Cătălin Teodor.

Suntem curioși care sunt reacțiile după conferința de presă. Crina Calek, de la *România Liberă*, ediția de Transilvania-Banat, scrie prima despre „Răzmerița studențească de la Facultatea de Jurnalism a UBB”, înainte chiar de conferință. Citise revista și văzuse revendicările. Supratitlu: „Metodă de pregătire cu orizont închis”. Lied: „Studenții jurnaliști din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca sunt nemulțumiți de condițiile de studiu oferite de facultate, precum și de calitatea cursurilor”. Îmi gădila orgoliul pentru că spune, pe final, că „propunem și soluții, așa cum au fost înșirate pe lista de revendicări”. Florentina Tătar, de la *Monitorul de Cluj*, bagă un titlu aiuristic: „Sătui de teorie!”. Supratitlu: „Viitorii jurnaliști din UBB se revoltă împotriva condițiilor de practică”. Îi citează și pe ceilalți lideri de an, dar și pe mine spunând că „În ciuda faptului că nu oferă condiții decente de studiu, universitatea aprobă cifre de școlarizare fabuloase doar pentru a percepe taxele de studii. Mai puțin de zece procente din totalul studenților la jurnalistică sunt la fără taxă, iar numărul lor total este de opt ori mai mare decât la secția similară din București, unde și cererea de asemenea profesioniști ar fi mai mare”. Camelia Jula, de la *Ziua de Cluj*, ne pune pe prima pagină. Titrează: „Bătălia cu administrația UBB”, iar supratitlul e „Viitorii jurnaliști vor condiții decente de studiu”. În șapou, Camelia Jula scrie că „Revendicările nu sunt noi, ele fiind obiectul unor diverse moduri de manifestare ale mai multor generații de studenți jurnaliști. De la discuții diplomatice, cereri adresate senatului UBB și până la articole virulente în reviste studențești și amenințări cu greva, generații de studenți jurnaliști le-au încercat pe toate. Însă fără niciun rezultat”. Ziua următoare, Camelia

Jula scrie un editorial, care se numește „Nota 10 la curaj”: „Studentii de la Jurnalism au *cojones*. În traducere liberă, tupeu. Au îndrăznit să spună public lucrurile cu care generații la rând s-au luptat, mai mult sau mai puțin, în tăcere. Ca fostă studentă a acestei secții, îi înțeleg perfect. Profesori de la care să înveți ceva sunt prea puțini acolo, și aceia pe cale de dispariție, pentru că pleacă la alte facultăți, unde sunt tratați cu respect și lăsați să-și facă meseria”.

Bianca Felseghi scrie în săptămânalul *Clujeanul* despre protestele noastre de la „Citadela goală”, metaforă cavale-rească, ce se potrivește spiritului nostru ludic-războinic. Deși Bia e parte implicată, articolul e cel mai complet dintre cele apărute din cauza ritmului mai digerabil de apariție a publicației, cu declarații de la studenți, Ilie Rad și profesorii care au părăsit catedra: Doru Pop și Miruna Runcan. Șeful de catedră, profesorul Rad, se declară nemulțumit că „universitatea vrea să scoată castanele din foc cu mâna mea! Nu mi se pare firesc să redactez eu comunicatul cu poziția oficială față de protestul studenților, atunci când imaginea Universității e în joc!”. Reprezentanții Universității nu au dat nicio declarație, în momentul în care i-am spus și rectorului Nicolae Bocșan, la o întâlnire la care am participat alături de Penciu, Teodor și Rad, că revendicările le-am făcut cu „binecuvântarea” profesorilor, mai ales a doua variantă, în care am eliminat referirile la ei. Din motive pe care nu le-am înțeles, profesorii de la Jurna și-au retras ulterior sprijinul, i-am spus lui Bocșan. Poate se temeau de sancțiuni... Îmi amintesc și acum fața confuză a rectorului Bocșan și cea jenată a lui Ilie Rad pe când spuneam lucrurile astea. Rectorul Bocșan promite finanțarea unei reviste studentești, una dintre revendicări, dacă se vine cu un proiect viabil.

— Finanțați chiar dacă într-un articol sau două din

douăzeci apar articole critice la adresa universității? E îndeajuns de deschisă universitatea încât să accepte acest lucru?, spun eu.

— Da. De ce nu? zice rectorul.

— Bineînțeles, am încerca critici întemeiate, dacă vedem că e cazul să scriem despre probleme din Universitate.

— Haideți cu proiectul și vedem.

Așa cum s-a dovedit ulterior, promisiunea era pe jumătate realizată. Universitatea finanțase strict tipărirea, o sumă mică: aproximativ 3 milioane de lei pe lună. Însă banii erau virăți tipografiei Garamond cu luni întârziere și după multe tergiversări și telefoane date în labirintul instituțional al UBB. Dar să ne întoarcem la articolul Biancăi. În continuare, Ilie Rad își afirmă nemulțumirea că în afară de investiția în clădire, în „citadelă”, de 12 ani, „aceasta a fost singura investiție majoră făcută de UBB în interesul secției de jurnalism”. Mai mult, arată Bia, Senatul UBB hotărâse în 2004 „înființarea unei a doua secții cu profil jurnalistic, în cadrul Facultății de Teatru. Pentru început, acolo învață doar 7 studenți, iar printre cadrele didactice cooptate se găsesc Miruna Runcan și Doru Pop, de a căror existență secția de Jurnalism nu a mai avut nevoie”. Profesoara Runcan afirmă, de asemenea, că „nu s-au făcut eforturi suficiente din partea conducerii, în sensul achiziționării unor aparaturi”. Iar Doru Pop, editor-șef la *Ziarul Financiar*, ediția de Transilvania, declară că „cei care conduc catedra de Jurnalism nu au nicio reprezentativitate în comunitatea ziaristilor. Ei au creat o citadelă a incompetenței, cu dascăli neavizați, care sprijină o anti-selecție, atât în rândul studenților, cât și al profesorilor”.

Cea mai ipocrită declarație dată de Ilie Rad apare în *Ziarul Clujeanului*. Spune că problemele semnalate sunt „deja rezolvate sau în curs avansat de rezolvare”. Rad „s-a

arătat surprins de revendicările formulate de studenți și a subliniat faptul că aceste cereri ar fi trebuit aduse mai întâi aduse la cunoștința Facultății”!? Am fost întrebat adesea ce am cu Ilie Rad, că trebuie să fie un conflict personal, din moment ce *I don't let it go* și scriam în mai multe numere despre el. Replica mea venea puțin obosită: „Nu am nimic cu el. Personific doar un tip de arivism academic”. Îmi părea rău că alții nu fac la fel, doar e în interesul studenților un mediu universitar cât mai angajant din punct de vedere intelectual. O cunoștință bine plasată în universitate îl descrie cu finețe: „L-am văzut de câteva ori pe Ilie Rad la manifestările Universității (conferințe, tăieri de panglici), unde venea să presteze – ca mulți alți universitari – un cald omagiu, care să dea bine conducerii, interesată să mențină în post oameni atât de lași și obedienți ca el. Privire cercețătoare, speriată ca nu cumva în jur să fie «dușmani». Atent să nu fie surprins în vreo ipostază indecentă, scruta pe toată lumea, aparent foarte calm. Rad, Abrudan și Mureșan mi s-au părut niște profesorași provinciali, neacomodați condiției de dascăl universitar, stângaci, dornici să se pună bine cu toată lumea, finuți, săritori. Ca profesori de liceu păreau ok, poate chiar peste medie! După scandalurile succesive de la Jurnalism, am început să înțeleg tot mai multe. Pentru cine știa cât de cât personajele, era evident că în catedră cursurile și beneficiile se împărțeau ca în cel mai pur sistem de vasalitate față de Rad. Cel mai ascultător era recompensat cu cele mai multe privilegii. Așa ajungeau oameni care habar nu aveau de materie, să țină cursuri cu cea mai mare «competență», debitând ce le trecea prin cap legat de temă!”.

Mare lucru nu am rezolvat cu revendicările, deși promisiuni s-au făcut. Facultatea rămânea supradimensională ca număr de studenți, aparaturile dorite nu au venit,

profesorii au rămas aceeași. Din păcate, profesoara cea mai îndrăgită de studenți, Ruxandra Cesereanu, decide și ea să plece din facultate. A fost o ședință palpitanță la Catedra de Jurnalism la care au participat rectorul Bocșan și decanul Cătălin Baba, profesorii desigur, dar și reprezentanți ai studenților. Se dorește împăcarea, tergiversarea conflictului cu promisiuni de îmbunătățire a situației. Lumea pare mulțumită. „De ce atâtea conflicte întreținute artificial? Există ziariști care încearcă să facă vâlvă doar prin scandaluri și mizerii. E exact lucrul pe care noi încercăm, la această facultate, să îi învățăm pe studenți să nu facă. Să nu practice un jurnalism ieftin”, spune cu morgă academică șeful de catedră. Ceilalți profesori aprobă tacit. Doar Ruxandra Cesereanu infirmă disciplina generală. Cu obsesiile ei anticomuniste, îi spune rectorului că pleacă de la facultate pentru că atmosfera închistată de aici îi amintește de cea din anii '50. „Nimeni nu mișcă aici în front”, își rezumă poziția. Ruxandra Cesereanu nu ne instigase la nicio revoltă, așa cum susținea Rad. Însă cursurile dânzei, cu o certă ținută pedagogică și încărcătură emoțională, despre angajamentul moral al luptătorilor anti-comuniști din munți și dizidențele intelectuale din deceniile următoare, erau un imbold implicit spre acțiuni radicale pentru contextul românesc, de exprimare a nemulțumirilor legate de calitatea sistemului de învățământ. Îmi dau seama că sunt perdant, că, de exemplu, aparaturile video nu o să vină, pentru că s-a înființat deja o altă secție de media, din cauza neînțelegerilor dintre profesori, în cadrul Facultății de Teatru și Televiziune. Tot în UBB. Îi ascult, apoi intervin. Mă gândesc la stabilirea unui cadru comun, în afara facultății, care să propună o împăciuală între studenți și conducerea catedrei. Vechile mele obsesii eco și de ieșire a universității în spațiul public...

— Nu vă supărați, cred că cea mai bună imagine pe care am putea-o arăta presei pentru împăcare ar fi să ieșim profesori și studenți în pădurea Hoia și să practicăm... ăăă... o formă de jurnalism civic... să curățăm resturile, gunoaiele.

Ideea era să atragem atenția asupra rampelor ilegale din pădure, dar trebuia să o spun mult mai convins, nu așa timorat, îmi spun în gând. Dar nu eram obișnuit, iar în situația mea erau destui alți studenți, să discutăm cu profesorii, de aceea dialogul era așa găfâit și emoțional.

— Păi, nu știu, ar fi o idee, să vedem... reacționează puțin surprins Bocșan.

— Da' de ce să ne apucăm noi, *Profesorii*, să adunăm gunoaie?! Există oameni specializați pentru asta, intervine cu nerv Delia Balaban, profă la Comunicare și Jurnalism, linia germană.

Nu mai insist, ideea e lăsată baltă.

Fițuica blog

(nr. 8, mai 2005, nr. 9, iunie 2005)

Banii pentru fițuică vin de la universitate. Există o anumită autocenzură din partea noastră nu pentru că depindem de finanțarea UBB, ci pentru că îmi dau seama că tonul protestatar pedalează deja în gol. Nici nu prea aveam cu cine... Spre finalul anului III, lumea deja începe să muncească în presa locală sau în alte locuri. Vine și sesiunea, gesturile contestatate devin inconștient mai precaute. Am scris la tematica nr. 8. despre manifestările artistice (oarecum) alternative: despre grafferi, despre festivalul FânFest de la Roșia Montană, despre Festivalul de Teatru Experimental al Teatrului Imposibil, ori despre Proiectul „Călin Nemeș” al unor persoane care organizau dezbateri însoțite de proiecții de film. Nr. 9 din iunie e consacrat „Hollywood-ului de sub Feleac”, adică TIFF-ului. Apar interviuri cred interesante cu Doina Cornea, Tudor Giurgiu, Nicolae Covaci, ori Stephanie Roth, principalul motor al Campaniei „Salvați Roșia Montană” în acea perioadă.

Amintirile redactorilor fițuicii nici nu bat exagerat înspre acea zonă contestatară, așa cum ni se lipise eticheta din pricina articolelor „rebele” ori din cauza petițiilor generației

noastre. „Nu cursurile la facultate erau importante, cât activitățile oarecum extra curriculare: întâlnirile cu diferite personaje și personalități, unele victime ale detenției comuniste. Mi-l amintesc foarte bine pe strălucitul deținut politic Raul Volcinschi și pe doamna Doina Jela, vizitele la pușcării vechi și noi (Gherla și la Muzeul Memorial al Victimelor Rezistenței Anti-Comuniste de la Sighet), inițiate de prof. Ruxandra Cesereanu. Apoi, erau mijto evenimentele și întâlnirile tematice promovate de fițuica mult blamată *Exi(S)T*, lansările volumelor noastre colective de proză jurnalistică *Cesereanu & co.*, mai ales lansarea de pe acoperișul blocului tău la volumul despre traiul la comun – *România înghesuită* (ideea era a mea, organizarea a ta)”, spune fostul redactor Letiția Câmpan. Mihai Gădălean povestește haios despre „apolitismul” redacției: „Spre deosebire de Creangă, care nu știa cum îs alții, io cam știu că mulți dintreăștia care am făcut *Exi(S)T*-ul pe atunci își amintesc chestiile protestatare, revoluționare. Eu îmi amintesc numa’ că eram o mână de oameni care vroiau să-și pună capul și condeiele la contribuție. N-am crezut niciodată că trebuia să existe un sens la tot demersul ăsta, mi se părea că ajunge el pentru sine. Ca un exercițiu, știi? Pe modelul – *tre’ să-ncepem și noi de undeva...* Nu că aș fi știut prea bine CE anume să-ncepem, da’ mă rog...”

Biancăi Felseghi îi plăceau „super recenziile de film ale lui Gădălean, poveștile suprarrealiste ale Geaninei Sălăgean, comentariile politice ale Letiției Câmpan, reportajele tale, super rubrica lui Cătălin Hicui – pledoarie pentru violență, absolut incorectă politic... muream de răs când citeam”. Cantitativ, articolele fără legătură cu UBB dominau aproximativ 12 la 1 articolele critice la adresa universității, însă criticile universitare atrăgeau atenția tocmai pentru că ele constituiau o raritate într-un peisaj studențesc extrem de plat în ceea ce privește revendicările democratice în spațiul academic.

„Dar la început, altfel se punea problema. Doar „să ne-adunăm toți oamenii care scriu fain...”, zice Mihai. „Se anunța a fi un spațiu de libertate, dar nu neapărat una pe care să ți-o afirmi în gura mare, ci una pe care să ți-o... demonstrezi. Prin ce scrii și prin cum scrii. Acolo puteai scrie tot ce n-aveai voie sau n-aveai cum s-o faci în altă parte... Și uite-așa, acu’, mi-a venit o idee care poate părea cam stupidă: pe vremea aia, *Exi(S)T*-ul era un fel de blog pentru fiecare din noi. Un blog în care, de exemplu, am băgat (apropro de stupizenii – acum mi se pare așa, dar atunci eram super-amuzat) tipurile de căcat, câte unul pe fiecare pagină, și-ncă *la sus*, la cucurigu, să se vadă. Bineînțeles că s-au ținut de nas și de etichetă cam toată catedra de jurna...”, râde fostul cronicar de filme al revistei.

Bianca Preda povestește despre primul articolăș din viața ei, în anul I despre prostituatele de pe Calea Turzii, pe care le-a vizitat, alături de Cătălin Teodor, noaptea. „Ne gândeam că dacă găsim numai fete îi ok că nu o să ne facă rău...Dar dacă îs cu tot cu peștii lor? Și noi ce căutam acolo? Că nu puteam să zicem că suntem de la Pro TV sau Antena 1, ne gândeam că o să ne zică că nu au auzit de revista asta și nu o să vorbească cu noi...Dar am avut noroc, nu era niciun pește pe acolo să ne facă ceva. Era un grup de 6-7 fete...am trecut de ele... și povesteam cum le abordăm...”. Avea emoții, prinsă în propriul ei film. Acum, după câțiva ani de presă e pur și simplu rulaș pe teren. Bianca Preda spune în continuare că, dincolo de contestațiile profilor, faptul că apărea în fițuică era o chestie de ștaif. „Că m-ai întrebat de generația întregă, nu doar de oamenii de la revistă... Faptu’ e că habar n-am cum erau restul. Calitatea asta de membru în redacție dădea un sentiment de superioritate foarte pervers, deși îndreptățit. No offense, da’ din anu’ nostru cam toți deștepții și *culii* au scris măcar o dată la *Exi(S)T!*”, întărește Mihai Gădălean.

Eșecul presei studențești

(nr. 10, octombrie 2005)

Eșecul presei studențești în România, cu excepția notabilă a revistei de tradiție *Opinia studențească* din Iași, are motive lesne de înțeles într-un sistem decizional de sus în jos. În lipsa unor forumuri universitare democratice, eșecul se bazează pe temerea că ierarhiile instituționale ar putea fi criticate de studenți. Apoi e relevantă lipsa unei coeziuni inter-generaționale și o conștiință a studenților că au drepturi în luarea deciziilor la nivelul conducerii universității ca principali beneficiari ai actului de învățământ. Astfel, Adrian M. Popa, absolvent al aceleiași secții ca mine, spune simplu că „proiectele studențești sunt de obicei gândite de tineri din anii 2 încolo. Acum anul 3 e ultimul. Îți pui toca pe cap și *pa* studenție”. El zice că dacă nu există în spatele unui ziar studențesc universitari cu experiență jurnalistică ori studenți cu strategii inteligente de recrutare pentru generațiile mai tinere, proiectele sunt condamnate să moară. O altă fostă studentă la Jurna, Anca Mureșan, crede că revistele studențești apărute sub umbrela catedrei sau a universității nu au rezistat din cauza cenzurii: „Cât despre revistele făcute din banii de bursă, la un singur calculator

cu trei oameni: respect! Presa, din păcate, costă”. Mihai Pedestru, la aceeași secție, spune că „revistele au eșuat pentru că, fiecare în parte, a fost construită în jurul unui grup de oameni, nu al unei idei. Plecând oamenii, care pe unde, au plecat și revistele în lumea celor drepți”. Camelia Jula, fost redactor la mai multe reviste studentești, motivează că eșecul are și un fundament teribilist: „toți ne credeam puțin mai grozavi decât ceilalți, nu? Noi am spus că vom fi altfel decât altfel, *Moftul Studentesc* a vrut să fie altceva decât *Carusel*, tu ai vrut să fii diferit față de toți predecesorii, iar acum parcă iar este ceva revistă prin facultate, care, hehe, în mod cert e altfel decât erau ale noastre”.

Pregătim numărul din septembrie. Deja știm că e ultimul. Mulți din redacție muncesc deja, alții vor să pregătească licența și știu că vor avea probleme dacă scoatem în continuare *Exi(S)T*-ul. Nu sunt colegi din generații mai mici care să preia inițiativa editării fițuicii. Alex Aleman, de la Poli, prieten din liceu, mă vede mai posomorât, că nu mai scoatem revista. Eram la el acasă. Stătea singur, loc formidabil pentru party-uri cu BEST-ul (Board of European Students of Technology), dar și alături de câțiva oameni din afara organizației. De data asta eram doar noi doi. Eu beau țuică, el bea bere, fumează țigară după țigară, ca de obicei. Ascultăm muzică.

— Spuneai că nu mai scoți revista?

— Îți ziceam de faza că nu mai are cine să o scoată că lumea muncește. Apoi, m-am săturat să mă tot milogesc de UBB după bani. Am primit niște bănuți și rectorul aprobase lucrul acesta, dar acum îmi ziceau de la serviciul financiar al universității că trebuie organizată o licitație pentru tipografie, care s-ar putea să dureze chiar și câteva luni! Eu le-am zis că Garamondul lucrează cel mai ieftin, dar au replicat că astea îs procedurile.

— Vor să bage mai mult bețe în roate...

— Da.

— Dar trebuie să înțelegi și tu o chestie, Adi, că îi logic ca UBB să nu îți dea bani, dacă tu îi critici. Pune-te în locul lor!

În ultimele două numere, cât am primit finanțare, nu am făcut-o, dar o facem în ultimul număr. Apoi, nu e ca la patroni pentru ca studenții să fie niște angajați într-o întreprindere, deși funcțional spre asta se tinde. În mod normal, un ziarist nu critică afacerile ilegale ale patronului, pe care le are, să zicem, în construcții. Ar fi un gest sinucigaș. În timp ce îi explic punctul meu de vedere, îmi vine ideea pentru editorial. Redau din editorial ce povesteam cu Alex: „Dacă instituțiile de învățământ superior se comportă ca un patron căruia nu îi convine reclama negativă, atunci universitatea nu mai e un spațiu în care se schimbă liber idei, se dezbate, se critică deschis, chiar în scopuri educative, ci o bișniță, în care se vând diplome la pachet.”

— Atunci, faceți rost de bani din altă parte!

— Cam greu, că eu nu mai am energie să mă duc pe la privați, alții nu au chef. Doar știi că am vorbit și cu voi să vă furăm o parte din sponsori.

Noi ofeream la schimb articole despre evenimente BEST și loc pentru reclamele sponsorilor BEST. Asociația organiza evenimente la mii și zeci de mii de euro, ceea ce nu e puțin pentru studenți la 21-22 de ani.

— Nu prea pușca pe targetul și pe obiectivele noastre *Exi(S)T*. Ai văzut și tu când ai făcut oferta la noi, în sedință.

— Băi, asta mi-e ciudă pe voi, că aveți infrastructură destul de serioasă, coeziune și alea alea, dar nu vă băgați pe nimic sindical.

— Asta e. În statutul nostru scrie că suntem organizație

reprezentativă, nu sindicală.

— Bine, mă... Care-i diferența?

— Adică, nu ne băgăm pe conflicte dintre studenți și facultă. Acolo e OSUT [Organizația Studenților din Universitatea Tehnică]!

— Dar ăștia nu fac nimic.

— ...

Și „discuția” tot acolo a rămas, pe tonuri paralele. Eu încercând să îl conving să se bage pe chestii sindical-universitare, el că mai mult ar dăuna organizației. Noroc că începem să povestim de alte lucruri, mai plăcute, cheful pe care bestanii o sa îl facă în curând, o gaică faină care o să vină. „Care, mă?”. „O ții minte, mă, aia care a intrat cu noi în râu dezbrăcată, atuncea la Cheile Turzii când eram mucii”. „Ioooo!”. Și din mă în mă țuica începe să își facă efectul. Ziua următoare scriu:

Studenții de *elită* de la organizațiile mari ca AIESEC, ELSA, BEST etc. nu au ambiții sindicale ori jurnalistice pentru că, de regulă, sunt studenți cuminți și eminenți care derulează proiecte cu sprijinul universității și nu vor să aibă probleme la școală. Studentul *mediu* e moale, apatic. Având în vedere că universitatea nu-i cere mai mult de 7 ore de studiu pe săptămână (mă refer, în special, la specializările noi: științe politice, comunicare, business, studii europene, jurnalism etc.), studentul acesta, invizibil din punct de vedere intelectual, nu s-ar chinui a contesta altundeva decât la o bere politicile universitare. Iar el, de regulă, nu ar consuma o revistă studențească din simplul motiv că nu are conștiința apartenenței la „clasa” studențească și, implicit, conștiința drepturilor sale.

Am realizat în revistă un dosar legat de supradimensionarea numerică a studenților în UBB în condițiile noului

învățământ de masă. Avantaje, dezavantaje... Au răspuns atât profesori (Ștefan Borbély de la Litere, Ovidiu Pecican, pe atunci purtător de cuvânt al Universității, ori Doru Pop, de la Facultatea de Teatru și Televiziune), cât și studenți. Mă rezum la a cita câteva fragmente din remarcile nuanțate ale profesorilor despre fenomenul masificării universității. Ștefan Borbély scrie că „universitățile noastre au devenit uzine de făcut bani pe fondul mistificării generale pe care o traversează societatea românească: mercantilizarea e, așadar, un reflex adaptiv, nu doar o cerință abuzivă. Este așa și nu altfel deoarece afluxul monetar disproportionat se explică prin faptul că există ofertă socială pentru acest tip de servicii: cercul e vicios, gata gresat, și se învâртеște foarte bine. [...] Se ajunge astfel la banalizarea statutului academic, perceput de către mulți, în momentul de față, ca pe o simplă continuare a învățământului liceal. Degradarea simbolică a început, din câte îmi pot da seama, cu renunțarea la examenul de admitere”. Profesorul Borbély e conștient și de părțile bune ale supradimensionării locurilor la taxă, căci fără acești bani universitățile românești ar fi arătat ca niște „hrube premoderne”, întrucât remunerația de la bugetul public este insuficientă. „În consecință, chiar dacă deplângem un proces degradant, care ne afectează, se cuvine să acceptăm că el a generat și consecințe pozitive, de pe platforma cărora se poate lucra, se poate edifica”. Ovidiu Pecican compară universitatea de dinainte cu cea de acum și observă o îmbunătățire netă. „Ca un absolvent de odinioară (promoția 1985) al universității noastre, trăind, așadar vremuri când se cădea la istorie cu medii mari și se înghesuiau – ca în 1979 – câte douăzeci și patru de candidați pe un singur loc, mă bucur nespun că am prins vremuri cu amfiteatre arhipline. Citeam în alți ani, de-acum mai îndepărtați, despre procentul ridicat de intelectuali din

Israel în raport cu totalul populației și mi se părea o utopie să visez că aş putea prinde epoca în care la noi ar putea fi la fel. Astăzi ne-am apropiat cu ceva de situația ideală a unei lumi cultivate, cred, iar prezența masivă a studenților în universitate mi se pare o binecuvântare”. Doru Pop e de parte de a fi de acord cu Pecican. „Promiscuitatea generată de înmulțirea nenaturală a numărului de studenți nu e o problemă care oripilează numai mediul academic din UBB. [...] Au apărut *instituții de învățământ superior* din Rădăuți și până în Pașcani, din Reșița și până în Satu Mare. Închizi ochii, dai cu o piatră, și nimerești într-un cadru didactic universitar (fără studii, fără cărți, fără coloană vertebrală)”. Spune, în continuare, că „facultățile sunt integrate perfect în mecanismele capitalismului industrial”, iar scopul multora din universitățile postdecembriste ar fi, ca în orice întreprindere, creșterea productivității cu orice preț. „Toată lumea e mulțumită, mașinăria de produs studenți se învârte, nimeni nu se mai uită că oamenii care predau ar fi mai buni pe posturi de castratori de vieri sau pe funcții de directorași de școală primară în Cucuieții de Vale. În fond, cine să îi conteste? Pot să conteste niște studenți admiși fără concurs niște profesori ajunși pe post fără niciun fel de calitate? Pot să schimbe *produsele finite* o mașină *bine unsă* prin nepotism, incompetență și chiar rea voință?!”.

Desigur, singura soluție este ca studenții să își revendice drepturile pentru un învățământ de calitate, pentru negocierea continuă a rolurilor universității și să participe la actul decizional. Atâta timp cât nu vor îndeplini roluri în gestionarea instituțiilor academice, ei vor îndeplini funcții de clienți în noua universitate capitalistă de tip neoliberal, sub patronajul unor profesori și a unor mecanisme de piață. Cristina Fiț, vicepreședinte al Alianței Naționale a Organizațiilor Studențești din România (ANOSR), crede

că „studentul trebuie tratat ca partener egal și ca parte din comunitatea academică, nu drept client căruia i se face un serviciu. În contextul unui prestator de servicii, lucrează mecanisme de piață, astfel marketizarea educației va crește simțitor, iar imaginea va conta mai mult decât calitatea. Universitățile se vor ghida după dorințele pieței și nu după dorințele studentului. E ca și cum tu ai vrea apă plată, dar ți se vinde apă cu lămâie/minerală pentru că asta se vinde mai bine. Într-un astfel de sistem studentul are drept doar la feedback în ceea ce privește serviciul, neputând avea un punct de vedere în conceperea serviciului”. Doar când se vor asocia mai mulți ca ea în organizații studențești, când vor fi mai mulți interesați de procesele democrației universitare, așa cum eram noi la Exi(S)T, vor exista posibilități mai numeroase de a avea universități la standarde definite de întreg corpul academic, în societăți ale cunoașterii, nu ale capitalului și dictatului pieței. Astfel, studenții vor avea șansa de a participa democratic la crearea unei universități care propune o cunoaștere care „răspunde la problemele sociale curente ale tuturor (și nu doar ale elitelor sau claselor privilegiate), respectiv asigură vizibilitate și recunoaștere cunoașterii care valorifică produsele sale ca bun public”, după cum afirma prof. Enikő Vincze pe democrație.ubb.ro, una dintre puținele oaze de dezbateri universitare create în România postdecembristă, proiect la care mă bucur că am participat.

„Contrar regulamentului de susținere a lucrărilor de licență...”

(iunie 2006)

Știm că la examenul de licență o să avem de suferit pentru atitudinea rebelă ori „golănească”, după cum a taxat-o Ilie Rad. Așa că ne pregătim serios. Atmosfera de la prezentarea lucrării de licență e încordată. Am scris despre *Mișcările contestatate în SUA anilor 1960*, lucrare coordonată de profesoara Ruxandra Cesereanu. În comisie sunt Ilie Rad, Elena Abrudan, I. Maxim Danciu. Cald, transpirat, emoționat. Îmi expun ideile principale din teză, subliniez că studiul meu e o „premieră” pentru spațiul românesc, pomenesc cum erau reflectate în media americană mișcările contestatate. Din priviri, Cesereanu mă încurajează constant. Rad stă cu ochii în lucrare, nu se uită la mine. Văd că e plină de sublinieri cu roșu. Mă gândesc că o fi greșeli de gramatică și ortografie, specialitatea dânsului, așa că spun că studiul meu e încă în derulare, doresc să îl continui și din cauza asta pot să existe mici probleme de redactare. Nu zice nimic. Elena Abrudan, în schimb, e mai prezentă, deși cu o mină severă, că a auzit

că sunt „ăla rău”. E transferată de la Facultatea de Litere, unde avea, printre altele, un curs de literatură siberiană (?!) și traducea din Cinghiz Aitmatov. La examen, în timp ce mă chestiona, mă întrebam involuntar cum o persoană rudimentară, aflată într-o impostură rar întâlnită, devenită profesoară de jurnalism și comunicare deși nu avea absolut nicio specializare în domeniu, să traducă dintr-un scriitor așa fin. În jur, mi se explica transferul ei reușit și parcursul ulterior până la poziția de șef de catedră prin influența soțului ei, Patrițiu Abrudan, aflat în poziții de conducere la Banca Transilvania, de care sunt legați cei mai importanți oameni de afaceri ai Clujului. Cred că doar prin presiunile studenților și a cadrelor didactice pentru o democrație instituțională mai largă mentalitatea asta arvunită și clientelară, subordonată pieței, care a condus la semi-privatizarea unui bun public așa cum este universitatea, o să explodeze, așa cum își imaginează Radu. Doar astfel vor putea fi destructurate puternicele relații de subordonare și supraordonare din sânul comunității academice care transformă autonomia universitară în feude universitare. Autonomia universitară în lipsa democrației instituționale este iluzorie, un simplu travesti. Andrei Marga afirma în revista *Echinox*, la începutul anului 1990, că susține un învățământ axat pe cercetare, iar ca model administrativ, cel puțin în cazul facultății de filozofie, propune democratic ca funcțiile administrative să fie „exercitate un an, colegial, printr-un fel de rotație, de către membrii corpului profesoral”. Odată cu acapararea puterii, profesorul Marga și-a uitat propunerile și a condus autoritar UBB timp de aproape 20 de ani, model care a fost copiat de sus în jos în majoritatea departamentelor. Dar să revenim la examen:

— Era *obiectivă* presa în anii '60?, intervine Abrudan. Evident, subiectul nu îi captează prea tare atenția.

— Depinde. În unele situații da, în altele nu. Ce să îi

zic?, mă amuz eu. Dar Abrudan e mulțumită cu răspunsul, nu insistă.

— Știți cartea aceea din anii 60, una importantă?... zice Danciu, cu voce târăgănată, sufocat de caniculă.

— Știu, domn profesor!, răspund prompt. Dar care dintre ele?

— Aia, măi, cu..., dar profesorul Danciu are un lapsus.

— McLuhan? Arthur Marwick cu *The Sixties*, pe care o avem și noi în bibliotecă? Marcuse?..

— Nu-mi..., rămâne lapsusul în aer, apoi o tuse prelungită.

Alte întrebări nu mi s-au pus, în afară de cele două. Am luat 7 și ceva, nu mai știu exact, pe o lucrare, care, finisată ulterior, a fost publicată la Editura Eikon cu titlul *Anii '60: mișcări contestatate în SUA*. Spre bucuria mea, a fost apreciată de unul dintre criticii de marcă din România, Al. Cistelean, drept „unul dintre primele zece romane ale tinerei generații”, iar cartea a ajuns bibliografie în câteva universități din țară. Cu toate că e un studiu cu valențe academice, Cistelean a făcut această remarcă pentru că narațiunea curge spumos, așa cum era și în intenția mea.

Legat de competențele comisiei, Dragoș Stan, care urmase și modulul de PR și comunicare, povestește de atmosfera de la un workshop organizat de Elena Abrudan: „Cursul pe care îl ținea Elena Abrudan era mereu prilej de râs, în pauze. Colega Marina a făcut odată o temă despre *Femeia Cosmo*, un mic studiu pe revistele *Cosmopolitan*. Și țin minte că Abrudan zicea, în limbajul cel mai mundan, că tot ce scrie în revistele de femei sunt mofturi pentru că o femeie normală, cum e ea, nu ar avea timp de nimic din ce scrie acolo. Că atunci când vine acasă, de la facultate, e obosită, își pune să mănânce și se uită la TV, apoi adoarme. Oricum, asta n-a fost singura dată când ne-a făcut

confesiuni domestice. Organizează Abrudan un workshop de comunicare și publicitate, programat pe două zile, cu Delia Balaban. Era o discuție despre branding-ul de țară și noi vorbeam despre cum credem că ar trebui făcut, iar ea intervine: «Eeeeeeeiiiiiii! Ce tot atâta vorbiți dragă, de strategii și din astea. De asta nu se face nimic bun, că toți se complică și apoi nu-i mai dau de capăt. Vă zic eu cum ar trebui. Tre' să-i vină o idee unuia și ăștia de la Guvern s-o folosească. Unul care face agroturism, care are o pensiune, ceva. Așa se face». Noi ne uitam unii la alții și ne făceam semne. Știu că a mai zis o grămadă de tâmpenii atunci. Șocul cel mai tare a fost când ne-a întrerupt să ne întrebăm ce înseamnă câțiva termeni de bază, cum e *brand*, de exemplu”.

O „sursă” din universitate își amintește „întâmplări de pe strada mea”: „Profesorii de la jurna erau foarte slab pregătiți. Acest lucru se vedea și din situația silabusurilor care erau dezastruoase (pline de plagiate crase și soseau întotdeauna cu întârziere la rectorat). Aproape sigur, profesorii cei mari, capii (Abrudan, Rad) încropeau silabusurile, făcând *copy paste* din câteva cărți de «specialitate» din domeniu și de pe internet (Wikipedia, un site pe care îl folosesc și copiii preșcolari mai răsăriți, era o sursă importantă pentru alcătuirea cursurilor pline de generalități). O cunoștință de-a mea, studentă în ultimul an mi-a povestit cum Abrudan își lista de pe internet câteva pagini înainte de începerea unui curs. Erau în birou două studente (printre care și cunoștința mea), iar cealaltă fată venise cu lucrarea de licență la «supervizat» de către maestra Abrudan. Absurdan, cum o porecleau cei din anul III... Madam Abrudan a fost plăcut impresionată și i-a spus studentei: «Lucrarea e bună, o să includem o parte din ea în silabusul de la anul!»! După cum erau silabusurile, nu mă

îndoiesc că aceste pagini erau cele mai bune. În plus, cei de la Jurna organizau împreună cu secția de Comunicare publică simpozioane și workshopuri ridicole, mai ales că profesorii ambelor secții erau din afara temei, niște habar-niști. Abrudan o ținea una și bună cu *repertoriul arhetipal al publicității*, o temă ineputabilă care se reducea de fapt la clișeul că, da, publicitatea face apel la niște tipologii consacrate, în scopul manipulării publicului cumpărător”.

Nemulțumiți de ilegalitățile comise de profesori la examen, de lipsa de expertiză a acestora, de notele mici și, mai ales, de reaua lor credință, s-a redactat sesizarea de mai jos pentru Comisia de Etică a Universității Babeș-Bolyai:

Subsemnații, absolvenți ai Universității Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării, promoția 2006, dorim să vă semnalăm prin prezenta o serie de grave abateri de la Codul Etic al Universității, precum și de la prevederile Cartei Universității, săvârșite de către domnul prof. univ. dr. Ilie Rad, în calitatea sa de președinte al comisiei de licență, abateri săvârșite în desfășurarea examenului de licență la Secția Jurnalism. **Datorită naturii grave a acestor abateri, precum și caracterului potențial penal al acestora, am considerat de cuviință să sesizăm mai întâi organele interne ale Universității, înainte de a sesiza instituțiile abilitate ale statului și mass-media:**

— contrar regulamentului de organizare a licenței, punctul B, articolul 10, litera a, precum și contrar articolului 22 din Codul Etic al Universității, deși am fost anunțați în scris, prin afișare, că examenul de licență se va desfășura pe durata a 4 ore, în timpul examenului, după comunicarea subiectelor ni s-a adus la cunoștință că examenul va dura doar 3 ore. Considerăm că pentru gradul de complexitate al subiectelor, precum și pentru cantitatea de informație aferentă, timpul de lucru a fost

scurtat nejustificat. În continuare, examenul s-a desfășurat în condiții net defavorabile studenților, din cauza dispozițiilor neclare sau contradictorii care s-au dat pe parcurs. Astfel, deși s-a spus inițial că nu contează ordinea în care vom rezolva subiectele, după o oră și jumătate de la începerea examenului s-au strâns subiectele de la materia *Stilistică și Mass-Media*. Periodic am fost informați în legătură cu timpul rămas, până la expirarea celor trei ore, când o parte din studenți au predat lucrările, părăsind sala. Celor rămași li s-a permis să rămână încă o oră. Considerăm că toate aceste vicii de organizare au avut ca efect scăderea intenționată a performanței studenților examinați, lucru reflectat de rezultatele fără precedent la examenele de licență organizate la Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării;

— contrar articolului 22 din Codul Etic al Universității Babeș-Bolyai, comisia nu a afișat odată cu rezultatele și baremele de corectare, bareme care nu au fost afișate nici măcar până la încheierea examenului de licență;

— contrar capitolului D, articolul 11 din Regulamentul de Organizare a Licenței, care prevede corectarea de către comisii separate a contestațiilor, lista cu rezultatele contestațiilor a fost semnată de către aceiași membri care au semnat lista originală a rezultatelor;

— contrar Regulamentului de Organizare a Licenței, capitolul D, articolul 1, care prevede ca din componența comisiei de licență să facă parte câte un profesor specializat pe fiecare domeniu din care se susțin lucrări, comisia a fost formată doar din trei cadre, care nu aveau expertiză în domeniile abordate de către candidați. De asemenea, la examenul scris la disciplina Jurnalism Radio, cadrul didactic specializat fiind plecat din țară, lucrările au fost corectate de către persoane fără competențe în domeniu;

— contrar Regulamentului de Organizare a Licenței,

capitolul D, articolul 5, în notarea lucrărilor de licență, nu s-a ținut cont de nota propusă de coordonatorul științific al lucrărilor, unele dintre lucrări fiind notate cu până la patru puncte mai puțin decât nota coordonatorului;

— contrar regulamentului de susținere a lucrărilor de licență, capitolul D, articolul 7, comisia nu a evaluat în majoritatea cazurilor conținutul ideatic al cercetărilor studenților, întrebările puse, precum și depunctarea candidaților ținând de aspecte ale tehnoredactării, precum și alte aspecte complet irelevante în economia lucrărilor de cercetare;

— deși comisia a fost inițial de acord cu folosirea suportului multimedia în susținerea lucrărilor, unui student i-a fost refuzat acest mijloc pe parcursul susținerii cu argumentul „mai bine închide laptopul, că mă enervează”;

— la predarea lucrărilor, numele candidaților au rămas nesecretizate prin refuzul comisiei de a aplica ștampila unității pe benzile autocolante. De asemenea, a fost sesizat faptul că anumite lucrări au fost plasate preferențial deasupra lucrărilor de corectat.

Atașăm tabelul nominal cu semnatarii acestei sesizări. Vă rugăm să luați măsuri de urgență pentru analizarea și sancționarea acestor grave abateri, abateri în măsură să afecteze serios imaginea și prestigiul Universității Babeș-Bolyai (Cluj-Napoca, 29 iunie 2006).

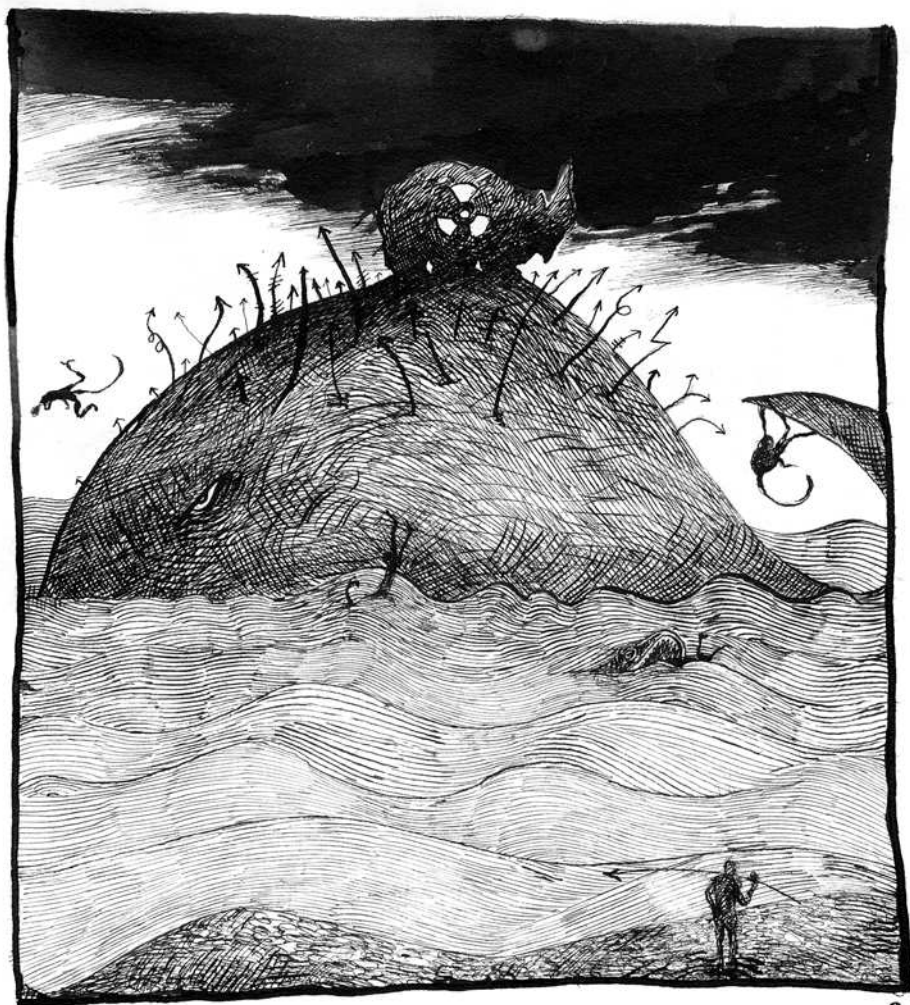
Ne-am semnat în număr mare, câteva zeci. Din păcate, nu am protestat mai insistent pentru întrunirea comisiei de etică, lucru pe care UBB îl refuza, în ciuda dreptului stipulat în regulamentul universitar. Colegii se temeau că se va repeta examenul de licență, așa cum i-a amenințat voalat decanul Cătălin Baba. Studenții nu mai aveau chef și nervi de presiuni. Decanul a insistat pe lângă Rad pentru modificarea notelor, mai ales că profesoarele Ruxandra

Cesereanu și Miruna Runcan depuseseră separat alte sesiuni, în care reclamau că lucrări notate de ele cu 10 luau la examen 7.

Epilog

(iunie 2006)

„Ultima ședință între noi, studenții din anul nostru, decan și reprezentanții facultății, în sala de consiliu a Facultății. Îmi dă fiori amintindu-mi: s-au dezlegat gurile, studenții erau sictiriți, plictisiți, oboseți să joace teatrul celor care s-au prefăcut că-i învață ceva în 4 ani. Ilie Rad era acuzat că a fabricat rezultatele examenului de licență, că a afișat de două ori, în zile diferite, note diferite pentru candidați. Se făcuse și acel memoriu la Comisia de Etică a Universității, rectoratul s-a ferit să aibă o poziție ca să nu strice imaginea instituției. Nouă ne era scârbă. Fuseserăm învinși de *sistem*. Sau poate că nu, dată fiind evoluția ulterioară a fiecăruia dintre noi”, spune Bia Felseghi. A fost acuzată că scriitura ei nu este credibilă atunci când vine vorba de UBB, pe motiv că are un război personal cu profesorii de la Jurnalism. „Războiul personal e o realitate. Dar nu numai a mea. Ci a fiecărui fost membru *Exi(S)T*. La urma urmei e un război ca oricare altul împotriva unor ilegalități și imoralități care suscită oriunde spiritul jurnalistic: pentru asta am fost crescuți și educați să ne batem – cu corupția, cu impostura, cu prostia, cu minciuna, cu stereotipiile”.

Ultima campanie a revistei, deja absolviserăm. Eram doar vreo 8. Ne-am inscripționat tricourile cu „Pericol de I.RAD.iere”, cu fața lui Rad, semnul convențional de la iradiere și mai jos scria SECȚIA JURNALISM UBB. De fapt, era un stencil pe care nu l-am mai răspândit pe pereții universității pentru ca protestul să iasă mai bine și, pasămite, ca să nu îi alienăm printr-un gest prea radical pe profesorii care ne simpatizau acțiunile. Graficianul Radu crede că n-am prea avut succes cu salvarea balenelor, pentru că balena e prea mare, impură și mutantă, iar maimuțele s-au obișnuit să se cațere pe pielea ei tăbăcită și cu firul de păr cât un copac veștejit de la atâtea contaminări. Am împărțit fluturași în fața facultății anunțând bobocii să nu se înscrie la Jurna pentru că e o facultate slabă și că ar cheltui banii degeaba cu depunerea dosarului la prea multe facultăți. Ilie Rad scrie ulterior evenimentului într-un mail făcut public de același hacker (sau grup de hackeri): „Demonstrații, manifeste răspândite celor care voiau să se înscrie la noi, în care erau sfătuiți să nu se înscrie, reclamații la rectorat, amenințarea cu Tribunalul, tricouri cu chipul meu, ca Che Guevara! Toate instrumentate de două vipere pe care eu le-am dus la catedră, Ruxandra Cesereanu și Miruna Runcan”. Înainte de protest, conducerea universității era îngrijorată și se punea problema chemării poliției pentru că protestul era neautorizat de instituție. Ilie Rad îi scrie Cristinei Nistor: „Baba a anunțat poliția, mâine va fi scandal mare. Îți dai seama că toate televiziunile și ziarele așteaptă așa ceva ca pe o mană cerească. Eu mi-am depus demisia, dar Baba se încapățânează și spune că nu o acceptă. Am vorbit cu [rectorul] Bocșan, care mi-a spus la telefon că, dacă nu putem gestiona secția, ne va muta la altă facultate”. Cristina Nistor apără pe email „spațiul nostru” al universității, punând alături semnătura lui Rareș

Beuran, alt cadru didactic de la Jurnalism: „Cu ce drept organizează un student care a absolvit facultatea (în cazul acesta, Dohotaru!) o conferință sau orice altă acțiune în spațiul NOSTRU? Acest student NU mai are nicio legătură cu secția sau cu facultatea noastră! Asta este chiar CULMEA! Este ca și cum eu aș trimite comunicate de presă și aș invita toată mass media că organizez o conferință de presă la... dvoastră acasă! Este ILEGAL! Este atacată imaginea întregii universități prin astfel de acțiuni; cum se poate chiar așa ceva? mă bucur ca îl aveți pe dl decan de partea dvoastră!”.

Bia își amintește figura desfigurată a lui Rad, care a ieșit în prag și zice:

— Măi, copii, haideți înăuntru la discuții ca să nu încurcăm lumea.

— Tocmai asta vrem, să încurcăm lumea, am răspuns noi.

Era plin de presă în fața facultății. Dădeam declarații. Eram filmați cum le povestim absolvenților de liceu despre calitatea îndoielnică a secției de Jurnalism și le sugeram să încerce la o facultate mai serioasă. N-am intrat în facultate, fumam țigări, râdeam, vorbeam la care terasă să mergem să bem o bere.

Dreptul la oraș

Intervențiile stradale sunt necesare pentru că activismul social e intensitate, nu doar comunicare rațională și compartimentare judicioasă a problemei. E nevoie de patos în logos. După cum e necesar mai mult logos și construcție sistemică în emoționalitatea subiectivă a participării publice. Nu voi explica detaliat de ce gândesc astfel, voi ilustra însă prin câteva exemple de democrație participativă în poveștile care urmează. În contextul actual, cred că manifestațiile stradale sunt cea mai bună formă de apropiere cetățenească a spațiului public pentru că obligă adesea autoritățile să negocieze din cauza presiunii numerice și mediatică, când alte apeluri la dialog au eșuat sau când negocierea socială e inexistentă din cauza autismului instituțional sau forței de reglare a raporturilor sociale ce vine din partea capitalului. Apoi, manifestațiile stradale generează în afară de stipularea emoțională a unui conflict, și discuții, confruntări de argumente, petiții, articole de presă, analize, participări la emisiuni televizate, uneori dialog cu autoritățile etc. Ca regulă generală, nu cred în intervențiile încrâncenate, furioase pentru că nu trebuie reprodusă violența sistemului. Deși nu egalez violența

protestatară, când aceasta se declanșează ca răspuns la violența autorităților, cu forța infinit mai represivă, deși adesea abstractă, a sistemului. Eventual poate fi catharizată violența instituțională și noile ierarhii instituite de etosul neoliberal postdecembrist prin mici acte rebele. De aceea, îmi imaginez grupuri protestatare aflate într-o stare de comuniune, cu oameni care râd și socializează, chiar în afara mizelor intervenției. Comuniunea și solidaritatea care se înfiripă la manifestațiile protestatare este de proveniență aproape mistică, așa zice, într-un posibil sens inițial al cuvântului religie, ca *re-ligare*, reconectare. Manifestațiile pot fi gândite ca reapropriere comunitară a spațiului public, suprasaturat de corporații, stat, trafic auto, utilitarism, mașinării și funcții. În cadrul protestelor, oamenii nu mai îndeplinesc funcții, ci roluri. Filtrez intervențiile publice în paginile viitoare din perspectiva participării proprii la ele și sper ca prin asta să nu exagerez rolul meu în organizarea unor campanii și acțiuni, mai ales a celor de amploare. Protestele la care fac referire pot intra în cinci mari categorii laxe, aflate sub umbrela reaproprierii spațiului public: dreptul cetățenesc la un patri-moniul, continuu negociat, și la o viață culturală vibrantă, dreptul la o mobilitate urbană mai eficientă în condițiile aglomerației provocate de traficul auto, dreptul la spații de socializare care să nu mai fie înstrăinate abuziv, dreptul de a trăi într-un mediu nepoluat și dreptul la o media a cărei primă responsabilitate e față de publicurile sale și nu față de patroni. Toate se subsumează dreptului cetățenesc la oraș, acaparat de deținătorii de capital, politicieni și funcționari ai statului. Dreptul la oraș, cu valențele sale mai degrabă metaforice, este un drept neinstituționalizat încă și generic definit în literatura academică, dar a cărui relevanță trebuie găsită în năzuințele de a avea un control

democratic mai larg asupra arealului pe care îl locuim și asupra surplusului pe care îl generează comunitatea, dar care este apropiat pe baze preponderent private. Merită subliniat că intervențiile stradale au fost realizate cu minime resurse financiare sau deloc, iar organizarea era adesea în rețea, informală, nu era necesar ca participanții să activeze într-un ONG, nu s-au depus proiecte birocratice pentru derularea manifestărilor civice. În principiu, nu propun un orizont activist sau o viziune de urmat, ci expun exemple simple de activare civică și politică din câteva campanii la care am participat.

Boema situaționistă

Boemia mea nu e de pahar, deși acolo se naște, în declinurile care apar în conversațiile din unele localuri din centrul Clujului, pe care le văd ca un fel de universități alternative. Îmi imaginez un alt tip de boemă, activă social, care îmbină arta și politica. Când arta e prea compartimentată în raport cu politica, ea devine sterilizată și convențională, critica sa boantă, plăcerea-i vinovată. Prefer crearea unor situații ambivalente ori confrunționale, a unei ambiante disruptive la nivelul străzii, sub forma unor proteste sau performance-uri, în locul unor evenimente culturale și sociale sub forma unor spectacole cu o segregare netă între actanți și public. Prefer aceste intervenții artistice & sociale din cauza prospețimii și atenției pentru formă în locul unor mese rotunde, ateliere sau conferințe convenționale, deși apreciez, desigur, rolul lor. Predilecția mea pentru performance se datorează unei senzații de urgență, tensiunii că trebuie spus neapărat ceva, indiferent că e un mesaj serios, o farsă, un mainimic. La performance-uri simt participarea publicului și democrația străzii, mă bucur de lipsa controlului în astfel de experimente. E un flux care mă pătrunde, lumea lui *Aici și Acum*, extaz al prezentului. Artă nu mai e eternă, iar politica devine accesibilă pentru simpli participanți sau trecători care intră în contact

cu *situația* creată. În bruiajul happeningului, am o senzație mistică de solidaritate, o senzație de TOT. În astfel de situații, oameni care în mod normal nu ar interacționa, ocupați fiecare cu funcțiile și scopurile lor inevitabile, încep să intre în contact, să își zâmbescă unii altora, evadează din ei înșiși, din necesitate, din rulajul obișnuit al vieții, al clipei monotone după altă clipă monotonă și totuși reconfortantă. Se petrece o rupere de ritm, ca atunci când o emoție puternică îți taie răsuflarea. Țaca-țaca-țacă-țacă-țaca-țaca-țacă-țacă-țaca-țaca-țacă-țacă-țaca-țaca-țacă-țacă bate inima, situația este atât de intensă încât devine *kairos*, iar moartea specifică unui *kronos* secvențial și de neînduplecat, care mă obsedează zi de zi, se topește în moment. Convenția atât de necesară, asemenea ceremonialului japonez al ceaiului, este contestată pentru a reîmprospăta ceremonialul european ponosit, care și-a uitat forma în goana de a îndeplini scopurile și sarcinile trasate. Nu știu exact de unde provine extazul, știu doar că el ESTE și că se împărtășește cu alți participanți, transfigurează intențiile sociale imediate ale adunării.

Ochelarii roșii ai lui Matei Corvin

Spațiul public este confiscat în permanență la noi de un spirit mercantil vulgar dar tenace. Dacă spațiul public se definește prin deschidere și accesibilitate pentru toți actanții în ciuda valorilor diferite și a unor tensiuni în negocierile dintre grupuri, în România inegalitatea accesului între reprezentanții capitalului și cetățenii care nu îl dețin este extremă. Din păcate, o simplă plimbare prin centrul Clujului

VOAR CUBULETINU
PROFITITA
CANTIA DE VIS
DE NEREFUZAT

OFERTA
NUMAI NOU
ZURATA
RE

poate oferi zeci de exemple de apropiere privată abuzivă, de negoț strident, de bazar oriental, care ciuntesc din relieful civic al orașului. Un drum prin cartierele orașului, printre meșele imense de pe blocuri și printre panouri publicitare ale firmelor și corporațiilor, mă determină să cred că trăim într-o mulțime de consumatori, nu într-o comunitate de cetățeni.

Ca multe alte acțiuni la care am participat, intervenția de gherilă artistică „Ochelarii roșii ai lui Matei Corvin” din primăvara anului 2007 avea și mize estetice, dar propunea mai ales o dobândire civică a spațiului public. Militam alături de câțiva prieteni pentru reaproprierea orașului aflat, din cauza invaziei neoanelor, plasticului ieftin, cacofoniei afișajului comercial, murmurului indistinct al produselor și brandurilor de tot felul, într-o tăcere asurzitoare. Reaproprierea nu înseamnă întoarcerea la o puritate istorică inițială ori o recurgere teoretică la *ideal-tipuri* de reapropriere, transpuse apoi în exerciții efective. Sensul este cu mult mai mundan, acela al unui efort continuu și repetat, marcat adesea de uzură și reculeri, de a integra spațiul urban în circuitul social prin (inter)acțiune și reflecție. În lipsa unei responsabilizări cotidiene a fiecăruia dintre noi, spațiul social va rămâne mereu anexat unor sensuri și interese care îi sunt străine.

Așa cum Primăria a luat măsuri minimale în trecut, la diverse sesizări privind curățarea centrului de meșele și reclamele care-l împânzeau, speram ca autoritățile vor merge mai departe și vor curăța clădirile, declarate unele valori de patrimoniu, de alte reclame. Pentru a arăta că clădirile centrale nu au, evident, doar scopuri funcționale, le-am pus într-o relație de analogie cu un grup statuar reprezentativ pentru oraș, ansamblul monumental Matei Corvin. Am pregătit pentru presă manifestul cu moto-ul parizian '68-ist, varianta dada scep-tic-românească - *Imaginația e (alături de PNL, PD, PSD, PRM, UDMR etc. etc.) la putere:*

Să fie foarte clar. Matei Corvin poartă ochelari nu pentru că e sensibil la soare. Îi poartă în semn de protest. S-a simțit solidar cu noi, vroia să arate că, asemenea statuilor, și clădirile din centrul orașului, dar și de la periferie, nu au doar o funcție utilitară (muncit, dormit, făcut mâncare, uitat la tv, mers la baie), ci și una estetică. De aceea, propunem două măsuri:

1. îndepărtarea reclamelor și firmelor disproporționat de mari din centrul istoric al orașelor și meșele imense de pe blocurile din cartiere. Astfel, ca în mitul peșterii, noi îi vom salva și îi vom aduce la lumină pe cei care au acceptat meșele la geam.

2. termoizolarea și rebranduirea blocurilor: ștergerea acelor nuanțe de gri și revopsirea clădirilor în culori mai vesele. Recomandăm și ca România să fie un mic Rai pentru grafferi: părți mari din blocuri pot fi desenate de oameni talentați, desemnați de autoritățile locale, în urma unor proiecte. *Imaginați-vă* că autocarele de turiști străini se vor înghesui ca la Versailles ca să vadă frescele din Mănăștur (Cluj), din Pantelimon (București), ori din Dancu (Iași).

Planul era de a ne îmbăta bine până spre dimineață în barul *Fire* din centrul orașului ca să ne facem curaj, dar și ca să nu ne întâlnim cu alți oameni prin piață. Apoi, eu să mă cațăr pe Matei Corvin, să pun ochelarii, iar ceilalți prieteni să mă ajute să pun panglici kitsch de Crăciun în jurul ansamblului, de care agățam pungi cu logo-uri capitaliste. Ochelarii roșii imenși, disco-funk, de aproape jumătate de metru lungime, erau însoțiți de o placă pe care scria mare: REDUCERE OCHELARI – 50 LEI. Facem câteva fotografii fără să fim prinși de poliție și trimitem comunicatul șui alături de poze către presa locală, ne spuneam noi.

Înainte de mijitul zorilor, ieșim groghi vreo cinci din *Fire*. Pe atunci, *Fire-ul* era cel mai cool bar din oraș, plin de studenți cu sensibilități artistice, cu muzică indie și electro, înlocuitor

al legendarului *Music Pub* de pe strada Horea, pe atunci în renovări. *Fire* era unul dintre locurile în care ne povesteam țăcănelile, camaraderiile, dansam între pereții mucegăiți și uzi de transpirația noastră. Mergeam aproape zilnic, glu-meam și delirăm despre artă și fete, simțeam sutele de cor-puri care se lipeau unele de altele în mica frenezie de week-end, medităm asupra senzualității lipsite de sens a mișcării, juisam în dimineți reci și bete. Dubița poliției face un tur al Pieței Unirii, așa că mai stăm timorați la povești, aparent ne-păsători. Suntem emoționați, dacă revine poliția... Ne facem curaj și încercăm să montăm panglicile. Primele ghinioane. Panglicile se rup pentru că le întindem prea tare. Eu tot încerc să mă urc pe calul regelui, dar sunt prea amețit de băutură și nu reușesc. O ceată de puradei, care fumează chiștoace arun-cate pe jos, trec pe lângă noi și ne arată că ei se pot cățăra până în apropierea calului regelui, pe când noi nu. Râd de noi. Între timp taximetriștii din piață se trezesc din amorțeală și se uită la puradeii care stau aproape de calul lui Matiaș. Să mai urc, să mergem acasă? Eram doi băieți și trei fete. Așa matolit cum eram după 8-9 beri, dacă eram numai între băieți, m-aș fi cărat sigur acasă, dar așa, mai greu... Una dintre ele, Șofi, îmi spune cu un zâmbet provocator să mai încerc. Îmi fac curaj și mă îndrept spre rege. Găsesc o priză bună pe pintenii de la bocan-cii regelui. Simt cum pintenii subțiri de metal se îndoie sub greutatea mea. Sunt îngrijorat să nu se rupă, iar eu să cad de la câțiva metri înălțime și să îmi rup ceva. Pintenii țin totuși greutatea corpului. Așez ochelarii și cartonul care anunță re-ducerile, șed triumfător pe cal. Fac semne încrezătoare de vic-torie celorlalți prieteni, deși inima bătea să-mi spargă pieptul. Triumful fu scurt pentru că îmi era frică de înălțime, dar și mai teamă îmi era de patrulele de poliție care puteau să revină oricând. Mă dau jos rapid, în timp ce taximetriștii, unii ieșiți din mașini, se uită nedumeriți la mine. Sper să nu fi anunțat

autoritățile. O prietenă face rapid fotografii regelui purtător de ochelari cool de soare. Matiaș privește pop în depărtare. Plecăm hlizindu-ne. Înțelegerea e să trimitem fotografiile cât mai repede în presă și să vedem dacă avem vreun impact mediatic.

Când m-am trezit duminică pe la amiază, am vorbit cu o prietenă jurnalistă să verifice dacă mai există ochelarii pe rege, dar ochelarii au fost dați jos, pare-se, de autorități. Ok, măcar avem fotografiile ca dovadă a isprăvii. Însă amicei Cora îi era o frică atât de mare că am putea fi prinși de poliție încât a făcut pozele pe fugă, cu mâinile tremurânde. În condiții de luminozitate foarte scăzută, fotografiile au ieșit toate blurate. Mi le-a și trimis cu întârziere. Comunicatul nu mai avea sens cu un Matei solemn, fără pic de plastic pe el. Intervenția a eșuat.

Rugăciune către Noua Sfântă Treime - Capitalul, Tehnica, Profitul

Un protest ceva mai chibzuit a fost legat de *Croco*, una dintre cafenelele legendare ale Clujului timp de aproape jumătate de veac, care s-a închis în toamna anului 2007. Ca atâtea locații culturale de după 1989, cinematografe, librării, biblioteci, case de cultură etc., cafeneaua e înghițită de un nou etos materialist. Spațiul este închiriat de proprietari unei bănci.

La *Croco* vedeai „junii poeți citindu-și, cu un aer conspirativ, de pe foi mototolite, scoase la rezezeala și cu

sfoșenie, poemele, noile poeme. Era un spectacol să vezi cum se aprind luminițe în ochii de tineri visători, cum reveneau *cu picioarele pe pământ* la trecerea vreunei doamne frumoase care se mișca prin aerul zilelor de toamnă ca prin spirit. Pe terasă la *Croco* mergeai să vezi, dar și să fii văzut. S-a închis *Croco*! O răscruce de drumuri ale Clujului și-a pierdut înțelesul. Orașului studentesc nu i s-a răpit, de fapt, un local, ci un mit. Căci *Croco* nu s-a închis doar în Cluj, s-a închis în toată țara deodată, oriunde un fost student la Cluj își poartă amintirea anilor tineri și studioși, oriunde își duce el în suflet poveștile de dragoste din studenție, oriunde își rememorează prietenii”, scrisese poetul Ion Mureșan în *Evenimentul Zilei* când s-a închis localul. Unii inițiază petiții, alții scriu articole cu rol de inscripție funerară, eu vorbesc despre dispariție la radio, dar îmi pare prea puțin. Alături de câțiva prieteni, inițiez un prohod țicnit, sub forma unui flashmob, în care deplângem situația făcând haz de necaz. Totuși, ne exprimăm speranța că pe viitor comunitatea, prin autoritățile locale, oameni de afaceri, intelectuali, studenți etc. va încerca să își salveze simbolurile culturale de la dispariție. Textul micului manifest suna cam așa:

Se închide cafeneaua *Croco* din centrul Clujului, iar spațiul respectiv este închiriat unei bănci. Protestul celor care fac parte din *Inițiativa Croco* este îndreptat nu împotriva unei persoane sau unei instituții anume, ci împotriva unui stil de viață sterp și utilitarist, sufocat de griji și interese materiale. Cafeneaua *Croco* era un simbol pentru oraș! Timp de 47 de ani, în jurul unei cafele, au șezut la povești scriitori, universitari, artiști plastici, ziariști, studenți români și străini, taximetriști, copii la o prăjitură etc., de unde reputația îndreptățită a cafenelei ca spațiu al boemei locale. În aglomerația din jur, *Croco* devenise un loc tihnit. Scopul flashmobului este de a face cunoscut un mod de viață

mai lejer, gratuit, chiar nerealist (dacă realitate înseamnă doar capital și profit). Scopul protestului este de a publiciza o *artă de a trăi* (știm, sună cam pretențios...), de a promova chiar ideea unui capitalism mai puțin corporatist și mai atent la nevoile comunității. De aceea, alături de protestatari, vor fi prezenți poeți care vor citi poezii la megafon, muzicieni care vă vor încânta cu câteva piese sau mimi care vor descreți frunțile celor care merg la bancă pentru a-și depune sumele forfetare. **Participanții la flashmob-ul de pe trotuarul din fața cafenelei Croco din data de miercuri 10 octombrie, ora 13.00, Piața Lucian Blaga sunt așteptați cu o ceașcă de cafea și cu suportul aferent** (dacă uitați de ceașcă luați o cafea la pahar de la BCU)!

Flashmobul la care au venit vreo 30 de participanți și 20 de jurnaliști consta în a bea o cafea în fața localului închis. Din păcate, nu s-a cântat și nici mimă nu s-a făcut pentru că prietenii pe care îi abordasem nu au mai venit în cele din urmă, deși îmi confirmaseră. Le era poate jenă să se expună pentru o altă cauză pierdută. Acțiunea era doar pe jumătate flashmob, pentru că nu ne-am dispersat rapid așa cum se întâmplă la asemenea acțiuni, iar unii dintre participanți dădeam declarații presei. M-am bucurat că au venit destui prieteni, doctoranzi de la UBB, jurnaliști, artiști, arhitecții-urbașiști de la *Planwerk*, Ion Mureșan care și-a citit editorialul, Doru Radosav, directorul BCU, unul dintre cei care frecventau constant *Croco* în tinerețe.

Croco era un spațiu democratic și pestriț, cu oameni care își beau cafeaua din picioare uitându-se la vuietul străzii prin geamurile imense, transparente. Alții stăteau la povești pe scaun, la terasă, direct în pulsația străzii. Eu mergeam destul de des în studenție nu ca să socializez, ci de unul singur, ca să citesc vreun ziar ori o revistă, ca să îmi fumez țigara tihnit. Din acvariu mă uitam *zen* la agitația

de dincolo de sticlă, la vâjâitul suprafețelor care mă fascinau și odihneau atâta timp cât nu eram eu însumi captiv în freamăt.

„A fost mai degrabă un slowmob decât un flashmob, pentru ca s-a desfășurat foarte lent și nu prea au venit oamenii, dar noi am dorit să certificăm faptul că ceva din spiritul boem al Clujului dispare”, explica în presă ușor dezamăgit de participarea scăzută jurnalistul și muzicianul Tudor Runcanu, unul dintre camarazii alături de care am inițiat acțiunea. „Aici mă întâlneam cu prietenii mei din comunitatea arabă și îmi plăcea locul acesta. E o tradiție pentru noi să venim aici. Părinții mei au terminat facultatea la Cluj și mă întreabă de fiecare dată ce s-a mai schimbat acolo, cum mai e pe la *Croco*”, declara un student tunisian unui ziar local. Directorul BCU, Doru Radosav afirma în presa locală că ar putea muta *Croco* în interiorul BCU, unde funcționează o cafenea, și astfel să continue tradiția spațiului de socializare. Din păcate, nu s-a concretizat mai nimic în urma declarației. Istorica Mihaela Grancea analizase protestul în revista *Cultura*, în care afirma că *Croco* este o „victimă a tranziției dominate de rațiunile Profitului, dovadă a puterii de a conserva chiar și în totalitarism creativitatea, manifestare a loisir-ului intelectual, expresie a atât de umanei colocvialități umane, a speranței și bucuriei de a trăi o tinerețe fără frontiere biologice și identitariste”.

Cel mai tare m-a marcat amintirea jurnaliștilor cu ale lor camere și aparatele foto ațintite către mine și senzația mea de ridicol în timp ce stăteam cu megafonul în mână pregătindu-mă să citesc poemul parodic *Rugăciune către Noua Sfântă Treime - Capitalul, Tehnica, Profitul*:

Tatăl nostru Capitalul
Care te afli pre Pământ

Sfințească-se numele Tău
Vie împărăția Ta pe care o vedem la tv în pauzele dintre
filme
Facă-se voia Ta
Precum la job așa și prin concediile All Inclusive cu grupul
și autocarul
Banii noștri de cu toate zilele
Dă-ni-i nouă astăzi
Și ne iartă nouă insubordonările noastre
Precum și noi iertăm șefilor noștri
Și nu ne duce pre noi în stradă
Ci ne izbăvește de ispita comunitară
Că a Ta este împărăția și vila și banul
Puterea și Mărirea tuturor patronilor
În numele Capitalului
Al Tehnicii
Și al Profitului
Amin.

Ajung după protest pe la părinți. Află de la televiziunile locale despre acțiune. Îmi spun că *Croco* este locul în care s-au întâlnit pentru prima oară.

Pictura e în stradă

Unul dintre autorii pe care îi stimez mult, N. Steinhardt, a scris o carte bună de critică literară și eseuri care se intitula foarte sugestiv pentru tipul de dragoste *agape* pe care o emana – *Prin alții spre sine*. Fire histrionică, mă raportează adesea invers la oameni. Unul dintre ei e pictorul Radu Hangan, alias *ezu*.

„Tânărul artist bistrițean, Radu Hangan, își expune începând de azi lucrările de pictură în cafeneaua clujeană *Insomnia* (str. Universității, nr. 2) până la începutul lunii martie, în cadrul proiectului Eu – RO.conform, derulat în perioada 2009-2010 de unul din patronii cafenelei, Lőrinczi Gyula. Expoziția, vernisată la începutul lunii februarie în prezența fotografului Dorel Găină și a unui public amator de pictură, nu are nume”. Cam astea ar fi faptele, expuse pe *scroll*, sec și cam anapoda ale unei posibile știri culturale realizate cu ocazia expoziției. Anapoda, de exemplu, pentru că expoziția nu avea nume deoarece s-a uitat pur și simplu de acest aspect. De organizarea și promovarea expoziției m-am ocupat eu, pentru prima dată într-o postură de curator, și într-o anumită măsură reprezentanții *Insomnia* care au oferit spațiul. Pe Radu Hangan nu îl întâlnisem până în ziua vernisajului. Povestisem doar pe messenger. Îmi propusesem în urmă cu doi ani să trimit la festivalul *stompan* din Bistrița, dedicat artelor vizuale, un reportaj-eseu despre fotografului Dorel Găină. N-am mai trimis „lucrarea” către Radu, unul dintre organizatorii *stompan*, din simplul

fapt că mi s-a părut prea slabă și mai degrabă jurnalistică decât artistică. Însă, din când în când, trimestrial, povesteam pe messenger, iar Radu îmi trimitea lucrările lui. Eu mă bucuram de savoarea sa ludică, de șarja ironică asupra unor realități sociale năclăite din spațiul românesc, de îmbinarea plină de umor a artei „înalte” cu referința „joasă”, pop, de titlurile sale foarte inspirate.

Unul dintre motivele pentru care am acceptat să pun umărul la organizarea expoziției, mai ales că nu am absolut nicio pregătire academică ori măcar amatoricească în sfera artelor plastice, e tocmai faptul că nu percep ceea ce face Radu ca *Artă* sau, într-un sens peiorativ, *artisticărie*, astfel încât să mă fi inhibat și să renunț la demersul curatorial. Deseori privesc artele plastice contemporane drept o exprimare provincial-elitistă și snoabă, în parametri înguști, estetizanți și irelevanți. În numele creativității artistului, a necesarei autonomii estetice, se marginalizează temele mai largi, ontologice, ideologice și sociale și se uită că „în artă unitatea izvorăște în cadrul transformării pe care artistul o impune realului”, după cum spunea Camus. În același timp, nu cred că arta poate fi prea realistă, ea nu servește realul, dar nu e nici delir formal, fără legături cu universul exterior artistului, pentru ca lumea propusă să fie în continuare recognoscibilă. Dincolo de inhibiția mea legată de neînțelegerea codurilor estetice, observ frecvent în artele vizuale un discurs narcisist, autosuficient și formal, în care nonconformismul devine noul conformism. *Anything goes...* și cel mai ușor pot ilustra cu o întâmplare groghi de la un vernisaj în care ne luptam cu forțele artistice obscure decadent-burgheze... Am văzut afișul unei expoziții a masteranzilor străini de la Universitatea de Artă și Design din Cluj. Mi-a plăcut. Nu prea vezi pumni strânși în cultura noastră, chiar și agățați hipster pe o sfoară, roz bon-bon

estetici și nu roș-revoluționari. Nu doar pumnul a fost singurul element de atracție. După cum bine știm, vernisajele au mâncare și băutură și fete faine, așa că am purces cu Sebastian Big zis Bigu să ne astupăm berile la halbă băute înainte, în Piața Muzeului, cu ceva haleală. La vernisaj, am încercat amândoi se privim cu interes lucrările studenților Erasmus, dar privirile au fost atrase iremediabil de bucate. Expozanții stăteau la povești, între ei, alături de profesori. După ce ne-am ostit foamea și setea, cum lumea mea se învârtea deja ca pe linghișpir, am decis că și arta trebuie să fie mai puțin statică, să își ia avânt revoluționar. Erau niște coțcării asemănătoare cu niște păpuși agățate de tavan cu sfori din care nu se înțelegea nimic sau înțelegeai ce vrei. Păreau îndeajuns de ludice încât să mă joc cu ele. De fapt, singura valoare a lor la momentul acela era pentru mine să se amestece și să se învârtă și astfel să încerc să interacționez și eu, în spirit postmodern desigur, cu instalația artistică. Artista nu a fost de acord cu mine, jocul meu nu era jocul ei, așa că m-a întreat ce fac. Eu i-am zis ceva de genul că vreau să dau avânt unei arte decadent-burgeze, judecată artistică la care ea nu adera, motiv pentru care a chemat câțiva vlăjgani, ziși artiști, cu temperament latin care vociferau la mine și la amicul Bigu, că ar trebui să descâlcim firele. Nu am fost de acord, mai ales că, din punctul meu de vedere, firele ar trebui să fie întotdeauna încâlcite, pentru că asta e menirea firelor. Artista se afla evident în opoziție și mi-a dat o palmă. Ne-au zis să plecăm, dar am refuzat, tocmai pentru a apăra spiritul criticii artistice. Bigu, care în timpul liber, ca hobby, practică arta contemporană, le spunea artiștilor furioși că nu noi suntem agresivi, ci ei. Nu mai știu când a zis-o, înainte sau după ce a primit o lovitură în coaie de la o artistă. Apoi, cineva mai în vârstă mi-a aruncat un măr în față. Ah, nu mi-a venit să cred că

libertatea de exprimare este atât de puțin prețuită în România și că afectează categorii largi socio-profesionale: nu doar vârstnicii, ci și tineri și străini! Le-am zis că asta nu e artă de calitate. M-au întrebat ce e frumos în artă și cum definesc arta. Poate că am fi continuat discuția, dar era complicat să răspundem la întrebări în timp ce luam palme. Au chemat poliția, a venit și cancelarul Universității de Artă și Design, Bogdan Iacob, care părea super stresat și crispat, deși la bere e întotdeauna simpatic. Am expus faptele, că am fost agresați cu mere și cu palme de o hoardă afumată de studenți Erasmus. I-am întrebat pe polițiști în repetate rânduri dacă ei cred că arta studenților e de calitate, dar ei o țineau una într-una cu cine a lovit pe cine, când și în ce situații. Noi nu am lovit pe nimeni, doar am primit-o, le-am zis. Ne-au spus să plecăm. Am plecat și din cauză că aveam vezicile pline de la bere și din cauza gândurilor la pișuarul lui Duchamp. Ce i-am zis lui Bigu, dar el ca clarvăzător sintactic mă înțelegea condescendent și fără a i se mai spune, e că artiștii produc acum pișuare în masă, atâta doar că industria nu e de bunuri, ci de ready-made-uri conceptuale, pișuare iconoclaste de masă în industria timpului liber, că arta și-a pierdut demult potențialul ei emancipator sufocată fiind de originalități și ciudățenii, că nu există artă doar cu preocupări estetice, fără mize existențiale și fără rădăcini în suferința generală. Am plecat cu capul învârtindu-se în continuare pe linghișpir, ca păpușile alea agățate de tavan și eliberate din statică. La vernisajul erasmușilor, cel mai mult mi-a plăcut întrebarea și răspunsul suspendat despre criteriile care oferă legitimitate unui produs artistic, măcar pentru asta a meritat bruiajul.

Revenind la expoziția de pictură cu mesajele ei ludice și sociale, cel mai fain ne-am distrat alături de Radu Hangan și câțiva prieteni nu atât la vernisaj, cât la happeningul de

promovare a evenimentului. Am conceput comunicatul de presă ca pe un manifest stradal în care parazitam promovarea comercială cu bannere, slogane și afișe. Ideea mi-a venit văzând la trecerea de pietoni un student care ducea o pancartă imensă care anunța reduceri la mall. Trecea zebra în mod repetat, înainte și înapoi, pentru ca pietonii și șoferii să îi vadă bine reclama până se făcea din nou culoarea roșie. Lumea se uita cumva prin el. Tânărul ocolea privirile trecătorilor cu un zâmbet vag rușinat. Am avut atunci un nod în gât, gândindu-mă că nu am mai văzut în Cluj o muncă mai stupidă decât asta. Ne-am propus să răscumpărăm printr-un gest catarhic, în cadrul unui happening, acea realitate degradantă, care permite munci ca cea a studentului și o confiscare a spațiului public de către discursul publicitar. Redau din manifestul „Tratament la nodurile capitaliste din gât”, gândit ca medicament la ofurile noastre:

Nou pe piață: Produsul nostru tratează garantat nodurile capitaliste din gât! La reparația lor, recomandăm reluarea tratamentului!!!

Descrierea bolii: Simptomele bolii se manifestă în momentul în care, aflat în stradă, intri în atingere cu diverse munci infecte. Boala se manifestă cu intensitate sporită în momentul în care intri în contact cu Omul-Abțibild. De regulă, Omul-Abțibild este purtătorul unui panou publicitar imens la trecerile de pietoni din centru. Când mașinile se opresc la semafor, Omul-Abțibild duce o pancartă greoaie care anunță reduceri la mall și trece zebra în mod repetat până se face din nou culoarea roșie. Omul-Abțibild se manifestă cu precădere ca student, îmbrăcat sărăcăcios, cu pantofi negri, ușor scâlțiați, cu cataramă. Nodul în gât se acutizează când zâmbetul ușor rușinat al transmițătorului de boală ocolește privirile trecătorilor, imunizați de

produsele concurente de proastă calitate, care scrutează vag condescendent ori indiferent studentul.

Tratament: Contactul cu strada e imposibil de evitat. Astfel, tratamentul propune un efect terapeutic stradal prin descărcarea unei trăiri refulate. Doctoria *Katharsis DC++* a fost experimentată pentru prima dată în Antichitate de către Aristotel și are de atunci un succes medicinal garantat! Tratamentul concurenței te îndeamnă să *cumperi* înveliș pufos pentru acoperirea nodurilor și rostogolirea lor imediată pe gât, neeliminand problema, ci doar ascunzând-o în stomac. În schimb, terapia noastră alternativă, pregătită de cei mai competenți alchimiști sociali, te îndeamnă să *răscumperi* ceea ce înainte se putea doar cumpăra și astfel contracarează nodurile și provoacă temporar dispariția lor.

Compoziție medicament upgradat *Katharsis DC++*
Radu Hangan: străzi de pietoni la început, dar după o ușoară întremare sunt recomandate biblioteci, bănci, spitale și chiar fabrici, 3-5 picturi ludice răsturnătoare de clișee și realități sociale, preferabil în ulei, 1-2 pancarte, slogane, 2-3 tineri cât mai asemănători cu Omul-Abțibild, 1 bună doză de emoție, supradoză de ridicol dohoquijotesesc.

Administrare: joi, 4 februarie, ora 12.00, pe trecerea de pietoni din fața fostului Hotel Continental, apoi în alte locații centrale și descentrate.

Recuperare cu vreo 15 tablouri & tratament cu bere: joi, 4 februarie, ora 18.00, cafeneaua *Insomnia*, str. Universității nr. 2, în cadrul curei de dezintoxicare EU.RO.conform.

Precauții: reacții contrare pasive ori disprețuitoare, grad sporit de absurd.

Informații suplimentare medicament *Katharsis DC++*
Radu Hangan: nenumărate prezentări individuale și de grup la showroom-uri din țară și străinătate.

Curator & administrator medicament: Doho Quijote de la Hoya, Cavaler al Tristei Acțiuni, Latifundiar al Sinelui Său.

Au venit vreo 10-15 jurnaliști la eveniment. Ne-am plimbat cu tablourile și pancartele cu slogane sub privirea mirată a pietonilor și șoferilor pe la stopuri, pe trotuarele centrale, dar și prin librării ori chiar prin sălile de lectură ale Bibliotecii Centrale Universitare, tixite de studenți, extrem de amuzați. Țin minte cum am mers în sala mare a bibliotecii și sute de studenți și-au ridicat privirea și s-au uitat la tablouri și mesaje. Chicoteau, vorbeau cu vecinii, iar pentru un minut uitaseră de sesiune. Tabloul meu preferat era o pastişare a picturii lui Edgar Degas: *Orchestra la operă*, care înfățișează, după cum spune și titlul, o orchestră care cântă într-o sală de concerte. Însă în recontextualizarea pe timp de criză financiară a tabloului lui *ezu* instrumentiștii îmbrăcați elegant aveau cagule de hoți pe față. Tabloul se intitula *Starea culturii 2010*. Dincolo de starea difuză de revoltă existentă în societatea românească pe care politicile de austeritate le-au provocat prin tăierea a 25% din salariile bugetarilor, exista și percepția lui *ezu* că artiștii sunt tratați de autorități ca niște oameni puși pe furat când își revendică drepturile salariale. Plimbam tabloul cu *Starea culturii* pe stradă și alte câteva și zâbeam emoționați, conștienți de postura *jack ass* în care ne aflam. Pe unul dintre bannere scrisesem epigonic protestatar, o obsesie de-a mea: „Imaginația e la putere”. *ezu*, un prieten bistrițean de-al lui, amicul Marius Jurcă și cu mine, cei patru muschetari, ne simțeam buricul pământului, premieri ai clipei și alte cele. Nodul din gât dispăruse.

Reacție în lanț

Mișcarea biciclistă și, mai general, promovarea mijloacelor de transport eco-urbane, s-a născut firesc în Occident începând cu anii 1960, ca urmare a poluării, înghesuielii și sedentarității din marile orașe. Bicicletele asigură un trafic urban mai lejer din cauză că nu ocupă prea mult spațiu, sunt sustenabile pentru că nu fac zgomot, nu poluează. Sunt sănătoase și nu cauzează accidente majore asemenea mașinilor. Știați că... în medie, 26% din călătoriile urbane ale olandezilor în 2007 sunt cu bicicleta, iar în unele orașe mai mici se ajunge la aproximativ 50%. La Cluj, am făcut unele experimente cu prieteni care au mașină, iar în orele cu vârf de trafic ajungeam mai repede decât ei în diferite puncte ale orașului, fără să mă grăbesc. În privința bicicletei, mi-a rămas în cap o declarație de la începutul anilor 2000 a ambasadorului Braziliei în România care spunea într-un context cu totul diferit că *time is life* și nu *time is money*, cum am fost colonizați să credem de o moralitate capitalistă, de proveniență anglo-saxonă. Bicicleta e calea cea lentă, îți permite meditația în mijlocul agitației generale, îți permite să bei noaptea și să te urci la ghidon când alții dau bani pe taxiuri, îți permite să admiri mai atent împrejurimile orașului când te-ai săturat de betoane și

praful care asfixiază străzile, îți permite călătoria în locul destinației. Autoritățile trebuie presate de cetățeni pentru a încuraja reglementări favorabile transportului eco-urban pentru că din partea mediului de afaceri e puțin probabil să vină sprijinul având în vedere dependența marelui business de combustibili fosili.

Marșurile bicicliștilor

Are ochi verzi, păr blond, câteva șuvițe împletite, brățări și mărgelile colorate, făcute de ea sau cumpărate de la artizani la vreun festival de muzică, asemenea FânFestului de la Roșia Montană. Dinții albi și sănătoși, zâmbetul larg. Fundul e athletic, bombat, are geacă de montaniard, biță de fete cu bară joasă, luată la second la vreo 300-400 de lei. Sunt atras de ea, e unul dintre motivele pentru care vin la astfel de evenimente stradale. Face parte din cei o sută, mai rar două-trei sute de oameni, de la marșul lunar al bicicliștilor clujeni, cea mai mare și mai constantă mișcare a societății civile locale din primul deceniu al anilor 2000, dacă excludem protestele sindicale. La marșuri vin curieri care foloseau biciclete prin oraș înainte de scutere, studenți români și studenți Erasmus, iubitori de munte, sportivi de toate felurile, arhitecți, mame alături de copiii lor din clasele primare pe biciclete mici, tați cu bebeluși pentru care e montat un scaun în spate, artiști, tineri universitari, femei de vârstă a doua care merg regulat cu bița la lucru și se plâng de lipsa de respect a șoferilor în trafic. Vin exotici cu

biciclete de lemn sau triciclete imense, rapide, asemănătoare vehiculelor din Mad Max, cu biciclete *bobo* (*bourgeois boheme*) vintage sau altele funky ce seamănă cu motocicletele choppers... La unele marșuri se aduc fluiere, bannere, măști împotriva prafului așa cum poartă muncitorii din construcții pe față. Trecătorii și automobilisții ne-au privit nedumerit și circumspect la început, apoi din ce în ce mai prietenos, pe măsură ce se relata în presă despre obiectivele bicicliștilor. Ne făceau semne cu mâna, ne aplaudau.

Marșurile au fost posibile în contextul în care o clasă din ce în ce mai largă de *bobo*, tineri din clasa de mijloc din profesiuni liberale, *creative class*, nu mai recunoștea mașina ca simbol al statutului social și era excedată de ambuteiaje și traficul masiv, așa că folosea în mod curent bicicleta ca să ajungă la lucru sau să iasă pur și simplu în oraș. Totuși, atâta timp cât burghezii din corporații sau din instituții publice vor asocia bicicleta, mersul pe jos sau transportul în comun cu sărăcia sau efortul transpirat, problema traficului auto din orașe nu va fi rezolvată. Un singur exemplu doar ca să ilustrez această asociere a diferenței de percepție dintre cele două triburi *yuppie* (cu *young urban professionals* disciplinați, doritori de carieră, prestigiu și bani) și *bobo* (burghezii boemi, descendenți semi-bastarzi ai primilor). Trecusem pe la un prieten care lucra într-o editură locală de pe B-dul 21 Decembrie, lângă Banca Transilvania. Îmi leg bicicleta de o balustradă, unde mai erau alte patru. Trece pe lângă mine o doamnă bine îmbrăcată. Ține în brațe o mapă, poartă o geacă de piele neagră. Buzele frumoase, ferme, îmi atrag imediat atenția datorită rujului vișiniu. Se oprește când ajunge în dreptul ușii, face stânga împrejur și îmi spune pe un ton răstit:

- Nu vă puneți bicicleta aici că blochează intrarea!
- Bine, dar mai sunt încă patru legate de bară.

— S-au plâns locatarii de biciclete, că nu au loc de ele să treacă.

— Da' dvs. cine sunteți?

— Proprietara clădirii. Luați-vă bicicleta de-aici că nu e loc de parcat biciclete. Mergeți în altă parte s-o legați!

— Nu.

Dau să îmi leg bița. Îl strigă pe portar, care vine și pune mâna pe bicicleta mea. Eu cu altă mână pe biță, cealaltă cu lanțul, dau să o leg de bară.

— Chem poliția comunitară, ce crezi că faci?!

— Tanti, aicea aveți parcări pentru mașini grămadă, ce n-ați făcut și pentru bițe?

— Păi, trebuia să vii cu mașină sau ce, băi, io ce să fac dacă tu nu îți permiți o mașină!

— Tanti, cheamă poliția comunitară, o să discutăm cu ei când vin de ce ați făcut numai parcări pentru mașini și pentru biciclete ioc.

Portarul mă ia cu „hai băiete, pune-ți bicicleta mai încolo, să n-am io probleme”. Îi arunc la tanti un *Fuck you very much*, așa ieșit din context că nu mai are nicio replică. Tipi la costum, care își fumează țigara în fața băncii, se uită vag amuzați la noi. Mâna portarului e tot pe bicicletă, îi rețin vocea hodorogită, vinișoarele roșii ce-i străbat albul ochiului. Cedez. Duc bicicleta mai încolo, o leg de stâlpul din fața trotuarului pe care scrie: „Parcare, 20 de locuri”. Pentru mașini, desigur.

Situații individuale ca cea de mai sus s-au acumulat și, de aceea, au condus la proteste stradale repetate. Marșuri anuale au fost organizate încă de la sfârșitul anilor '90 de Clubul de Cicloturism Napoca (CCN), club din care am făcut și eu parte. Din 2007, marșurile sunt reluate lunar de către curierul Geza Groller, care intră și el ulterior în CCN, și ajung la finalul anului 2012 la peste 60 de ediții. El povestește într-un ziar local că „îmi petreceam toata ziua prin oraș, călare pe bicicletă. Cu

timpul am observat lipsurile orașului, ca să spun așa, în legătură cu infrastructura pentru biciclete. Pentru a fi biciclist în Cluj îți trebuie destul de mult curaj, deoarece sunt prea multe mașini în oraș și, din păcate, șoferii nu sunt atât de atenți pe cât ar trebui să fie cu bicicliștii”. Marșurile se desfășoară în general joi sau sâmbăta după-amiază, pe un traseu prestabilit și aprobat de autorități și suntem însoțiți de mașina poliției. După cum arată Radu Mititean, director executiv al CCN, acțiunea are rolul „de a transmite autorităților, publicului și presei un semnal în direcția mobilității urbane durabile, care nu poate fi concepută într-un oraș modern fără o puternică promovare a utilizării bicicletei ca mijloc cotidian de transport (alături de transportul în comun și mersul pe jos), ca alternativă la deplasarea automobilistică. Dincolo de acest scop militant, este desigur și o ocazie de întâlnire, cunoaștere și pedalare în comun a bicicliștilor clujeni”. Se semnează petiții pentru infrastructuri de biciclete, sunt propuse autorităților locale planuri detaliate de a lega cartierele clujene cu alei pentru biciclete pe marginea străzilor. Progresele administrației în realizarea infrastructurii sunt vizibile, dar lente și adesea bunele intenții dau dovadă de inadecvare. Pistele se fac adesea pe trotuare și ciuntesc din spațiul pietonal și nu al mașinilor, sunt prea înguste, fără continuitate. Sunt și inestetice, cu cele două dâre de vopsea albă, trase pe trotuar și care ar trebui să fie, în ochii autorităților locale, piste de biciclete.

Marșurile se legitimau pe model occidental drept *critical mass*, ceea ce nu erau, deși asta nu le știrbește cu nimic din autoritate. Atmosfera era grozavă mai ales primăvara, când ne regăseam aproape trei sute de bicicliști, printre ei fiind destui prieteni, și ședeam câte doi-trei în rând la taclale, relaxați, fără automobiliști care să ne claxoneze. De altfel, cu iubita mea, Ioana, am făcut cunoștință la un astfel de eveniment.

Cruciada vehiculelor cu autotalpă

Fossil Fools Day este o zi de marșuri și proteste butaforice de 1 Aprilie, ziua păcălelilor. Manifestațiile de împotrivire la utilizarea carburanților fosili se petrec în sute de orașe din lume de la începutul anilor 2000. Se pune accentul pe folosirea de energii regenerabile și pe legislație climatică la nivel internațional pentru reducerea emisiilor de carbon. Mici armate de clovni rebeli din toate țările atrag atenția cetățenilor asupra mijloacelor alternative de deplasare, să cumpere mai degrabă mașini care folosesc energie hibridă, să stea mai aproape de lucru pentru a nu se deplasa cu mașina prea departe, să cumpere produse regionale și locale etc. Autoritățile sunt sfătuite, printre altele, să promoveze transportul public, crearea mai multor spații pietonale în centrele orașelor, să reglementeze cu taxe mai mari poluarea, iar companiile să treacă de la tiruri și camioane la căile ferate și transportul maritim ori să transfere responsabilitatea corporatistă în campanii sociale veritabile și nu în exerciții de PR.

În 2009, am contribuit la organizarea unuia dintre cele mai haioase proteste organizate la Cluj. Eram zece mai implicați alături de vreo treizeci de susținători. A fost ideea studentului austriac David Brunmayr, venit cu bursă Erasmus la universitatea de științe agricole din Cluj. El îmi spune că în timpul în care a stat în oraș era „extrem de frustrat de dominația mașinii în oraș” și că i se părea că „o masă de șoferi nebuni care se mișcă prea rapid, parca pe spațiile

pietonilor și credea că străzile aparțin doar mașinilor”, în timp ce evenimentul era gândit să arate oglinda absurdă și caricaturală a unei lumi înghesuite și poluate, aservită afacerilor cu petrol. Așadar, un grup multiculti de austrieci, nemți, francezi, cehi, români, unguri etc., majoritatea *couchsurferi* și mai ales cu toții *beautiful people*, am construit din lemn așa-numitele *vehicule cu autotalpă* pentru a arăta cât spațiu ocupă o singură persoană într-un cadru ce imită caroseria unei mașini, gest care se sincroniza cu alte acțiuni similare de pe mai multe continente. În pregătirea acțiunii, între beri băute și cuiele pe care le băteam în lemne, David fundamenta statistic protestul. Îmi povestea că în Austria doar 1,17 persoane ocupă o mașină, iar un prieten de-al lui din Munster, român plecat de mic în Germania, participant la protest, îmi arăta că aproximativ 35% dintre locuitorii din orașul său german de adopție folosesc bicicleta ca mijloc de deplasare în oraș, aceasta devenind cel mai popular mijloc de transport. David a redactat manifestul „Nu te lăsa păcălit de combustibilii fosili” pe care l-am difuzat presei clujene:

Mașinile aglomerează orașul din ce în ce mai tare, nu fac altceva decât să polueze aerul, iar când sunt parcate ocupă adesea spațiul pietonilor. Mai mult, știm cu toții cât de periculoase pot deveni mașinile atunci când sunt în trafic: în fiecare an mor peste 2.000 de români în accidente de mașină. Automobilele devin tot mai mari și mai grele, însă numărul persoanelor transportate cu ele scade, ceea ce e absurd și stupid!

Mașinile consumă carburant – foarte mult carburant, o resursă naturală care se scumpește pe zi ce trece și care, să nu uităm, nu este inepuizabilă. În deceniul următor, ne vom confrunta cu creșteri de preț ale carburanților fără precedent. Ar fi

timpul să luptăm pentru mijloace de transport mai sănătoase și durabile!

Nici noi, nici planeta nu suntem în măsură să facem față mai multor automobile.

Ce e de făcut?

Oprește(-te) – Gândește – Schimbă

Folosește mijloacele de transport în comun, mergi cu bicicleta, pe jos sau dansează – orice e mai bine decât folosirea mașinii.

Sănătatea ta și mediul înconjurător îți vor mulțumi!

Am străbătut centrul Clujului suflând din toți rărunchii în niște fluierie ieftine pe care le-am cumpărat din piață. Cei care nu fluieram purtam demonstrativ măști împotriva prafului pe față. Împărțeam fluturași pe stradă în care explicam ce facem. Eu am trimis o serie de sms-uri la personalități locale, profesori, artiști ori politicieni, în care le spuneam să vină cu flori la protest pe care să le îndeose în țevile de eșapament ale mașinilor aflate la stopuri. Cred că asta era prea *hippie* ori *jack ass* că nu a venit nimeni din high-life-ul clujean. Ne-am bucurat că au venit douăzeci de jurnaliști la cruciada care s-a desfășurat în Piața Unirii, cu aprobare de la poliția rutieră, însă doar pe o arie de vreo 300 de metri. Au intervenit probleme cu poliția din momentul în care am refuzat să ies de pe carosabil și am continuat să merg pe Bulevardul Eroilor. Mi se părea că e prea mică aprobarea pentru 300 de metri. Prietenele franțuzoaice mă încurajau să continuăm ilegal micul marș,

însă germanofonii, mai rezervați, îmi spuneau să trec pe pietonală. Polițiștii de la circulație urlau să ies de pe stradă, însă nu îndrăzneau să facă gesturi prea bruște pentru că era presa în zonă. Am cedat după ce am creat un ambuteiaj de câteva sute de metri la jumătatea Bulevardului Eroilor. Am intrat pe pietonală și îi mai fugăream pe pietonii speriați sau amuzați, bușindu-i cu vehiculul nostru. Bătăile inimii accelerau, obrazii erau îmbujorați, iar privirile noastre aveau o expresie tâmpă de satisfacție pe față.

Discursul nostru în fața presei a mers sobru, pe două paliere, unul generalist, axat pe conștientizarea faptului că din cauza comodității personale și a ignoranței autorităților ne poluăm propriul oraș, și altul, punctual, în care revendicam constituirea unor rețele de piste pentru bicicliști care să lege cartierele între ele, pentru a încuraja clujenii să iasă mai des cu bicicleta prin oraș. Dincolo de demersul nostru cu valențe etice, protestul a avut și puternice încărcături ludice și estetice, de happening, de teatru al corpurilor, căci *revoluția va fi distractivă sau nu va fi deloc*. Cei care au înțeles se distrau, dar erau și reacții de dezaprobare la adresa tinerilor *neserioși* „care nu merg la muncă”, după cum s-a exprimat o bătrânică. Alții ne trimiteau la colț cu replici de genul: „Hai, băiete, fii *serios*, doară nu ne întoarcem la Epoca de Piatră, că așa vor ecologiștii!”, după cum am auzit. Una peste alta, reacțiile la cruciadă au fost în general favorabile, motiv pentru care îmi îndreptam optimist atenția spre o nouă cauză: salvarea balenelor! Sancho, joaca noastră va deveni o nouă ordine, hai la treabă, unde ești?

Critical mass

Dacă la primul *critical mass* desfășurat la San Francisco în 1992 au venit 48 de bicicliști, după aproape două decenii mase critice de sute de mii de bicicliști din peste 350 de orașe din lume fac presiune pentru orașe mai puțin poluate, cu un trafic respirabil. Diferența principală între cele 3 mase critice pe care le-am inițiat și la care am participat vreo 50 de oameni și marșurile bicicliste consta în faptul că noi funcționam „ilegal”, fără notificarea autorităților și fără escorta poliției. Ulterior manifestațiilor din ianuarie-februarie 2012 se petrec alte *critical mass-uri* și vin mai mulți oameni. Nu stăteam pe marginea drumului ca la marșuri, ci, într-o mică demonstrație de forță și de solidaritate ciclistă, blocaam toată strada. Radicalii desprinși din marșurile bicicliste ieșeam în stradă vineri când erau mai multe mașini în trafic, așa cum se întâmplă la masele critice din vest, și nu sâmbăta asemenea „legaliștilor” (eveniment mutat după o vreme în ultima joi a lunii). Nu exista ierarhie, nu aveam lideri care decideau traseele, ci mergeam fără un plan prestabilit. Cine era în față decidea pe unde se circula, apoi veneau alții din pluton și tot așa. Evident, nu erau respectate regulile de circulație făcute parcă doar pentru automobiliști. De pildă, odată ne-am învârtit mai multe ture la un sens giratoriu, într-o hăr-mălaie de claxoane și înjurături. Noi îi sfidam și râdeam. Era o senzație de împuternicire și libertate, cum rar am întâlnit, în ciuda faptului că situația creată era pentru destui privitori prea demonstrativă, teribilistă și conflictuală. Dar conflictul

pe care îl generam era irelevant în raport cu violența sistemică, zilnică, a ambuteiajelor din trafic și a marketingului corporatist care încearcă să vândă iresponsabil o mașină personală pentru fiecare aspirant la statut social. Presupusul nostru teribilism devenea insignifiant în raport cu poluarea masivă din orașele mari, cu stresul provocat de atenta ierarhizare a dreptului la deplasare, cu înghesuiala obiectelor, cauzat de mașinile care ocupă tot, de la străzi, la spații publice, până la trotuare pe unde nu mai ai loc să treci.

Prima masă critică a fost în mai 2009. Ne-am întâlnit la Casa Matei, care pentru mine e Km 0 al Clujului. Pe un fundal anarhist, roșu cu negru, am promovat pe net evenimentul cu mesajul „Bicicliști din toate țările, uniți-vă!”. Roțile bicicletei sunt legate de un pumn, o imagine pe care o găsisem la alte acțiuni bicicliste radicale. Sunt destul de mulți străini. Printre ei, la costum și cravată, trecut de 50 de ani, directorul Centrului Cultural Francez din Cluj, Bernard Houliat, cel mai curajos biciclist. Era printre primii în față, adesea intra pe contrasens, nu lăsa mașinile să îl depășească, părea un *yuppie* luat razna. De la bun început, avem probleme cu poliția care ne oprește la un stop:

— Ce faceți pe toată strada? Mergeți pe margine, spune unul dintre polițiști.

— E un protest împotriva traficului aglomerat, spun cu masca mea de gaze pe cap, coiful de Doho Quijote.

— Faceți atunci pe margine, că nu aveți autorizație, spune celălalt.

— Trebuie să înțelegeți că ceea ce facem este și în beneficiul vostru, încercăm să îi încurajăm pe oameni să meargă prin oraș și cu altceva decât mașina, să nu mai fie atâtea probleme de trafic, explicăm câțiva cât se poate de serios.

— Ok, pe unde mergeți?, spune mai înțelegător polițistul.

— Nu știm, răspundem, pe unde avem chef, nu avem o rută fixă.

Culoarea se face verde, ne pornim, auzim din spate polițistul din spate strigând să stăm mai pe margine, dar e prea târziu, ocupasem deja toată strada. Ne plimbam alene prin cartierele Clujului. Traficul blocat. Sporovăiam, râdeam, glumeam, ne solidarizam cu vreun biciclist dacă un șofer încerca să îl depășească. Lăsam doar mașinile de transport în comun să treacă pe lângă noi. În ciuda curajului pe care îl afixam, temerea față de autoritate, rămășițele noastre feudale, strămoșii țărani cu al lor cap plecat, au început să ne bântuie subit, imediat ce câțiva am virat spon-tan pe strada unde se află sediul Poliției. Vocile au amuțit brusc, rândurile s-au strâns lăsând loc pentru mașini, pedalatul a încetinit, în timp ce câțiva polițiști se uitau la noi. Așa cum făceam și la alte proteste bicicliste, am imitat strigătul ascuțit de război al indienilor când se pornesc la luptă. Eram caraghios și copil și era bine. Ridicolul strigătului strident și sincopat de palma care acoperea repetat gura spărsese tăcerea jenantă din jur.

A doua masă critică este promovată destul de agresiv la nivel vizual, radicalism care poate mai mult a deranjat decât încurajat participarea. Afișul desenat minimalist arată o persoană în cărucior cu roțile care se află la volan. Mesajul e batjocoritor, incorect politic, inversează perspectiva șoferului agresiv în trafic și a biciclistului ponei plăpând deranjat de cail putere ai mașinii: „Dă-le șoferilor o șansă! Ei nu se pot deplasa ca noi! *Critical mass 2* este și o măsură de protest împotriva construirii parcarii și distrugerii parcului de la Minerva, Mănăștur! Dacă autoritățile și șoferii ne blochează parcul, noi le blocam drumul!”.

O paranteză pentru a înțelege contextul mesajului. Legăm protestul biciclist de unul dintre cele mai prompte

și mai mediatizate proteste ale societății civile locale, dar nu a acelei societăți civile care se auto-legitimează ca atare. Pensionari, mame, copii din apropierea fostului complex Minerva, din cartierul imens al Clujului, Mănăștur, au dărâmat gardurile instalate de autoritățile care îngrădeau o bucată de spațiu verde, o oază de respiro în îmbulzeala zilnică. Gardurile încercuiau amplasamentul unui viitor parking, despre care mănășturenii din zonă au aflat doar când au fost instalate panourile, deși primăria insistase că au fost postate anunțuri cu privire la construirea unui parking suprateran de aproape 500 de locuri și nu au fost obiecții la „consultarea publică” organizată. Localnicii protestatari propuneau alte locații pentru parcare și spuneau că niciun om normal nu și-ar dori construirea unei parcări care să înghită un petec de spațiu verde, mai ales că sunt atât de puține în Mănăștur, un cartier-dormitor gigantic în care trăiesc peste 100.000 de oameni.

Apar petiții pe hârtie, dar și pe net, semnate de câteva sute de oameni care se opun construcției parcării și care acuză lipsa de transparență decizională a primăriei în gestionarea proiectului: „În 2008, Primăria Clujului a anunțat proiectarea unui parking suprateran în cartierul Mănăștur. Acesta ar fi amplasat în zona complexului Minerva, înlocuind singurul parc cu spațiu verde și de joacă din zonă, transformând complexul Minerva într-un morman de beton sufocând populația cu monoxid de carbon și eliminând singura zona de relaxare pentru tineri, copii și pensionari. Există încă și acum parcări folosite inefficient care ar putea fi înlocuite cu un asemenea complex, tot în zona aceea ocupă locul și fostul cinematograful Dacia care ar putea fi demolat lăsând loc suficient pentru un ansamblu de parking. Spuneți NU unei decizii anti-ecologice pentru a salva acest parc!”.

Se constituie ceea ce eu am denumit *Comitetul de Inițiativă Minerva-Mănăştur*, care negociază cu reprezentanții primăriei. Un universitar tânăr cu un rol important în lansarea unei mișcări conservatoare care influențează la vârf Partidul Democrat-Liberal, Adrian Papahagi, devine purtătorul de cuvânt al protestatarilor, iar la unele întruniri la primărie e însoțit de un avocat. Cum stăteam la câteva minute de amplasamentul noii construcții mă simțeam direct implicat, așa că îi propun să mediatizăm fiecare întrunire cu primăria prin comunicate de presă, ceea ce întreține disputa și obligă autoritățile să răspundă la presiuni. Primăria justifică în continuare parcare pe același sit prin eliberarea altor locuri în care sunt staționate mașini, dar promite lărgirea spațiului verde și a locurilor de joacă, înainte de realizarea parkingului.

„Un ultim lucru se cuvine spus răspicat: indiferent de rezultatul acestei intersectări dintre inițiativa civică și cea administrativă, ea nu poate fi decât benefică pentru democrație. Cetățenii vor învăța să-și promoveze interesele individuale sau de grup, subsumându-le căutării binelui comun, iar cei care ne administrează vor înțelege că mandatul pe care li l-am încredințat nu le permite să ia decizii fără să ne consulte mereu, chiar dacă acest lucru poate părea greoi și inefficient. Democrația este negocierea binelui comun, iar aceasta se întâmplă acum, sub ochii noștri, în Mănăştur, ceea ce nu poate decât să ne bucure pe toți, indiferent de poziția pe care ne aflăm”, spunea Adrian Papahagi, fiul scriitorului Marian Papahagi, într-un comunicat de presă în urma unei întruniri cu primarul luni, 15 iunie 2009.

Rezultatul a fost nefavorabil protestatarilor pentru că primăria nu și-a respectat promisiunea de a mări spațiul verde. I-am zis de atunci lui Papahagi că tehnic nu au cum

să o facă și că ar trebui să acționeze în instanță municipalitatea pe motiv că se încalcă legea spațiilor verzi, obținându-se fraudulos un aviz și pentru că nu au fost respectate procedurile legale de consultare a opiniei publice. Pe parcursul protestelor, el se gândise, de asemenea, la acționarea în instanță și a propus soluția tribunalului asociațiilor de locatari din zonă. Le-a spus și că ar trebui plătit un avocat, ceea ce nu ar fi dificil la câți nemulțumiți există. Pensionarii s-au speriat. La întrunirile din apropierea spațiului de joacă, pensionarii au declanșat o jelanie a pensiilor mici și au preferat să se încredă în angajamentele primăriei. Poate ar fi găsit și un avocat care să lucreze pro bono la caz... Eram dezamăgit de reacția locatarilor care se bizuiau oricum prea mult pe „domn profesor”. Adrian Papahagi mi-a spus la un moment dat că el e prea tracasat de conflicte, de întruniri cu protestatarii și la primărie, de interviuri etc. și că trebuie să se reîntoarcă la studiu, la bibliotecile din străinătate. Conflictul a fost pierdut din start de societatea civilă locală, constituită ad-hoc, pentru că nu reușea să se asocieze (plata unui avocat de asociațiile de locatari sau găsirea vreunui avocat voluntar din zonă) și pentru că se baza prea tare, din cauza lungii noastre tradiții autoritare și ierarhice, pe o singură persoană care să-i reprezinte pe nemulțumiți, în loc ca participarea la negocieri să fie mai largă. Astfel, așa cum se întâmplă constant, democrația de tip reprezentativ eșuase în cazul primăriei pentru că decizia la nivelul autorităților nu s-a luat prin deliberare și consens, după cum și acea abia mijită democrație participativă mănăștureană, înflăcărată și emoțională la început, se împotmolise atât din cauza anomiei civice colective, cât și din pricina absenței unei culturi și tehnici protestatare. Împuternicirea inițială nu a fost dispersată pentru că s-a bazat pe aceeași logică a reprezentativității, delegare

transferată exclusiv către „domn profesor”.

Eram mai puțin de 50 de bicicliști la masa critică. Puțin dezamăgit de participarea anemică. Vreme ploioasă, vânt, picuri de ploaie, destui străini, studenți Erasmus. Am mers dinspre centru spre Mănăștur și, spre deosebire de alte mese critice, ne-am oprit să stăm pe spațiul verde care urma să fie ras. Studenților occidentali nu le venea să creadă că autoritățile ar construi pe spațiu verde, ar tăia copaci într-un cartier atât de înghesuit și ar amplasa o parcare la ieșirea la stradă în defavoarea unui loc mai ferit. Le răspundeam pe scurt că e dificil de găsit soluții pentru că în România s-a implementat un principiu greșit încă din anii 1990, celebra sintagmă *restitutio in integrum*, care a pus binele privat înaintea celui public. Le-am povestit că e într-adevăr greu de găsit zone de parking pentru că zeci de alte spații erau revendicate în Mănăștur. Direct de la protest, am mers la Realitatea TV, la emisiune cu primarul Sorin Apostu. Mi se spune pe ascuns înainte de a intra în direct că primarul a refuzat să apară într-o emisiune tv alături de Adrian Papahagi, care îl intimida prin elocvența, pasiunea prin care își apăra drepturile de locatar născut în zonă și prin statutul său universitar. Prefera o persoană mai puțin implicată în proteste și mai puțin vehementă pentru a domina discursiv situația, așa cum s-a și întâmplat de altfel din cauza tehnicizării problemei. Primarul reiterează poziția oficială: chiar dacă sunt nevoiți să intre pe spațiul verde, prin parcare supraterană, vor permite construirea altor spații verzi. Critica mea timidă a fost că primarul vorbește în limbajul *new speak* al lui George Orwell din 1984 pentru că e contradictoriu să justifici realizarea unor porțiuni mai mari de spațiu verde prin distrugerea altora. Tot în manieră *new speak*, primarul a inclus ulterior în intravilan două porțiuni mari din pădurile Hoia și Făget, transformând pe

hârtie aproximativ 200 de hectare în parcuri, și a declarat că Clujul respectă normele europene în vigoare care prevăd 26 de metri pătrați pe cap de locuitori, orașul având deja aproape 30. Ca invitat, încercam politicos să nu îl întrerup pe primar și lăsam reporterul să intervină și răspundeam doar când mi se adresau întrebări. Si asta se întâmpla destul de rar. Primarul demonstra savant, cu date la care nu aveam acces, că actualul amplasament al parkingului este singura soluție posibilă din cauză că apa freatică face imposibilă construirea unor parkinguri subterane, iar revendicarea unor terenuri în Mănăștur nu permite construcții în spații din apropiere. Singura problemă pe care și-o asuma era defecțiuni în „comunicarea” cu cetățenii, care nu au aflat din timp de parking. După încheierea emisiunii, se întâlnește cu directorul stației, Lucian Danciu, care îl întâmpină călduros. „Hăhă, ce m-a făcut Dohotaru!”, rânjește Apostu și îi trage cu ochiul directorului.

La o altă masă critică, din iunie 2010, am fost cel mai relaxat, am râs de mă dureau pomeții, mușchii feței mele nefiind, din nefericire, obișnuiți cu o cascadă de hohote. La provocarea unei prietene franțuzoaice am încercat să strig ca Tarzan, dar nu mi-a ieșit deloc. Sunetul se îneca în râs după câteva secunde. Masele critice au fost de fapt măsuțe, puțin ciobite, cu un picior lipsă, dar ne-am instalat totuși confortabil la ele, chiar dacă nu eram mai mult de 50 de oameni, iar liderii mișcării legaliste, marșul bicicliștilor, nu participau la ele pentru a nu-și delegitima propriile structuri organizatorice. Senzația mea era că mămăliguța noastră biciclistă chiar a explodat pe străzile Clujului, prin centru, Mărăști și Gheorgheni. Bucăți din mămăligă cădeau pe parbrize, iar șoferii trebuiau să încetinească la 10 km la oră, altele cădeau pe ochii vreunui trecător care păpa mămăliga cu un zâmbet pe față, uneori ajungea la etajul

șase al unui blocatar care își fuma țigara pe balcon. Au fost locuri ca B-dul Dorobanților unde am lăsat o coloană de mașini de câțiva kilometri. Participanții care veneau pentru prima oară la o masă critică erau ca drogați, cu pupilele mari, dilatate de satisfacție, *high* de adrenalină și emoție, cu ochii vii și uimiți, nu le venea să creadă că li *se permite* așa ceva. Șoferii par a se fi obișnuit cu noi, după câteva zeci de marșuri, sute de știri, așa că am prins mai multe claxoane de apreciere decât de furie că încetnim mașinile. Unul dintre ei chiar a dat muzica la maxim și a deschis geamurile ca să ne petrecem drumul mai bine. Oamenii pe stradă ne răspundeau la salut, ne făceau cu mâna, zâmbeau cumva mirați, așteptau să treacă micul cârd de bicicliști. Plimbarea a fost chiar aleatorie, cine dorea să meargă în față stabilele direcția, iar oamenii din față se schimbau constant. La pornire și finish am trecut prin fântâna arteziană din Piața Unirii, apoi am mers la bere în barul Albinuța, răcoroasă pe terasă din cauza copacilor, copertinelor și plantelor și, mai ales, din pricina berii Bucegi care se găsea din belșug la 2,5 lei sticla, jumătate din prețul berii pe alte terase.

Din ce am întrebat, motivațiile participanților la marșele critice, asemenea marșurilor bicicliste, sunt extrem de variate. Există și revendicări concrete cum sunt realizarea unei rețele de piste pentru bicicliști ori respectarea bicicliștilor în trafic de către șoferi, dar sunt mai ales simbolice: stil de viață mai sănătos, încurajarea unor mijloace de transport eco și ieftine, promovarea unor simboluri egalitare și democratice ale statutului social (spre deosebire de mașină, o biclă în Oser se găsește la 200 de lei). Ecurile unor astfel de proteste ilegaliste sunt palide. Media tradițională le-a mediatizat cu zgârcenie, spre deosebire de marșurile bicicliste, tocmai pentru că sunt prea radicale în conținut, prea egalitare în forma lor anarhică, lipsită de conducători

care să legitimeze, să autorizeze convențional demersul. Tot astfel, nu pătrund în mediul universitar „de stânga” de la noi, atâta cât există, iar în cel „de dreapta” cu atât mai puțin. Motivele rezervelor intelectualilor care pot propaga astfel de cauze prin natura discursivă a profesiei sunt numeroase: sedentaritate, inapetența pentru protest a intelectualilor umaniști români care văd ieșirea în stradă drept o manifestare cu valențe isterice, ori abordarea de modă veche a criticii sociale în cazul universitarilor marxizanți care bovarizează textual, într-un spațiu cu minime reflexe civice, doar protestele sistemice, „revoluționare”, însă fără a participa la proteste sectoriale, pentru diverse cauze „minore”.

De departe cel mai de succes critical mass clujean a fost al patrulea, din mai 2012. Afișul este realizat de un amic, Marius Bucea, care face parte din grupul *Tinerilor Mânioși*, grupare informală extrem de activă la manifestațiile din ianuarie-februarie 2012 care s-au soldat cu demisia guvernului Boc. De fapt, inițiativa acțiunii de a ne revendica „dreptul la oraș”, după cum spunea afișul, „cu un zâmbet mare pe buze” a venit din interiorul acestui grup dinamic și creativ, despre care am să povestesc în alt capitol. 200 de bicicliști se adună în Piața Unirii, într-o după-amiază de vineri, într-un oraș blocat de trafic, mult mai înghesuit decât Bucureștiul în ultimii ani. Alături de bicicliști sunt câțiva cu role și cu trotineta. Suntem mai mulți pentru că protestele din iarnă, la care au participat câteva zeci de mii de oameni în toată țara, au dezghețat societatea civilă românească după vreo 20 de ani de hibernare. Apoi, după câți ani de marșuri bicicliste autorizate, tinerii doreau altceva. Ocupăm strada, Bogdan Buta din campania „Salvați Roșia Montană” ne petrece cu muzică. Are un difuzor legat de portbagajul bicicletei. Multă recuzită legată de Roșia:

stickere, steaguri, insigne. Bicicliștii fluieră, unii preiau strigătul meu de indian, claxoanele de bicicletă fac zgomot. Majoritatea șoferilor reacționează bine, ne salută și ne răspund zâmbetului. Oricum, traficul este atât de nesuferit din cauza lucrărilor la șinele de tramvai și datorită Zilelor Clujului, care eliberează pentru trafic pietonal câteva artere, încât ne blochează și pe noi. Pe porțiuni de 300 de metri stăm și câte douăzeci de minute. În Piața Lucian Blaga ridicăm bicicletele, stăm cu ele vreun minut, scandăm puternic: BI-CI-CLE-TA. Același procedeu se repetă pe parcursul manifestației. Șoferii mai grăbiți spumegă, vor să treacă printre noi, dar nu îi lăsăm. Unii dintre ei ies din mașină ca să ne certe, dar sunt intimidați de numărul de bicicliști. Pe unele porțiuni lăsăm în spatele nostru convoaie auto de câțiva kilometri. Observ că deși suntem gălăgioși în timp ce ocupam carosabilul, străzile pe care mergem sunt mai liniștite decât atunci când traficul auto domină auditiv orașul cu un vâjâit continuu, un scâncet al accelerațiilor și frânelor, pe care l-am naturalizat ca fiind ceva propriu orașului după anii 2000.

Se întâmplă ceva ciudat. Apar mai mulți polițiști care în loc să ne amenințe cu amenzi, cum ne-am fi așteptat, pentru o manifestație care nu a fost notificată către autorități, le spun șoferilor să intre în mașini și să stea liniștiți, altfel vor fi sancționați. Au venit apoi trei-patru mașini de poliție care ne-au însoțit tot drumul și blocau alături de noi mașinile din spate care încercau să se strecoare printre noi. Polițiștii ne făceau fotografii ca să ne „înregistreze”, deși ne zâmbeau și ne făceau cu mâna. Destui din marș s-au enervat văzând poliția, „nu avem nevoie de protecția lor”, ziceau ei. Părea că poliția susține cauza noastră, traficul auto ca mijloc privilegiat de deplasare în oraș nu mai este sustenabil. Ne întoarcem în Piața Unirii unde sunt

concerte de Ziua Oraşului. Câteva mii de oameni în piaţă. Îl rog pe prezentatorul evenimentului să prezinte doleanţele bicicliştilor pentru mai multe infrastructuri specifice. Face un anunţ scurt cu privire la manifestaţie în aplauzele generale. E cu happy end, parcă suntem în America.

Opt pătrățele de critică socială

Am opt pătrățele pe abdomen și sunt mândru de asta. De când eram puștan am făcut sport, într-un cadru organizat sau nu. Am practicat câțiva ani atletism și am prins câteva campionate naționale, câțiva ani de volei, timp în care am participat la întreceri regionale și naționale, câteva luni de fotbal la Universitatea cu o generație bună de fotbaliști care a devenit ulterior campioană a țării la nivel de juniori. Am jucat baschet în curtea școlii cu jucători talentați care au prins echipa mare a Universității Mobitelco și au reprezentat România la meciuri internaționale. Sunt un fioros jucător de ping-pong, spaima familiei, fac drumeții cu bicicleta în pădurile din preajma Clujului și în Munții Apuseni. Într-o vreme îmi plăcea să mă cațăr alături de câțiva prieteni montaniarzi, deși nu eram foarte talentat. Particip la maratoane montane, mai grele, dar mai spectaculoase decât cele de șosea. Iar când alerg prin pădure văd căprioare și veverițe pe care privirea mea de orășean le absoarbe lacom. O săptămână fără sport mă depresează. Deși concepția mea despre sport e apropiată de idealul amatorismului coubertian, nu exclude însă sportul profesionist. Dar, în principiu, prefer ca

practică și concept sportul de masă, fără mize financiare, ca activitate educativă uneori, ca joc și joacă alteori.

În concepția mea, cooperarea dintre participanți pre-
vază competiției. Mă orientez după principiile estetice și
pedagogice care se regăsesc în sintagmele antice *mens sana
in corpore sano* (o minte sănătoasă într-un corp sănătos)
și *kalokagathia* (o îmbinare între bine și frumos), așadar
sportul presupune un ideal de cetățenie și de dezvoltare
personală armonioasă. Concordanța dintre dezvoltarea
intelectuală și cea corporală și cultul pentru o apariție fi-
zică plăcută ochiului, înțelesă în termeni estetici ca ideal
al *armoniei*, are o echivalență politică în ideea *egalității* cu
privire la utilizarea resurselor. Asta permite o evoluție co-
munitară echilibrată, care evită dizarmoniile sociale pro-
vocate de stratificările accentuate în capitalism. În ceea ce
privește sportul, egalitatea se traduce prin accesul liber,
general și gratuit la cât mai multe parcuri, locuri de joacă
și infrastructură pentru a face mișcare. Mă doare când văd
corpuri schimonosite de rutina zilnică de muncă și lipsa
facilităților pentru socializare și sport.

Sunt enervat de ceea ce se promovează în media spor-
tivă a *star system-ului*, o cultură a spectacolului, a declamă-
rii prețurilor de transfer specifice unei culturi capitaliste,
a gladiatorilor care au înlocuit sportivii, a segregării atât
de nete între participanți și spectatori, a cuantificărilor și
contabilizării excesive a rezultatelor de toate felurile. Sunt
dezamăgit că fotbalul e promovat excesiv în detrimentul
altor sporturi și de lipsa de preocupare mediatică pentru
educația amatorilor de mișcare. În contrast cu media *main-
stream*, ca jurnalist și activist, am încercat să mediatizez
și să militez pentru sportul amator, pentru competiții și
activități fizice la care poate să participe orice cetățean,
oricât de *nespectaculoase* par la prima vedere. Campaniile

la care fac referire sunt mai largi în modul în care s-au conturat față de perspectiva mea amatoare de sport, însă dorința de a face mișcare, alături de alte persoane, în spații publice amenajate corespunzător a fost principalul instrument de mobilizare pentru mine.

Reaproprierea Parcului Feroviarilor

Rândurile de mai jos sunt o combinație de activism „de stânga”, jurnalism, eseistică și scriitură non-ficțională, subsumabile conceptului de istorie participativă pe care l-am pomnit la începutul cărții. O scurtă introducere este necesară pentru a înțelege relevanța acestei campanii, axată pe Parcul Feroviarilor din Cluj, al doilea parc ca mărime al orașului, spațiu public de 5,3 hectare cedat clubului de fotbal CFR de către autoritățile feroviare printr-un contract de asociere. La sfârșitul anilor 2000, magnatul imobiliar și-a precizat planurile de a dezvolta în apropierea parcului un proiect imobiliar de aproape 20 de etaje ce include și un mall și care presupunea o investiție de aproximativ 80 de milioane de euro. Probabil că acest spațiu verde era gândit să asigure un culoar de acces la mall pentru câteva mii de oameni care ar vedea sportivi ai CFR în drumul lor spre shopping. Povestea este despre tentativa clubului de fotbal de a restricționa accesul general și gratuit în parc, așa cum prevede Planul Urbanistic General, pe terenurile de fotbal preconizate și destinate exclusiv sportivilor CFR, dar și despre eforturile activiste de a bloca această apropiere ilegală a unui bun public.

Campania pentru Parcul Feroviarilor a generat o

cascadă de evenimente, mai ales datorită implicării unor membri din *Grupul pentru Acțiune Socială* (GAS), dar și participării multor alți oameni, majoritatea tineri cu profesii liberale. Prin redactarea a zeci de sesizări cetățenești s-a produs jamming-ul instituțiilor publice, s-au declanșat zeci de articole de presă, câteva interviuri la televiziuni, ori un picnic într-un mall pentru a protesta la adresa inexistenței spațiilor publice înghițite de noile spații ale profitului și consumului. S-au scris eseuri în diverse reviste și s-au realizat conferințe și ateliere. S-a mai declanșat și un proces împotriva clubului. În final, aplicarea legii a condus la oprirea lucrărilor de amenajare a unor terenuri de fotbal în beneficiul strict al clubului CFR. Însă confruntarea, la scrierea acestor rânduri, este departe de a se încheia. Parcul rămâne un teren viran, iar proiectul imobiliar care ar sufo-ca zona se află încă în *stand by*, așteptându-se un moment propice după criza economică începută în 2008.

Campania a avut loc în contextul în care *Grupul pentru Acțiune Socială*, din care făceam parte, și-a propus pentru anul 2011 „reaproprierea spațiului public” drept una dintre temele majore. E o temă care mă pasionează pentru că spațiul public – ca areal de socializare, parc, loc de joacă etc. – a devenit unul dintre ultimele bastioane ale proprietății comune. Dacă ideologii neoliberali și neoconservatori au clamat că cea mai bună metodă de gestionare a resurselor e privatizarea lor, în ceea ce privește spațiul verde (ca să ne referim doar la această felie a spațiului public), la nivelul simțului comun se conde că, *mai degrabă*, acesta trebuie să fie administrat prin control public și nu prin apropiere privată. Pentru mine, ideea spațiului verde ca proprietate colectivă e foarte relevantă pentru tipul de stângă pe care mi-o imaginez. E mai mult decât o stângă a *redistribuirii veniturilor*, foarte importantă de altfel, e o stângă a

predistribuirii proprietății pentru noi și urmașii noștri, prin intermediul acelor *commons* la care fac referire anglo-saxonii sau prin intermediul proprietății „comunale” despre care pomeneau socialiștii români de la sfârșitul secolului XIX, când influențele socialiste marxiste se întrepătrundeau cu cele anarhiste. De pildă, primul program ideologic al socialiștilor români revendica la partea economică „trecerea proprietății statului în stăpânirea comunelor”. Cred că dacă societatea românească va deveni convinsă de necesitatea și superioritatea gestionării colective și democratice a spațiului public, în comparație cu administrarea privată a resurselor, acest principiu se poate extinde spre alte sfere sociale și economice. În consecință, sunt convins că reapproprierea spațiului public este una dintre temele care pot relansa stânga în spațiul românesc și imprima implicit un spirit egalitar și comunitar, mai ales că la nivel mondial se discută în contextul crizei de inalienabilitatea a ceea ce definim ca bunuri comune pe care autoritățile publice nu au dreptul să le exproprieze, formă de proprietate care depășește opoziția clasică dintre proprietatea publică cu o gestiune statală puternic ierarhizată și marea proprietate privată aparținând corporațiilor. În ambele situații, cetățenii și salariații au de facto o situație subordonată, în ciuda postulatelor egalitare dintr-o democrație. Revolta față de o ordine ierarhică a apropiierii private prin intermediul statului ar trebui să aibă la bază continua chestionare a legitimității unor puteri care nu își justifică autoritatea și dominația.

Un timp concentrat și tensionat

Aproape 60 de manifestanți am protestat într-o zi de miercuri, 16 martie 2011, împotriva interzicerii accesului în Parcul Feroviarilor și tăierii copacilor din incintă. GAS

a inițiat acțiunea de protest la care au participat mai bine de 20 de jurnaliști, însă în comunicat am scris că susținem doar protestul pentru a nu leza persoane și asociații care nu acceptă o identitate de stânga, așa cum este stipulat pe site-ul GAS. Mobilizarea a fost rapidă, de la o zi la alta, dar eficientă. Eram destui universitari, în afară de GAS-iști, erau FdP-iști, *Protokoll-iști*, de la *MindBomb*, studenți, în general lume cu exercițiul mobilizării. Marți după-amiaza am aflat că se taie iar copaci, așa că miercuri la amiază ne-am adunat în stradă. Am lipit stickere pe un panou pe care erau înscrise propunerile participanților pentru parc, am forțat administratorii parcului a cărui poartă era închisă cu lacătul să răspundă la întrebări legate de legalitatea amenajărilor, s-a citit declarația de opoziție la închiderea parcului pentru lucrările ilegale ale clubului de fotbal, se ofereau interviuri jurnaliștilor aflați într-un număr mare la protest. A fost un timp concentrat și tensionat.

În comunicatul de presă pe care l-am trimis înaintea evenimentului arătam că Parcul Feroviarilor, al doilea parc ca mărime din Cluj după Parcul Central, s-a închis și că noul administrator al parcului, clubul de fotbal CFR, „taie copacii din parc și plănuiește construirea unei baze sportive care limitează drastic accesul gratuit în parc. Închiderea parcului, tăierea copacilor și amenajarea unei baze sportive sunt ilegale pentru că Parcul Feroviarilor este clasat prin Planul Urbanistic General ca zonă verde cu acces public nelimitat”. Spuneam că parcul este clasificat nu doar ca spațiu verde, ci și ca „ansamblu urban, centru istoric al orașului Cluj”, motiv pentru care orice modificare adusă în parc are nevoie nu doar de avizele primăriei, ci și de un aviz de la Comisia Monumentelor: „În acest moment, a fost solicitat de la Primăria Cluj-Napoca doar un certificat de urbanism și nu există nicio solicitare de amenajare a spațiului, după

cum nu au fost depuse un proiect și o cerere de avizare la Comisia Monumentelor Istorice. Până la obținerea avizelor, orice amenajare sau tăiere de copaci este ilegală”.

Norocul nostru nesperat a fost că la manifestație a venit poliția care a dorit să îl amendeze pe unul dintre protestatari, actorul Luci Rad, pentru trecerea neregulamentară a străzii în timp ce dădea fluturași șoferilor care încetineau să vadă ce facem. Nu toți încetineau, alteori erau realmente blocați pentru că jucam demonstrativ miuță în mijlocul străzii, tocmai pentru că poarta parcului era închisă și nu aveam unde să ne desfășurăm, explicam noi mucalit șoferilor exasperați. Polițiștii au fost interpelați rapid de manifestanți și jurnaliști pentru arbitrariul stabilirii „ilegalității”. I-am întrebat de ce se dorește amendarea unui manifestant, dar nu e sancționată conducerea clubului pentru că ține un imens spațiu public închis. În urma insistențelor, polițiștii au vorbit cu administratorii parcului care au fost constrânși să deschidă în cele din urmă poarta pentru că nu aveau temei legal pentru închiderea parcului.

Am intrat în parc. Zeci de copaci au fost tăiați fără aprobări, iar conducerea clubului a început să amenajeze un prim teren de fotbal. De asemenea, fără autorizație, motiv pentru care clubul a fost amendat ulterior. Comisarul regional al Gărzii de Mediu, Viorel Pleșca, a explicat ziarului *Adevărul* că este legal ceea ce fac reprezentanții clubului CFR: „În urmă cu câteva săptămâni, vântul a rupt crengile mai multor copaci și a fost nevoie de o ecologizare a zonei. Cei de la CFR fiind administratorul parcului, în baza unui contract de asociere, au tot dreptul să igienizeze zona, din moment ce este vorba de o investiție în interes național. Condiția este ca în cazul tăierii unor copaci care încurcă amenajarea bazei sportive, să fie plantați alții, în alt loc.

Suprafața spațiului verde nu are voie să fie redusă”, a spus acesta. Așadar, potrivit Gărzii de Mediu câteva zeci de copaci, care se aflau pe amplasamentul terenurilor de fotbal proiectate pentru sportivii CFR, au fost ruși din rădăcină de vânt. Oricum, valul de sesizări a schimbat depoziția Gărzii, s-a constatat tăierea ilegală a copacilor și sistarea lucrărilor. Contractul de asociere a fost semnat în 2006, când Parcul a fost preluat de la Compania Națională de Căi Ferate „CFR“ S.A. – Sucursala Regionala CF Cluj, când secretar de stat responsabil cu infrastructura feroviară era Constantin Dascălu, un apropiat al lui Árpád Pászvány, pentru care a și lucrat între 2000 și 2005, la firma Ecomax. Stipulările contractului public au rămas secrete în ciuda cererilor bazate pe Legea 544, a liberului acces la informații de ordin public. Informațiile din media erau puține despre contract, zvonurile fiind că acel contract ar fi fost anulat la câțiva ani după semnare din cauza unor reglementări cu privire la spațiile verzi care prevăd construcții până la 10% din suprafață.

Un comunicat de presă al clubului spune că CFR va investi suma amețitoare de 2 milioane de euro în Parcul Feroviarilor. Nu se face nicio referire la limitarea accesului pe terenurile de sport, iar chestiunea avizelor obligatorii este eludată. Astfel, situl „își va recăpăta funcțiunea de parc, refăcându-se împrejmuirea, terenurile de fotbal pe zgură și pe gazon care existau, terenurile de tenis, patinoarul natural, locurile de joacă pentru copii, fântâna arteziană, se va regazona tot parcul, se vor planta arbori și arbuști ornamentali, se vor reface aleile și iluminatul și se va reface digul de pe malul Someșului, care se va transforma într-o zonă de promenadă, iluminată și cu bănci, iar clădirea administrativă de la intrarea în parc va fi renovată. Îi vom reda parcului strălucirea de altădată”, afirma președintele

clubului de fotbal, Iuliu Mureșan. Niciun jurnalist nu pomenește în presa de ieri și de azi că Pászvány are lângă parc un alt spațiu de proporții lângă zona verde cedată clubului și că plănuiește acolo construirea unui complex imobiliar imens, cu zgârie-nori de 20 de etaje. Investiția este promovată drept o necesitate de dezvoltare a orașului, în contextul în care zona Pieței Abator este deja sufocată de trafic, iar cartierul Mărăști din apropiere nu dispune de vreun parc, în afara modestelor părculețe și locuri de joacă dintre blocurile înghesuite.

În contextul protestului, primarul PDL al Clujului, Sorin Apostu, declarase evaziv că a cerut un control pentru a vedea dacă au fost doborâți de vânt copacii sau au fost tăiați și că nu vor fi autorizate lucrări care să schimbe destinația parcului ca spațiu verde cu acces nelimitat. Declarația e ambiguă în contextul în care se știe deja că au început lucrările și că a fost îngrădit un prim teren de fotbal, ceea ce contrazice pretenția declarativă a municipalității de a avea un parc cu acces nelimitat. De asemenea, știind că toate lucrările au nevoie de aprobările Comisiei Monumentelor Istorice, primăria evita cu bună-știință faptul că nu s-au obținut avizele. În ciuda reținerii inițiale, autoritățile constată lipsa de avize de construire ale clubului care este, de aceea, amendat.

Un parc de clasa a III-a pentru autorități

În Cluj, există o nevroză generală legată de lipsa spațiilor verzi. Orașul a fost asfixiat în perioada postdecembristă, ca atâtea alte localități din țară, de construcții nesistematizate din cauza unor politici urbanistice uneori corupte, alteori inconsecvente din partea autorităților și speculative din partea dezvoltatorilor imobiliari. Pe

spațiile verzi de dinainte, și acelea puține, au fost înghe-
sute clădiri de birouri. Un mall gigantic a înlocuit Parcul
Tineretului în cartierul Gheorgheni, unul dintre puținele
cartiere clujene planificate coerent în perioada comunistă.
În Parcul Rozelor o clădire imensă, semicirculară, proiecta-
tă de firma lui Șerban Țigănaș, președintele Ordinului
Arhitecților din România din 2010, ciunțește zona verde.
UBB-ul serelizat în timpul mandatelor lui Andrei Marga
taxează intrarea în Parcul Iuliu Hațieganu și construiește
clădiri de 10 etaje în baza sportivă. O altă bază sportivă,
frecventată de clasa muncitoare deceniile trecute, Clujana,
a fost privatizată și nu mai pot alerga nici acolo. Exemplele
pot continua la nesfârșit. Pe când eram la *Cetățeanul clu-
jean*, am început o campanie în favoarea preluării de către
autoritățile locale a Parcului Feroviarilor de la Căile Ferate.
Enervarea mea era că, deși orașul dispune într-o locație re-
lativ centrală de un teren de circa 5,3 hectare, spațiul era
lăsat în paragină de ani de zile. Niciun teren de joacă, nicio
hintă, nicio alee pentru alergare. Căile Ferate Române sau
Primăria nu se grăbeau să investească în parc, după cum
societatea civilă nu făcea presiuni asupra autorităților pen-
tru schimbarea situației în zonă, în ciuda și poate tocmai
din cauza *văicăreliei* publice despre sufocarea cu betoane a
orașului. La noi, tehnicile protestatare ale cetățenilor se
limitează adesea la trimiterea unor sesizări la *domnule-
primar.ro*. Înainte de 1989, parcul avea un patinoar, locuri
de joacă și de sport, exista un spațiu de promenadă, însă
atracția principală pentru copii era trenulețul zgomotos
care înconjura parcul și care avea un ritm chiar mai lent
decât al Mocăniței, spre bucuria noastră pentru că nu se
mai încheia turul. Copilărind și trăindu-mi adolescența și
tinerețea în zonă, în cartierul Mărăști, tânjeam după un
spațiu în care să fac sport, să alerg, ca să nu fiu nevoit să

merg cu bicicleta sau să alerg printre mașini și betoane 5 kilometri doar ca să ajung în Parcul Iuliu Hațieganu. Visam un vis normal cu un parc în care să mă joc gratuit fotbal pe iarbă cu nepoțelul meu, să arunc cu mingea la coșul de baschet, să citesc sau să mă plimb pe faleza de pe malul Someșului din apropierea Parcului Feroviarilor.

„Parcul e în proprietatea statului român. Clubul de fotbal CFR a dorit să îl preia, însă ei nu puteau din cauza Legii 24/2007 privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din zonele urbane care îți interzice schimbarea destinației terenului. Ne-am bucura dacă ar veni cineva cu propuneri. Noi nu avem bani să întreținem parcul, să îl amenajăm”, îmi spunea Emanoil Culda, director adjunct al SNCFR Cluj, în toamna anului 2008. Pornind de la declarația sa contradictorie, am crezut că a fost anulat contractul, dar se pare că în răspunsurile oficiale din partea autorităților feroviare nu se face referire la o revizuire a contractului. „Primăria nu e interesată de nimic. Îi doare undeva... Nu i-a interesat să administreze nici zona din fața gării, pe când le-am propus. Se laudă că au făcut diverse lucruri pentru oraș, dar mai mult gura e de ei. Pentru oraș ar fi important să se vină cu niște soluții pentru parc”, răbufnise Emanoil Culda. Nici primăria clujeană nu dorea să gestioneze parcul, mai ales că nu erau presiuni populare serioase în acest sens. „Știu că sunt ceva negocieri pe tema Parcului Feroviarilor. Sunt discuții, dar care e stagiul acestora și când se vor finaliza, vom afla când se vor finaliza. Noi nu putem folosi bani publici pentru reabilitarea parcului la ceva ce nu ne aparține”, declara purtătoarea de cuvânt a Primăriei, Raimonda Boian. „Trebuie să rămână parc și trebuie amenajat ca atare, mai ales că zona se dezvoltă imobiliar. Eu mă bucur că a existat o astfel de hotărâre a Ministerului Mediului ce nu permite schimbarea

destinației spațiilor verzi. Încercăm să găsim niște soluții”, spunea viceprimarul László Atilla. „Se poate face un protocol între cele două instituții, prin care Căile Ferate să cedeze municipalității parcul. Am discutat în Consiliul Local pe această problemă, dar așa a rămas... o discuție. Noi suntem în opoziție, nu noi decidem. Totuși, putem demara niște negocieri pentru ca în primăvara anului 2009 municipalitatea să preia parcul”, afirma Remus Lăpușan, consilier local din partea PSD. „Probabil că există un interes ca Parcul Feroviarilor să iasă din conștiința publică, pentru a se construi clădiri. Dacă ar fi un parc cunoscut, clujenii s-ar revolta în situația demarării unor construcții”, spunea Radu Mititean, director executiv al Clubului de Cicloturism Napoca. El făcea trimitere și la faptul că s-au strâns peste 6.000 de semnături de împotrivire la tăierile preconizate în parcul central al orașului a câteva zeci de arbori seculari când se discuta construirea unei clădiri care ar fi trebuit să găzduiască Filarmonica clujeană. Petiția a blocat tăierile și proiectul municipalității. „Nu e treaba SNCFR să dețină parcuri, aceasta e o moștenire din perioada socialistă, când întreprinderile dețineau locuri de recreație. E o situație complet anormală. Primăria ar trebui să se zbată să obțină Parcul Feroviarilor”, afirma ecologistul Mititean.

I-am rugat pe câțiva clujeni să își proiecteze un parc mai prietenos decât cel sărăcăcios din anii 2000. „E parcul copilăriei mele... Ultima dată când am fost dispăruse trenul de acolo. Ar trebui cât mai multe locuri de joacă, pistă cu role, aleile ar trebui reabilitate, să fie instalate niște coșuri de gunoi. Ar fi fain un eventual lac... dacă se poate”, spunea Andrei. „Aș vrea să văd un lac și niște piste pentru bicicliști ori de alergare pe margine”, zicea Anca. „Ar trebui să existe o zonă pietonală, minim pavată, mult spațiu verde, să fie o grădină în adevăratul sens al cuvântului. Câteva terenuri

de baschet poate...”, își imagina Tudor. Un bun prieten, Gabi Girigan, care a copilărit în apropiere și a participat la manifestații, propune ca acel spațiu să redevină Orașelul Copiilor, cu terenuri de joacă, cu Serbări ale Zăpezii, cu un amfiteatru în aer liber, așa cum era și în vremea copilăriei lui: „Aaa, era foarte fain că erau animale, îmi amintesc perfect o căprioară în ceva cușcă sau țarc, mie îmi plăceau și trecea și trenulețu’. Erau niște vagoane diferite față de cele cu care călătoreai în mod obișnuit cu trenul. Erau așa mai cochete, parcă mai mici și locomotiva era veche, poate imita una cu aburi, copiii erau în delir și știu că râdeam de prietenii de atunci fiindcă erau câțiva care mergeau pentru prima dată cu trenul, eu fiind deja inițiat fiindcă tata era mecanic de locomotivă. Și era fain că era vată pe băț și cred că veneau pe acolo doar oameni din cartier și colegi de grădiniță din zonă. Iarna mergeam în parc și făceam poze pentru că era un nene care avea o sanie mare gen caleașcă, ceva de genu’, cu niște cerbi așa foarte faini, da’ erau din lemn, no, și te puneai în caleașcă sau pe lângă cerbi și ne făcea nenea poze, am și acuma poze de acolo”.

Vorbisem cu redactorul-șef al *Cetățeanului*, Nicoleta Nap, să scriem o serie de articole despre recuperarea parcului. Ulterior plecării mele de la ziar, mai apare doar un articol, în care consilieri locali, candidați la parlament, intelectuali și cetățeni se exprimă favorabil unei preluări a parcului de către primărie și pentru ca zona să fie reabilitată și repusă în circuitul public. Nu s-a concretizat mai nimic din promisiuni.

Conștientizare, ecologizare, picnicuri

Prezint, pe scurt, alte trei campanii legate de parc în care m-am implicat și care s-au împotmolit pentru că asociațiile

organizatoare nu și-au asumat serios confruntarea cu autoritățile. Confruntarea e necesară pentru că miza e serioasă: cine are dreptul de proprietate asupra parcului, pe ce temeuri legale și morale? AIESEC, asociația studenților la studii economice și comerciale și care se autopromovează drept cea mai mare organizație studentească din lume, a desfășurat la Cluj campania *Corporate Responsibility (R)evolution* desfășurată în vara anului 2009. În cadrul ei, membrii AIESEC, își puneau problema capitalizării câștigurilor juste: „Prin proiectul *CR(R)evolution* ne propunem să mergem dincolo de întrebarea ce câștigăm noi din asta și să ne concentrăm asupra unei atitudini morale, întrebându-ne: Ce câștigă ea din asta (societatea) împreună cu ce câștigăm noi?”. Cu o astfel de interogație despre profitul simbolic și sprijiniți de câteva corporații, studenții s-au apucat să „ecologizeze” Parcul Feroviarilor. Curățenie voluntară în condițiile în care multinaționalele și autoritățile publice sunt obligate prin legi UE și naționale să facă asta pe principiul „Poluatorul plătește”... I-am bătut la cap să nu se limiteze la problema „ecologizării” și că trebuie pusă pe agenda publică modalitatea cea mai eficientă de gestionare a parcului. Crezând că clubul de fotbal a ieșit din schemă, le-am sugerat un parteneriat între SNCFR, Primărie și societate civilă pentru administrarea parcului, idee care mi se pare viabilă și acum dacă clubul de fotbal ar accepta o gestiune colectivă a zonei. Le-am și scris studenților comunicatul, dar au preferat să trimită o versiune edulcorată care punea accentul pe „conștientizare” și „ecologizare”, urmate de un picnic.

În septembrie 2009, *Fabrica de Pensule & friends* organizează alt picnic în Parcul Feroviarilor care scoate din nou în relief acțiunea de „conștientizare” și faptul că artiștii și facilitatorii culturali, ca nou veniți în cartier, sunt interesați

de comunitate. Mesajul transmis era că parcul a ieșit din conștiința publică și se formula vag că trebuie să ne apropiem spațiul public. Îi avertizez că accentul trebuie pus, mai degrabă, pe gestionarea proprietății și pe responsabilizarea decidenților la nivelul primăriei pentru a găsi soluții de repunere a parcului în circuitul public. Am fost refuzat diplomatic spunându-mi-se că nu acesta e scopul evenimentului, care a fost chiar ok, cu *n* camarazi din spațiul universitar și sfera asociativă și destule gagici faine care să îmi amortășcă pornirile activiste. Dincolo de ironiile la adresa prietenilor la care țin realmente, o fac pentru că în lipsa stabilirii unui consens, ei adesea refuză conflictul, inevitabil într-un spațiu public, și să gândească în limbajul confruntării, a intereselor divergente. Dar care pot fi armonizate prin negocieri și conflicte desfășurate transparent, în spațiul public. *„Spațiul public trebuie să îngăduie și să protejeze diferența, antagonismul și conflictul.* În cadrul său, indivizii intră în raporturi diferențiale și ca diferiți, acceptându-i pe ceilalți ca adversari, concurenți, dar nu ca inamici. Rivalitatea este un alt nume al acestei conflictualități, ce nu trebuie înțeleasă în sensul negativ-distructiv al termenului, ci ca pe o sursă de creație și de evenimente”, scria Ciprian Mihali într-un manifest despre spațiul public scris la solicitarea noastră în preajma evenimentelor contestatate din 2011. De la picnic a rămas însă un ghid audio despre zona Lupșei, cartierul din jurul Parcului Feroviarilor cu o tradiție muncitorească și industrială din secolul XIX. Ghidul lansat de antropologi și operatori culturali din „Viitorul probabil”, proiect al Fabricii de Pensule, conține mărturii ale vârstnicilor despre cum a fost amenajat parcul prin mobilizare colectivă, adică prin „muncă patriotică”, după cum au spus oamenii. Era un ghid despre o altă perspectivă a trecutului, micro și participativă.

Se situa în afara temelor „mari” ale istoriei recente pe care le privilegiază anticomunismul oficial, cu accentul său unidirecționat pe dictatura represivă, uitând de dimensiunea modernizatoare a regimului, de urbanizare a unei societăți preponderent rurale. „Parcul Feroviarilor l-am făcut noi, inclusiv eu ca și copil am pus mâna pe lopată și pe greblă și tot cartierul prin muncă patriotică am făcut acest parc”, spune un băștinaș. Un fost mecanic auto la fabrica de încălțăminte Clujana rememorează cum era dus la circ de bunici și de unele jocuri: „era un ciocan și bunicu, măcelarii făceau pariuri pe acolo pe o bere, nu știu ce, și dădeau cu ciocanu’ și apoi care sălta mai sus ăla este câștigător, nu știu dacă ați văzut joc din ăla, îi un stâlp și dacă lovești o bilă atunci fuge în sus. Și erau mici, grătare, și pentru copii linghișpil”. O fostă casierită, în prezent pensionară, care nu știe de planurile de investiții imobiliare care implică și parcul, povestește că s-ar zice „că se construiește ceva acolo, era vorba atuncea că Pászvány îl ia, da acuma îs dărâmaturi, nimica nu-i, ca și Parcul aista. Îl ține pe degeaba că nici pentru copii nu s-o făcut nimic anu’ ăsta, anii trecuți era trenul și orașu’ copiilor, da acum nimic nu o făcut. Dincolo la Abator tototot o dărâmat, mai este colțul dinspre pod, în rest toată lumea aruncă mizerii”. Nu este doar nostalgie după copilăria sau tinerețea pierdută, Parcul Feroviarilor avea o funcție importantă de socializare și loisir într-o zonă preponderent industrială, care după 1989 și-a ciuntit multe alte spații publice. Din cauza discursului intelectual, politic și publicistic care încuraja privatizarea bunurilor, a face apel pentru investiții și gestionare publice s-a substituit insidios în mintea oamenilor ca propagandă pentru perioada comunistă. Aceasta este explicația reticenței lor de a-și cere dreptul la un oraș gestionat colectiv.

În ianuarie 2010, încep demersurile de asociere și

redactare a unei sesizări către Primărie și a unei petiții cu privire la spațiile verzi din Cluj, amenințate de dispariție în noul Plan Urbanistic General. Pomenim de Parcul Feroviarilor, alături de trei alte spații importante: unul pe strada Slănic în cartierul Gheorgheni, al doilea între cele două lacuri din apropierea Iulius Mall, dar și un al treilea spațiu verde din apropierea supermarket-ului Profi din Zorilor. În urma petiției, părculețul și spațiul verde de pe str. Slănic este păstrat ca atare și nu se mai construiește un complex al Facultății de Teologie din UBB, care primește la schimb un spațiu de pe strada Coastei de unde au fost evacuați în prealabil romii și duși în apropiere de groapa de gunoi, situație pe care o schițez în ultimul capitol. Mobilizarea a fost totuși minimă, petiția a fost semnată doar de câteva sute de cetățeni, „conștientizarea” pericolului a venit tardiv doar după ce au început să se taie copaci în Parcul Feroviarilor și au fost închise porțile. Primarul Sorin Apostu, arestat pentru luare de mită la niciun an de la evenimente, a declarat în legătură cu petiția că el consideră că „orice plan urbanistic nou are în vizer reglementarea anumitor aspecte. Sunt sigur că mare parte din spațiile verzi care erau prinse în fostul plan urbanistic general erau aproape irealizabile, iar altele sunt noi și vor fi marcate ca spații verzi noi”. Deci, spațiul verde din cartierul clujean Gheorgheni de pe strada Slănic unde era deja amenajat un teren de joacă e „irealizabil”, iar media, în lehamitea publică generală, nu comentează absurdul unui asemenea răspuns.

Dincolo de demersurile publice ale societății civile și în fața unor asemenea răspunsuri, am impresia că suntem într-un câmp de forțe care este atât de inegal distribuit încât trebuie reînvățate tehnicile discursive derizorii de protest ale situaționiștilor. Pentru a nu o lua razna, vom

deveni nebunii satului. Trebuie să „cretinizăm limbajul”, vorba lui Gellu Naum. Îmi imaginez că ne vom dezbrăca în fața burților politicianilor și să le arătăm țâțele noastre superbe, abdomenele noastre cu opt pătrățele. Iar când vom ajunge la un protest în sala de sticlă a primăriei, obosiți și dezamăgiți de limbajul legalist și insignifiant al societății civile instituționalizate, vom întrerupe conferința primarului, ne vom urca pe masă, îi vom strivi boașele politicianului-șef-de-trib și i le vom zdrobi în gură. În timp ce i le mestecăm, vom bolborosi: „Noi suntem Adevărul, Calea și Viața”. Iar voi veți râde. Nepoții noștri vor crede că sala de sticlă străvezie a primăriei a fost botezată așa de când am descălecat noi acolo, într-ale noastre corpuri goale, transparente, arcuite și netede, într-o demonstrație inexistentă de forță revoluționară.

Sesizariada

Grupul pentru Acțiune Socială (GAS), în care am activat vreo doi ani, s-a născut prin 2010 în cafenele și în curtea unei case din apropierea Parcului Feroviarilor, unde stăteam în chirie într-o vreme. Gândiserăm GAS-ul ca grup informal de prieteni, un spațiu de întâlnire pentru universitari, activiști, artiști și scriitori cu diverse opțiuni ideologice de „stânga”, indiferent că ar fi social-democrați, socialiști libertarieni, post-marxiști ș.a.m.d. Auto-definirea noastră dintr-o perspectivă ideologică era relevantă pentru că încercăm să cuprindem în termeni sistemici, într-un limbaj teoretic, dar îmbinat cu un praxis inevitabil sectorial și limitat ca alonjă, contradicțiile dintre capitalism și democrație. Vizăm și inegalitățile generate de economia de piață ori lipsa de autonomie individuală și de grup, absența șansei de a participa la luarea deciziilor în cetate. Dincolo

de critici, speranța noastră era, așa cum am declarat în *statement*, „de a lansa dezbatere publică și de a genera soluții pentru o societate mai democratică și mai echitabilă în orizontul unei lumi postcapitaliste”. Ideologia are, în principiu, două înțelesuri majore, iar dacă o percepem ca fiindu-ne impusă din exterior, are o conotație peiorativă, suntem recalcitranți la ea. Însă eu percep ideologia, în principal, ca un auto-cosmos generativ de crezuri, idealuri și instrumente critice menite să ne configureze lumea în care trăim. De aceea, spunem în *statement* că „critica sistemului capitalist trebuie completată cu efortul de a imagina și de a pune în practică proiecte sociale alternative care să facă posibile noi moduri de coabitare și de acțiune, altele decât cele existente în capitalismul actual”. În declarația GAS, ne concentrăm pe trei mari direcții care reflectă contradicțiile majore prezente în societatea românească:

„(1) **Rolul ideologiei în societate**, care continuă să fie una dintre temele tabu ale discursului public românesc. Triumful ideologiei neoliberale, anunțând intrarea într-o lume postideologică odată cu prăbușirea comunismului, precum și încercarea intelectualității autohtone de a identifica fără rest ideologia cu sistemul totalitar, au avut ca efect discreditarea proiectelor de stânga pe motiv că sunt „ideologice”. Confuzia, cât se poate de ideologică la rândul ei, a făcut, de altfel, ca anumite categorii sociale dezavantajate de politicile de dreapta să susțină și chiar să considere justificate aceste politici.

(2) Dezbaterea privind **relația dintre societate și stat**, care e dominată de ideea reducerii statului la o ipostază minimă. Raționamentul, susținut periodic chiar de unii reprezentanți ai statului, că orice stat este un prost gestionar al resurselor,

conduce invariabil la concluzia că structuri, funcții și misiuni ale lui ar trebui privatizate ori delegate unor actori privați. Astfel încât unul dintre efectele consensului liberal rezidă în blocarea tentativelor de a elabora strategii instituționale care să regândească reconstrucția și dimensiunea socială a statului în noua configurație globală.

(3) **Mobilizarea socială**, care constituie una dintre temele publice în care lamentația și lipsa de soluții se completează perfect. Considerăm că pasivitatea actuală a populației este rezultatul suprapunerii conformismului social indus de sistemul totalitar cu individualismul neoliberal din perioada postdecembristă. Credem însă că această stare de fapt poate fi modificată prin strategii, inițiative și acțiuni care să pună în practică forme de solidarizare și mobilizare socială efective”.

Dincolo de importanța programatic-intelectuală a celor două prime direcții, al treilea punct este extrem de important pentru mine pentru că activismul poate fi înțeles ca vitalitate a manifestării crezurilor. Ne putem trăi idealurile și le putem reconfigura prin crearea repetată a unor spații temporale de acțiune și prin fluidizarea unor procese de coabitare democratică. Putem întrezări chiar alternativele la capitalism, însă doar în acel spațiu al negocierii, nu în cel al reflecției individuale. Iar campania pentru Parcul Feroviarilor, ca exercitare cetățenească a dreptului la oraș este un exemplu în acest sens.

Campania pentru Parcul Feroviarilor a presupus o îmbinare a unor demersuri analitice și activiste. GAS-istul Norbert Petrovici, unul dintre cei mai talentați sociologi din spațiul românesc, scrie în studiul său de pe platforma CriticAtac, denumit „Hipsteriști și sindicaliști din toată țara, uniți-vă!”, despre manifestațiile legate de parc. Spune

că acceptarea privatizării este doar o strategie de dezvoltare publică a orașului cu ajutorul capitalului: „Nu e un stat slab, ci un stat coerent, un imaginar politic neoliberal în care capacitatea transformatoare vine din partea investitorului privat. Este modelul de stat antreprenorial dezvoltat conform modelului statului de după anii '70 în țările capitalismului central, în care statul transferă pieței propriile responsabilități. La nivel național povestea este similară, statul privatizează acum sistemele de educație, sănătate, protecție socială, siguranță publică, etc. Capitalul este salvatorul, care este chemat, prin intermediul pieței și proprietății private (sau privatizate), să transforme societatea”. Speranța lui e ca procesele de dominație din partea capitalului, similare situației din parc, să devină vizibile, să creeze alianțe pentru democratizarea și socializarea producției & a spațiului public și, totodată, să fie înțelese cauzele structurale ale acestor fenomene pentru a nu permite cazului Pászvány să se multiplice. Un alt articol pertinent de analiză, „Lacăt pe poarta parcului? Să ne transformăm cu toții în lăcătuși”, aparține Alinei-Sandra Cucu în publicația on-line *Think Outside The Box*. Ea scrie că „spațiul urban apare din ce în ce mai puțin ca o țesătură urzită din multiplele fire ale comunității care ar trebui să îl producă și să îl trăiască, și din ce în ce mai mult ca un spațiu unidimensional dominat de logica investiției, a capitalului și a aproprierii private”. Investiția „generoasă” de capital de două milioane de euro blochează alte tipuri de investiții sociale. Din nefericire, „această logică apare ca profund dezirabilă și pentru acei actori care sunt, în fapt, deposedați nu în sensul pierderii spațiului în sine ca suprafață măsurabilă și cuantificabilă, ci în sensul eliminării posibilității fundamentale a fiecăruia dintre noi de a investi în spațiu, de a-l produce plural ca memorie socială, practici

de folosire cotidiană, rutină corporală sau viziuni estetice”. Alina crede că se poate surclasa dihotomia simplă și interesată între capitalul care „face ceva” prin investiția în parc și a-l lăsa în paragină de administrație și comunitate din lipsă de resurse. Există posibilitatea mobilizării colective, a democrației directe pentru „a face ceva”, iar asta presupune „recunoașterea imediată a politicului din fiecare dintre noi”.

Dacă lupta pentru Parcul Feroviarilor a devenit poate cea mai importantă campanie activistă din Cluj legată de spațiul public în anul 2011, lucrul ăsta se datorează lui István Szakáts, fondator AltArt, membru GAS în acei ani. Este unul dintre cei mai imaginativi artiști pe care îi cunosc din cauza renașcentismului său tehnologic. Trece de la diverse arte la informatică ori de la activism civic la elaborarea de politici culturale cu o îndemânare formidabilă. Îi apreciez cel mai tare viteza de reacție la ce se întâmplă în jurul său și spontaneitatea. István a inițiat un proces cu un avocat care s-a oferit să ne reprezinte pro bono. Procesul nu a fost nici favorabil, nici defavorabil nouă, la capătul lui s-a stipulat în coadă de pește că din moment ce autoritățile locale au dispus oprirea lucrărilor, procesul împotriva clubului ar rămâne fără obiect. A mai îndrumat un picnic în cel mai mare mall al Clujului, Polus, investiție imobiliară inițiată de patronul clubului CFR. Ne-am așezat păturile ca să mâncăm sandviciuri, ciocolată de casă și mere, în semn de protest că spațiile publice ne-au fost răpite și ciuntite. Ne-am distrat, erau unii care cântau la chitară, alții citeau, a venit media, trecătorii se opreau mirați și se întrebau ce se întâmplă. Pe de altă parte, ca în situația parcului, am fost înghițiți de torențele de trecători în drum spre shopping, de muzica stridentă, de zecile de magazine din jurul nostru. Am fost practic absorbiți și macerați de spiritul

consumist general, cu greva noastră n-am întrerupt real-
mente fluxul comercial. Însă cea mai importantă realizare
a artistului rezidă în crearea unei pagini de facebook cu nu-
mele „Parcul Feroviarilor”. Avea multe fotografii, afișe ca-
ricaturale, mesaje de mobilizare. În numele parcului, erau
trimise comunicate de presă despre lipsa avizelor clubului
de fotbal și erau îndemnați clujenii să trimită sesizări la
Garda de Mediu și primărie. Dacă la prima sesizare, Garda
ne-a răspuns mușamalizat că arborii au fost doborâți de
vânt și ninsori, la al doilea val puternic de sesizări au venit
în inspecție comisari de la București și s-a emis o dispoziție
care dispunea oprirea lucrărilor ilegale. Hotărârea a fost în-
tărită de prevederile Comisiei Monumentelor și ale primă-
riei, care prevedeau că orice amenajare trebuie să permită
accesul general și gratuit al clujenilor. Clubul de fotbal a
suspendat lucrările neautorizate, dar noi nu am mai avut
energie în continuare pentru a găsi alte metode de presiune,
pentru a forța autoritățile locale să negocieze cu clubul,
alături de asociații de locatari și ONG-uri, pentru un nou
parc, revitalizat. István explică insuccesul cetățenesc de a
gestiona public arealul, prin metode democratice : „Nu le-
galitatea lucrărilor sau concesiunii de către club a parcului e
problema aici, ci presiunea opiniei publice, or noi acolo am
fost o opinie minoritară de la început. Am mizat pe faptul
că putem umfla această opinie minoritară prin vizibilita-
tea acțiunilor noastre ca să țină pieptul opiniei generale
și am eșuat. [...] Mai pune și lipsa culturii angajării civice,
mai pune faptul că mitul proprietății private e departe de
a fi epuizat în Cluj, și dintr-o dată te trezești în fața unei
falange doar cu speranța că la confruntarea următoare ăia
o să-și amintească de tine măcar cu un licăr de simpatie
sau stânjeneală înainte să te ciuruiască, hehehe. Dar, fără
patetisme, vorbim aici de un proces cumulativ, direcția e

bună, și trebuie continuat cu o campanie foarte lată și înceată, aproape neobservabilă, de introdus cuvinte cheie în discursul public și de construit înțelesul acestora”. Parcul rămâne și în 2012, la un an de la manifestații și sesizări, un teren viran. Cu toate acestea, reprezentanții clubului au admis declarativ că zona va rămâne parc și nu bază sportivă. În 2012, clubul a plantat chiar peste 100 de puiți de Ziua Pământului și a promis acces general și gratuit în parc, în ciuda evidenței că terenul amenajat ilegal este ținut închis cu lacătul când sportivii CFR nu joacă fotbal. Oare de ce suntem într-atât de slabi încât să tot sperăm? Cert e că disputa va rămâne deschisă, cu gradații și nuanțe diferite, și în anii următori, atâta timp cât clubul de fotbal va avea în gestiune parcul și nu va renunța la el. CFR va încerca să ocupe cât mai mult din parc cu sportivii săi, iar noi, cei câțiva cetățeni activi(ști) din Cluj, ne vom lupta să ocupe cât mai mulți clujeni parcul.

Deschiderea școlilor în afara școlii

Stau în Mănăștur și la o sută de metri de mine e o școală generală. Are un teren sintetic care e plin după-amiaza de amatori de fotbal care închiriază spațiul. Pe plasa care înconjoară terenul stau reclame la firme variate. Lângă terenul sintetic sunt încă un teren de fotbal care poate fi folosit și pentru handbal, dar și un teren de baschet aflat în pantă din cauza proiectării greșite, iar din asfaltul crăpat cresc buruieni. Lângă terenuri e un spațiu verde dens, dar care nu este folosit. De fapt, toată curtea este pustie, accesul fiind

interzis în afara programului școlar cu excepția locației închiriable.

Îmi imaginez că pe spațiul verde se amenajează, la inițiativa unor asociații de proprietari de lângă școală, niște locuri de joacă pentru copii mici. Îmi vin prietenii în vizită la sfârșit de săptămână și socializăm în voie în curtea școlii. Îi văd pe elevii din școală, încurajați de profesori, care vor face o petiție pentru asfaltarea optimă a terenurilor de baschet și handbal. Într-o duminică, echipa de fete a școlii joacă baschet într-o competiție denumită *Noua Daciadă*, la care participă școlile din oraș, așa cum se întâmplă în toate localitățile din țară, unde *Daciada* a fost reînviată. De pe margine adolescentele sunt încurajate de colegi și părinți. Pe terenul de handbal, câțiva puști din cartier trag la o poartă, nepăsându-le ce fac fetele pe terenul de baschet. Un antrenor de la clubul de baschet al Universității Cluj, privește atent de pe margine o fată mai înaltă, dar agilă, care înscrie coș după coș. E viitorul căpitan al naționalei de baschet de la Olimpiada din 2028, care reușește să se califice la competiție după decenii de absență.

Însă realitatea e alta, distopică. Din clasele primare până am absolvit liceul, jucam în vacanțe și weekenduri baschet și fotbal în curtea școlilor. Problema era că aproape de fiecare dată trebuia să ne rugăm de portari să ne lase pe teren pentru că teoretic nu aveam dreptul să intrăm în școală „nesupravegheați”. Problema s-a acutizat pentru copiii și tinerii de azi care doresc să facă sport în timpul vacanțelor sau după orele de școală, însă nu au 100 de lei ca să închirieze o sală de sport sau nu sunt înscriși într-un club sportiv privat, iar în puținele parcuri din Cluj nu mai ajung pentru că sunt deja ocupate de alți adolescenți sau pentru că sunt prea îndepărtate. De aceea, m-am gândit, în vara anului 2008, pe când scriam la *Cetățeanul*, la o campanie

de jurnalism civic care să conducă la deschiderea școlilor în timpul sfârșiturilor de săptămână, vacanțelor și după-amiezilor în urma unui acord între inspectoratul școlar și municipalitate. Conducerea inspectoratului județean era deschisă la propunere, însă doar dacă primăria s-ar obliga să trimită polițiști comunitari ca să îi supravegheze pe copii. Inspectoratul Școlar a făcut chiar o solicitare către Primărie de deschidere a școlilor dacă sunt polițiști care să aibă sub control activitățile copiilor. Din calculele făcute alături de reprezentanți ai inspectoratului școlar, cantitatea de spațiu de joacă din oraș s-ar fi dublat cel puțin printr-o astfel de măsură. La primărie, mi s-a răspuns evaziv că se va lua în discuție propunerea. Totuși, eram destul de sceptic că s-ar găsi o soluție fără presiuni serioase ale societății civile, pentru că e mai simplu să nu faci nimic. Mai bine stau copiii la calculator sau în fața blocului, decât să facă mișcare. Așa sunt supravegheați, nu? Puțin dezamăgit eram și de atitudinea Inspectoratului. Bineînțeles, e legitimă o gândire prudentă, însă excesul de măsuri protectoare conduce la o inhibare a libertăților personale. În cazul acesta, libertatea și oportunitatea de a ne juca, de practica sport, pentru a ne construi un corp mai armonios, de a deveni subiecți care își cultivă tenace trupul și mintea într-un oraș asfixiat de obiecte.

Ulterior demersurilor jurnalistice, am inițiat petiții în care semnalam lipsa de alternative pentru mișcare colectivă, iar în campania electorală din 2012, petiția care prezintă și problema curților închise, a fost semnată de 15 asociații și un sindicat. Prevedeam ca „soluțiile de acces și amenajări noi în curțile școlilor să fie găsite în urma consultărilor cu Inspectoratul Școlar Județean, direcțiunea școlilor, comitete de părinți și elevi”. Instrumentul financiar pentru noile amenajări ar fi bugetul participativ pe care

îl descriu în ultimul capitol al volumului.

În 2012, candidatul Uniunii Social-Liberale la primărie, Marius Nicoară, introduce la sesizările mele deschiderea terenurilor de joacă aparținând școlilor ca unul dintre principalele puncte la secțiunea de sport a programului său electoral, iar primarul Emil Boc îmi spune la o conferință de presă de după alegerea sa că negociază cu inspectoratul școlar deschiderea terenurilor. Fac presiuni printr-un amic jurnalist din TVR Cluj, Cristi Todea, să tatoneze subiectul, dar se intră în același cerc vicios de acum patru ani. Boc declară că a obținut „promisiunea din partea altor școli de a-și deschide curțile și de a asigura un serviciu de pază copiilor”, însă inspectorul general, Valentin Cuibus, afirmă la televiziunea publică regională că „personal de pază nu există în vacanță”, lăsând de înțeles că nu vor putea fi deschise curțile pentru practicanții de mișcare. Apoi, continuă inspectorul, „este imposibil ca aceste baze sportive să fie la liber”, deși concede că ar fi important să fie disponibile pentru copiii care merg în respectivele școli. În contradicție cu cele spuse, inspectorul ignoră faptul că pe terenurile de sport din afara școlilor și din școli poate să intre oricine, însă doar dacă dispune de resurse materiale pentru a închiria terenurile. Insist asupra deschiderii curților printr-o scrisoare deschisă difuzată în media locală și națională. Dar autoritățile răspund negativ solicitării. Purtătoarea de cuvânt a primăriei, Oana Buzatu, declară că majoritatea curților sunt deschise și că e decizia școlilor să le mențină pentru acces general. În contrast, Horea Corcheș, purtător de cuvânt al inspectoratului școlar, afirmă că terenurile de joacă „nu sunt spații publice, ele fiind în gestiunea primăriei asemenea școlilor și în consecință se află într-un regim special”, astfel decizia deschiderii curților școlilor ar trebui să vină în urma unui proiect inițiat de primărie.

Apoi, potrivit lui Corcheș, nu atât lipsa portarilor în unele școli pe timpul vacanțelor și sfârșiturilor de săptămână ar fi problema, ci faptul că „portarii au alte atribuții, nu să supravegheze curțile școlilor”.

În ciuda sesizărilor care au venit nu doar din partea mea ci și din partea altor persoane pe *domnuleprimar.ro*, niciuna dintre autorități nu ia inițiativa unor dezbateri între instituții publice și comitetele de părinți, asociații locale și elevi. În schimb, preferă să arunce pisica moartă de la o instituție la alta până când se creează un vid al răspunderii, urmat de lehamite civică. Încerc să îmi explic că insistența pusă pe supraveghere și pe neputința unei monitorizări complete a persoanelor care ar accesa curțile școlilor este efectul pervers al deconstrucției fără discernământ a proprietății comuniste. Acumularea de proprietate privată după 1989 și distribuția ei complet inegală au contaminat și resturile de proprietate publică. De aceea, plătitorii au acces în sălile de sport ale școlilor și pe terenurile sintetice semi-private, pe când în curți neplătitorii nu pot intra altfel decât la mica înțelegere cu un portar milos sau mituit modic. Înainte de 1989 și până la mijlocul anilor 1990 majoritatea curților școlilor erau cu acces general pentru că erau considerate bunuri comune. Valul privatizărilor și al acumulării private au creat o suspiciune generală legată de posibila deposedare de acel bun apropiat individual. De aceea au apărut și atâtea firme private de securitate, multe prezente și în școli, care au menirea să îi protejeze pe cei avuți de cei lipsiți de capital.

Zeci de mii de oameni pot beneficia gratuit în Cluj de un spațiu vital de joacă și relaxare, iar propunerea de a deschide curțile școlilor se poate extinde pentru toate localitățile României pentru milioane de potențiali utilizatori. Însă temerea mea e că lipsa unor demersuri protestatare tenace

vor îngropa propunerea în fața altor priorități propuse pe agenda publică de structuri de interese mult mai bine încheiate față de palidele medii asociative locale.

Neoliberalism vs. întrebuințare în comun a resurselor

Am copilărit în Mărăști, un cartier cu parcuri inexistente și cu pădurile în cealaltă parte a orașului. Cum nu aveam bunici la țară, jinduiam după spații largi de joacă și de practicat diverse sporturi și după zone verzi. Când eram mic mergeam uneori la baza sportivă muncitorească *Clujana*, la aproape 2 kilometri de blocul meu, și alergam sau înotam moca, doar pentru că îl știam pe tatăl unui coleg de clasă care era unul dintre liderii sindicali de la fabrica de încălțăminte *Clujana*. Intram la ștrand după orele de program și înotam de unul singur în tot bazinul sau alergam pe pista de zgură ori desculț în iarba tăiată scurt, cea mai faină senzație! N-am mai putut alerga pe acolo după ce baza a fost privatizată. Oricum, pista a fost desființată definitiv.

În cartierele Mărăști și Gheorgheni nu există spații publice largi pentru socializare, joacă și relaxare. De aceea, demersurile cu privire la reamenajarea lacurilor Gheorgheni fostul Parc al Tineretului, inițiate de mine și câțiva prieteni, au constituit unul dintre cele mai relevante demersuri asociative din aceste cartiere. Inițial, în 2010, am pus accentul doar pe infrastructură pentru amatorii de sport, fără să îmi dau seama atunci că lacurile Gheorgheni,

Parcul Tineretului așa cum a fost proiectat de urbaniști înainte de 1989, este cel mai mare spațiu public al Clujului și că injecția de energie și atenție trebuie îndreptată asupra zonei în întregime, nu doar asupra unei piste de alergare. Parcul Tineretului are o suprafață de 33 de hectare, de trei ori mai mare decât Parcul Central al orașului. Spațiul era mult mai mare, dar o bucată mare a lui a fost concesionată în condiții netransparente, fără dezbateri, către Iulius Mall, unul dintre cele două mall-uri ale Clujului, iar alte bucăți au fost privatizate după 1989.

În vara anului 2010, am solicitat primăriei, printr-o petiție semnată pe net și pe foi de 500 de persoane, amenajarea unei piste de atletism de două culoare și a unor surse de lumină pe timpul serii în jurul primului lac din Gheorgheni, aflat în apropierea Iulius Mall. În textul petiției, arătam că există doar o singură pistă de alergare în cealaltă parte a orașului și făceam referire la relevanța unor demersuri care să combată sedentarismul citadin. La final, accentul era pus pe crearea unor bunuri comune: „Prin realizarea unei piste de atletism din material sintetic, care să permită folosirea suprafeței indiferent de vreme, primăria încurajează sportul și sănătatea cu investiții minime. Prin astfel de măsuri, spațiul public (lacul și aleile din apropiere) nu ar mai deveni doar un spațiu de tranzit către centrele comerciale, ci ar deveni un obiectiv de vizitat și socializat în sine pentru clujenii care ar beneficia astfel gratuit de zone pentru sport și relaxare”. Cunoscând limbajul mediatic în căutare de experți, abordasem câteva personalități recunoscute din domeniul medical, pe Nicolae Hâncu, președintele Federației Române de Diabet, Nutriție, Boli Metabolice, pe Mircea Bârsan, președintele Colegiului Medicilor Cluj și pe Anca Cerghizan, director medical al Spitalului Clinic Județean de Urgență Cluj, care

și-au manifestat public sprijinul pentru petiție prin diverse declarații mediatice asumate instituțional. „Federația adevărată fără rezerve la inițiativa unei piste pentru alergători și va sprijini întotdeauna facilitarea promovării activităților fizice. Motivația constă în faptul că activitățile fizice sunt o componentă esențială a unui stil sănătos de viață. Dacă activitățile fizice se fac regulat, ele aduc un beneficiu enorm sănătății. Dacă nu se fac, sedentarismul va conduce la scăderea calității vieții”, explica pedant Nicolae Hâncu. Dintre zecile de comentarii ale petiției, spicuiesc câteva. „Locuiesc în Mărăști doar din iarnă. E groaznică situația aici, trebuie luate măsuri imediate. Unde sunt parcurile în cartierul acesta foarte populat? Zona lacurilor ar avea un potențial deosebit (dacă e folosit cu cap). La ora actuală cei care alergă acolo riscă să fie loviți de mașinile care părăsesc minutul Iulius Mall (noul sport național), deoarece nu există nici măcar 60 cm de trotuar. PENIBIL!”, exclamă Cosmin. Alexandra felicită inițiativa și scrie că „orice spațiu deschis pentru mișcare este și un spațiu în care putem fi împreună și prin exemplu să oferim și altora ideea de participare la o viață activă și mai armonioasă”. Roxana își dorește nu doar piste de alergare, ci mai multe parcuri în cartierul Mărăști: „Propunerea mea pentru parc... spațiul ce aparținea fabricii Someșul. Nu-i așa că ar arăta mai bine și mai respirabil orașul cu niște copaci și spații verzi în zona Mărăști?”. Iar Mihnea scrie că „alergatul a devenit un sport tot mai popular în Cluj în ultimi 6 ani. În 2004, eram printre puținii care alergau în Parcul Iuliu Hațieganu, iar astăzi, în 2010, este de-a dreptul prea plină pista de alergare. Noi, clujenii, dorim mai multe piste de alergare!”.

Vine și răspunsul expeditiv al autorităților. Pe scurt, nu se poate demara vreo investiție pe acel spațiu pentru că zona e în litigiu, fiind revendicată de mai mulți proprietari

deposedați abuziv în perioada comunistă. Cu toate acestea, tot primăria anunțase anterior petiției că va prelua de la Iulius Mall gestionarea lacurilor și a zonelor aferente prin Regia Autonomă a Domeniului Public Cluj-Napoca. Reprezentanții Iulius au spus că nu investiseră în zonă din cauza litigiului, în ciuda obligației asumate într-un parteneriat cu primăria. În ciuda declarațiilor contradictorii, nu a existat o dezbatere serioasă pentru a vedea cu exactitate ce spații sunt revendicate de proprietari privați și care nu, prin ce înțelegeri ar putea fi redobândite în domeniul public acele terenuri, cum ar putea fi amenajate zonele nerevendicate care sunt jumătate din zona Lacurilor Gheorgheni, potrivit declarațiilor lui Radu Moisin, primar interimar al Clujului în 2012. Media se mulțumea cu explicațiile lapidare ale autorităților legate de revendicări care degrevau instituțiile de vreo răspundere. O explicație generală a dezinteresului mass-media de a duce dezbaterile mai departe cu privire la spațiile revendicate din preajma lacurilor și, în general, lipsa de reacție a opiniei publice postdecembriste la degradarea spațiului public și a privatizării sale ulterioare, constă în ideologiile neoliberale și neoconservatoare care s-au manifestat în forță în România postdecembristă și care au îndemnat la privatizare indistinctă, la acumularea materială individuală, în detrimentul întrebuițării în comun a resurselor. Responsabili nu sunt doar politicienii sau oamenii de afaceri, ci și intelectualii anti-comuniști din anii 1990 care prin discursul lor public au modelat conștiințele extrem de individualiste și egoiste ale generațiilor neoliberale de tineri, conștiințe care trăiesc în *communities that don't commune*, după cum numesc anglo-saxonii societăți puternic polarizate economic și fracturate social, așa cum e cea românească.

De ce mă lupt ca activist cu valențe intelectuale pentru

mize aparent ne semnificative, „sportive”, așa cum era cea legată de pista de atletism în jurul lacului? Unii colecționează obiecte de tot felul, acumulează altele, devin proprietari a tot felul de lucruri. Însă ce îmi place mie să depozitez adesea când stau într-un parc pe o bancă, în față la Biblioteca Centrală, când merg pe stradă cu bița, sunt fețele oamenilor, corpurile lor, gâturile lungi ale fetelor, brațele viguroase ale amatorilor de fitness, gleznele subțiri ale tipei în fustă mini, privirea ridată a domnului în vârstă care a îmbătrânit frumos, spatele suplu, umerii deloc cocoșați ai tatălui cu un copil pe umeri care trec pe lângă la mine. Și e păcat că pot colecționa atât de puține senzații păgâne de acest fel într-o aglomerație de corpuri schimonosite de grabă, muncă și stres. Dincolo de estetica mea, un ideal al intelectualității radicale de-a lungul timpului a fost de a socializa avuția, mijloacele de producție ori decizia politică în condițiile unor sisteme fundamentate pe privilegierea accesului deținătorilor de capital la decizii. N-am înțeles însă cum se poate ajunge la o astfel de eficiență a socializărilor *hard*, politice și economice, atâta timp cât nici măcar nu avem presiuni pentru spații comune suficiente, cu acces general și gratuit, pentru socializarea *soft*, flecară, ludică, consensuală și tihnită ori alteori conflictuală, de afișare a divergențelor. Doar după crearea a cât mai multe spații publice de acest fel, degajate și indeterminate, vom forma un areal propice pentru a ne angaja variat în construcția unei noi democrații, în care politica nu se mai face la distanță, în afara noastră.

Ulterior petiției, reasamblez campania, mai politic, cu accent pe reaproprierea unui important spațiu public, dincolo de aspectele sportive sau estetice ale redobândirii zonei lacului. Aflăm din media că Iulius Mall se extinde cu două construcții pe malul lacului, un bloc de 10 etaje și

celălalt de 4. La 10 aprilie 2012, trimit o scrisoare deschisă „cu privire la privatizarea spațiului public în Cluj-Napoca”, asumată de *Grupul pentru Acțiune Socială* și de camarazii de la *Asociația Efectul Fluture*. Scrisoarea este adresată Consiliului Județean Cluj, care concesionase zona către Iulius Mall, dar și Comisiei de Urbanism și Primăriei Cluj-Napoca, care emitea autorizații pentru construcții după consultarea comisiei. În scrisoare, protestăm la adresa preconizateelor construcții: „Spațiul public este confiscat de corporații. Când nu este anexat unor interese străine, negocierea spațiului public se petrece la nivel politic înalt, în afara unui acces larg al cetățenilor la luarea deciziilor. Exemplul tipic este extinderea actuală a Iulius Mall, în condițiile în care mall-ul a trunchiat și privatizat ireparabil unul dintre cele mai mari spații de socializare și de relaxare din Cluj”. În continuare, dezaprobam inducerile în eroare ale Consiliului de Administrație al S.C. UNIVERS T S.A, aflat în gestiunea Consiliul Județean, care și-a exprimat acordul de principiu cu privire la construcția de clădiri pe spațiul public motivând într-un document asocierea prin „creșterea atractivității zonei prin reamenajarea unor suprafețe cu destinația de spații verzi și prin proiectul de amenajare al lacului din imediata vecinătate a locației, prin implementarea unor facilități de loisir precum pista pentru bicicliști sau cea pentru alergări, amenajarea unui debarcader sau, punctual, a unor spații de relaxare în vederea exploatarei la maxim al efectului benefic al lacului”. Însă în ciuda beneficiilor clamate, contractul de asociere semnat între Consiliul Județean și Iulius Mall nu prevedea nicio obligativitate pentru Iulius Group de a investi în spațiul public din preajma lacurilor. La final, propuneam „aproprierea democratică a spațiului în care trăim și interacționăm în opoziție la privatizarea bunurilor publice” și ca autoritățile

competente să nu semneze eliberarea autorizațiilor de construcție pentru cele două clădiri de birouri: „Recomandăm încă o dată amenajarea arealului din preajma lacurilor din Gheorgheni, în urma unui concurs de proiecte și în urma deliberărilor colective, astfel încât aceste spații să nu mai fie zone de tranzit spre mall, ci locuri valoroase în sine, așa cum au existat în trecut ca spații de socializare și de loisir. De asemenea, recomandăm începerea unor tratative pentru rezolvarea amiabilă a proceselor de revendicare a unor spații de lângă lacuri de către proprietari privați, astfel încât interesul public să primeze în fața celui privat sau corporatist”.

Scrisoarea a fost trimisă strategic chiar înainte de discuțiile din Consiliul Local cu privire la autorizarea construcției, proiect respins în acea variantă de consilieri pentru că ar fi avut probleme cu documentația. Din asigurările diverșilor consilieri, atenți la subiect din cauza presiunilor apărute, a alegerilor locale din vara anului 2012 și a recurenței doleanțelor cetățenești pentru mai multe spații publice, primesc informații că proiectul blocurilor pe malul lacului ar avea șanse minime să fie aprobat. Însă Iulius Mall face presiuni în continuare la adresa Consiliului Județean și Consiliului Local punând accentul pe crearea de locuri de muncă, aproximativ 2.500, și profitul pe care l-ar aduce orașului. Apoi, potrivit narațiunii specifice marilor investitori, multinaționalele s-ar putea retrage din Cluj în lipsa acordării de „facilități” pentru investitori, adică dacă nu sunt construite clădirile de birouri lângă lac. „Există riscul să pierdem aceste firme care activează pe plan internațional. Ele au luat în calcul să-și mute sediile în București. Atunci am decis că merită să investim în aceste birouri și am insistat ca ele să rămână în Cluj-Napoca, mai ales că aici avem în vedere și componenta universitară a

orașului. Clujul este un centru universitar, iar firmele care lucrează cu cele mai înalte tehnologii au nevoie de personal calificat și aici, de unde să își găsească forță de muncă”, afirma directorul Iulius Mall, Sorin Guttman, în articolul *Iulius Mall se pregătește să-și lanseze proiectul de extindere din Ziua de Cluj*, semnat de Cosmina Fernoagă la 27 mai 2012. Articolul justifică extinderea mall-ului cu două clădiri în parcare de pe malul lacului și nu aborda, cu un minim echilibru jurnalistic, părerile adverse la adresa construcțiilor.

Carmen Costina, profesoară la școala particulară Elf din apropierea lacurilor, și soțul ei, Adrian Costina, mă contactează pentru a mediatiza semnalul lor de alarmă cu privire la traficul auto în jurul primului lac. Ei au un băiat la Școala Elf care este, de asemenea, interesat de cauză. Ideea stopării traficului revigorează demersurile mele răzlețe legate de amenajarea zonei lacurilor. Odată cu implicarea lor, campania are un nume: „SOS Lacurile Gheorgheni”. Căci dincolo de stoparea traficului auto, proiectul inițial al soților Costina, povestim să extindem ideea la oprirea construcțiilor dorite de Iulius Mall și, în fine, la amenajarea zonei lacurilor. La o lună de la scrisoarea deschisă, trimitem pe facebook o invitație pe un ton emoțional la un soi de picnic protestatar: „Dreptul nostru la oraș este încălcat adesea de o logică îngustă a urmăririi profitului cu orice preț. Unde erau înainte parcuri, găsim acum construcții și înghesuială. Unde erau înainte spații de promenadă, găsim acum mașini și trafic. Unde erau înainte bărci, hidrobiciclete și apă limpede, găsim acum cărucioare pentru cumpărături și apă tulbure. Dar e timpul să ne reclamăm dreptul la oraș, să creăm spații și bunuri comune, de care să se bucure cât mai mulți cetățeni”. Celor 150 de copii de la școala Elf, li s-au alăturat vreo 30-40 de tineri din mediul asociativ clujean, mulți dintre ei grupați în jurul *Tinerilor Mânioși*,

formați în timpul manifestațiilor din ianuarie-februarie 2012, despre care povestesc în următoarea secțiune a cărții. „Ceea ar trebui să fie un spațiu de relaxare acum este o zonă de trafic auto pe 2 benzi fără trotuar! Eu am fost un norocos. Am fost printre ultimii părinți care și-au plimbat copilul cu căruciorul în jurul lacului Gheorgheni ascultând păsărele și voci inocente de copii și îndrăgostiți. Între timp, lumea s-a schimbat. Copiii pot fi aduși repede la mall-ul de lângă lac și *distrați* de alții în mod profesionist, iar tu nu trebuie decât să plătești pentru asta. Poate am făcut și eu așa. Eu și familia mea ne-am hotărât să nu mai stăm deoparte: dorim să spunem STOP traficului auto pe malul lacului Gheorgheni! Tu ce crezi despre asta?”, spune Adrian Costina într-o declarație pe care am pregătit-o pentru un comunicat de presă.

Copiii desenează pe zeci de metri în apropierea aleii de la primul lac cum își imaginează lacurile amenajate. *Tinerii Mânioși* aduc cearșafuri pe care sunt vopsite mesaje haioase sau serioase: „Nu-i beton fără iarbă”, „Betonul nu produce oxigen”, „Vino mamă să îi vezi cum distrug la spații verzi”, „Nu vreau să îmi plimb copiii în mall” etc. Se produce un incident. În semn de nesupunere civică, *Tinerii Mânioși* ocupă aleea și blochează mașinile care încep să formeze un convoi. Un șofer chiar doboară un manifestant care tocmai intrase în fața mașinii. Profesoarele de la Școala Elf se tem de acuzațiile părinților că ar implica în campania electorală copiii la un protest. Oricum, sintagme ca „protest”, „conflict” sau „manifestație” nu apar în invitație pentru a nu leza imaginea școlii. Elevii din clasele primare și din gimnaziu stau speriați pe margine, în strigătele și claxoanele enervate ale șoferilor și vociferările protestatarilor. La rugămințile profesoarelor, încerc să le spun camarazilor mai radicali să se dea la o parte și să lase

un culoar pentru mașini, dar degeaba. Profesoarele pleacă alături de copii. Sunt dezamăgit, mai ales că am văzut deseori la manifestații neînțelegeri de acest fel, ușor de ivit pentru că regulile acestor evenimente nu sunt trasate cu o ritualizare strictă dinainte, ele se ivesc pe parcurs. Mă simțeam între lumi, între pedagogia clasică a școlii cu teze ce evită enunțarea evidenței unei lumi conflictuale și antiteza pedagogiei contestatare a stipulării conflictului, dar puțin atentă la o posibilă sinteză ulterioară, negociatoare și mai consensuală.

Mai facem o manifestație în iunie, legală însă, la care cerem și obținem stoparea traficului auto. Ca la precedentul eveniment, vine media locală. Suntem doar vreo 50. Timp de câteva ore, alergăm, jucăm volei, povestim cum putem pune amenajarea lacurilor pe agenda publică, ne dăm cu bicicleta, aranjăm un meci de baschet în părculețul din apropierea celui de-al doilea lac, ne bronzăm și visăm.

Ecologia ca economie permanentă

Activismul eco personal se fundamentează pe întrezărirea unei armonii comunitare, pe ideea unei ciclicități sociale echilibrate, în detrimentul progresului nesfârșit. Echilibrul se întemeiază pe biodiversitate, pe o viziune holistică și nu fragmentar-individualistă a lumii, pe potențialul de a utiliza bunurile materiale și simbolice, într-o formă rațională și durabilă, departe de egoismul aproprierii private și a profitului imediat. Ecologismul meu împrumută de la „dreapta” ideea că valorile individuale, autonomia personală și de grup și ale meditației intime asupra universului nu pot înflori decât dacă au un spațiu degajat pentru a se desfășura și care oferă un confort psihologic sporit. În conformitate cu „stânga” ecologistă împrumut principiul unei administrări comune, consensuale a resurselor. Preiau și principiile provenite dintr-o tradiție socialist-libertariană puțin conștientizată în lumea eco, ce accentuează decizia rizomatică și acefală, spontană, în rețea, autonomă și descentralizată, așa cum am întrevăzut în *Campania Salvați Roșia Montană*.

Dintre zecile de acțiuni eco la care am participat, amintesc aici doar trei grupaje: o acțiune locală DIY la îndemâna oricărei micro-comunități cât de cât coagulate, trei amintiri

care mi s-au impregnat din *Campania Salvați Roșia Montană*, pe care o consider cea mai importantă mișcare socială din România postdecembristă, și una dintre cele mai mari mobilizări ratate din România secolului XXI, *Let's Do It, Romania*.

De la jurnalism la activism civic

Petiția on-line *Salvați Canalul Morii* s-a mutat în stradă, miercuri, 4 martie 2009, la orele amiezii, vizavi de Poștă. La protest au participat cam 40 de copii, profesori, tineri și vreo 20 de jurnaliști, ceea ce e o proporție tare bună a participării mediatice raportată la numărul modest de manifestanți. „Apelul pentru Salvarea Canalului Morii din Cluj-Napoca, de la dezastrul ecologic actual” s-a difuzat pe net de la sfârșitul lunii ianuarie și a cules pe on-line și pe suport real peste 1.500 de semnături ale clujenilor. Textul e scurt, la obiect, empatic, și de aceea a atras atenția nu doar a oamenilor de rând, ci și a presei și autorităților: „Canalul Morii, care străbate de sute de ani centrul istoric al orașului Cluj-Napoca, este în prezent într-o avansată stare de degradare ecologică. Noi, locuitorii Clujului, suntem puși în situația de a evita acest canal, din cauza mirosului și aspectului respingător. Dorim să ne solidarizăm și să cerem Primăriei reamenajarea canalului și valorificarea lui ca zonă pietonală, cu apă curată, vegetație, aer respirabil. Dorim ca acest canal să devină o zonă de dezvoltare și de atracție, în interesul clujenilor. Fiți alături de noi!”. Autorul colectiv e „grupul de elevi și cadre didactice de la

Grupul Școlar de Chimie Terapia Cluj-Napoca”.

În legătură cu petiția, mă gândeam să fac un interviu cu inițiatorii pentru Radio Cluj, unde colaborez. Realizăm că e de mic impact gestul, deși am semnalat petiția în emisiune și pe blog. Am ajuns la petiție pornind de la ziare, care îl anunțau inițial pe vreun colț de pagină. Îmi spuneam că e prea puțin pentru un semnal de alarmă decenț. Subiectul ar fi meritat să fie pus de societatea civilă, presă și autorități pe agenda publică, mai ales în campania electorală, în condițiile în care fluxurile de informații sunt fixate exclusiv de putere și opoziție, de PR-ul corporațiilor și de instituțiile financiare. Așa că m-am întâlnit cu profesorele care au inițiat, alături de elevi, petiția. Profesoarele cunoșteau bine situația cursului de apă pentru că au dezvoltat cu elevii proiecte de reamenajare în 3D a Canalului, au măsurat calitatea apei, au participat la sesiuni de comunicări etc. După ce le-am laudat pentru inițiativă, le-am propus să iasă efectiv în stradă pentru ca acțiunea lor să aibă un mai mare impact. Nu e greu, le-am zis, e nevoie doar de câțiva copii, niște bannere, fluturașe, lista de semnături, câteva personalități, un anunț prealabil, iar media va fi prezentă. Au fost de acord. Piedicile au survenit zilele următoare. Profesoarele vorbesc pentru aprobări cu directorul, directorul cu inspectorul județean și, hehe, mă așteptam ca inspectorul, dependent de numiri politice în funcție, să ceară aprobarea primarului... ca să facem o manifestare care ar putea aduce atingere imaginii Primăriei. Inspectorul le spune profesoarelor că o astfel de acțiune e neavenită în campania electorală, că ar putea fi interpretată ca o „chestie politică”. Ceea ce și e, la o adică! Dar o chestie politică înțelesă ca o chestie comunitară, în sensul încercării societății civile de a se implica în hotărârea propriei sorți, în colaborare cu instituții publice abilitate. Problema

provine de la faptul că politicul e perceput la noi, asemenea Canalului Morii, ca un domeniu murdar, un loc al machia-verlâcurilor, intrigilor și intereselor economice „ascunse”. Majoritatea cetățenilor nu are o percepție personalizată a politicului, ca administrare a unui polis în urma unor negocieri și deliberări între părți diferite, de aici și lipsa de participare politică, de la intelectuali la muncitori, care nu vor să își „murdărească” mâinile.

Povesteam despre petiție într-o emisiune la Radio Cluj cu decanul Literelor clujene, Corin Braga. Îl întrebam care ar fi cauzele pentru care ar ieși în stradă la vreun protest sau la o manifestare socială. Mi-a răspuns simptomatic pentru intelectualul tipic postcomunist, zicea că a ieșit în Sibiu la Revoluție, după ce au ieșit și ceilalți manifestanți, și că eventual ar mai ieși dacă în România ar exista pericolul escaladării unor pericole interetnice pe modelul scandalului de la Târgu Mureș din 1990. Respectabilă opțiunea sa pentru un echilibru multiethnic, însă îmi dădeam seama că e puțin probabil ca asemenea pericole să reapară în viitorul apropiat, cel puțin în forma conflictelor postdecembriste. În consecință, d-l Braga e relativ satisfăcut, întrucât în jurul său nu mai există pericole sociale atât de stringente, încât să necesite acțiuni atât de „radicale” precum protestul în stradă. Totuși, din punctul meu de vedere, calitatea de intelectual presupune să fii performant nu doar în stricta specializare profesională, ci și în chestiuni de interes general, ce țin de administrarea unui polis sau de propunerea unor perspective cât mai largi asupra lumii. Presupune un interes pentru rezolvarea unor nedreptăți ori inegalități sociale. Cel mai bun exemplu actual de intelectual public este Noam Chomsky, specializat în lingvistică, dar și un critic de anvergură al politicii externe militariste americane. Chomsky a fost închis, ca Norman Mailer de altfel,

pentru că a participat la proteste ilegale împotriva Războiului din Vietnam. Sunt oameni care și-au trăit propriile texte și au generat con-texte. Un alt exemplu la îndemână din trecut e scriitorul Emil Zola. Francezul acuza, în celebra scrisoare deschisă *J'accuse*, adresată președintelui Franței, injustețea și antisemitismul sentinței la care a fost supus căpitanul de artilerie Alfred Dreyfus, învinuit pe nedrept de spionaj și închis pe viață. Acestea pot fi pilde epatante, mai ales dacă fac referire la simple exerciții de civism, precum Canalul Morii. Ca să închei paranteza, îl „acuz” pe Corin Braga și pe alți intelectuali destoinici ca el (marea majoritate din România), în cazul în care nu devin avocați expliți ai valorilor neolibérale, de afazie civică și de instalarea comodă în propria (inter)disciplină.

Am fost surprins când, după campania electorală, Leonora Barbu, una dintre profesoare, mă sună cu o zi înainte de evenimentul preconizat și îmi spune că vrea să organizeze descinderea stradă alături de elevi. Trimit un comunicat presei, la fel procedează și cei de la Inspectoratul Județean. Cu atât mai bine, pentru că un mail trimis de oficialități are o credibilitate mai mare decât cel al unui simplu jurnalist. Am trimis mail-ul la vreo 500 de persoane și am dat un mass pe messenger la vreo 250. Noroc că exista pâlcul elevilor și profilor de la școală, pentru că în urma apelului meu au venit doar 6-7 cunoștințe! Cel mai marcant dintre ei, singurul dintre manifestați cu o pregătire urbanistică temeinică, era un cadru didactic de la facultatea de arhitectură, Vasile Mitrea, care a și fost interviewat de jurnaliștii veniți la protest. Au mai venit prietena mea Ioana Mica, doi literați, Mihai Mateiu și Francisc Baja, și un ecologist, Tudor Brădățan, activist în campania de la Roșia Montană etc.

Acțiunea a fost mediatizată cu succes, deși manifestarea era, așa cum preconizasem, tardivă. Partea bună a

petiției e că a atras atenția Primăriei. Astfel, la momentul desfășurării acțiunii de stradă, o firmă câștigase deja un proiect de reabilitare a Canalului pe o porțiune de vreo 200 de metri în centrul orașului, deși amenajarea efectivă întârzia cu lunile în ciuda licitației câștigate, iar canalul se întinde oricum pe kilometri buni. Partea proastă e că a câștigat cel mai ieftin proiect și nu cel mai imaginativ, aspect neamendat de presă. La licitație exista un singur criteriu, populist și surprinzător pentru un oraș cu pretenții regionale precum Clujul: proiectul cel mai ieftin câștigă. Alte criterii erau prea puțin relevante. Iar elevii vorbeau în proiectele lor de pești, canoe, vegetație, terase etc. Până la un astfel de imaginar elvețian, la care putem ajunge doar datorită presiunilor societății civile, încercăm să levităm pentru a nu ne murdări prea tare deasupra unui imaginar românesc, purulent, luxuriant în *PETȘI*, conserve și mocirlă. Plutim deasupra unei jungle de mizerie umană, asemenea poetului Ștefan Manasia din poemul *Levitația*:

alegând vidul și paraginile paradisiace, Canalul Morii
unde acum construiesc un ansamblu rezidențial.
de câte ori ceva era în neregulă, de câte ori ceva
în mine scheuna trist, alegeam sfoara potecii de pe Canal
străjuită de peturi și de căcații bețivilor
de aurolacii cu ochi mari, cu ochi mari cât ai libelulelor,
adormiți.

Noua Piață a Universității din anii 2000

Noi, opozanții proiectului minier de la Roșia Montană, suntem avangarda mișcării ecologice din România. Fără falsă modestie! În 10 ani de activism, am reușit să stopăm, în condițiile celui mai puternic aparat de lobby corporatist din România ultimelor decenii, un proiect industrial devastator pentru România și spoliator al resurselor țării. Am arătat constant o perspectivă pe termen lung a Roșiei Montane într-o țară în care profitul se face imediat și prin orice mijloace, dincolo de costurile sociale și de mediu. Am dat naștere prin media-activismul nostru unui curent eco românesc neconfiscat de *Corporate Social Responsibility* (CSR). Din punctul meu de vedere, suntem animatorii celei mai importante, tenace și trainice mișcări sociale din România postdecembristă. Dovezi ale intensității opoziției *Campaniei Salvați Roșia Montană* sunt zecile de procese câștigate, sutele de apeluri și proteste, organizarea a zeci de conferințe, mobilizarea a zeci de mii de susținători în cadrul festivalului FânFest, realizarea de petiții cu peste 100.000 de participanți etc., care au blocat compania minieră *Roșia Montană Gold Corporation* (RMGC) în realizarea celei mai mari exploatare din Europa bazată pe extracția la suprafață a aurului cu ajutorul cianurilor.

Prima dată am fost la Roșia Montană în 2002. Înainte să încep facultatea, vagabondam toamna prin Apuseni cu

autostopul alături de un prieten și dormeam în șurele țărănilor. Aflați în excursie, am poposit în apropiere de Vârful Piatra Corbului de la Roșia Montană și ne uitam la valea frumoasă de sub noi, peisaj molcom de Apuseni, despre care ni s-a spus că o să fie înghițită de ape. Mi s-a părut pur și simplu absurd ca o zonă așa frumoasă, Valea Cornei, să dispară. În beneficiul cui? După ce m-am documentat asupra problemei, m-am raliat poziției ecologiste. Deși rolul meu ca activist și jurnalist a fost marginal în ansamblul campaniei, am publicat câteva zeci de materiale jurnalistice (interviuri la radio, știri și reportaje tv, articole pe blog și în presa scrisă), am participat la zeci de manifestații și m-am implicat în organizarea Festivalului FânFest de la Roșia Montană. Rațiunile mele de implicare sunt de natură ecologistă, dar am și alte motive legate de patrimoniu, de o economie durabilă și cu privire la o politică transparentă.

Opoziția la proiectul minier a început prin asociația Alburnus Maior din Roșia Montană și apoi s-a răspândit prin rețele activiste la nivel internațional. Asociația a indicat pertinent dreptul oamenilor de a nu fi strămutați de pe pământurile lor și pericolele distrugerii habitatului. Datorită exploatării ar dispărea câțiva munți, iar bazinul de decantare cu cianuri nu garantează ulterioare deversări. În schimb, compania minieră accentuează beneficiile pe care statul român le-ar avea din exploatare, în condițiile în care are aproape 20% din compania *Roșia Montană Gold Corporation*, și avantajele locuitorilor din zonă, majoritatea lipsiți de resurse materiale. Acestora li s-au cumpărat casele la prețuri peste nivelul pieței și li s-au promis slujbe odată cu primirea aprobărilor de exploatare. Într-o dispută rațională, argumentele companiei ar fi ușor de combătut. Însă lupta se dă pe teren mediatic și electoral, unde puterea financiară a companiei este de nedisputat. RMGC

devenise unul dintre cei mai importanți finanțatori ai presei românești, de aceea vocea opoziției la proiect nu se face auzită. Prin PR-ul agresiv cu privire la slujbele și beneficiile materiale într-o zonă săracă se încearcă amortizarea opiniei publice pentru ca clasa politică să nu fie taxată pentru acordarea undei verzi proiectului.

Câteva argumente pentru care am intrat în luptă. Ceea ce am putea denumi a treia lege a ecologiei, cea mai contestată de către un *homo tehnicus* trufaș, stăpân al naturii, spune că „natura se pricepe cel mai bine”, chiar mai bine, având mii și mii de ani de „experimente” în spate, decât tehnologiile care nu țin cont de procesele și ciclurile naturale. În cuvintele biologului Barry Commoner: „Enunțată pe șleau, a treia lege a ecologiei stabilește probabilitatea că orice schimbare majoră introdusă de om într-un sistem natural este *nocivă* pentru respectivul sistem”. Iar un tărâm pustiit, asemenea unui iaz de decantare cu cianuri care se întinde pe sute de hectare, se încadrează cu siguranță în această lege. „Nu pot să concep că un om sau o companie se poate considera un fel de Dumnezeu vrând să distrugă un ecosistem întreg și pretinzând că îl va face la loc așa cum a fost, ba chiar mai bine! Apoi, nu pot să accept ca oamenilor de acolo să li se calce în picioare dreptul la a-și decide singuri soarta și dreptul la proprietate. Consider că valorile Roșiei Montane – natura, patrimoniul, comunitatea – sunt mult mai importante față de aur”, îmi spune Luminița Dejeu, una dintre cele mai importante activiste ale campaniei.

Dincolo de argumentele ecologice, amintesc unul economic de factură liberală ce aparține prof. Peter Fischer, directorul Institutului de Drept European al Universității din Viena, intervievat de jurnalistul activist Ion Longin Popescu în revista Formula AS. Și e doar un argument

economic de școală veche care nu ia în calcul așa-numitele *externalități* din economia clasică cu privire la costurile și repercusiunile asupra societății și habitatului, economie politică bazată primordial pe mecanismele cererii și ofertei și ale cuantumului profitului: „Am studiat concesiunile industriale din lume, dar n-am găsit o proporție mai dezavantajoasă pentru țara deținătoare a resurselor decât în epoca colonială! Cu doar 19% partea României, avem de-a face cu o exploatare sălbatică, primitivă, a resurselor unei țări europene. Este de necrezut că oficiali ai Guvernului român au putut accepta o astfel de situație care dezavantajează țara pe care o guvernează. În majoritatea cazurilor din epoca modernă, țara gazdă deține de regulă 85% din acțiunile unei exploatări miniere sau petroliere, în timp ce investitorul nu trece de 15%. Mă întreb de ce Parchetul românesc nu intervine în acest caz!? [...] Printr-o astfel de disproporție, se încalcă dreptul românilor de a avea profit maxim din propriile bogății”.

Un raționament politic împotriva proiectului este lipsa transparenței statului în momentul asocierii cu firma devenită ulterior RMGC. Contractele inițiale sunt de negăsit! Apoi, susțin dovezile în favoarea prezervării *in situ* a patrimoniului istoric, mai ales a galeriilor romane care atestă una dintre cele mai vechi localități din spațiul românesc.

Batalionul eco

Pentru a descrie toate particularitățile conflictului, incredibila concentrare de energie din jurul campaniei *Salvați Roșia Montană*, ar fi nevoie de o carte separată, așa că voi aminti doar trei episoade din această bătălie lungă, care îmi sunt dragi. Unul dintre cele mai extravagante proteste la care am participat a fost execuția metaforică, în efigie,

a ministrului PDL al Economiei în operațiunea „Roșinează-l pe Videanu”. Evenimentul pornea de la declarațiile lui Adrieon Videanu favorabile RMGC și care prevedeau includerea unui proiect minier privat în programul de guvernare al României pe anul 2010. În comunicatul distribuit presei, spunem că ministrul PDL „a câștigat atenția inițiatorilor campaniei prin abnegația și agresivitatea de care a dat dovadă în apărarea intereselor companiei canadiene care dorește să extragă aurul de la Roșia cu prețul distrugerii acesteia. Pentru ministrul Videanu istoria națională, protecția mediului și sănătatea celor mulți nu au nicio valoare atunci când în joc sunt miliarde de euro destinate celor câțiva aleși”.

Ne-am constituit într-un comando de elită, pe care l-am botezat auto-ironic, la fața locului, *Batalionul eco-chic 2010 Roșia Montană*, compus din vreo șaptezeci de soldați. Se putea înscrie oricine în batalion dacă trecea la admitere următoarele sarcini: 1. Respect față de mediu 2. Gândire critică în raport cu sistemul capitalist 3. Inimă mare, „idealistă” 4. Abilități de improvizație artistică în cadrul unui happening. Fiecare venea cu propria bibliografie, dar și cu grila sa de examinare și evaluare. Operațiunea „Roșinează-l pe Videanu” era sprijinită de 140 de asociații preocupate de soarta Roșiei Montane, iar proteste se desfășurau în mai multe orașe din țară. Însă așa cum se întâmplă adesea la noi, într-un spațiu lipsit de tradiție democratică participativă, intervenția protestatară stradală aduna un număr relativ restrâns de oameni.

La primărie, ne-am cerut dreptul de a protesta în locații centrale, vizibile ca Piața Unirii, în fața statuii lui Matei Corvin, sau Piața Muzeului, însă funcționarii ne-au oferit un spațiu mai ferit, părculețul din spatele Teatrului Național din Cluj, pe motivul fals că ar avea loc alte

evenimente în zonele pe care le doream noi. Ne-am înarmat cu afișe pe care erau scrise mesaje ca „Lui Videanu i s-a pus pata pe Roșia”, „Haideti să îi scoatem roșia din cap lui Videanu”, „Guvernu sugerează Roșia”, „O mână spală pe alta și amândouă fură Roșia”, „Vindeanu s-a ars cu Roșia!”, „Un fleac, m-am înroșit”, „Și se jură că nu fură și i-am prins cu rața-n programul de guvernare”, „Băse, Boc și Videanu, Frăția Bulionului”, „Roșia-i mai tare ca marmura”, „Vindeanu, scoate-ți Roșia din cap”, „Vindeanu sugerează Roșia”, „Ce-i trece prin cap lui Videanu? Roșia”. Un banner imens, cât un stat de om, îl înfățișa pe Videanu râzând, iar pe fundalul portocaliu apare sigla PDL. Participanții erau sfătuiți să aducă roșii de acasă. Câțiva dintre noi aveau căști militare. Există și un toboșar care bate ritmul execuției. Vreo douăzeci de jurnaliști înregistrează momentul.

Pentru că am fost desemnat în rolul de maestru de ceremonii, dirijez plutonul cu o mină gravă și ordon tragerea. Zeci de participanți se încolonează unul în spatele altuia cu mai multe roșii în mână. Urmează un concurs de aruncat la țintă. Fundalul portocaliu al afișului se mânjește treptat în roșu. Senzația de împuternicire cetățenească e de necrezut, în ciuda bufoneriei afișate. Se produce dispersia puterii prin singura formă acceptabilă în actualul sistem: *com-media dell'arte*. În condițiile în care cadrele participative de negociere a binelui comun sunt refuzate prin difuzarea puterii în cât mai multe grupuri și consilii de relaționare cetățenească, iar chiar cadrele reprezentative existente acum sunt confiscate de deținătorii de capital privat sau public, spectacolul apostrofării și ridiculizării devine cea mai potentă armă democratică a oamenilor în ciuda aparentei insignifianțe. Potențând atitudinea petiționară, intervenția auctorială, însemnătatea comisiilor de dialog, manifestația stradală, rămâne deocamdată, în ciuda

gălăgiei, spațiul democratic cel mai legitim și mai prietenos de încheiere comunitară.

La manifestație, unii deveneau foarte serioși și aruncau roșii cu toată forța, alții chicoteau, destui se țineau deoparte, puțin rezervați în fața camerelor tv. Se ofereau pliante, se dădeau interviuri, se glumea, apoi grupul se strângea pentru fotografii. Aveam senzația unei „liturghii” laice, vedeam la ceilalți un act de devotament civic, politic și existențial, o camaraderie sinceră a unor cetățeni asociați și care au un crez comun. Evenimentul era cu atât mai mirabil într-o nepăsare românească cvasigenerală și o ignoranță colectivă a tehnicilor de exprimare a nemulțumirilor obștești, incultură indusă pe căi mediatice, dar și educative și care permite atâtea abuzuri politice și economice. Comuniunea și solidaritatea nășteau un tip de democrație participativă, mult mai intensă decât cea reprezentativă, a delegării responsabilităților, cum rar se vede la noi.

Nemulțumiți că am obținut permisiune de a protesta doar în părculeț, ne încolonăm într-un marș ilegal și țicnit prin centrul Clujului. *Țăcă Army* scandează slogane împotriva guvernării. Unii dintre noi strigă îndrăzneț. Alții, mai reținuți, ne spun să nu mai cântăm, pentru că am putea fi amendați ca protestatari „ilegaliști”, ieșiți din perimetrul „autorizat”. Se menține încă acea veșnică temere în fața autorității, atât de specifică spațiilor orientale, puțin dispuse să conteste frontal ierarhia și autoritatea, de aici și stânjeneala unora în timpul scandărilor. Ajungem la sediul PDL. Femeia de serviciu, panicată de mulțime, închide imediat porțile care duc spre curtea interioară. Ne așteptăm să sune poliția, așa că montăm rapid panoul cu Videanu și aruncăm din nou cu roșii, apoi ne pornim în marș deloc forțat, chiar zglobiu, spre Piața Unirii și Piața Muzeului unde repetăm

aceiași exercițiu. La final, se organizează diverse jocuri. De exemplu, ne învărtim în cerc, chiuim, tropotim din picioare și batem din palme pe ritmul toboșarului. De la atâta zâmbet și râs mi-a amorțit obrazul.

Occupy Conti

Ocuparea Hotelului Continental din Cluj de către activiștii ecologiști a fost manifestația clujeană cea mai inventivă în 2011, anul *Protestatarului*, așa cum a fost declarat de revista *Times*. Dacă mișcările indignaților din România și cele survenite în urma ocupării Wall Street-ului au fost palide ca impact, ocuparea de la Conti a surprins cel mai bine, printr-o cauză sectorială ecologistă, problemele capitalismului financiar întrupat de o firmă ca Roșia Montană Gold Corporation. Deși RMGC este o corporație care nu a produs nimic, listările la bursa internațională i-au adus câștiguri de zeci de milioane de dolari. Este exact tipul de capitalism speculativ, nedemocratic, lacom, extrem de ierarhizat și tehnicizat, lipsit de control public, pe care indignați și ocupanți l-au blamat pentru declanșarea crizei financiare din 2008. În urma ocupării clădirii fostului hotel Continental, situat în Piața Unirii, Cluj-Napoca, 6 activiști din campania *Salvați Roșia Montană*, au fost reținuți de Poliție luni, 7 noiembrie, 2011. Din păcate, eu mi-am ratat „arestarea”. Miza acțiunii *Occupy Conti with Roșia Montană – Preoccupy Cluj*, care a atras alte câteva zeci de activiști și de jurnaliști și mii de trecători, este simbolică. Activiștii au protestat împotriva „ocupării” de către Roșia Montană Gold Corporation a spațiului public și mediatic prin propaganda pentru un proiect de exploatare la suprafață a aurului de la Roșia, care distruge „valori umane, ecologice, de mediu, de patrimoniu, istorice și arheologice”, după cum arată

protestatarii într-un comunicat emis presei. Protestatarii au cerut președintelui să înceteze un lobby dus în interese private, în condițiile în care statul român este acționar minoritar. Mihnea Blidariu îmi explică protestul în contextul în care „RMGC a intensificat propaganda mincinoasă, cu ajutorul presei care, pentru un pumn de euro, își vinde integritatea și profesionalismul. Trebuia să existe o reacție vehementă și ea a fost Occupy Conti!”. În acest sens, ocupanții au cerut instituțiilor mediatice și mai ales celor publice să refuze publicitatea „murdară” a RMGC și CNA „să răspundă plângerilor formulate împotriva publicității mincinoase a RMGC și să o oprească”. Deși au venit mulți jurnaliști la ocupare, în media au apărut puține știri din cauza cenzurii manageriale și patronale, dar protestul s-a răspândit pe facebook.

Unul dintre cele mai creative proteste autohtone la care am participat: bannere imense colorau clădirea părăginită, din difuzoare se auzea Bob Marley cu „Stand up, stand up, stand up for your right”, Rage Against the Machine, cântecele revoluției decembriste. Rula și o piesă socială a formației *Luna Amară*. De altfel, Mihnea Blidariu, unul dintre vocaliștii trupei clujene, e cel mai cunoscut dintre protestatarii care au ocupat clădirea. Jos se ofereau informații despre scopul ocupării, iar unii dintre cei care împărțeau fluturași au fost duși la secția de poliție pentru că au făcut-o „fără autorizație”, așa cum cer abuziv instituțiile statului. Unii participanți au fost legitimați de poliție. Activiștii prezenți și media speculau asupra momentului în care poliția va intra peste ocupanți. Locația ultracentrală a fost aleasă bine. „Conti” aparține unui om de afaceri cercetat de DNA și fugit din țară. Speranța era că clădirea va fi ocupată mai mult timp pentru că poliția nu poate să scoată forțat ocupanții fără acordul proprietarului.

Totuși, un lucru nu a fost luat în calcul, clădirea a fost dată în administrare unor terți care au cerut poliției să intre în fostul hotel și să evacueze ocupanții. Activiștii au fost reținuți și duși la secția de poliție. Înainte însă, în semn de solidaritate, alți protestatari s-au așezat în dreptul uneia dintre intrările hotelului blocând provizoriu desfășurarea de forțe. În ritmul tobei, se striga „Fără violență”, „Salvați Roșia Montană” și alte scandări. Unii șoferi claxonau în ritmul tobei. Cu toată opoziția, activiștii au fost duși la sediul poliției și interogați câteva ore. Protestatarii au fost eliberați fără amendă din cauză că nu a fost formulată o plângere prealabilă, ci doar o adresă din partea administratorilor care semnalau ocuparea locației și cereau evacuarea oamenilor.

Ocupanții au declarat că au ales formula radicală a ocupării pentru a-i „pre-ocupa” pe clujeni în legătură cu proiectul Legii Minelor care permite unui investitor privat care deține o licență de exploatare a resurselor naturale ale țării să exproprieze un proprietar cu ajutorul statului. Bătălia se dă între dreptul la proprietate al micului proprietar și marea proprietate corporatistă, ceea ce arată, dacă mai era nevoie, conflictul dintre neoliberalism și liberalismul clasic: „dacă statul român poate lua cetățenilor săi dreptul la proprietate, în numele unui proiect privat, atunci întreaga democrație românească, așa firavă cum este ea, se află în pericol. Ce sau cine vă poate garanta că, odată creat precedentul de la Roșia Montană, statul român nu vă va scoate din propriile case, sub pretextul cine știe cărui proiect, al cărui investitori au știut să bată la ușile potrivite?...”.

Deși am fost la eveniment, am ratat ocuparea hotelului pentru că la ore matinale sunt... leneș. Dimineața mi-a fost greu să mă mobilizez alături de ceilalți protestatari, mai ales că propusesem încă de acum un an jumătate,

înaintea ediției din 2010 a *FânFest-ului*, o ocupare masivă a proprietăților Gold cu ocazia festivalului ecologist. Miza ar fi fost imensă pentru că ar fi devenit cea mai importantă ocupare în spațiul românesc în ultimele două decenii și un protest ferm împotriva abuzurilor unei companii private de a privatiza avutul unei țări și de a controla destinul unei comunități. Cine știe, poate la *FânFest-ul* anilor viitori să încercăm o ocupare de anvergură a proprietăților RMGC... Trebuie semnalat că luarea în considerare a costurilor de mediu este relativ recentă la scara civilizației umane, de aproape 50 de ani, companiile poluând apa, aerul, pământul fără prea multe reglementări, iar consecințe sunt suportate, în continuare, de public. În consecință, publicul românesc este relativ reticent la reliefarea impactului ecologic negativ al unor exploatari ca cea de la Roșia Montană. Jurnalistul Daniel Coleman crede că abuzul presupus de diverse exploatari poate fi stopat doar prin metode eficiente de calculare a costurilor reale a pagubelor produse prin alimentarea din izlazul comun al planetei: „Orice formă ar lua abuzul de bunuri ale naturii, atitudinea de laissez-faire față de orice resursă publică poate fi considerată drept semn de nedurabilitate și inacceptabilă din punct de vedere etic”. În *Inteligența ecologică*, Coleman dă exemplul unor companii canadiene care au cuantificat capitalul natural al unor regiuni din Canada, în zona regiunii întinse de păduri virgine, Mackenzie Valley, cea mai mare pădure din lume rămasă intactă: „Capitalul natural al văii – suma beneficiilor ecologice precum absorbția CO₂ și a altor gaze cu efect de seră, consumul de către păsări a speciilor dăunătoare, apa curată – a fost estimat la aproximativ 378 de miliarde de dolari. Acest număr face să pălească valoarea economică anuală a aceleiași regiuni rezultată în urma industriilor de extracție precum mineritul, ale cărei operațiuni distrug inevitabil o

parte din înseși bunurile comune – și care în trecut nu au fost considerate responsabile de acea distrugere. Această estimare oferă un model de calculare a prețului plătit de un izlaz pentru orice activitate comercială care diminuează aceste beneficii ecologice, oferind o bază rațională de taxare a activității”. Dacă s-ar face calcule similare amănunțite în cazul Roșiei, această exploatare ar fi imposibilă.

Pentru a contracara apropierea privată și scurgerea capitalului în mâini puține, străine, statul român are, din punctul meu de vedere, două opțiuni în cazul Roșiei. O variantă posibilă este naționalizarea și legiferarea neputinței înstrăinării acestor bogății naturale până când noi tehnologii vor conduce la o exploatare mai rațională a lor de către o întreprindere publică. Iar o variantă chiar mai plauzibilă este exploatarea turistică a patrimoniului existent în zonă de către autorități publice și investitori privați, mai ales în condițiile în care Roșia Montană a devenit cea mai cunoscută localitate rurală din România, atât pentru turiștii români cât și pentru străini. Când fac referire la patrimoniul și monumentele istorice și naturale ale Roșiei, nu mă gândesc la o muzeificare a localității. Etimologia cuvântului *monumentum* derivă din latinescul *monere*, adică a avertiza sau a reaminti, este un instrument al memoriei care configurează o identitate, dar care prin prezența sa activează o memorie vie. Monumentul este astfel atât un referent al autenticității, cât și o producție economică de identitate și valoare, arată Françoise Choay în eseu *Structuri identitare și universalitate*: „Un patrimoniu nu are sens (altul decât cel economic) decât în funcție de raportarea sa la o identitate și instituții care contribuie la întemeierea și afirmarea acesteia. Sensul lui este indisociabil de un proces temporal și de un orizont local, de o instalare în lume, de o relație vie a celor care o locuiesc cu trecutul lor, relație care nu are

nimic de-a face cu o curiozitate dezrădăcinată. Esențialul nu rezidă în obiectele ieșite din vocația creatoare a oamenilor, ci în puterea de a face mereu să apară noi mărturii și semne ale identității lor”.

Așadar, avem de ales cum ne afirmăm identitatea. Putem fi o colonie a capitalului neoliberal corporatist din cauza neputinței autohtone de a ne valorifica resursele minerale și patrimoniale, așa cum minele de la Roșia Montană au fost colonii exploatare ale Imperiului Roman sau ale Imperiului Habsburgic. Sau putem să ne redefinim identitatea în parametri care să permită împuternicirea cetățenilor de a-și decide un viitor mai sigur, mai durabil și mai prosper pentru Roșia Montană, în afara unui proiect care ar pustii zona de bogății. În acest sens, mă bucur că ocupanții de la Conti, reținuți de poliție - muzicianul Mihnea Blidariu, inginerul Bogdan Buta, PR-ista Raluca Dan, actorul Paul Socol arhitectele Ana Bănică și Bianca -, au afirmat curajos a doua variantă.

Ocupanta Raluca Dan îmi spune că amploarea campaniei este explicabilă prin modelul democrației *grass roots*, atât în ceea ce privește opoziția unor roșieni la proiect cât și a altor cetățeni, care s-au implicat voluntar, fără să fie remunerați, spre deosebire de o societate civilă îmblânzită de limbajul birocratic al proiectelor europene și al remunerațiilor CSR. În tradiția nesupunerii civice și a acțiunii directe, Raluca face o diferență între ceea ce e legal și ceea ce e just, a doua sintagmă chestionând legitimitatea legilor statului în situații controversate. „Atunci când bați la uși închise sau când dezbateră eșuează, pentru a continua, în cazul acesta în democrație, se impun alte metode pentru a iniția canale de comunicare și pentru a-ți face auzite nemulțumirile. Ocuparea unei clădiri este o metoda pașnică, nonviolentă, inovatoare și o formă de presiune

asupra celor cărora li te adresezi. Deși poate în afara cadru-
lui legal, ocuparea unei clădiri poate fi o acțiune legitimă,
această legitimitate fiindu-ți oferită tocmai de faptul că ai
încercat pe toate celelalte căi bătătorite de alții și ai fost
ignorat. Ceea ce nu este legal, nu înseamnă că nu este legi-
tim”, spune activista care pune în opoziție mica ilegalitate
a ocupării cu ilegalitățile RMGC blocată în zeci de procese,
dar nesancționată definitiv de statul român.

„U RMGC nu e echipa mea”

În urma ocupării hotelului, s-au declanșat la Cluj și
în alte orașe zeci de manifestații inovative, debordante și
eclatante, la care participau fizic de la câteva zeci la sute de
persoane, iar pe facebook cu zecile de mii de tineri, într-
un clicktivism disproporționat față de activismul stradal.
La demonstrațiile pe neașteptate, accentul se mută de la
cine, argumentul *ad hominem* al forței instituționalizate,
indiferent că e sindicat, partid, asociație sau altă instituție
care își manifestă prezența într-un spațiu anume, spre *ce*,
adică procesul în care sunt angrenați cetățenii, dispersia
puterii între ei, relațiile din interiorul mediului pe care îl
formează. În urma ocupării Continentalului și a eliberării
activiștilor reținuți de poliție, pe facebook apare un apel
de mobilizare în aceeași zi, în fața hotelului, pentru a ne
manifesta bucuria participării la o cauză comună. Anar-
histul Grecu notează pe site-ul *Centrul de Cultură* surpriza
polițiștilor confrunțați cu manifestații spontane, fără lea-
dership și ierarhii cristalizate și fără ca autoritățile să fie
anunțate. „La nici 5 minute după ce am ajuns, 2 polițiști
au venit în grabă pentru a vedea ce se întâmplă. Urmează
următorul dialog:

— Bună seara, care este rolul acestei întâlniri?

Niciun răspuns...

— Cine este conducătorul acestei întâlniri?

Niciun răspuns...

— Aveți un reprezentat?

— Nu avem reprezentanți.

— Cine este în conducere atunci? Am dori să vorbim cu el pentru a nu trebui să ajungem să legitimăm pe toți.

— Nimeni! Și suntem cam mulți, totuși.

— În cazul acesta, eu sunt..., legitimațiile la control, vă rog”.

Deocamdată, doar astfel de manifestări pot delegitima un stat polițienesc, care folosește un aparat imens funcționăresc și jandarmeresc, în servicii de informații sau în armată ca forță de represiune și nu de ordine, alături de numărul în creștere de agenți privați de pază aflați în slujba capitalului și proprietății mari. În legătură cu rolul represiv al forțelor de așa-zisă ordine, amintesc un episod care a survenit la o zi după ocuparea Continentalului. Alături de alți activiști, am încercat să alertăm opinia publică asupra parteneriatului dintre U Mobitelco și RMGC, devenit unul dintre principalii sponsori ai echipei locale de baschet. Temători cu privire la un posibil protest, la meciul de după semnarea contractului de sponsorizare firma privată de pază verifica suporterii până la piele. Cine avea un tricou cu mesajul Salvați Roșia Montană nu era lăsat să intre, ceea ce constituia un abuz de proporții pentru că un astfel de mesaj nu este unul injurios. A fost oprit un amic care intra în sală cu un banner cu acest mesaj. Când a întrebat jandarmii pe baza cărei legi îi este confiscat bannerul, i s-a spus, așa cum mi se spunea și mie la alte manifestări, ceva foarte vag, că simpla lege de funcționare a jandarmeriei permite astfel de confiscări. Au venit și la mine, m-au legitimat. Mi-au cerut să nu afișez niciun banner pentru

că altfel voi suporta rigurile legii, mai ales că am fost „scuzat” la alte manifestații, îmi spune unul dintre jandarmii care mă cunoștea. Cu emoție, am strecurat cu niște prieteni un banner pe care scria „U RMGC nu e echipa mea”. După câteva minute de la afișarea bannerului au venit reprezentanții firmei private de pază și jandarmii, ei fiind vreo 20-30. Mi-au cerut să ies din sală și să le dau cearșaful cu mesajul anti-RMGC. Au pus mâna pe mine ca să mă tragă din sală, dar implicarea suporterilor Universității a fost salvatoare. S-a creat o busculadă în care câteva zeci de suporteri ai Universității i-au dominat numeric pe stewardzi și pe jandarmii care stăteau într-un loc mai retras. Suporterii Universității au argumentat că mesajul nu este injurios, iar forțele de ordine trebuie să părăsească locația unde stăteam, altfel ar ieși scandal. Nu argumentele au punctat decisiv, pur și simplu erau depășiți numeric. Au plecat. A fost una dintre micile victorii spre deosebire de stadioanele de fotbal, mai amplu securizate, unde au fost demobilizați cu ușurință protestatarii cu bannere.

Bannerul a rămas pe toată durata meciului. Doar numărul contează când firme de pază și autoritățile se pregătesc să acționeze în forță, de aceea trebuie să fim cât mai mulți la astfel de manifestații pentru ca autoritățile să nu își permită abuzuri similare. Nu mi-a bătut așa inima de mult. Mâna îmi tremura după busculadă. A fost un moment kairotic, euforic, în care ne-am luptat pentru libertatea noastră de exprimare, în condițiile în care statul și marele capital ne doresc reduși la tăcere. În timpul meciului, am încurajat echipa, am aplaudat-o, am scandat slogane anti-RMGC, fără să avem în niciun moment mesaje injurioase.

Conducătorii Universității, asemenea celor de la clubul de fotbal CFR, au refuzat să ia în calcul prejudiciul de imagine adus de parteneriatul cu RMGC, probabil cea mai

controversată corporație postdecembristă din România. Din păcate, în ultimele decenii valorile materiale au pervertit spiritul olimpic și de fairplay al sportului, de aceea parteneriatul nu constituie o surpriză majoră. Nu ne mai ghidăm după principiile estetice și pedagogice care se regăsesc în sintagma antică *mens sana in corpore sano*. O accepțiune republicană a sportului propune un ideal de cetățenie angajată, solidară și totodată competitivă, dar și de dezvoltare personală armonioasă. Însă această interpretare este pusă între paranteze de o societate ale cărei valori hegemone cuantifică performanța în termeni strict pecuniari. Dar acest trend poate fi inversat dacă ne însușim valorile de acum câteva zeci de ani ale unui club universitar, care, spre deosebire de alte echipe, presupune o educație sportivă integrată, atât în plan fizic, cât și în plan intelectual, așa cum îi arată numele. Mă bucur că suporterii Universității au înțeles că un business care presupune raderea a câțiva munți, devastarea patrimoniului natural și istoric, dislocarea unei comunități și apropierea avutului public de către o corporație străină, nu este în interesul țării.

Așa cum mi-a spus și Raluca Dan, singura metodă în fața dreptului forței, abuzurilor și surzeniei autorităților este, într-un sens larg, nesupunerea civică. Potrivit lui Martin Luther King, adept al acestui principiu, există legi juste și legi injuste. Iar legile care permit forțelor de ordine încălcarea dreptului nostru constituțional la liberă exprimare prin notificarea către autorități a întrunirilor publice cu trei zile prealabile, trebuie încălcate pentru că sunt legi injuste. Doar așa statul se va obișnui că formăm o comunitate civică și politică și nu se va manifesta represiv.

Utopia unei lumi fără gunoaie

În natură nu există gunoaie. Din cauza dezvoltării tehnologiei, avem șansa de a refuza posibilitatea existenței deșeurilor pentru a trăi într-o lume curată, fără poluare. Spre deosebire de societățile noastre industriale, în natură nu există noțiunea de rest pentru că „în toate sistemele naturale, ceea ce excretează un organism ca deșeurii este folosit de altul ca hrană”, după cum scrie biologul Barry Commoner în *Cercul care se închide*. Potrivit biologului, „totul trebuie să se ducă undeva” constituie a doua lege a ecologiei și e o adaptare a unei legi fundamentale din fizică ce spune că materia este indestructibilă. Resturile nu dispar, așa cum pretindem noi cu deșeurile, doar pentru că le ducem la gunoi.

Körösfőy Sandor, președintele *Asociației Floarea de Colț*, e ecologist vechi, de la mijlocul anilor 1990. Îl apreciez pentru că e tipul de activist așa cum eu nu aș putea fi vreodată, așezat temeinic pe o nișă în care e specialist, profesionist, mult mai bine documentat etc. Dacă eu mă proiectez uneori într-un moment intens de nemulțumire în care aș aprinde scânteia, el ar menține responsabil flacăra, lucru infinit mai dificil.

În cadrul campaniei de voluntariat *Let's Do It, Romania!* (LDIR), aproape 150.000 de oameni au ieșit la curățenie în 22 septembrie 2010, adică 0,7% din populația României. Totuși, în Slovenia, țară cu o populație cât a Bucureștiului, curățenia generală a scos din casă 270.000 de oameni, adică

13%. România a fost a șasea țară care a derulat proiectul european *Let's Do It*, după Estonia, Letonia, Lituania, Portugalia și Slovenia. În România, organizarea a început în septembrie 2009, iar nucleul era constituit de un grup de 30 de oameni, printre aceștia fiind nu doar reprezentanți de ong-uri, ci și persoane fizice. Apoi, 200 de organizatori în toată țara, printre care Körösfőy Sandor pe zona transilvană, au mobilizat mii de voluntari la scară națională. Aceștia au reușit să carteze peste 6.500 de mormane de gunoi, totalizând 180.000 de saci. La curățenia din Cluj, peste 95% dintre cei peste 10.000 de participanți erau adolescenți și tineri. Mobilizarea a fost declanșată de rețelele neprofesioniste *new media*, nu de jurnaliștii profesioniști care au participat, la nivel local, într-un număr surprinzător de mic la acțiune ori la mediatizarea ei.

M-am întâlnit la LDIR cu destui cunoscuți clujeni, membri ai *creative class*, într-o sâmbătă cu o căldură molcomă de început de toamnă, perfectă pentru ieșit în natură. Formele miilor de participanți deveneau indistincte în mahmureala somnoroasă cauzată de berile băute noaptea. Fundurile rotunde din iegării mulați ale fetelor, fețele vioase se amestecau cu tricourile albe și verzi corporatiste de campanie *Nokia connecting people*. Mulțimea ciripea în așteptarea autobuzelor care transportau participanții. Vedeam bocanci și adidași de trekking cu talpă vibram, grabă, amețală, puțină confuzie a grupurilor care nu își găseau autocarele, dar organizarea era totuși eficientă, mașinile se puneau rapid în mișcare după ce participanții primeau saci și mănuși. N-am prins vreun autocar, ci mașina personală a unui voluntar. Nu cunoșteam pe nimeni în micul grup. În mașină se povestea despre joburi în străinătate și de lipsa unei perspective de trai bun în România. Mai erau discuții despre industria cărnii și pericolele presupuse de

antibioticele cu care sunt dopate animalele, motiv pentru care doi din mașină din cinci optau pentru vegetarianism. În timp ce mergeam spre o zonă împădurită și mai izolată pe Valea Ierii, vorbeam pe un ton optimist-moderat despre avantajele și limitele campaniei. Din pălăvrăgeala inofensivă și plictisul strânsului de gunoaie, țin minte mai clar doar momentul în care unul dintre participanți găsește, lângă plasticurile, pampersii, sticlele, cântarele și saltelele pe care le strângeam, și o cartelă de telefon lângă alte resturi de produse de telefonie mobilă. Pune cartela în telefonul lui și îl apostrofează cu gesturi largi, teatrale, pe nesimțitul care și-a aruncat gunoiul într-o rampă ilegală. Desigur, comunicarea era unidirecționată, la capătul telefonului fără fir nu era nimeni de apostrofat, nu exista vreun feedback. Așa cum nu a existat feedback nici din partea sătenilor care ne priveau uimiți în timp ce le strângeam gunoiul din rampele ilegale ori din preajma caselor. O bătrânică i-a zis uneia dintre voluntarele care era cu noi: „Maică, nu te mai obosi să strângi că io tot în albie o să arunc”. În destule locații, autoritățile locale, aflate într-o relație de presupusă colaborare cu organizatorii voluntari ai LDIR, nu au mai strâns sacii de mizerie, gunoiul răspândindu-se pe câmp după câteva zile.

Cred că cel mai bun reportaj despre LDIR și Molochul industrial în care trăim a fost scris în *România liberă* de jurnalistul Vlad Ursulean (*România, în epoca de plastic*): „Pe o rază de câteva sute de metri se odihnesc gunoaie, ca un covor care se amestecă cu cel de frunze. Printre gunoaie găsim și covoare propriu-zise, de lână, pline de furnici și acoperite de pământ și frunze. Foliile de plastic sunt așa bine îngropate, că parcă deranjezi ordinea naturală a lucrurilor când le scoți. Gunoaiele par la fel de înfipite-n pământ cum sunt înfipite în mintea oamenilor. *Oamenii aruncă și*

proștii adună, îmi spune un localnic care privește neîncrezător spre sacii adunați la marginea drumului. După un timp, auzim un țipăt. O fată a scos trei saci de gunoaie dintre niște scaieți și a ieșit de acolo cu părul plin de ciulini. E nevoie de șase mâini, 15 minute, câteva smocuri de păr și multe țipete până să fie eliberată. [...] La câțiva metri de intrarea în pădure e o grădină cochetă în care câțiva oameni își fac siesta de sâmbătă. Stau la o masă sub un tunel de viță de vie, cu straturi de legume, porumb înalt și câțiva meri la margine. Nu par deranjați de straturile de gunoi de la câțiva metri de ei, de dincolo de gard. Din șanțul plin de gunoaie îi aud cum discută liniștiți ceva despre ecologie”.

În septembrie 2010, în direct la Radio Cluj. Öcsi povestea spre miezul nopții și înaintea acțiunii propriu-zise, pe un ton senin și cu un tempo calm, în ciuda oboselii acumulate în organizarea campaniei *Let's Do It, Romania!*, despre pregătirea mobilizării la Cluj. „Legat de reciclarea deșeurilor, important nu e a crea industrie de reciclare a deșeurilor, ci problema e ca lucrurile să se schimbe la nivel de mentalitate: cum să producem mai puține deșeuri?”. Eu supralicitasem și povesteam, utopic sau nu, despre o lume fără gunoaie. Tudor Runcanu, gazda emisiunii „Azilul de noapte”, intervenise cu o observație de bun simț, ca un doctor între pacienții razna care trebuie aduși la realitate, și spusese că nu putem înlocui cuvântul deșeu, pentru că „mizeria face parte din viața noastră”. Îi replic cu o analogie. În orașele occidentale din epoca modernă bărbații erau îndemnați să meargă pe interior, iar femeile pe exterior „în cazul în care cineva arunca vasele de noapte cu pipi sau care au rezultat în urma altor activități domestice, pe când în secolul XX, manualele de bune maniere spun că bărbatul trebuie să stea pe exterior ca să protejeze femeia de mașini”. La fel, se poate gândi o schimbare de mentalitate, o

educație care ne spune pur și simplu că nu mai există deșuri care să polueze mediul. În fond, natura umană este o veșnică inginerie socială. Sandor, căruia prietenii îi spun Öcsi, zice: „Apropo de această poveste... Unde stă deșeul? Acum douăzeci și ceva de ani aveam badoagele de bere. Ele stăteau în vitrină lângă acel pește de sticlă și balerina de porțelan. Badoagele se colecționau. E uimitor cât de repede s-a schimbat societatea în atât de puțin timp”. Recunosc, eram foarte sceptic în privința succesului LDIR pentru că nu vedeam cum curățarea României într-o singură zi, așa cum spunea sloganul optimist, ar fi posibilă. Apoi, sunt obișnuit cu acțiuni mai critice la adresa autorităților care nu își fac meseria și la adresa multinaționalelor care generează atât de multe deșuri. Focusul cetățenilor trebuie pus pe autorități și marele capital, nu pe voluntari care le-ar face astfel treaba. Însă Öcsi mi-a risipit parțial îndoiile. Mi-a zis că mobilizarea voluntară are un caracter excepțional, de conștientizare a problemei, și e pentru el doar o etapă dintr-un proces mai lung. Spera ca în urma acțiunii să fie captați destui participanți interesați să devină un fel de gardieni ori *rangers* integrați în structura Gărzii de Mediu. „Ei să fie împuterniciți, în urma unor cursuri și examinări, să constate ilegalități asemenea gardienilor angajați. Ar putea merge pe teren mai ales în afara orelor de program, în weekend, mai ales că iubitorii de natură fac asta oricum. Apoi, sunt necesare softuri pentru a putea face sesizările în timp real. Sesizările se pot face prin telefoane care fac fotografii și au gps”, îmi povestise Öcsi unul dintre proiectele sale posibile post LDIR.

Ecologistul opina că se poate gândi un proiect-pilot pe o perioadă determinată într-un județ cum e Clujul: „Se încheie un protocol cu Ministerul Mediului și reprezentanții Gărzii de Mediu Cluj prin care se instituie un grup de

rangers voluntari și apoi vedem rezultatele”. Era de părere că ar trebui schimbat modelul de sesizare care ar trebui să ajungă nu doar la instituția publică, ci și la un ONG care se ocupă de voluntari. ONG-ul poate astfel să supravegheze cum își face instituția datoria. Proiectul mi se pare în continuare relevant, chiar dacă asta înseamnă că voluntarii fac gratuit ceea ce autoritățile, cu oameni plătiți, nu pot gestiona eficient. Oricum, s-a înșelat, LDIR avea o structură corporatistă prea fixă ca să accepte deturnări. Ideea i-a venit în urma unor sesizări repetate la care autoritățile nu răspundeau. „Autoritățile sunt astfel constituite ca sistem încât să nu facă nimic mai mult decât strictul necesar, iar aici intervine atitudinea publică. E un exemplu pe care l-am mai dat și o să-l mai dau. Am făcut niște reclamații la Garda de Mediu legate de arderea unor gunoaie pe marginea drumului E 60, între Cluj și Turda. Timp de două săptămâni cineva ducea acolo deșeurile pentru a fi arse. Văzând ce se întâmplă, din prima zi am făcut reclamație. În a doua zi, am făcut o altă reclamație telefonică, dar niciodată nu se ardeau deșeurile în timpul programului de lucru al Gărzii de Mediu ca să vină cineva să constate la fața locului ilegalitatea. Am fost revoltat!”, spunea Öcsi. Totuși, odată s-a nimerit să îi prindă pe cei care ardeau deșeurile. „I-am reclamat, i-am pozat și filmat, motiv pentru care ei m-au sechestrat. Am chemat poliția, polițistul nu cunoștea îndeajuns de bine legea încât să știe că și astfel de probleme ca rampele ilegale intră în atribuția lui”, spunea activistul de mediu. Problema nu s-a rezolvat pentru că a doua zi oamenii au mai ars o tură de deșeuri. „Enervarea cea mai mare pentru mine e că timp de două săptămâni am fost singurul care a reclamat ilegalitatea. Nimănu-i nu i-a păsat, deși drumul european e foarte circulat. Atâta timp cât nimănu-i nu o să-i pese, nu se va întâmpla vreodată ceva”,

zicea el. Crede că mulți nu au sunat din cauza deznădejdiei. Chiar dacă reclami „oricum nu se rezolvă nimic”, explică Öcsi prin acest refren popular atitudinea celor care au preferat să nu reclame ilegalitatea.

Dacă ideea gardienilor voluntari îmi pare o direcție viabilă pentru a rezolva parțial problema gunoaielor aruncate ilegal, i-am amintit, ca activist civic mai degrabă decât ca jurnalist, de o altă formă de presiune asupra autorităților pentru recuperarea deșeurilor. Ministrul Mediului, László Borbély, spunea, în ianuarie 2010, la o lună după investiția sa ca ministru al Mediului, că „voi prezenta în curând un sistem de recuperare a PET-urilor“. László Borbély pomenea în ziarul *Adevărul* de soluții diverse din țările UE. „În Germania, dacă dai un PET înapoi primești câțiva eurocenți. Eu voi prezenta în curând un sistem de recuperare a PET-urilor. Este vorba de un aparat de mici dimensiuni, care în 20 de secunde presează un PET până îl transformă într-un disc. Aceste PET-uri comprimate se pun în saci de 10 kilograme, care se pot trimite și prin poștă firmei de reciclare. În Ungaria, se face contract cu școlile, copiii vin cu PET-urile, iar școala câștigă niște bani. Asemenea aparate se pun și în magazine, omul comprimă PET-ul apoi îl pune în saci și magazinul recuperează sacii”, promitea ministrul „în curând”. Din surse abilitate din zona corporațiilor, mi s-a spus că nu e doar incompetența autorităților, ci că există un lobby puternic din partea multinaționalelor pentru a nu fi introdus un sistem de recuperare a PET-urilor la supermarketuri. Și asta pentru că firmele ar trebui să achite costurile unui astfel de sistem pe principiul legislației UE în materie – *poluatorul plătește*. În România, responsabilitățile companiilor nu se știu exact, în consecință nici nu există o presiune publică asupra lor. Totuși, cred că se poate schimba situația prin acțiuni de stradă, prin presiuni, petiții și

articole, care să determine Ministerul Mediului să introducă o legislație mai clară de responsabilizare a producătorilor privați și un sistem eficient de recuperare a deșeurilor, în cazul acesta al PET-urilor, dincolo de gargara declarativă: „Hai s-o facem! Hai să curățăm România! E vorba de implicarea a milioane de oameni. Dar dacă numai într-o singură zi facem această curățenie, n-am făcut nimic. Ce-i mai important, pe lângă acțiune, este ceea ce se va întâmpla după”, după cum spunea ministrul László Borbély la acțiunea de lansare a proiectului LDIR.

Într-una dintre ideile mele de pedagogie țicnită, de psihologie inversă, în afara negocierilor și deliberărilor democratice care oricum nu au loc, mi-am imaginat o paradă de modă-protest împotriva colectării selective și recuperării PET-urilor anunțate de ministrul Mediului, László Borbély. Protestul ar avea moto-ul meu preferat, „Să cretinizăm limbajul” de Gellu Naum. Chiar adunasem la un moment dat sute de peturi cu bere și am supt ideile din ele până când ochii mei au devenit roșii, mintea înceteșată și realitatea suportabilă. La miezul nopții, vedeam cum pe străzile Clujului ar fi apărut deja afișe și fluturași care anunță o paradă de modă înfățișând o nouă lume de plastic, organizată de *Petologia.ro*, moda care a cuprins România. „Așteptăm susținătorii și susținătoarele să vină simbolic cu un PET la parada modei din Piața Unirii pe care să îl deverseze pe caldarâmul cenușiu. Haideți să colorăm lumea!”, scrie în anunț, iar mai jos apar mărturiile ale producătorilor și consumatorilor-cetățeni:

Parada modei este un protest la adresa declarațiilor ministrului Mediului, Laszlo Borbely, care a afirmat în ianuarie 2010 că va adopta *în curând* politici de recuperare a PET-urilor, inițiativă care ar fi devastatoare pentru consumul clienților noștri,

ar conduce la o natură din nou monotonă și nedurabilă în care domină lucrurile degradabile, pe când noi, ca casă de modă care preia inovațiile cele mai relevante ale științei capitaliste, vom dura în timp și nu ca modele ecologiste trecătoare. Ne bucurăm că, din cauza presiunilor societății civile și a responsabilității corporate, ministrul Borbely nu a reușit să dea drumul la aceste exemple clasice de *corectitudine politică* dezastruoase pentru industrie și consumatori și apelul nostru este să nu permită lansarea proiectului la presiunile ecologiștilor fanatici și isterici. Noi milităm pentru o lume de plastic, ieftină și egalitară pentru toți consumatorii”, declară extravagantul președinte al Casei de Modă cu caracter științific Petologia.ro, scriitorul, activistul civic și manechinul Adrian PETotaru, cunoscut în lumea *fashion* ca Doho Quijote dela Hoya, Cavaler al Tristei Acțiuni, Latifundiar al Sinelui Său.

„Când am început să consum produse cu ambalaj din PET-uri nu eram sigură de calitatea lor, mai ales că până atunci le preferam pe cele din sticlă, dar care erau mai scumpe, mai greoaie, greu de cărat și, faaaată, atât de plictisitoare că tot la fel erau de atâta amar de ani!”, exclamă îmbujorată pentru Casa de modă *Petologia.ro*, Sebastiana Big, o tânără consumatoare de peturi.

„M-au prins peturile, mi-au schimbat viața. Dacă la început le consumam doar acasă, am început apoi să le folosesc cu prietenii, cu familia, la grătar, la pescuit, în pădure. Mi-am dat seama că mă simt mai bine după ele, indiferent că era alcool în conținut sau nu. Am realizat apoi, după ce le terminam, că în natură culorile sunt cam plictisitoare, atâta verde... e cam monoton. Așa că am decis să înfrumusețăm aceste locuri, mai ales că luam în vedere durabilitatea peturilor, care nu se strică de pe o zi pe alta. Iar dacă ne dezvoltăm și noi în acord cu preceptele de dezvoltare durabilă, avem nevoie de lucruri durabile care să

ne înconjoare”, mărturisește pentru casa de modă Alex Goldfiș un împătimit petolog.

„Inițial am crezut că plasticul e o modă ca oricare alta. Dar cred că e vorba de o știință, altfel nu ar fi durat atâta și nu ar fi cuprins toată România. Unii nu își dau seama de asta, dar cred că e doar o problemă de educație pe care o putem remedia. Vedem peturile în malluri, în casele oamenilor, cum se reflectă senzual în razele soarelui într-un râu, pe câmpuri și în munți, așa că mi-am zis, de ce nu le-am pune și pe noi? Țin de cald, sunt colorate, ușor de lipit pe corp. Mai ieftine decât materialele tradiționale și astfel te poate cunoaște omul mai bine afișându-i ce produse preferi”, spune creatorul de modă și coordonatorul științific de durabilizare petologică Norbert Petroviceanu.

Sponsori: Coca-Cola, Heineken, Roșia Montana Gold Corporation

Las petul de bere din mână și revin. Öcsi știe cât de pervers poate fi uneori mediul de afaceri, orientat către o etică a profitului, pentru că desfășoară campanii ecologiste prin *Asociația Ecologistă Floarea de Colț*, sponsorizate de corporații care accentuează astfel o presupusă responsabilitate socială (celebrul CSR). De asemenea, oferă consultanță în domeniul protecției mediului prin firma lui. „CSR e un mod de înverzire a firmelor cu probleme. Mulți nu s-au implicat în *Let's Do It, Romania!* pentru că nu existau campanii de promovare a firmelor lor, ceea ce nu le-a convenit și de aceea nu au mai participat financiar sau cu o mobilizare a angajaților”, îmi spusese el. Totuși, crede că firmele trebuie implicate în comunitate prin programe de CSR. „Un CSR adevărat... ca în Coran, unde ți se spune să donezi comunității, însă fără să o spui public. CSR-ul prost

e când se cheltuiește mai mult pe promovare decât pe proiect în sine. Iar la noi e adesea *greenwashing*”, îmi povestise în casa sa de la țară, la 20 de kilometri de Cluj, unde s-a mutat cu familia și unde vrea să își mute și biroul.

Prins cu militantismul eco, am uitat să creionez un alt Öcsi, fermier bio „de subzistență”. Acest Öcsi „privat” e chiar mai important pentru că participarea la soluționarea neînțelegerilor care apar în spațiul public devine relevantă pentru că doar astfel putem obține apoi autonomia noastră ca indivizi, ca persoane care iubim, medităm și ieșind din spațiul producției și înregimentării, ne ocupăm de chestii-trestii oțioase... El are o casă la care lucrează de trei ani și pe care nu a terminat-o încă. „Recolta e aproape zero pentru că încerc o agricultură bio și e greu dacă nu fac și vecinii la fel”. Au venit dăunătorii și nu a biruit buruienile. A mai fost și inundat. Dar pe viitor vrea să planteze pe două hectare de trifoi și lucernă, care ard azotul, „așa că nu mai trebuie să pun îngrășământ artificial”. În ciuda problemelor, i-a ieșit o recoltă mică din care se hrănește familia sa formată din patru persoane. Are destulă ceapă, cartofi, roșii, mazăre, conopidă etc. „Dacă rămâne în plus dăm sau mai vindem la prieteni”, îmi spunea veteranul ecologist. A prins emisiuni de care eu nu mai îmi amintesc. Interesul său pentru ecologie, care s-a concretizat apoi în studii de biofizică la facultate și la Institutul de Fizică Atomică din Cluj, a pornit de la documentarele despre familia de exploratori Cousteau, difuzate la TeleEnciclopedia de la TVR, cu vocea superbă a lui Florian Pittiș. De atunci vin primele sale declucuri eco.

„Pentru mine, ecologia este economie permanentă, ca în sloganul unei mișcări eco din India care se opunea despăduririlor masive. Pentru tine ce e?”, îl întrebam. „Eu aș putea-o defini într-un singur cuvânt: *armonie*. Trebuie

să ne gândim la societatea noastră de consum pe care am dorit-o demult. Dacă toată planeta ar trăi cu un grad ridicat de consum am avea nevoie de patru planete ca să nu ne epuizăm resursele. Problema e că noi consumăm mai mult decât producem, distrugem mai repede mediul decât acesta e capabil să se regenereze”, spunea el. Cu privire la ecologia ca armonie, i-am replicat la radio, intrând în rolul de avocat al diavolului, că toată istoria umanității e o înregistrare de conflicte și violențe, iar proiectul unei societăți armonioase e mai degrabă o utopie. Puțin tulburat la acuzația de utopie, ca să nu pară naiv, răspunsese concesiv că o societate armonioasă e mai degrabă o speranță.

Mi-ar fi plăcut să îi pomenesc atunci de vorba lui Oscar Wilde care credea că o hartă a lumii care nu include Utopia „nu merită nici măcar o privire”, tocmai pentru că exclude singura țară la care umanitatea dorește să ajungă. Din precauție, ca să par mai serios și nu că aş proiecta iluzii „utopice”, n-am mai zis-o. Iar lipsa acesta de naivitate empatică, de speranță utopică, s-a văzut la jurnaliștii clujeni care au participat în număr restrâns la LDIR, deși e cea mai mare mobilizare socială din istoria postdecembristă a României. Am văzut la conferințe insipide ale politicianilor locali un număr de cinci ori mai mare de jurnaliști. Lehamitea s-a văzut și la intelectuali care nu au venit la eveniment pentru că, pragmatici și sceptici, cu ochelarii lor pentru miopie și nu pentru utopie, nu percepeau miza acțiunii și alte posibile mobilizări, prin deturnarea premiselor bine intenționate, dar naive ale mișcării. Poate un proiect cu *voluntari-rangers* care să constate ilegalități în depozitarea gunoaielor, poate presiuni majore asupra Ministerului Mediului pentru a trece o legislație mai bună care să îi determine pe producători să își recupereze deșeurile. Liana Buzea, organizatorul principal al primei

ediții, îmi spune că „spre final am fost printre foarte puținii oameni care erau de părere că o a doua curățenie nu era necesară”. Pentru că premisele organizării erau relativ cunoscute și finanțările CSR, declanșate de vizibilitatea mișcării, veneau fără probleme, organizatorii nu au schimbat la a doua ediție unghiul de abordare. În acord cu Öcsi, Liana e de părere că „mai departe trebuia începută o campanie de advocacy prin care toți acei oameni care au fost implicați în acțiune să fie direcționați ulterior spre acțiuni de conștientizare, monitorizare și sesizare a autorităților”. La a doua ediție, numărul participanților la curățenie a scăzut la jumătate. Este puțin probabil ca această mișcare socială vastă susținută de corporații și parțial de autorități, fără precedent ca mobilizare pentru România postdecembristă, să se blindeze conceptual cu premise mai bune. Din cauza comodității organizatorilor, participanților, mass-media, ori a neimplicării largi a activiștilor eco și a intelectualilor, care au ignorat campania, s-a ratat șansa deturării mișcării spre acest principiu de bază, care stipulează responsabilitatea primordială a producătorilor, faptul că poluatorul trebuie să plătească.

Evul Media:

„Aici nu e democrație pe banii mei”

Se anunță o ședință importantă. Toată redacția e chemată într-o încăpere, mine stinghere, se pregătește ceva. Ne așteaptă gravi patronul ziarului *Ziua de Cluj*, Sorin Dan, și acționarii-manageri Rareș Bogdan și Tavi Hoandă. Sorin Dan începe pe un ton sobru, stăpân de sine, deloc răstit: „Aici nu e democrație pe banii mei. Se investesc în salariile din redacție sute de milioane lunar, bani pe care nu-i mai recuperez”. Continuă despre criza care afectează Clujul la începutul lui 2009, despre prăbușirea pieței de publicitate, nimeni nu pare să înțeleagă unde bate. Rareș Bogdan preia ștafeta pe un ton mai autoritar, iar lucrurile se lămuresc oarecum: „Sunt director de ziar și nu mai vreau să stau la povești cu nimeni despre ce intră și ce nu în ziar. Nu mai am timp, să mă înțelegeți, chiar nu mai am timp pentru orice dispută”. Redacția a fost expediată. Nimeni n-a comentat nimic! Eu eram doar de câteva săptămâni la ziar, n-am îndrăznit să intervin pentru că nu cunoșteam fondul problemei, ce anchetă deranja interesele de afaceri ori politice ale conducerii. Nici nu m-a mai interesat, la câteva săptămâni după pumnul în gură venit din partea patronatului,

mi-am dat demisia. Mi s-a cerut să dau trei subiecte într-o zi, nu dădeam de primar, directorul Teatrului Maghiar și de încă cineva. Am încercat să explic situația redactorului-șef Titus Crăciun, la care el îmi spune că „aici nu scrii ce vrei tu să scrii, ci ce îți spunem noi să scrii”. „În cazul ăsta, mă piș pe voi...”, i-am replicat în stilul meu direct, intempestiv uneori. De atunci, nu m-am mai angajat în presă, sunt doar colaborator.

Am lucrat în varii media, la TVR și postul public regional Radio Cluj, dar și la câteva publicații private. Cu mici nuanțe, situația este similară pretutindeni, indiferent că e capitalism de stat sau privat, capitalism înțeles, *grosso modo*, ca apropiere privată a profitului de către patronat și muncă salarială. Mișcându-se ca un dinozaur lent și îmbătrânit, media de stat este amortizată la nivelul conducerii prin control politic. Iar apropierea „privată” se face la nivel înalt unde sunt salariile mari, unde se petrec negocierile, unde e aservită media intereselor puterii. Încorporarea feedbackului din partea publicului este practic nul. Publicul nu poate genera conținut, nu există comisii cetățenești de verificare a modului în care se cheltuiesc banii contribuabililor, iar pentru programele din media publică regională nu există indici de măsurare a audienței. Nu există o viziune de a transforma aceste instituții mediatice analogice în organisme digitale multimedia, care să permită o interactivitate mai mare. Totuși, breșe există în ciuda lipsei de strategii instituționale, dar cei câțiva profesioniști realmente interesați de munca lor ajung rareori la un public mai larg. Iar media deținută de actori privați este mai alertă din cauza divergențelor de afaceri între grupurile oligarhice și, de aceea, se scurg informații ceva mai relevante. Din păcate, grila de lectură mediatică este conflictuală (criză și retorică a rezolvării de urgență) și instantanee, cu scopul

de a produce audiență. De aceea, informațiile în inflația lor galopantă dezintegrează posibile semnificații și sensuri la care putem ajunge printr-o focalizare atentă, dezbatere și meditație. Datorită informației fulgerătoare a *fast thinkers*, care produc o pastă cerebrală nemestecată, și a tăvălugului mediatic, au dispărut distanțele, profunzimile, spațiile de reflecție personală și deci subiectul gânditor. Jurnalismul este Evul Media. Posibila sa raționalitate este pulverizată nu doar în divergențele pentru resurse ale unor baroni economici și politici, ci și în contradicția structurală, adesea nerecunoscută la noi, dintre interes public și practicile informaționale unidirecționate și oligarhice de tip capitalist. Lipsa varietății provine din logica pieței. O logică tautologică: se vinde ce e popular, e popular, deci se vinde. Meditația, tăcerile, gândurile noastre sunt acoperite de gălăgia media, de stridența circuitelor informaționale. Autonomia noastră personală e *shut down* de circuitele exterioare. Să fie răstignirea mediatică complet caricaturală, lipsită de posibilitatea răscumpărării din haosul interesat uneori, stupid alteori, al pseudo-informațiilor insignifiante? Căci au apărut, totuși, alternative în spațiul românesc, dar la marginea jurnalismului, mai aproape de publicistică, sub forma unui jurnalism analitic și totodată perspectival, de nișă, propus pe diverse bloguri sau de publicații ca *CriticAtac*, *Think Outside The Box*, *Alianța pentru o Românie Curată* ș.a.m.d.

De-a lungul carierei mele de jurnalist, am fost cenzurat și m-am autocenzurat în diverse moduri. Am încercat să produc materiale mediatice în sfere care permiteau o libertate mai mare de expresie, pe nișe sociale, culturale sau ecologice, fără să abordez frontal domeniile politice și economice care redau obsesiv perspectivele hegemonice, deși naturalizate de publicul larg, ale marilor jucători economici. Țin minte că pe când eram editor la *Informația de*

Cluj am propus ca la pagina economică să apară mai multe articole despre mici întreprinzători, însă directorul ziarului, Florin Otrocol, a propus ca articolele să releve doar actorii „importanți”, asta însemnând multinaționale și deciziile de politică economică la nivel superior. La TVR Târgu Mureș, o instituție publică formată la presiunile politice ale UDMR și nu dintr-o cerere populară, unde am fost pentru scurtă vreme, s-a început emisia fără să existe scaune în redacție, internet, domenii precizate pentru reporteri, dar cu ore de emisie pentru politicieni care se perindau în studio cu ocazia campaniei electorale. Sunt exemple banale, asemenea refuzului de a participa la propaganda PSD în campania electorală pentru parlamentarele din 2008, în ciuda crezurilor mele ferme de stânga, pe care oricum Partidul Social-Democrat le afișează rareori, și fără să le practice.

Fostul director cu pretenții de jurnalist al *Cetățeanului clujean*, Ion Novăcescu, dăduse o directivă să scriem articole cât mai „dezastruoase” despre situația din sănătate, economie etc. din județul Cluj, însă în afara orașului Cluj, unde săptămânalul nu controla distribuția. Sub articolele publicate sub formă de supliment separat al fițuicii apăreau candidații PSD la alegeri, iar ziarul era dat la diverse mitinguri electorale de către staff-urile politicianilor. Am refuzat să îndeplinesc cererea patronală și le-am spus colegilor să ne opunem intruziunii politice partinice asupra practicii noastre editoriale. Am aflat ulterior că Novăcescu era unul dintre oamenii de PR ai PSD-ului la alegerile de la sfârșitul anului 2008. Manipularea era cu atât mai abilă pentru că nu eram direcționați să atacăm anumite persoane, ci doar să descriem un context social descumpănitor, însă flancat în spațiul publicitar de imaginea salvatoare a opoziției la puterea PDL. Din nefericire, nu ne-am solidarizat în

redacție, iar argumentele erau diferite: temeri cu privire la pierderea slujbei, posibilitatea de a alege situațiile obligatoriu negative, indiferență ori cinism.

În consecință, m-am hotărât să performez un happening, care să transgreseze mizele campaniei electorale, cu titlul „Doho, Sisif mediatic, cară gunoiul informațional al lumii”. Sub motto-ul „Gunoieri informaționali din toate redacțiile Clujului, uniți-vă!”, am anunțat pe blog și în media că mă costumez cu ziare lipite de haine cu bandă adezivă, o mască de gaze și car după mine prin centrul Clujului, pe stradă și trotuar, mai multe televizoare, monitoare, stive de ziare, radiouri, legate între ele de cabluri: „Am fost condamnat să car la nesfârșit, fără salvare, junk-ul informațional al lumii. Televiziune, radio, ziare, reviste, net. Gunoaie sunt prezentarea continuă, galopantă a tuturor banalităților, crimelor, accidentelor, frivolităților mondene. Tot gunoaie sunt sastisirea publicului cu oameni politici ciungi de viziune, cu vorbăria despre bani și lipsa lor, cu evenimentele culturale ponosite. Nu există selecție în Evul Media, doar producție. Adesea, gunoaiele nu sunt subiectele în sine, cât anularea lor prin viteza în care sunt prezentate, fără pic de meditație asupra situației și prin modul facil de a nara un subiect, care prostituează ideea de poveste. Gunoaiele vin pe bandă rulantă, informația nu se reciclează, doar pentru că dispăre de pe scroll. Ea va adăsta în creierul nostru”. Am propus apoi restricționarea producției de flecăreli politice, mondene și sociale, lupta cu „șefii” pentru a nu mai prezenta toate tâmpeniile și greva generală a breslei pentru a contracara intruziunile patronale și politice. Soluția sugerată publicului a fost boicotul mass-media în timpul campaniei electorale („fii tu propriul jurnalist”). Am încercat să vin cu alternative la discursul mediatic. Am propus o producție în stil vechi, pe stoc,

mai puțin comercială și deloc instantanee, și le-am cerut participanților la happening să participe cu un volum pentru a face schimb de cărți.

Drumul din fața Facultății de Litere până în Piața Muzeului a fost extrem de dificil pentru că aveam câteva zeci de kilograme de „junk”. La un moment dat, cablurile au pleznit din cauza greutateii și zdruncinăturilor. Măinile erau umflate de la efort, pielea tăiată de la cabluri. Pe un vânt rece, curgeau șiroaie de transpirație pe mine, iar părul lung îmi dădea un aer romantic, contracarat de un zâmbet șmecher. Strada e cu ochii pe mine, îl văd pe un polițist cum se încruntă când mă vede. Mă tem că îmi spune să ies de pe șosea, unde am mers o vreme, dar vede o echipă TV care mă filmează și renunță să mă abordeze. Sunt excitat. Ajung în piață, fumez o țigară ca să mă liniștesc, vorbesc cu unii din cei aproape douăzeci de amici adunați, cărora li s-au alăturat jurnaliști veniți într-o cifră asemănătoare. Mă bucur că au venit și câteva personalități ca Vasile Dâncu, Cătălin Ștefănescu și, mai târziu, Ovidiu Pecican, ca să gireze cu prezența lor actul meu cam șui. Mă așez pe un televizor, rămân cu masca de gaze pe cap și răsfoiesc, în click-urile aparatelor foto, dintr-un roman non-ficțional. Este una dintre cele mai bune producții jurnalistice din România postdecembristă, *Spovedanie la Tanacu*, carte scrisă de fosta jurnalistă BBC, Tatiana Niculescu Bran, și compusă din câteva zeci de interviuri și luni de cercetare. Le spun jurnaliștilor: „Astăzi sunt nebunul satului media. Este un protest la adresa media, la avalanșa de informații care, de multe ori, se deversează inutil. Din cauza aceasta mi-am luat și masca, pentru că este un mediu destul de toxic. Protestul meu vine și în urma unei experiențe personale: demisia mea de la *Cetățeanul clujean*. Am decis să plec deoarece nu am vrut ca prin articolele mele să mă pun în slujba jocurilor politice. Am ales o metodă de protest radicală deși era mult mai ușor

să scriu un pamflet pe care, poate, îl citeau doar prietenii. Îmi asum gestul meu și critica la adresa media. Unui jurnalist i se cere, prin contractul de muncă, să redacteze cinci știri pe zi, adică cinci *povești*. Cunosc cazuri în care numărul acestora ajunge la 115 pe lună. Nimeni nu respectă prevederile contractului, iar calitatea informației se pierde în cantitate”, spun în presa locală.

Iar printr-o cultură facilă a spectacolului în care actorii sunt net separați de public, spre deosebire de manifestațiile performative în care distincțiile sunt blurate sau de instituirea unei culturi a dialogului social, media a provocat în rândul societății atrofie deliberativă și o disciplină minimă a conversației. Lipsa interacțiunii într-un spațiu nemediat a condus ca la întâlnirile publice la care am participat discuția să se transforme rapid în acuzație, iar interogația în exclamație. Cu toate acestea, media tradițională rămâne, cu toate limitele ei, cel mai alert organ de reacție la abuzurile puterii, spațiul spectacular de unde îmi extrag ideile de intervenție stradală sau petiționară. În ciuda intervențiilor militante, mă întreb adesea cu scepticism dacă pășind curajos în fetișul spectacolului, putem desluși spațiul post-spectacolului, în care scenele pe care azi le urmărim și legitimăm ca purtătoare de sens politic și mediatic vor începe să dispară.

Jurnalismul cu vocația sa presupus imparțială a devenit în ultimii ani, după perioada efervescentă a anilor '90, o pârgheie a intereselor de afaceri și o anexă a publicității. Așa că am preferat atât înainte de manifestație, dar mai ales după să practic, când nu eram propriu-zis activist, un jurnalism dintr-o perspectivă angajată, participativ și cetățenesc. Angajamentul este să relievez vocile mai puțin auzite, în afara star sistemului național sau local, în afara pârgheilor capitaliste și politice de putere și să arăt presiunile acestor grupuri de cetățeni protestatari la adresa ierarhiilor existente.

„Disprețul vostru / Protestul nostru”:

cum am văzut manifestațiile

din ianuarie-februarie 2012 și urmările acestora

Eram amețit și euforic. În toată polifonia protestatară din piațe, în cancanul zgomotos de sloganuri și lozinci, în împreunarea și întovărășirea atât de cacofonică, simțeam comuniune. Devenisem un corp politic real, în ciuda vociferărilor diversificate, desprinși de acea politică virtuală pe care mulți dintre noi o priveau doar la televizor. Ne pipăiam unii pe alții și urlam că existăm. Nu existam în gând, ci într-un ritm anume: „Cine nu sare / nu vrea schimbare”. Nu împărtășeam ca obiective mai mult de „Jos Băsescu” și „Jos Guvernul” și respingerea politicilor de austeritate, dar aveam energie, deși nu întrezăream cum poate fi coagulată mai coerent dorința pentru schimbare. Strigam și săream ca să ne încălzim, mergeam din Piața Unirii pe la Prefectură, tropăiam pe bulevardul principal al orașului, 21 Decembrie, în drum spre Primărie, îi chemam pe studenți la proteste în fața Casei de Cultură a Studenților. Povesteam cum să

ne organizăm în cafenelele din centrul orașului, unde lăsam în bucătăria chelnerilor zeci de bannere și pancarte. După vreo 10 zile eram cam dezamăgit că nu reușeam să articulăm prin negocieri și discuții o viziune alternativă la clasa politică românească. Așa că mă limitam la a face câteva pancarte, a da interviuri aproape zilnice pentru televiziuni, a exprima opoziția la adresa puterii și a povesti între prieteni ce se întâmplă în jurul nostru. Participam uneori la crearea de slogane, care erau afișate și pe unele pancarte. Unele scandări erau mai creative, altele mă plictiseau, le redau așa învălmășit, după cum erau și corpurile noastre calde: „Jos Bănescu”, „Unitate națională”, care era schimbat de protestatari ca mine în „Pluritate națională” sau „Unitate socială”, „Fără violență”, „Jos Guvernul”, „PDL și USL, aceeași mizerie”, „PDL + USL + UDMR = cancerul României”, „Hai studenții, hai studenții”, „Pleacă, Bănescu, și lasă-ne”, „Monarhia salvează România” „Ieși afară, javră ordinară”, „Demnitate pentru toți”, „Jos șobolanii PDL”, „Boc și cu ai lui, rușinea Clujului”, „Jos Bănescu și cu Boc”, „Blonda, piticul și chiorul au înfometat poporul”, „Bănescu la pușcărie”, „Vrem spitale, nu catedrale”, „Vrem cianura pentru Dictatură” „Înc-o revoluție, ultima soluție” etc. Oricum, dincolo de coagulări mai coerente care să domine contextul urii anti-PDL chiar și contestarea devenise relevantă într-un mediu politic dominat de cinism și indiferență, de un discurs mediatic omniprezent care ascundea posibilitatea că cetățeni de toate felurile pot deveni subiecți ai istoriei lor. Eram obișnuit înainte cu manifestații de câteva zeci sau sute pe participanți, acum eram în unele zile câteva mii, iar din cauza numărului și pierderii în mulțime atmosfera era excitantă. În logosul reprezentării politice distante, dominate de logica unui capitalism financiar și corporatist, introdusesem un patos cetățenesc ce scurtcircuita

temporar și difuz mecanismele uzuale de putere.

Și până la urmă de ce eram noi în stradă atâtea zile? Să rememorăm, căci manifestațiile m-au surprins ca pe atâtea alții. Mă așteptam să fie o demonstrație scurtă, tip flash-mob, la care particip periodic. Manifestațiile s-au declanșat inițial din cauza conflictului dintre președintele Traian Băsescu și Raed Arafat, inițiatorul SMURD. Secretarul de stat și-a exprimat opoziția cu privire la privatizarea unei părți a serviciilor medicale de urgență, poziție interpretată de Traian Băsescu în termenii unei împotriviri la noul proiect de lege pentru sănătate care prevedea înstrăinarea unei părți din sistemul sanitar public. Într-o intervenție telefonică la postul Realitatea TV din 9 ianuarie președintele Băsescu cere demisia secretarului de stat pentru poziția sa diferită cu privire la lege: „Dacă nu găsește înțelegere, poate are și alt punct de vedere decât propriul lui ministru, ori trebuie să plece ministrul, ori secretarul de stat. Cine credeți că pleacă? Ghici ghicitoarea mea!”. În 10 ianuarie Arafat își anunță demisia, încep să se coaguleze cetățeni care protestează din 10 ianuarie la București (12-15 persoane), 11 ianuarie la Cluj (200 de persoane), dar protestele izbucnesc în mod real la Târgu Mureș în 12 ianuarie (peste 3.000), ca urmare a protestului ceva mai mare din Cluj și a legăturilor înfiripate pe facebook între organizatorii evenimentelor din Cluj și Târgu Mureș. Dincolo de conflictul dintre cele două personalități, manifestațiile au luat amploare din cauza denumirilor jignitoare din partea oficialilor la adresa protestatarilor: „mahalaua violentă și ineptă, încolonată ca minerii odinioară” (ministrul de Externe Teodor Baconschi), „viermi” (senatorul PDL Iulia Urban), „ciumpalaci” (lider PDL care nu și-a dat numele apărând ca o sursă la un ziar central: „Până la urmă ce să faci?! Nu poți să-ți dai demisia pentru niște ciumpalaci”) etc.

Deși manifestațiile se răspândesc în toate orașele țării, în principal din cauza unor insatisfacții cauzate de guvernul PDL-UDMR-UNPR, protestatarii fiind nemulțumiți de scandalurile legate de corupție ori de scăderea nivelului de trai, relevanța mișcărilor de stradă trebuie privită și într-un context internațional de revolte. Caracterul *glocal* și transnațional al manifestațiilor este dat de criza economică și de măsurile de austeritate ale guvernului la presiunea FMI și Banca Mondială. Temele de protest se integrează într-un curent contestatar mai larg și cu teme comune: anti-privatizări, anti-ACTA, împotriva înstrăinării unor bunuri comune etc. Fără tăgadă, există câteva reușite ale manifestațiilor: Raed Arafat a revenit la ministerul Sănătății, Teodor Baconschi e demis, proiectul de lege privind sănătatea, lipsit de dezbateri publice, este retras temporar, cade guvernul Boc, alegerile locale nu mai sunt comasate nedemocratic cu cele generale printr-o decizie a Curții Constituționale, taxa auto este retrasă, sunt anunțate timide măsuri cu privire la reînceperea dialogului social. Deși se striga „PDL=USL=aceeași mizerie” protestele nu au condus la formarea unor noi mișcări politice la stânga sau la dreapta eșichierului politic sau care să vizeze sistematic dispersarea actualei clase politice, ci au generat doar o activare a unei societăți civile diverse care a căpătat încredere că, cel puțin, își poate vocifera nemulțumirile, în ciuda faptului că nu găsește o bază comună pentru a propune alternative radicale la sistem sau chiar variante de participare la luarea deciziilor în interiorul sistemului. Potrivit unei monitorizări Mediafax în perioada 12-24 ianuarie pe 57.000 de surse online (media, bloguri, facebook, twitter), ierarhia temelor protestatate arată astfel: alegeri anticipate – 25,2%, Jos Băsescu – 22,2%, demisia președintelui – 14%, demisia Guvernului – 13,6%,

proiectul noii legi a sănătății – 12,4%, taxa auto – 10%, mărirea salariilor – 1,1%, Salvați Roșia Montană – 0,9%, creșterea pensiilor – 0,7% etc. Teme legate de privatizarea sănătății sau înstrăinarea unor resurse importante precum cele de la Roșia Montană conțineau discursuri specifice manifestațiilor internaționale din perioada crizei financiare, dar după cum se vede aceste discuții nu erau chiar în iureșul principal de nemulțumiri, lucru cauzat în principal de strategia marilor trusturi de presă controlate de oameni de afaceri apropiați USL, cu interesul direct de a canaliza manifestațiile împotriva puterii, dar nu împotriva fundamentelor și mecanismelor de funcționare a puterii.

Am povestit cu oamenii care au declanșat manifestațiile care au pornit din Cluj și Târgu Mureș și nu din București cum crede lumea, deși în capitală au fost factori importanți de coagulare de la bun început. Curiozitatea mea era legată de mecanismul de propagare a manifestațiilor pentru a stabili în ce măsură putem declanșa în viitor alte proteste de anvergură. Am fost dezamăgit. Nu există un lanț causal precis pentru a determina care a fost „raționalitatea” ieșirii oamenilor în stradă. Sau de ce s-a solidarizat lumea în jurul lui Raed Arafat și nu s-a ieșit masiv când s-au tăiat salariile din sistemul public cu 25%. De exemplu, dacă pare evident post-factum că cearta dintre președintele Băsescu și specialistul Raed Arafat a avut ca miză introducerea unor firme private în sectorul de urgență, impulsul inițial al manifestațiilor nu a fost acesta. Oamenii au devenit conștienți doar după o zi-două că se poate narativiza și astfel conflictul dintre cei doi. Reactivitatea a fost spontană și poate fi înțeleasă în termeni morali. Președintele a jignit un doctor recunoscut, care a înființat SMURD și care e un specialist avizat în implementarea unui sistem public performant de intervenție de urgență, a cărui demisie îi era forțată de

la Ministerul Sănătății. Raed Arafat a fost, așadar, doar un catalizator al nemulțumirii cu privire la atitudinea președintelui Băsescu, taxată adesea ca fiind autoritară. La Cluj, Andreea Duminițoiu și Luminița Dejeu au reacționat în viteză, ele construindu-și infrastructura mentală necesară pentru a fi reactive și prezente în spațiul public din cauza implicării de ani de zile în *Campania Salvați Roșia Montană*. Au creat un eveniment pe facebook la care au chemat cât mai multe cunoștințe. Au avut o imagine și un logo simplu, de apreciere a unui serviciu public funcțional: „Noi pentru SMURD / SMURD pentru noi”. La o zi după anunțarea demisiei de către Raed Arafat, au ieșit la Cluj peste 200 de oameni. Andreea Duminițoiu îmi spune că atitudinea lui Băsescu a fost „jignitoare” și că președintele ar fi trebuit să „își ceară scuze” lui Arafat pentru că a provocat îndepărtarea din minister a unui tehnocrat apreciat pentru profesionalismul său. Peter din Târgu Mureș, fost voluntar la SMURD, iese pentru prima dată în stradă și reușește să creeze cea mai mare demonstrație civică din Târgu Mureș din ultimii 20 de ani, după revoluție și turbulențele largi din anul următor, la care participă peste 3.000 de persoane care ocupă străzile orașului. „Totul a început pe facebook. Ce facem, ieșim sau nu ieșim în centru ca să-l susținem pe Raed Arafat. La început eram vreo 5 prieteni care povesteam. Unul dintre noi a zis că și la Cluj s-a ieșit și să facem și noi la fel. În prima zi în care s-a ieșit la Cluj ne-am întâlnit numai 10 persoane. Numai 10 persoane? Hai să facem și noi un event pe facebook ca la Cluj, să adunăm lumea. Cine se oferă? Am simțit că eu sunt persoana care trebuie să organizeze evenimentul. După două ore aveam deja 800 de participanți. Dimineața aveam peste 800 de notificări și peste 200 de cereri de prietenie. Mi se blocase contul de FB”, îmi povestește el.

Amândoi cred că mobilizarea stradală este cea mai bună formă de exprimare a societății civile. „Am simți o unire în urma acestor manifestații. Dacă vrei să schimbi ceva în țara asta poți să o faci numai dacă ne adunăm cu miile ca să ne spunem oful. Dacă mergi singur și te plângi, nu te ascultă nimeni”, spune Peter. Iar Andreea își imaginează rolul societății civile ca „organism viu și treaz care atrage atenția oricând lucrurile deraiază”, iar rolul protestului stradal este „de a crea presiune, e cea mai radicală metodă pe care România a exersat-o”. Societatea civilă este privită de cei doi dintr-o perspectivă clasică, aceasta fiind oarecum exterioară politicii. Peter ține să îmi sublinieze că el este o „o persoană normală, fără legături politice” și n-a avut vreun interes ascuns de a declanșa protestul din Târgu Mureș, după cum Andrea crede că mobilizarea a avut succes „pentru că făcea apel la o latură legată de moralitate, iar oamenii au nevoie de repere”. Dincolo de tema protestului, oamenii ar avea nevoie de un personaj reprezentativ. Nu neapărat un lider, cât un „de exemplu”, crede ea. Temele trebuie să fie specifice, nu generice (împotriva corupției, de exemplu), pentru a verifica urmările. Insistă că trebuie să fie un subiect „ce nu ține de politic”, de aceea oamenii spuneau că nu doresc politicieni în jurul lor. Teme nu neapărat apolitice, dar fără politicieni. Într-o astfel de reprezentare, monitorizarea puterii politice și presiunile de masă prevalează gândirii unor structuri politice de participare publică, deși nepartinice, implementării unor mecanisme de dialog social, creării unui partid nou care preia nemulțumirile manifestanților ori dispersării politicului pur și simplu. Politica este taxată ca fiind spațiul „corupției”, iar în acest spațiu nu se intră dacă vrei să rămâi „curat”. Politica este articulată doar în sfera cuceririi puterii și acaparării resurselor, pe când civicul este spațiul

semnalizării abuzurilor. Alt imaginar politic nu există, în ciuda micii breșe contestatare create.

În lipsa întretăierii de orizonturi noi obținute prin negocieri ample și formularea unor alternative, să vedem totuși breșele. În piețele României s-au lansat multe petiții și manifeste. Am participat la câteva dintre ele, cea mai importantă petiție la Cluj aparținând grupului *Tinerilor Mânioși*, creat în tumultul ieșirilor stradale, printr-o simbioză a unor ong-iști ecologiști anti-RMGC, universitari și activiști percepuți ca fiind de stânga, artiști activi social și tineri neimplicați până atunci în spațiul public. Revendicările *Tinerilor Mânioși* din ianuarie au avut ca principale două puncte demisia președintelui Traian Băsescu și a guvernului condus de Emil Boc. Petiția prevedea și anularea proiectului de lege cu privire la alegerile comasate și reforma „sistemului public de Sănătate în conformitate cu principiile justiției sociale și echității”. Un deziderat relevant, având în vedere că majoritatea activiștilor aveau legătură cu „Salvați Roșia Montană” a fost anularea contractului cu RMGC și includerea zonei în patrimoniul UNESCO. Revendicarea specifică venea într-un context mai larg, al renegocierii „contractelor cu privire la resursele energetice și de materii prime de interes național”. Alte revendicări vizau participarea studenților și elevilor la creionarea politicilor educaționale și acordarea a 6% din PIB pentru educație. Revendicările de natură politică erau îndrăznețe: ceream lărgirea clasei politice prin limitarea mandatelor de parlamentar la 2, limitarea ordonanțelor de urgență și „interzicerea asumării răspunderii guvernamentale”, interzicerea traseismului politic în timpul mandatului și, relativ original, legea demiterii automate: „Fiecare partid este obligat să prezinte proiectul politic la alegeri și o dată limită la care va fi realizat. La data limită se

adaugă două luni de grație. Dacă, după acest termen, proiectul politic nu este realizat, cei responsabili vor fi demiși automat”. La măsuri administrative, am propus difuzarea statului prin mecanismele democrației participative și directe, deziderat posibil datorită noilor tehnologii media-tice. Condamnam politica financiară a statului român și propuneam: „Renegocierea acordurilor cu FMI și Banca Mondială. Datoria externă uriașă pe care și-a asumat-o actualul guvern este sursa îndatorării și sărăcirii României pe termen lung, în condițiile în care populația trebuie să suporte returnarea împrumuturilor prin impunerea unor măsuri de austeritate”. Ceream corectarea decalajelor de bugetare dintre sectoarele de ordine și siguranță și instituțiile publice de sănătate și de educație. O parte relevantă a petiției făcea referire la agricultură, în condițiile în care alte manifeste apărute în perioadă nici măcar nu pomeneau jumătatea rurală a României. Reformele agricole presupun crearea unor piețe destinate exclusiv producătorilor regionali mici și mijlocii, acordarea de subvenții „proporțional cu numărul de oameni activi în exploatațiile agricole”, „etichetarea produselor modificate genetic comercializate pe piața românească și interzicerea cultivării organismelor modificate genetic în România”. La final, ceream un cadru mai inclusiv pentru grupurile marginalizate din societatea românească, așa cum sunt românii sau, dintr-o altă perspectivă, persoanele cu dizabilități.

Apar, desigur, și alte manifeste care se răspândesc prin piață și media, care sunt înghițite rapid de moment, *Tinerii Mânioși* fiind din păcate unul dintre puținele grupări prezente în spațiul public dincolo de protestele iernii. Alte două grupări au fost în jurul platformei democrație.ubb, care a lansat primele dezbateri din România cu privire la alegerea rectorului și senatorilor, și *Clujul Civic* care s-a implicat, cu

succese modeste, la alegerile locale din iunie 2012. De pildă, îmi amintesc că la protestele din iarnă, *Manifestul de la Cluj* apare în preajma aniversării Unirii principatelor de la 24 Ianuarie. Cu un apel la un trecut național mai curajos, autorii anonimi îndeamnă cu patos clujenii la proteste cât mai largi în stradă până când regimul PDL va cădea: „În 7 ani, Cuza a făcut reforme și i-a împrăștiat pe țărani! / În 7 ani hoții, incompetenții și corupții aștia s-au umplut de bani!”. Tonul moral și naționalist e balansat de accente sociale în continuarea revendicărilor anti-austeritate din piețe: „Hai și tu! Vino! / E și Lupta ta! / Pentru copilul care te-a părăsit, ca să poată trăi bine departe, în altă țară; / Pentru mama care-și închide caloriferul, ca să-și poată plăti medicamentul; / Pentru fratele care ți-e șomer; / Pentru prietena care ți-a fost umilită! / Pentru necunoscutul singur, ori bolnav, ori fără speranță!”. Astfel de manifeste au un succes de public și mediatic mai mare decât alte foi volante răspândite prin piață, care însă ridicau probleme sistemice ale politicii românești, privită într-un context internațional. Foaia semnată de *Protestatarul de Cluj*, realizată timp de câteva zile de Veronica Lazăr și Alex Boguș, stipula că: „1. Nu acceptăm să plătim pentru criza pe care n-am provocat-o noi! Socializarea pierderilor și privatizarea câștigurilor trebuie să înceteze! 2. Nu vrem să ne îndatorăm pentru a umple buzunarele clienților politici! 3. Ne opunem privatizărilor serviciilor publice și rețelelor de distribuție de energie! Resursele naturale ale țării trebuie exploatate în beneficiul egal al tuturor locuitorilor țării”. În ciuda unor mesaje atent țintite, peisajul era pestriț.

O prietenă designer, Zsófi Szegedi, crede că protestele nu au avut repercusiuni majore în afara faptului că „s-a trezit puțin lumea, s-a lărgit acel cerc mic de oameni care participa la manifestații, iar politicienii poate ne iau mai

în serios așa”, dar dincolo de rezultate, mai relevantă era emoția colectivă, faptul că o „masă de oameni era pe aceeași lungime de undă”, stare de beatitudine pe care n-a mai simțit-o în Cluj, dar a experimentat-o la un critical mass din Budapesta cu zeci de mii de bicicliști care au inundat străzile. „Cred că tocmai extraordinarele diferențe de mesaj (de la Noua Dreaptă la anarhiști și monarhiști) a asigurat la început farmecul și intensitatea manifestațiilor pentru ca apoi, devenind din ce în ce mai evidentă diferența, să le rupă definitiv”, îmi spune Diana Prisacariu, o colegă activă în societatea civilă prin asociația transnațională *European Alternatives*. În titlu spun cum am văzut manifestațiile din ianuarie-februarie 2012, dar izbucnirea populară din iarna dezghețului civic din spațiul românesc au pentru mine un sens profund subiectiv și mai apropiat de un activism cetățenesc pe care îl practic zilnic. Așa că încerc să redau energia și intensitatea manifestațiilor, la care face referire Diana, prin intermediul altor campanii sectoriale pe care le derulam ca cetățean înainte și după descinderile în stradă din iarnă și nu printr-o narațiune cronologică. Vizez în paginile următoare revolta față de un stat văzut ca fiind represiv și care împiedică o opoziție civică și politică de amploare, modalitățile de a crea mecanisme de democrație participativă și de a construi punți de solidaritate socială mai solide, ori încercarea de a ataca fundamentele politicii non-egalitare de acum, văzută din prisma alianței dintre mediul financiar și cel al politicii electorale. Dar dacă nu vom crea acele mecanisme incluzive, va rămâne măcar emfaza revoltei noastre, a discursului radical și solemn?

„România, stat polițienesc”

„România, stat polițienesc” scandam din toți rărunchii peste 2.000 de tineri clujeni care am ocupat Piața Unirii și apoi 21 Decembrie, bulevardul principal al orașului, la un protest Anti-ACTA (*Anti-Counterfeiting Trade Agreement*) la care au ieșit mii de oameni în marile orașe din România și sute de mii la nivel european. Apoi, câțiva porneam sirenele de poliție ale megafoanelor, iar un val de huooo-uri se declanșau la început spontan, apoi ritualic, într-un spectacol al participării pe modelul *commedia dell'arte*. În cadrul protestului am adus o minge medicinală imensă de culoare albastră pe care am imprimat un stencil pe care scria „SHARE”. Stencilul era realizat alături de iubita mea, Ioana Mica, persoana care mă mângâia ori încuraja de fiecare dată când eforturile protestatate deveneau iluzorii. Mingea făcea parte dintr-un performance la care s-au activat sute de oameni, care își distribuiau jucăuș mingea de la unul la altul. M-am bucurat că de-a lungul orelor petrecute în stradă nimeni nu și-a apropiat mingea, ea era rostogolită firesc de la un manifestant la altul pe un areal de câteva sute de metri. Uneori, peste bannerele mai mari se juca volei, iar mingea ateriza periodic în capul vreunui manifestant fără ca nimeni să se supere. „România, stat polițienesc” era una

dintre lozincile forță ale manifestațiilor din ianuarie și februarie 2012, care atrage atenția asupra mai multor supărări generale. Nu a fost vorba doar de abuzurile jandarmeriei și poliției care i-au lovit brutal pe protestatarii din Piața Universității din capitală și i-au încărcat în dube pentru a-i duce la secțiile de poliție pe manifestații la adresa cărora nu se stabilise în prealabil vreo culpă. Doar la București au fost lupte de stradă și intervenții în forță ale jandarmeriei. În orașele mari din Transilvania, atmosfera a fost pașnică, iar jandarmeria și poliția ne lăsau pe noi, manifestații, să ocupăm strada, să blocăm traficul, ceea ce producea o euforie civică pe care rar am întâlnit-o în România. Spre deosebire de Cluj, la București mizele simbolice de neutralizare și înțârcare a manifestațiilor erau mai mari din motivul simplu că în capitală se concentrează instituțiile puterii.

Sloganul amintit exprimă o nemulțumire mai largă, se referă la rolul represiv pe care statul român l-a îndeplinit pe timp de criză prin politicile de austeritate și de salvare a marilor jucători privați de pe piața financiară din bani publici, dacă nu l-a jucat dintotdeauna într-o manieră mai mult sau mai puțin evidentă. Desigur, statul român nu este excepțional în privința politicii care se confundă adesea cu poliția. Statul modern liberal nu a creat doar premisele unei democrații parlamentare, el a fost gândit și administrat, în principal, ca spațiu de interacțiune între indivizii privați, de regulă avuți. Iar actorii privați cu acces la decizii politice și economice au nevoie, desigur, de protecție în fața revendicărilor celor lipsiți de capital. Vocația principală a statului polițienesc, sau jandarmeresc ori milițienesc cum s-a mai scandat în piețe, este de oprinare, supraveghere și control. Am internalizat o societate a violenței sistematice, simbolice ori fizice, statul având doar în mod secundar obligația, aparent benignă, de a instaura „ordinea” de zi

cu zi. În acest sens, îmi amintesc de intervenția brutală a forțelor de ordine de la protestul clujean din iunie 2010 împotriva tăierilor salariale de 25% din sectorul public. Atunci, manifestația a fost bruiată de măsura jandarmăriei de a tăia alimentarea de curent, venită de la Casa de Cultură a Studenților (CCS), pentru cei care țineau discursuri în fața manifestanților. Cei care vorbeau nu știau acest lucru, iar în mulțime nu se auzea nimic. După ce am văzut jandarmii ieșind satisfăcuți din CCS, le-am atras atenția vorbitorilor de lipsa completă a sunetului, așa că în timpul adunării se pune accentul doar pe lozinci și slogane. Se auzea „Jos Guvernul” sau „Huooo Băsescu”, dar fără să mai existe un discurs coerent care să propună alternative la măsurile de austeritate. Manifestația a fost îngropată în nădușeli emoționale și strigăte furioase.

Socialiștii de diverse nuanțe au încercat să răstoarne perspectiva aceasta și au propus fără transpuneri practice până acum un model al autonomiei și auto-gestiunii care se bazează nu pe proprietatea privată, ci pe participarea cetățenească la producția publică, după cum arată Jurgen Habermas în *Sfera publică și transformarea ei structurală. Studiu asupra unei categorii a societății burgheze*. Într-un comentariu cu privire la scrierile lui Marx, filozoful german arată că: „Persoanele private vor fi mai degrabă persoane private ale unui public, decât un public al unor persoane private. Locul identității dintre *bourgeois* și *homme*, dintre proprietar privat și om, îl ia aceea dintre *citoyen* și *homme*; libertatea omului privat se determină cu rolul omului în calitatea sa de cetățean al societății, iar rolul cetățeanului încetează să se mai determine potrivit cu libertatea omului în calitatea sa de proprietar privat. Căci sfera publică încetează să mai fie mediatoare între societatea proprietarilor privați și stat; în mult mai mare măsură, datorită

structurii planificate a unei societăți în care statul începe să dispară, publicul autonom, în calitate de persoane private, își asigură o sferă de libertate personală, de timp liber și de libertate în alegerea reședinței”.

Viziunea radicală citată este relevantă pentru că în ciuda libertăților individuale câștigate, perspectiva liberală de secol XIX, exacerbată de neoliberalismul ultimelor decade, prevedea ca puterea politică să fie exercitată de un corp reprezentativ, de elită, bazat pe o stratificare socială puternică, care se temea de o tiranie a majorității gregare. Potrivit lui John Stuart Mill, care se înscrie în paradigma liberală a vremurilor sale, problemele politice trebuie soluționate, pe baza diagnosticului competent al unor grupuri restrânse și privilegiate, special instruite, și nu prin apelul direct sau indirect la o mulțime văzută ca fiind incultă. Democrația devine una tehnicizată, a experților, temerea fiind ca opinia publică să nu înghită formele de putere și autoritate bazate pe meritocrație individuală și pe competențe. Dar hotărâte de cine, (auto)legitimate de cine? Iar autolegitimarea puterii statale provine, așa cum au observat destui gânditori, din exercitarea monopolistă a violenței. Acceptarea inițială din partea statului român a *Acordului comercial de combatere a contrafacerii* (ACTA), numirea directorului Serviciului de Informații Externe al României, Mihai Răzvan Ungureanu, ca prim-ministru în urma demisiei lui Emil Boc, salarizarea dezechilibrată din cadrul bugetului public în favoarea structurilor de poliție și militare, implicarea armatei române cu scopul asigurării „ordinii” și „democratizării” Irakului și Afganistanului sunt toate aceleași fațete ale unui stat polițienesc, care are rolul de a controla ingerințele politice ale cetățenilor lipsiți de capital și de a inhiba participarea lor la decizia publică și la eventualele revendicări sociale.

Una dintre cele mai coerente și mai succinte poziții exprimate pe marginea ACTA în timpul protestelor a fost formulată de camarazii de la *AltArt*, asociație clujeană care activează și în sfera artei digitale. Dincolo de aspectele nedemocratice ale negocierilor și atentatul la libertatea de exprimare a cetățenilor prin dreptul de a distribui informație, *AltArt* semnalează prin István Szakáts anacronismul tratatului „creat pentru epoca industrială în zilele noastre, când paradigma reproducerii societății este (devine) una de tip rețea. Ascultând vocea vremii, legislația trebuie să asigure o trecere stabilă de la paradigma veche la cea nouă. Dar ACTA, în loc să răspundă acestei nevoi sociale de fapt o împiedică. Ceea ce numeam cândva remix culture devine în prezent modul principal de producție culturală și socială. Prin felul în care restricționează accesul la informație și utilizarea acesteia, ACTA nu oprește o așa-numită piraterie, ci împiedică însăși producția culturii și prin asta, reproducerea societății. Astfel, ACTA este o piedică în calea dezvoltării sociale, și pe termen lung aduce stagnare, iar mai apoi regres”. Creative commons, copyleft, producția în rețea și alte forme de punere între paranteze a proprietății intelectuale de tip liberal sunt modalități de a redefini proprietatea burgheză. Soluțiile pentru un nou tip de proprietate nu sunt, desigur, la îndemână, dar acestea nici nu se caută printr-un consens social larg atâta timp cât discursul hegemonic accentuează drepturile de proprietate intelectuală și tehnologii cât mai performante de supraveghere a informației, arondate unor corporații, în detrimentul distribuirii optime a informației. Dar o bătălie a fost câștigată. La câteva luni de la protestele și petițiile internaționale Anti-ACTA, oficialii europeni au cedat (momentan?), iar Parlamentul European a votat cu o majoritate covârșitoare împotriva tratatului spre nemulțumirea

concernelor internaționale.

„SRI lasă-ne / Bani de Educație”, se striga în piață. Numirea fostului director al unui serviciu de informații ca prim-ministru, arăta criza profundă a puterii pe timp de criză. Înainte mecanismele de supraveghere și control doar aureolau puterea într-o manieră absconsă și echivocă. Însă valul de furie populară împotriva guvernului Boc a condus la o deplasare în *pole position* a jandarmeriei ori a serviciilor de informații, într-un stat în care oricum 40% dintre salariile din bugetul public merg spre bugetarii „speciali” din Interne, servicii secrete, apărare, după cum a arătat jurnalista Adelina Mihai în articolul *Secretele bugetului: 260.000 de paznici consumă 40% din fondul public de salarii. Cum comentați?*, publicat în *Ziarul Financiar* la 16 mai 2010. În manifestul *Tinerilor Mânioși* arătam că este necesară „majorarea salariilor și pensiilor printr-o distribuie mai echitabilă a bugetului public (de la Interne la Educație, de la Servicii de Informații la Sănătate, de la Apărare la Cultură)”.

Statul polițienesc este pus și în slujba acaparării de resurse, iar aici se poate da exemplul implicării României în confruntările militare din Irak și Afganistan de partea americanilor, subiect pe care m-am activat prin mici manifestații, scrisori deschise ori interviuri, dar care au avut un impact nul cu privire la problematizarea publică a prezenței noastre în aceste războaie. Desigur, motivația oficială nu este cea economică, ci constă în susținerea efortului „democratic” de reconstrucție a acestor țări, în ciuda deficitului enorm de democrație din țara noastră. În articolul *Irak, războiul ocaziilor ratate din Evenimentul Zilei* publicat de Oana Dobre în data de 30 iulie 2009, jurnalista îl citează pe Mihnea Constantinescu, fost emisar al Guvernului în Irak și la negocierile cu aliații la începutul

războiului, perioada în care guvernul român își negocia recuperarea datoriilor de la statul irakian: „N-am fost fermi cu americanii. Înainte de participarea efectivă la Coaliție, ar fi trebuit o negociere mai aplicată. Nu a existat un program sistematic prin care România să fie parte dintre marii jucători pe partea economică. Nu a existat o negociere pragmatică, interesată. A fost mai degrabă un aranjament de participare, în ideea că vom avea cândva un beneficiu. Dacă e să tragem linie și să încheiem registrele cu adevărat, avem un imens beneficiu în reputația internațională, dar unul practic, economic, e greu de cuantificat”. Oficial, costurile armatei române în Irak și Afganistan sunt de aproximativ 1,65 miliarde de lei, așa cum mi-au răspuns oficiali ai Ministerului Apărării într-o cerere oficială, bazată pe Legea 544 privind liberul acces la informații de ordin public, în care întrebam de taxele contribuabililor risipite în războaie. Însă lipsa de informații și de transparență cu privire la motivele implicării noastre în conflicte, ne face să bănuim că cifrele neoficiale scurse în media, de peste 1 miliard de euro, sunt mai reale.

Statul polițienesc, în ciuda spoielii de democrație vag întâlnite la locurile de muncă, în instituțiile publice sau în stradă, poate sucomba doar dacă noi, ca mișcări asociative ale societății civile, ne articulăm nu în exteriorul capitalului și statului, așa cum se definește societatea civilă în termeni clasici, care intervine atunci când constată abuzuri ale autorităților publice ale corporațiilor. Doar atunci când noi, cetățeni indignați și mânioși ai acestei țări, din diverse mișcări asociative, spontane și non-ierarhice, ce am dezghețat parțial iarna civică românească prin zeci de manifestații, vom încerca să ieșim dintr-o tehnică, deși legitimă, a purei contestări... doar atunci vom putea să deconstruim și să reconstruim statul, dar și să dispersăm

capitalul. Dacă în exteriorul lor vom îngheța de frig așa cum s-a întâmplat în iarnă după câteva săptămâni când senzația la proteste era de *déjà vu*, în interiorul lor, adică situându-ne ca subiecți politici și ca antreprenori sociali, vom putea sădi germenii unei societăți mai democratice, care să pună bazele unei viitoare revoluții participative cu privire la luarea deciziilor în cartier ori în corporație. Dacă în exterior amendăm doar puterea, plasându-ne în interior încercăm să o preluăm sedișos și pe baze mai democratice. Să nu fim înțeleș greșit, intervențiile reactive și contestatare, cu fundamente mai mult sau mai puțin morale, sunt vitale pentru a semnală abuzurile puterii și în acest sens voi da două exemple pentru a arăta importanța demersului spontan. Pe scurt, asociațiile și media care au semnalat derapajele jandarmeriei în iarnă au contribuit decisiv la conțurarea unui comportament ulterior mai relaxat al forțelor de ordine în raport cum manifestanții. La fel s-a întâmplat și în toamna anului 2011 când am inițiat, alături de univertitarul de la *Literele* clujene, Cornel Vălcu, o declarație de protest cu referire la un proiect de lege privind organizațrea și desfășurarea adunărilor publice care era „o tentativă de a reduce drastic aria de eficiență reală a unor drepturi cetățenești fundamentale, în primul rând a libertăților de *asociere și exprimare*”. Proiectul de lege al Ministerului de Interne, condus în septembrie 2011 de Traian Igaș, era construit pentru a preîntâmpina posibile proteste românești împotriva măsurilor de austeritate și cu scopul declarat de a nu avea manifestații similare, cu încleștări fizice, așa cum s-a întâmplat la nivel european în Anglia, Grecia, Spania etc. Spicuiind prin declarația noastră de protest, proiectul prevedea interdicția de a organiza întruniri în apropierea obiectivelor cu pază militară (Președinție, parlament, ministere etc.), înlocuirea termenului *declarare* a adunărilor

publice, oricum contestat la nivel asociativ, cu cel de *aprobare* de către autorități a acestora, stipularea obligației organizatorilor de a înainta actele manifestației cu 5 zile lucrătoare (în termeni calendaristici, cel puțin o săptămână) anterior desfășurării acesteia, valoarea foarte ridicată a amenzilor/numărul mare de ore de prestat în serviciul comunității pentru contravenția de a organiza/a încerca să participe la o adunare neautorizată etc. Cornel Vâlcu arăta pertinent în expunerea de motive că prevederile încălcă libertatea cetățenilor „de a-și exprima opiniile politice, sociale sau de altă natură, de a organiza mitinguri, demonstrații, manifestații, procesiuni și orice alte întruniri și de a participa la acestea” și că astfel „se deschide calea abuzivă de măsuri discreționare pentru a se interzice (prin neaprobare) aceste libertăți constituționale”. Solicitam nu doar retragerea definitivă a proiectului de lege, ci și demisia lui Traian Igaș în condițiile în care ne îndoiam „că scopul real urmărit prin acest act normativ este protejarea cetățenilor și a drepturilor lor”. Dimpotrivă, arătăm că „se dorește zădărnicierea *de facto* a tentativei de a pune în act orice contestare publică și colectivă, normală și semnificativă, a *statu-quo*-ului girat de autoritățile publice sau instituțiile private ce controlează viața societății la diverse niveluri ale sale”. Declarația inițiată de *Grupul pentru Acțiune Socială* a avut un efect de bulgăre, este semnată de aproape 40 de asociații și de sindicate și contribuie, alături de sutele de articole de presă și de dezbaterile publice organizate de Ministerul de Interne la care participă asociații ca *Active Watch*, la retragerea proiectului de lege, chiar dacă ministrul Internelor nu demisionează. În ciuda succesului demersului, petiția nu depășește cadrul reactiv.

De aceea, în paginile care urmează arăt un exemplu de tehnică democratică ce ne situează în interiorul

statului dispersându-l, dincolo de asocierea protestatară spontană, merituoasă, dar care a avut totuși limitele ei serioase în iarnă din cauza unei critici moralizatoare mai mult sau mai puțin difuze (în lozinci ca „Jos Băsescu”, „PDL=USL=Aceeași mizerie”, „Jos corupția” etc.), care a sucombat adesea în fața criticii de tip sistemic, adică a stipulării mai precise a conflictelor sociale și apoi a formulării unor posibile soluții de a ieși din criza economică și politică a accesului restrâns la gestionarea resurselor. Este doar un exemplu și nu un mecanism factotum, democrația participativă și semi-directă are nevoie de instituiri diverse de creștere a deciziei publice, nu doar în stat, dispersându-l astfel, ci și în companie, dizolvându-i ierarhiile și reducând asimetriile de putere existente în societate.

„FIECARE CETĂȚEAN, PROPRIUL POLITICIAN”:

Democrația participativă și bugetul participativ

Cererea de implementare a bugetului participativ (BP) începe să fie pomenită în spațiul românesc în contextul manifestațiilor din ianuarie-februarie 2012. La punctul 9a din manifestul *Tinerilor Mânioși*, accentuăm necesitatea creării „unor cadre democratice participative care să permită consultarea cetățenilor în afara ciclului electoral (exemple: bugete participative în cartiere, comisii de dialog social, referendumuri locale, inclusiv prin mijloace electronice)”. Bannerul care sintetizează pentru mine cel mai bine democrația participativă este „FIECARE CETĂȚEAN, PROPRIUL POLITICIAN”, pe care îl arborăm în piață, dar și la o manifestație sindicală la care ne solidarizam cu revendicările anti-austeritate ale sindicaliştilor din învățământ și sănătate. Sloganul este gândit la *Casa Tranzit*, locul care adăpostea *Proiect Protokoll*, unde facem o serie de bannere și pancarte, vreo 25, inițiative creative care au fost continuate cu alte zeci de bannere, timpuri în care ne mânjeam distractiv cu culori și idei la *Fabrica*

de Pensule sau la sediul ecologiștilor din *Campania Salvați Roșia Montană*, pornind astfel un proiect educativ ad-hoc: *Scoala de Pictură Activistă*. Apoi, în contextul dezbaterilor din Consiliul Local de la sfârșitul lunii ianuarie cu privire la bugetul pe anul 2012, fac referire la BP într-o scrisoare deschisă, semnată colectiv de GAS, în care este propusă „asumarea de principiu de către primărie ca, în anul 2013, o șesime din bugetul local să fie distribuit prin mecanisme specifice democrației participative (ex.: planificarea bugetară participativă în cartiere), în urma instituirii unui mecanism de consultare elaborat alături de societatea civilă, care să asigure o deliberare cetățenească largă și informată”. Stipulam ca asumarea BP „să fie conformă recomandărilor agendei sociale europene (Europe 2020), astfel încât obiectivele sociale să devină obiective orizontale în fiecare domeniu al dezvoltării locale”. Cum bugetul Clujului în 2012 este de aproape un miliard de lei, suma decisă prin metode specifice democrației participative este considerabilă. Dezbaterile legate de bugetul pe anul 2012 de la sfârșitul lunii ianuarie și începutul lunii februarie au eșuat pentru că primăria dorea adoptarea cât mai rapidă a bugetului, consultarea nu a fost deloc largă și transparentă, apoi civicii preferau să protesteze în piață decât să participe la dezbateri crezând că prin dialog vor legitima puterea. Chiar dacă dezbaterile publice s-au împotmolit rapid, m-am bucurat că în urma propunerii mele primăria a luat legătura cu Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară (USAMV) pentru a deschide în folosul clujenilor un spațiu de 6 hectare, care era parțial folosit ca bază de cercetare. Le-am sugerat că USAMV ar putea oferi spațiul, iar primăria să îl administreze, ceea ce s-a și întâmplat în urma negocierilor dintre cele două instituții. Până în toamna anului 2012 au fost deschise 2 hectare, urmând

ca în celelalte 4 să se amenajeze o grădină botanică cu acces gratuit sau la un preț modic. Prin participarea la dezbatere am reușit să rupem încă o părticică din buget pentru amenajarea unui spațiu public și să contribuim astfel la deschiderea celui mai mare spațiu verde din cartierul Zorilor, un cartier cu zeci de mii de locuitori, dar fără parc. Apoi, obțin promisiunea ca primăria să nu dea avize de construcție pentru un proiect imobiliar într-un alt loc din Zorilor unde s-ar putea crea al doilea părculeț al cartierului. Nu sunt singurele succese, deoarece la discuții mai sunt puse pe agenda publică desființarea ghetoului de la Pata Rât și lipsa unor criterii transparente de finanțare a sectorului cultural independent. Intenția mea era ca zonele folosite de comunitate în parametri suboptimi să devină spații publice, la unele dintre acestea făcând referire în volum, și să fie reamenajate prin mecanisme de angajare și monitorizare comunitară a lucrărilor specifice BP. Bineînțeles, nu mă gândeam la implementarea BP doar în privința creării unor spații publice, cu accent pe cele verzi, ci și la îmbunătățirea unor infrastructuri edilitare (drumuri, canalizări, parcuri etc.) ori pentru a demara proiecte culturale la nivel de cartier, dar cred că BP se poate articula foarte bine în spațiul românesc în sensul implicării comunităților locale, distribuite prin diferite cartiere, la socializarea precarelor spații de interacțiune pe care le avem. Opțiunea redobândirii spațiului public, aparent o cauză de clasă de mijloc, nu este mică, așa cum întrezăream din criticile camarazilor mei interesați de politica la nivel înalt, de discursurile ideologice și financiare care o conturează și, în general, de o critică sistemică în care contextele locale au o importanță redusă. Prin permiterea accesului gratuit în cel mai mare parc al orașului Parcul Iuliu Hațieganu (cunoscut ca Parcul Babeș) de 25 de hectare, prin deschiderea generală a terenurilor

de sport și joacă din școli, prin amenajarea celui mai mare spațiu public al Clujului, de lângă Iulius Mall, de vreo 33 de hectare și sistematizarea ca spații publice a altor zone la care am făcut referire în petiții de-a lungul vremii, am putea dubla cantitatea de spații de vilegiatură și de socializare din orașul Cluj. În termeni calitativi, am putea contribui prin BP la creionarea lor. Aceste petiții de apropiere cetățenească a spațiului public au fost elaborate cu ajutor din partea mediului asociativ clujean și la unele sugestii din partea arhitecților și urbanistilor, în special de la firma *Planwerk*, dar presiunile trebuie intensificate și diversificate pentru a avea minime rezultate. De aceea, mecanismul BP propune ieșirea dintr-un cerc vicios al formulării agenței civice de către o minoritate de activiști și specialiști, din afara sau la marginea deciziei politice, oricât de bine intenționați ar fi aceștia.

Pe parcursul anului 2012, formulez propunerea de adoptare a bugetului participativ în diverse petiții semnate de mai multe asociații locale. În timpul campaniei pentru alegerile locale din iunie, BP este acceptat public de doi dintre candidații importanți la primărie. Eckstein Kovacs propune la unul dintre principalele puncte ale programului său ca 5% din bugetul orașului să fie distribuit prin intermediul BP, iar Emil Boc, candidatul care a câștigat alegerile, acceptă mai rezervat un proiect pilot de BP arondat cartierului Mănăștur, un cartier de 100.000 de locuitori, aproximativ o treime din Cluj-Napoca. Am ajuns să promovez acest mecanism implementat cu succes la Porto Alegre în urma cercetărilor mele cu privire la apariția contraculturilor politice și sociale de după al Doilea Război Mondial. De altfel, primul meu volum se numește *Anii 1960: mișcări contestatate în SUA*. E necesar să fac acest ocol cu privire la democrația participativă pentru că unii protestatari din

iarnă, oarecum marginali în iureșul general, nu condamnavă doar abuzurile de putere ale guvernului, ci făceau referire și la o criză sistemică a democrației reprezentative, chiar dacă alternativele la sistem erau conturate palid din cauza limitelor intelectuale ale mișcărilor de protest dar și din cauza acuzelor de contrafactualitate și utopie la adresa alternativelor nu doar în spațiul românesc, ci pretutindeni în dezbaterile publice.

Port Huron Statement, manifestul *Noii Stângi* americane lansat în 1962, prefigurează schimbări epistemice majore pentru curentele civice și politice critice la adresa capitalismului corporatist din ultima jumătate de secol. Manifestul generațional care a lansat termenul de democrație participativă este o analiză a politicii fără participarea publicului la luarea deciziilor, o investigație a „complexului militar-industrial”, după formula președintelui Dwight D. Eisenhower, care controla economia americană, este un comentariu la adresa sărăciei conceptuale provocată de logica dihotomică a Războiului Rece și de anti-comunismul folosit ca armă împotriva oricărei încercări de democratizare a statelor coloniale sau foste coloniale, dar este și o investigație a rasismului WASP (White Anglo-Saxon Protestant). Soluțiile propuse sunt reformarea instituțiilor statului printr-un design instituțional care să permită deliberări mai largi și implicarea directă a indivizilor sau a grupurilor de oameni asociați în viața cetății, control public asupra economiei și politicii, dezarmare, investiții în educație și justiție socială.

Port Huron Statement este redactat în mare parte de Tom Hayden, un student jurnalist de doar 22 de ani, însă asumat de participanții din *Students for a Democratic Society* (SDS), organizația care a jucat ulterior un rol important în manifestațiile împotriva Războiului din Vietnam,

băgat în protestele pentru o incluziune socială mai largă a populației sărace, în special afro-americane și hispanice, ori în formarea unei mișcări feministe la nivel asociativ și academic. Similar cu lecturile mele din liceu și facultate, influențele culturale ale viitorului senator democrat, personalitate activistă care m-a marcat, erau Jack Kerouac cu *Pe drum*, Allen Ginsberg cu poemul *Urlet*. Hayden era fascinat de personajul rebel jucat de James Dean în *Rebel fără cauză*. Marginal atins de literatura marxistă, Tom Hayden a fost influențat de existențialiștii europeni Camus și Sartre. Ampretele educației sale sociale vin dinspre tradiția sindicală americană și luptele negrilor de emancipare, alături de care Tom Hayden participa în *Freedom Rides*, călătoriile de desegregare din sudul SUA, organizate de tinerii de la *Students Nonviolent Coordinating Comitee* (SNCC). De altfel, primele notații ale manifestului le scrie într-o închisoare din Albany, statul Georgia, după ce prin nesupunere civică a încălcat o lege sudistă a transportului segregat considerată injustă. Atât Hayden cât și alți redactori ai manifestului nu aveau o ideologie anume, deși încorporau mai multe. Ei credeau că este necesară o retrezire a unui spirit contestatar, a unui nou imaginar social utopic, care să transforme cetățenii apatici în subiecți politici auto-delegați, capabili de emancipare, gată să împartă responsabilitatea deciziei alături de antreprenori, manageri din corporați, „experți” aparent neutri și politicieni profesioniști, elite decidente specifice economiei capitaliste de piață.

Manifestul a lansat sintagma faimoasă de democrație participativă, preluată de Tom Hayden de la Arnold Kaufman, unul dintre profesorii săi de la Universitatea din Michigan. Încorporând unele deziderate democratice ale sistemului electoral, dar depășindu-le, democrația participativă presupune luarea unor hotărâri de jos în sus prin

vot sau consens și stipulează că fiecare persoană este responsabilă pentru luarea unor decizii. Potrivit lui Kaufman, democrația participativă înseamnă inițiativă individuală și oportunitate socială, în sensul în care societatea încearcă să găsească deșeurile pentru exprimarea creativității personale sau de grup și să experimenteze constant noi practici incluzive. Manifestul de la Port Huron nu creionează însă un design instituțional detaliat pentru democrația participativă, elaborat și rațional, cu supape de asigurare a unor drepturi și a ordinii sociale, ci accentuează doar înrudirea (*kinship*) relațională, fraternitatea și suroritatea posibile prin acțiune civică și deliberare comună, transformarea din populații pasive în subiecți conștienți și autonomi ai propriei istorii.

Este considerat cel mai important document al stângii americane non-marxiste, probabil cel mai circulat manifest în anii 1960, dar și la câteva decenii după, odată cu apariția internetului. Ca urmare a deziluziei în raport cu experimentele staliniste din Uniunea Sovietică, documentul renunță la limbajul teleologic marxist al unei schimbări revoluționare inevitabile, la discursul luptei de clasă și la anunțarea unui subiect politic privilegiat în figura proletariatului industrial, însă fără a se rupe complet de analiza marxistă, de care erau legați mulți tineri prin părinții lor, foști militanți socialiști în perioada interbelică. Miza pentru o nouă stângă plătândă, în formare, nu era răsturnarea sistemului capitalist, considerat prea puternic, ci o emancipare plurală a cetățeanului și, în măsura în care este posibil, o democratizare a statului și a pieței. Cu toate acestea, Tom Hayden recunoaște 50 de ani mai târziu, după mișcările sociale de tip *Occupy*, că deși documentul a anunțat permutări relevante, în sensul că în ultimele decade incluziunile de gen și cea rasială au devenit semnificative, reducerea clivajelor

economice a rămas doar un deziderat. Acapararea de către 1% din populație a bogăției economice și a funcțiilor politice, prezentată în manifestul *Noii Stângi*, lucru care a devenit, de altfel, laitmotivul manifestațiilor de tip *Occupy* de pe Wall Street și din alte orașe ale Statelor Unite, a rămas o realitate neschimbată în ultimii 90 de ani în ciuda politicilor New Deal din anii 1930 ori aplicării unor politici non-discriminative în anii 1960-1970. Nerezolvarea inegalităților economice majore este văzută ca un eșec al generației sale și drept obiectivul principal al generației de noi contestatari douămiiști. Dezideratele economice de la Port Huron, care stipulau ca „resursele majore și mijloacele de producție să fie deschise participării democratice și subiect al reglementării sociale democratice” nu au mai fost urmărite în detaliu în bulversările epocii. Atât atunci, cât și acum lipsește un instrumentar adecvat pentru socializarea deciziei antreprenoriale, *Noua Stângă* axându-se pe participarea politică largă, crearea unui stat al bunăstării sociale și pe multiculturalism.

Între democrația participativă și mecanismul bugetului participativ, despărțite de câteva decenii, nu există o legătură causală directă, însă acesta din urmă este un mecanism al reformei radicale care poate să apară doar ca urmare a unui *Zeitgeist* protestatar specific, a contestării repetate a democrației așa-zis reprezentative, a delegării deciziilor odată la patru ani către o elită politică susținută și controlată, în bună măsură, de oameni de afaceri și de organismele financiare supranaționale. Bugetul participativ este un instrument care permite cetățenilor din diverse cartiere să discute modul în care sunt alocați banii din taxele lor și să decidă prioritățile de investiții. Nu atacă frontal clivajele economice majore, dar e un pas înainte în dizolvarea statului. Dincolo de consultare, maximum

care se poate cere într-o democrație reprezentativă, societatea civilă se auto-reprezintă și decide, în colaborare cu reprezentanții și funcționarii statului, unde și cum își (re) distribuie taxele. După cum reflectă manifestul de la Port Huron, viața politică se fundamentează pe câteva principii fără de care democrația nu ar putea funcționa: decizia se ia de grupuri de cetățeni în spațiul public, politica este văzută pozitiv ca „arta de a crea colectiv o formă acceptabilă de relații sociale”, deliberarea comună are menirea de a scoate oamenii din izolare și de a crea o comunitate, fiind un mijloc necesar, deși insuficient ni se spune, de „a găsi sens în viața personală”. Manifestul revendică faptul că problemele private ca alienarea individuală de la viața comunității, lipsa infrastructurii de bază ori insuficiența unor facilități de recreere să fie formulate ca dileme comune, iar viața politică să își găsească debușee pentru îngrijorări, aspirații și vise aparent personale. Doar în cadrul unei ideologii politice contra-culturale, un astfel de mecanism poate să apară, în ciuda năzuințelor reformiste de acțiune în interiorul statului, speranțe care presupun că interesele divergente de grup sau de clasă pot să fie atenuate prin deliberări colective. Hayden apreciază în declarații din timpul crizei economice de la începutul secolului XXI că un spirit similar al participării populare specific democrației participative, cu nuanțele sale deliberative sau consensuale ulterioare, leagă manifestațiile din anii 1960, transformările politice din America Latină care au adus partide de stânga la putere după dispariția oligarhiilor economice și a dictaturilor militare, *Primăvara arabă*, mișcarea *Indigațiilor* și protestele de tip *Occupy*.

În lipsa unei aproprieri democratice a resurselor și a mijloacelor de producție, bugetul participativ este, din punctul meu de vedere, cea mai importantă inovație democratică a

ultimelor decenii. Dincolo de mecanismele de consultare, dincolo de contestare, dincolo de participarea societății civile la treburile publice, afirmării diversității și pluralității de opinie, capacități care s-au îmbunătățit în ultima jumătate de secol, bugetul participativ permite deliberarea directă și informată, reconstrucția statului local prin dispersarea puterii de decizie. Este un răspuns alternativ la abordările politice neolibérale și neoconservatoare din ultimii 30 de ani care au accentuat de-reglementarea financiară, privatizările, primatul pieței dominate de multinaționale, minimalizarea statului, disputarea rolului afirmativ al instituțiilor publice în reglementarea societății. BP nu este o formulă magică de rezolvare a deficitului de democrație în sistemele capitaliste de tip corporatist, dar este un instrument bun de implicare politică a cetățenilor. În acest sens, democrația participativă anunțată în anii 1960, cu un instrument ca bugetul participativ, se desparte atât de practica birocratică a socialismului autoritar care îl invoca pe Marx cât și de practica liberală a statului minimal, în care cetățenii sunt consultați, dar și atunci în cel mai bun caz.

Dacă La Porto Alegre, în Brazilia, s-au instituit forumuri sociale globale ca alternativă la forumul economic de la Davos, la care participă un număr restrâns de actori politici, economici și financiari, orașul de 1,5 milioane de locuitori mai este cunoscut datorită unui design instituțional democratic care permite cetățenilor marginali și, de regulă, excluși participarea directă la distribuirea bugetului. Între timp, sistemul a fost extins în forme moderate în sute de orașe din lume. Dar aplicarea bugetului participativ este încetinită de interesele oligarhice politice și de afaceri, dar și de neîncrederea că cetățenii „simpli” ar avea competența necesară de a decide în astfel de chestiuni dezbătute, de

obicei, într-un jargon tehnocratic. Sistemul a fost implementat de un partid de stânga, Partidul Muncitorilor, și permite distribuirea anuală a câteva sute de milioane de dolari din bugetul orașului. Statisticile au arătat că la puțin timp după implementare, zeci de mii de locuitori participau anual la întâlnirile bugetului participativ, până la 10% din populația orașului cu drept de vot, în timp ce înainte de introducerea BP aproape două treimi din resurse se risipeau prin metode informale, netransparente și clientelare, specifice patronajului politic.

Reformarea democrației reprezentative prin diverse experimente participative e denumită de Archon Fung și Erik Olin Wright *Empowered Deliberative Democracy* (EDD) – Democrație Deliberativă prin Împuternicire. BP este denumit de autori în eseu *Deepening Democracy: Innovations in Empowered Participatory Governance*, publicat în revista *Politics & Society*, drept o școală a democrației. Principiile EDD presupun: 1. orientare practică (distrage atenția de la probleme mai largi cu potențial conflictual acut); 2. participare de jos în sus (experții, politicienii ori oamenii de afaceri au putere de decizie în continuare, dar nu exclusivă); și 3. soluțiile sunt generate prin deliberări. Designul implică: 1. devoluțiune (trecerea unui drept de la o persoană la alta, de la instituții centralizate la instituții dispersate); 2. supraveghere și coordonare centralizată (pentru a preveni atomizarea); și 3. focusare pe colonizarea puterii statului, nu pe voluntarism civic. Iar scopurile majore sunt: 1. rezolvare eficientă a problemelor societale; 2. echitate (incluziune socială); și 3. participare largă și în profunzime a cetățenilor.

Partidul Muncitorilor / Partido dos Trabalhadores s-a menținut la putere mai multe cicluri electorale la Porto Alegre în bună măsură datorită acestui experiment de

democrație semi-directă. Este considerat un exemplu de guvernare, net superior altor structuri de comandă și control al subiecților politici. Bugetul participativ înglobează atât democrația directă, cât și cea reprezentativă prin alegerea a doi delegați din cartiere care monitorizează implementarea proiectelor din anul anterior și votează asupra priorităților bugetare ale orașului, mai ales asupra proiectelor care ies dintr-un cadru teritorial restrâns, de cartier. Delegații sunt reprezentanți ai cetățenilor în consiliul bugetar municipal. Ei se întâlnesc bisăptămânal cu reprezentanți ai administrației și discută timp de câteva luni cum pot fi implementate anumite propuneri de investiție. Studii competente de specialitate, cum e eseul *Participation, Activism, and Politics: The Porto Alegre Experiment and Deliberative Democratic Theory*, semnat de Gianpaolo Baiocchi în *Politics & Society*, arată că acest mecanism a avut rezultate notabile, mai ales la Porto Alegre, unde a fost inițiat. Dacă o treime din populație trăia în condiții precare sau în mahalale (*favelas*), în urma implementării BP cifrele au fost spectaculoase: anual se asfaltau în cartierele sărace 20-25 de km, 98% dintre locuitori au apă curentă față de 75% în 1988, canalizarea a crescut de la 46% la 98%, asistența locativă a crescut de 15 ori, numărul școlilor publice a crescut de 3 ori într-un interval de 12 ani. Apoi, cercetătorii au constatat că nu există o inegalitate semnificativă de gen, de rasă sau de educație în participarea la deliberări. De exemplu, dacă în consiliul local din Porto Alegre doar 10% erau femei în anii 1990, în consiliul bugetar femeile erau alese în proporție de o treime. Primarul are dreptul de a-și exercita dreptul de veto și de retrimiteră a variantei propuse de cetățeni pentru amendamente, însă la Porto Alegre primarul nu și-a exercitat dreptul de veto în istoria BP. În ciuda posibilului veto, o majoritate largă,

de două treimi, a consiliului bugetar format din cetățeni, funcționari și politicieni are dreptul de a decide forma finală a bugetului dacă este în dezacord cu primarul. Desigur, au existat și critici la adresa acestui mecanism care n-a avut succes în unele orașe ca Sao Paulo în urma unei susțineri scăzute din partea partidului aflat la putere, unde doar o facțiune promova activ bugetul participativ. Iar venirea la putere a unor partide adverse poate să conducă la stoparea bugetului participativ, dacă nu există o opoziție serioasă a populației. Dincolo de factorii oarecum externi, politici, apatia civică, lipsa încrederii că hotărârile administrative pot fi influențate major sunt fatalități care devin un impediment major în implementarea BP. Apoi, în cadrul BP participanții auto-delegați care iau decizii pentru cartier nu au aceeași legitimitate, mai ales dacă vin în număr mic, ca reprezentanții lor politici care au fost delegați prin vot democratic. Legitimitatea mecanismului poate fi fracturată și de influențarea deciziei de lideri parohiali carismatici sau de politicieni care pot manipula prioritățile cetățenilor. Iar participarea la firul ierbii nu înseamnă în mod necesar decizii inclusive ori juste, luate în colaborare, că simpla deliberare rațională elimină conflictul. De fapt, BP se inserează unei viziuni a democrației de factură, să-i spunem generic, habermasiană, care stipulează că este posibil prin deliberare și negocieri, în ciuda asimetriilor de putere, un consens asupra a ceea ce decidem că este bun comun. O viziune de tip foucauldian, mai pesimistă în privința putinței funcționării democrației în capitalism, spune că democrația este contestarea dominațiilor, a inegalităților inevitabile economiei de piață corporatiste, democrația însemnând transparentizarea acestor excluzeri.

Pedagogul radical șaizecist, Paulo Freire, autorul *Pedagogiei opresărilor* (publicată în 1968 în portugheză și

tradusă în 1970 în engleză), probabil cea mai populară carte din domeniul educației în secolul XX, este una din personalitățile care au influențat BP, aceste întâlniri având un scop didactic conștient de a oferi voce marginalilor și de a construi solidarități inter-clasiale și inter-rasiale. În fine, BP este un mecanism eficient, a condus nu doar la participare individuală, ci și la participare asociativă, numărul de asociații de cartier crescând considerabil ca urmare a implementării BP, acest procedeu devenind un factor decisiv în formarea unei societăți civile conștiente de drepturile sale.

Brian Wampler arată în *A Guide to Participatory Budgeting*, studiu care face parte din volumul *Participatory Budgeting*, coordonat pertinent de Anwar Shah, că bugetul participativ depinde de patru condiții: un sprijin puternic din partea primarului și consiliului local, o societate civilă dispusă să participe la dezbaterile publice, un mediu politic care își manifestă sprijinul pentru experimente democratice și, cel mai important, resurse materiale, adică un buget de investiții al orașului, adică o minimă bunăstare generală care să permită finanțarea proiectelor selectate de cetățeni. Văzând că se îndeplinesc în bună măsură ultimele trei condiții în cazul orașului meu, am propus politicienilor clujeni adoptarea bugetului participativ. Dar rezultatele pot fi reale doar dacă există presiune continuă dinspre societatea civilă pentru a dizolva ierarhia decizională a statului. Un exemplu este scrisoarea deschisă de mai jos, dar e nevoie să se activeze mulți alții:

Stimați candidați la primărie,

practicile clientelare, corupția politică, inegalitatea sistemică în accesul la luarea deciziei i-au îndepărtat pe cetățeni de procesul politic. Votul acordat odată la câțiva ani nu are cum

să îndrepte această situație, de aceea e necesar ca democrația reprezentativă, electorală, să fie îmbunătățită prin mecanisme participative, care să ofere cetățenilor șansa de a fi mai bine reprezentați, dar și de a se auto-reprezenta.

De ce doar politicienii să distribuie banii proveniți din taxele noastre, când noi, cetățenii, putem să îi repartizăm la rândul nostru? De ce maximum pe care îl putem cere noi, cetățenii, e să fim consultați, când avem dreptul de a distribui o parte din bugetul orașului, așa cum se întâmplă în sute de alte orașe din lume?

Bugetul participativ este un mecanism care permite implicarea directă a cetățenilor și a organizațiilor societății civile în gestionarea orașului, alături de clasa politică. În 1989, bugetul participativ s-a implementat la Porto Alegre, în Brazilia, și de atunci acest model s-a răspândit cu iușeală pe mai multe continente. La Porto Alegre, zeci de mii de cetățeni se întâlnesc în cartierele orașului și aleg prioritățile de investiție în zona în care locuiesc. Până la 17% din bugetul orașului este distribuit prin mecanisme participative.

Bugetul participativ, prin care fiecare cetățean devine propriul politician, este o soluție la apatia civică din spațiul românesc abia zgândărită de manifestațiile din iarnă. Este o rezolvare la confiscarea spațiului public de un număr restrâns de oameni. Este un răspuns la lipsa de transparență a instituțiilor statului.

Bugetul participativ nu este o metodă magică, dar dacă este bine implementat poate îmbunătăți considerabil calitatea participării publice la luarea deciziilor.

Cum funcționează în linii generale bugetul participativ?

Municipiul e împărțit în mai multe sectoare. Cetățenii se întâlnesc regulat în școli, primării de cartier, spații publice deschise. Pe baza resurselor existente și a unui maxim de buget repartizat în fiecare zonă, cetățenii deliberează și apoi decid, prin vot sau consens, asupra propunerilor de investiții publice necesare în cartierul în care locuiesc. Cetățenii își aleg delegați care discută detaliile tehnice ale implementării proiectelor cu funcționari municipali, experți, consilieri locali, primar. Apoi, se formează comitete de monitorizare a proiectelor alese. Sumele sunt invers proporționale în raport cu calitatea vieții din cartiere. De exemplu, un locuitor din Mănăștur primește mai mulți bani decât unul din Andrei Mureșanu, iar unui cetățean din Pata Rât îi este redistribuit mai mult decât unuia din Gheorgheni. Calitatea vieții se evaluează pe baza unui index ce ia în calcul veniturile, infrastructura, accesul la servicii publice etc.

În urma unui studiu de impact, bugetul participativ poate fi adoptat printr-o Hotărâre de Consiliu Local. Vom avea astfel un control mai democratic asupra resurselor orașului, vom da șansa împuternicirii cetățenești într-un context social dominat de indiferență și lipsă de speranță.

Cred sincer că situația actuală, marcată de accesul extrem de ierarhizat la luarea deciziilor, nu reprezintă atât consecința pasivității politice a populației ori a unei mentalități românești specifice, cât urmarea acaparării politicului de interesele de afaceri și a lipsei unor cadre instituționale adecvate care să permită participarea cetățenească largă.

Sunt sigur că descentralizarea deciziei, incluziunea a cât mai multe categorii de cetățeni și transparența specifice bugetului participativ vor contribui la îmbunătățirea calității vieții în orașul Cluj.

În consecință, vă propun să acceptați implementarea unui proiect pilot de buget participativ după câștigarea alegerilor locale, care să fie unicat ca îndrăzneală civică pentru Europa Centrală și de Est. Cu un cadru instituțional adecvat, noi, clujenii, putem deveni un exemplu de democrație participativă, așa cum nu există în spațiul românesc.

Cu respect,
Adi Dohotaru
cetățean

„SOLIDARITATE”:

performance „Și eu sunt gunoier”

Prin intermediul participanților de la *Școala Populară de Artă Contemporană* (ȘPAC), organizată de artiștii și universitarii cu vederi de stânga din *Proiect Protokoll*, sunt răspândite prin oraș o serie de stickere în timpul manifestațiilor: „Vă rugăm să ne scuzați / Nu producem cât furați”, „Răspundem la sfidare cu un protest mai mare” „Democrația e participativă”, „Disprețul vostru / Protestul nostru”, între „TAXĂ” și „DIJMĂ” apărea un semn de egalitate tăiat. S-a scris și cuvântul SOLIDARITATE nu doar în limba română, ci și în maghiară și germană. S-ar fi scris și în limba romani, dar nu o știa niciunul dintre noi. Piețele din România au fost un prilej de solidaritate cum rar am văzut în spațiul autohton, dincolo de vederile diferite dintre pensionari, monarhiști sau tineri din mediul asociativ, ca să numesc doar trei grupuri dintre cele mai distincte. În ciuda tensiunilor dintre grupările diverse s-a găsit un numitor comun, deși probabil cel mai mic numitor comun, în scandările anti-guvernamentale. Am privit atunci cu simpatie o duzină de romi care strigau câteva zile în piață împotriva Partidei Romilor, taxat pentru corupția și incompetența sa politică.

Spiritul solidarității a fost prezent în grupuri restrânse ca *Tinerii Mânioși* și după ce s-au potolit manifestațiile din iarnă ca și cum s-ar fi creat o crăpătură într-un zid al neputinței. Spre uimirea mea, la Cluj, un spațiu pe care îl privesc uneori cu tristețe ca fiind cvasi-provincial și autarhic în problematizările publice, s-au desfășurat în primăvară proteste de solidarizare cu grecii afectați de măsurile de austeritate impuse de troica Uniunea Europeană – Fondul Monetar Internațional – Banca Mondială. A mai avut loc, alături de comunitatea siriană locală, o manifestație simbolică de solidarizare cu victimele civile din Siria care au luptat împotriva unui regim dictatorial. Ne-am mobilizat cu diverse ocazii și în sprijinul romilor de la Pata Rât, groapa de gunoi a Clujului, în jurul căreia trăiesc vreo 2.000 de oameni. Din zecile de intervenții din interiorul campaniei de desființare a ghetoului de la Pata Rât, îl ofer pe cel de mai jos pentru că este la îndemâna oricărui cetățean cu o minimă empatie socială să participe la astfel de acțiuni de solidarizare sau, de ce nu, să le inițieze.

Grupul de Lucru al Organizațiilor Civice (gLOC) s-a constituit spre sfârșitul lunii ianuarie 2011 cu scopul de a găsi soluții la problema locuirii în condiții precare și a segregării rezidențiale a celor câteva zeci de familii rome mutate de către autoritățile locale în decembrie 2010 de pe strada Coastei în zona Pata Rât. La scurt timp după constituirea acestui grup informal, am prezentat autorităților, asociațiilor internaționale, presei locale și naționale, cetățenilor interesați etc. situația inadecvată de trai a comunităților de la Pata Rât. Sunt patru la număr, cea mai veche este botezată autoironic Dallas din cauza serialului despre bogata familie texană pe care îl urmăreau cu jind gunoierii, cea de pe str. Cantonului Fără Număr unde au fost evacuate persoane care nu reușeau să își plătească utilitățile și chiria

în oraș sau care proveneau din case retrocedate, Noul Pata Rât cu cele peste 250 de persoane evacuate dintr-o zonă rezidențială de pe str. Coastei și micro-comunitatea care trăiește efectiv la câteva zeci de metri de rampă. În campaniile succesive, în munca de organizare s-au implicat zeci de persoane din afara Pata Rât și din Pata Rât, la evenimente au participat sute, iar prin *media events* am ajuns în casele a milioane de persoane. Cu toate acestea, epicentrul campaniei era format din trei persoane: antropologul Enikő Vincze, sociologul Cristina Raț și cu mine.

Este cea mai complexă campanie la care am participat, încă în derulare și care se va desfășura ani buni de acum înainte. O voi descrie pe îndelete în alte eseuri. A presupus manifestații, petiții, articole, propuneri de strategii și negocieri cu instituțiile statului, advocacy, conferințe și mese rotunde, realizarea de articole, studii etc. De pildă, doar într-un interval de un an și jumătate am inițiat o jumătate de duzină de manifestații, care au generat, din ce am contabilizat, vreo 200 de materiale mediatice și preluarea subiectului Pata Rât pe agenda publică. În linii generale, propunerile gLOC vizează, în spiritul justiției sociale, incluziunea locativă persoanelor din Pata Rât și care au minima posibilitate de a se integra în oraș, îmbunătățirea infrastructurii de la Pata Rât, condiții decente de locuire, stoparea evacuărilor forțate către Pata Rât, slujbe legale pentru romii care lucrează în rampă fără contracte de muncă, în condiții toxice etc.

Obosit de repetarea protestelor legate de Pata Rât, la care au participat de la 70 la 150 de oameni, dar și de manifestații în general, la care am mers zilnic în iarnă, am propus un eveniment care îmbina activismul social și arta angajată, performance-ul „Și eu sunt gunoier” (vineri, 23 martie, 2012, la orele amiezii). A fost mai ușor de

organizat, pentru că nu implica o activare largă, accentul fiind pus pe un mesaj non-conformist și sugestiv, ceva care să scurtcircuiteze protestul clasic, bazat pe mobilizare largă, dar doar cu câteva bannere și o atitudine demnă ori supărată, evitând astfel ceea ce anglo-saxonii denumesc *self-righteousness*. Mobilizarea s-a făcut ca event pe facebook, au participat vreo 25 de oameni, dintre care 5 de la Pata Rât, și s-au mai alăturat vreo 10 colegi jurnaliști. Textele de mobilizare de pe facebook atât la GAS cât și la gLOC aveau o structură concisă (de ce, ce facem, ce vrem, când, unde, cine suntem).

Subliniez că e la îndemâna oricui să se implice similar când constată, mai ales la nivel local, variate conflicte sociale. De pildă, eu aflasem din ziare că autoritățile derulează un proiect de gestionare a deșeurilor de câteva zeci de milioane de euro. Sunasem apoi la Consiliul Județean pentru a afla cum va afecta proiectul zona, dar reprezentanții instituției mi-au zis ingenuu că nu s-a luat în considerație modul în care noile stații de depozitare vor afecta comunitatea din Pata Rât lăsată fără surse de venit și fără să ofere locuri de muncă pentru cei care lucrează în rampa veche. Când cadrul dezbaterii este definit prea strâmt sau dialogul cu autoritățile lipsește cu desăvârșire, trebuie punctată cât mai clar falia conflictuală. Media nouă sau tradițională este de ajutor în redarea conflictelor, mai ales că e posibil pentru un grup de cetățeni dintr-un oraș mai mare să facă rost de o listă exhaustivă de jurnaliști locali sau regionali de la o instituție publică sau de la jurnaliștii înșiși. Așadar:

De ce: La Pata Rât se află cel mai mare ghetou din Europa din jurul unei gropi de gunoi. 2.000 de oameni trăiesc într-un ansamblu de patru comunități, trei în apropierea rampei, una în rampă. Mulți dintre acești oameni lucrează în colectarea

selectivă a deșeurilor, în condiții de exploatare extremă, sub girul autorităților și serviciilor de salubritate, fără contracte de muncă.

Consiliul Județean demarează un proiect de aprox. 250 de milioane de lei pentru un Centru Integrat de Management al Deșeurilor. Singura comunitate neintegrată rămâne cea de la Pata Rât. Investiția publică nu a luat intenționat în calcul modul în care proiectul afectează comunitatea de la Pata Rât pe considerentul că proiectul este unul „tehnic”, nu unul social. În ciuda beneficiilor materiale obținute, autoritățile și firmele de salubritate nu au recunoscut până acum rolul pozitiv al acestei comunități în realizarea colectării selective în serviciul orașului Cluj.

Este timpul ca noi, clujenii, să recunoaștem meritele unei munci umile, dar demne, și efectuate în condiții extrem de toxice.

Ce facem: scormonim gunoiul din centrul orașului și colectăm selectiv deșeurile, într-un gest simbolic de apreciere a muncii oamenilor din Pata Rât. Deșeurile sunt duse la Consiliul Județean. Vino și tu cu un mesaj de susținere!

Ce vrem: Autoritățile trebuie să realizeze politici publice care să conducă la desființarea ghetoului și incluziunea socială a rezidenților din Pata Rât atât pe piața muncii cât și în plan rezidențial ori educațional.

Când: vineri, 23 martie, ora 13.00

Unde: Piața Unirii din Cluj

Cine: membri ai *Grupului de Lucru ai Organizațiilor Civice* (gLOC), susținuți de *Tinerii Mânioși* și *Amnesty International*

Inițial, trebuia să ne întâlnim în Piața Unirii, dar poliția avea o manifestație în paralel de care nu știam. Am vrut să ne desfășurăm acolo spunând că nu le vom întrerupe activitățile și că performance-ul nostru va dura vreo 15 minute. Ne cereau o autorizație, dar i-am zis șefului poliției că legea adunărilor publice spune la articolul 3 că nu e nevoie de notificarea autorităților pentru evenimente culturale. Șeful poliției devenea din ce în ce mai nervos, a spus că o s-o „încurcăm” dacă încercăm să ne facem evenimentul alături de ei. Spunea de un articol de lege care stipula că nu sunt posibile două manifestații în același timp. Iar eu insistam hâtru că nu e vorba de o manifestație, ci de un eveniment artistic, cu implicații sociale. Un alt polițist îmi cere datele de buletin și mă întreabă ce tip de „performanță” facem. Îi răspund că e un fel de happening. Se uită neîncrezător, dar totuși afabil din cauza presei. Completez că e un eveniment cultural și nu mai are vreo replică. Ne întreabă ce vom face, îi spun că vom căuta prin gunoaie. Se încruntă.

Înconjurați de câteva zeci de polițiști prezenți la Ziua Poliției, care ar fi acționat în forță dacă am fi decis să rămânem cu performance-ul în Piața Unirii, preferăm să ne mutăm la monumentul dedicat Memorandiștilor, pe B-dul Eroilor, la „Clopot”, la vreo sută de metri distanță de manifestația poliției. Polițiștii ne escortează. Ne spun să ne mutăm și mai departe ca nu cumva în materiale fotografiate sau video să apară manifestația lor. Nu ne mutăm, îl asigur teatral că nu atentăm la siguranța statului și a poliției. Cei veniți din Pata Rât desfășoară un banner pe care scrie „Vrem locuri de muncă”, dau interviuri, iar noi adunăm selectiv gunoaiele găsite: PET-uri, hârtie, sticle. Avem saci, mânuși de plastic, oamenii se opresc pe stradă și ne întreabă de ce căutăm printre gunoaiele din pubele. Eram îmbrăcați elegant, tocmai pentru a arăta demnitatea

unei munci a cărei relevanță este ignorată sau disprețuită, cel puțin din ce am observat, de către românul mediu. Este apreciată munca asistentei sau a unei mame care curăță rahatul unui organism vârstnic, de ce nu este apreciată, le povesteam hiperbolic cunoscuților neîncredători, munca acelor sute de oameni care curăță defecațiile organismului industrial al orașului și care trăiesc în cimitirul consumului?

Romii care locuiesc la marginea rampei se hrănesc din cadavrele societății de consum. Nu toți, desigur, iar acțiunea noastră îi viza doar pe cei care căutau să trăiască din colectarea deșeurilor. Deșeurile sunt transfigurate, reînviolate, reintroduse în circuitul schimbului. Și totuși, rolul lor nu este recunoscut. Așa-zisa economie de piață din paradigma liberală clasică, după care ne ghidăm încă în linii majore, se bazează pe mecanismul cererii și ofertei, costurile sociale și de mediu fiind marginalizate, dacă nu eliminate complet din mentalul colectiv. Iar ei fac munca pe care statul român și producătorii corporatiști, pe principiul UE „poluatorul plătește”, ar trebui să o regleze mult mai eficient, responsabilități care sunt eludate de multinaționale prin raportări fanteziste de recuperare a deșeurilor ori prin negocierea unor cote cât mai mici de colectare. România colectează selectiv doar în proporție de 1% față de media europeană de 42%. În aceste condiții, restul colectării, în afara statisticilor, care ne apropie, probabil, de media UE o fac lumpenii societății, cei mai mulți fiind romi. Nu sunt ei *de facto* ecologiștii României, și nu ecologiștii din proiectele de responsabilitate socială corporatistă marca Dragoș Bucurenci, campanii care eludează prin sponsorizări generoase mult mai importante obligații sociale?

Romii pleacă înapoi la muncă, în Pata Rât, iar noi, după manifestație, mergem cu sacii colectați la Consiliul

Județean unde ne întâlnim cu reprezentanți ai instituției. Dacă înainte ni se spunea că proiectul e „tehnic” și că nu sunt locuri de muncă pentru romii de la Pata Rât, acum se vorbea de câteva zeci, eventual o sută. E un început?

„PDL=USL=aceeași mizerie”: performance „Ofrandă lui Pluton”

„PDL=USL=aceeași mizerie” s-a strigat în piețe la începutul anului 2012. Nu doar din temerea că USL ar confisca, așa cum a și făcut într-o anumită măsură, valul civic contestatar, ci și pentru că o bună parte dintre protestatari nu avea încredere în alternativa USL la putere. Protestele multora nu erau doar împotriva puterii PDL și a aliaților, ci împotriva tuturor partidelor politice, deși alternativele la clasa politică instituționalizată nu se structurau cu claritate. În grupul *Tinerilor Mânioși*, sau al *Tinerilor Moralști* după cum i-a botezat sarcastic un prieten, se protesta cu patos și nediferențiat împotriva „mizeriei” politice, corupției liderilor guvernamentali și parlamentari, dar dezamăgirea mea era că nu se puneau contestațiile în termenii unei analize de tip sistemic și a unor alternative pe măsură. În termeni morali, ai curățeniei etice dintr-un sistem de valori prestabilite și nechestionate, politicienii sunt vinovați pentru că sunt prea „corupți”. Se făcea apoi un apel generic la valorile democratice, dar sistemul democrației reprezentative colonizat de capitalism rămânea fundamental neatacat în afara măsurilor de austeritate și a privatizării unor bunuri

publice. Problema nu era cu afirmarea unor valori morale în sine, ci cu o morală care era asumată leneș în termenii contextului neoliberal actual, în care se uita că nu corupția a condus la înstrăinarea avutului public, ci legile sistemului însuși și noile discursuri ideologice aflate la vedere. Când i-am întrebat cu ce alternative se poate veni dacă este atacată în bloc clasa politică, mi se răspundea vag că varianta mai bună este „democrația participativă”. Designul participativ nu era schițat, alianțele cu sindicatele, propunerea unor comitete de dialog social ori a unor mecanisme mai largi de consultare, bugetul participativ, forme de democrație plebiscitară, crearea unui partid nou, ocuparea partidelor prin încercări masive de a intra în ele, a gândi o democrație economică nouă etc., rămăneau variante tabu sau marginale de discuție, bune eventual pentru intelectuali dilematici. Soluția practică în primăvară de cei care au rămas fideli manifestațiilor din iarnă era protestul stradal, timpul în cascadă al acțiunii, nu al reflecției. Dar protestul spontan este, de regulă, reactiv și la o agendă setată de alții, devenind astfel o soluție de implicare civică exterioară politicii de zi cu zi. Cu toate acestea, cred în continuare că manifestația stradală este cea mai bună formă de articulare cetățenească a intensității unei nemulțumiri, dar sunt de părere că trebuie gândit protestul ca într-o partidă de șah, într-un ansamblu de poziționări ulterioare, a unei participări de adâncime care înglobează nemulțumirea spontană, dar și dialogul cu autoritățile pentru dispersarea actului decizional și o viziune de transformare socială pe termen mediu și lung. Altfel, protestele își păstrează doar un rol de catharsis, de supapă simbolică a frustrărilor cetățenești astfel dezinhibate.

În urma manifestațiilor din ianuarie-februarie 2012, alte proteste, performance-uri, chiar picnicuri cu mesaj

social, se succedau săptămânal, deși în grupuri mai restrânse, dar bine mediatizate. Pe parcursul primei jumătăți a anului 2012, erau multe discuții înflăcărâte la beri prelungite, la ședințele *Tinerilor Mânioși* cu spiritul lor anarhic și egalitar, în vâjâiala facebook-ului la care am renunțat din cauza disconfortului pe care graba argumentativă din discuțiile internautice mi-l provoacă. Unele propuneri eșuau, așa cum s-a împotmolit performance-ul „Ofrandă lui Pluton”, pe care îl gândisem pornind de la ideea lui Laurențiu Ridichie, unul dintre artiștii-activiști de prim plan din iarna-primăvara lui 2012. În timpul campaniei electorale la alegerile locale din iunie 2012, Laurențiu a plasat monede de „aur”, adică ciocolată cu ambalaj aurit cu moneda de 1 euro, pe afișele cu chipurile candidaților, indiferent de partid. Apoi, a făcut un performance în care s-a îmbrăcat sobru la costum, și-a luat un baston și a fost filmat de prietena lui, Raluca, într-o singură secvență, fără tăieri de montaj, în timp ce merge pe trotuar, cu două monede pe ochi și intră pe stradă din greșeală, între mașini. *Orbitul* politician, în goana sa de a acapara resurse, se rătăcește. Mesajul e simplu, iar transpunerea lui Laurențiu plastică. Îi complicasem ideea cu un performance gândit ca marș funebru, o acțiune inițiată de un grup botezat ironico-ad-hoc *Catharsis Someșan*, sprijinit de *Grupul pentru Acțiune Socială* și de *Tinerii Mânioși*. Didascalia spectacolului, pedantă și didactică, o indicație regizorală explicită atât pentru participanți cât și pentru media, arată astfel:

Marșul funebru pornește lent, în ritm cadențat de o toacă mare, către panoul electoral din apropierea „Clopotului”, unde sunt afișele cu figurile candidaților și sloganele adiacente (marți, 5 iunie, ora 17.00, B-dul Eroilor). Fiecare membru al

corului ține o monedă de aur în mână și o foaie cu versurile cântecului în cealaltă. Sunt acompaniați de o muzică gravă, solemnă, de petrecere a morților în Hades, loc al eternității aleșilor politici, stăpânit de Hades / Pluton, zeu al bogățiilor din pământ. Fiecare membru al corului are o pancartă lipită în față sau pe spate pe care scrie numele unei corporații, al unui partid sau o sintagmă anume (capitalism, economie de piață, cetățean, sistem etc.). Caron, luntrașul, îmbrăcat la costum și cu servietă într-o barcă gonflabilă instalată lângă panou, arată fiecărui membru al corului unde să pună monedele, pe ochi, pe frunte, pe gură etc. Indicația lui e ca altă parte dintre monede să fie depuse în servietă. Singura modalitate de a pătrunde în Hades, de a trece Styxul, râul urii și neputinței cetățenești, e de a-i plăti mita lui Caron. Cei care nu vor să plătească, care vor să pună moneda în buzunar, sunt admonestați cu degetul de Caron. El le indică din nou să pună moneda în servietă sau pe panou.

Plătirea banilor către Caron ca garanție de trecere a Styxului nu este doar mită. Nu se încearcă a devoala aici doar mecanismul corupției, care este o excrescență a sistemului, ci sistemul în sine. Iar sistemul plutocratic actual presupune gestiunea puterii într-un cadru restrâns al avuților, într-o alianță la nivel înalt între clasa politică și mediul de afaceri, prin excluderea cetățenilor de la accesul la luarea deciziei. Iar dezbaterile publice sunt înecate într-un ocean de fluturași, panouri publicitare, reclame și propagandă mediatică ce mimează imparțialitatea, rod al alianței dintre business și politică.

Plictisit de reacțiile punctuale sau în cheie moralizatoare la care participasem, unele împotriva unei decizii sau politician „corupt” din sfera puterii, doream să revin la un

tip de critică sistemică, mai largă a in Justițiilor sociale, pornind de la inegalitatea specifică neoliberalismului în care fluxurile de capital (aurul invocat în performance) decid accesul la decizii. Cum critica sistemică nu este apanajul logoreic al discursivității intelectuale, aceasta se poate proiecta și în artele performative sau prin orice altă metodă care reușește să stipuleze contradicțiile societății noastre, dincolo de o combativitate secundară ce arată tensiunea dintre retorica politicianistă a stipulării unor valori democratice și o practică murdară, coruptă. Un prieten muzician, Ian, a făcut muzica pe versurile pe care i le-am propus, a imprimat o rostire gravă și baritonală, asemănătoare cu o incantație pe un ritm lent de tobă mare. Alții au propus să ne luăm pânze negre pe care să le transformăm în robe ori s-au oferit să aducă o barcă gonflabilă pentru personajul Caron. La finalul corului, reluam cu mici modificări rugăciunea batjocoritoare către „Tatăl nostru Capitalul” pe care o rostisem la comemorarea cafenelei *Croco* transformată în bancă. Am făcut două repetiții, dar lumea participase în număr insuficient. Asta s-a întâmplat din mai multe motive, uneori îmbinate: activismul moralizant, la care am făcut deja referire, al unor contestatari care respingeau, non-explicit însă, astfel de performance-uri percepute ca fiind prea abstracte ori „intelectuale”, oboseala instaurată de la zecile de manifestații anterioare, asimetriile de putere între individualități cu experiență publică distinctă și îndepărtarea de persoane percepute ca „lideri” pentru a păstra un caracter egalitar al unor grupuri ca TM sau GAS, în care mai important decât raționalitatea unor decizii era procesul informal și emoțional de participare și de camaraderie, teama de ridicol când cânti ca amator în plină stradă etc. Cine participa mai rar la ședințe, la bere, la întâlniri de toate felurile, era treptat marginalizat, iar acțiunile

discutate ajungeau să se transpună efectiv, în ciuda multor propuneri aprobate la discuții, mai ales în funcție de simpatii reciproce, de energia creativă a prietenilor formate. Versurile corului sună astfel:

Pluton, Dis Pater, Tată Bogat, deschide-ne
Dar nu spre Styx sau în Tartar, închide-ne
Cerem eternitate, pe noi alege-ne / alege-ne
Ofrandă aducem, Politică până la moarte, primește-ne
Aur, în capital transformăm
Tată Bogat, pe tine te venerăm
În plutocrație, noi vrem să numărăm / să numărăm
Ideologia noi s-o tehnicizăm
Și-n lux și mătase, să ne desfătăm
Vrem Plutocrație, nu Democrație
Democrația, Vale a Plângerii
Vrem veșnicie, nu democrație
Vii cu vii, morții ai morții
Pluton, Tată Bogat, alege-ne, alege-ne, alege-ne!
De Valea Plângerii, de cetățenie, des-co-to-ro-seș-te-ne!

Ideea plasticizării acestei pietrificări mortuare a lumii politice s-a conjugat cu dezamăgirea provocată de cei doi candidați principali la primăria Clujului, Emil Boc (PDL) și Marius Nicoară (PNL), care au refuzat să participe la debateri publice, la televiziuni sau la întruniri mai largi organizate de oameni din mediul asociativ, pentru a-și discuta programele electorale dincolo de sloganuri și monologuri. Oricum, la cum evoluează clasa politică în spațiul românesc, performance-ul poate fi transpus cu multe alte ocazii, la care vom ține cont de Samuel Becket: „Încearcă din nou. Eșuează din nou. Eșuează mai bine”.

*
* *

Gândindu-mă retrospectiv la manifestațiile din iarnă, dar și la acțiunile la care am participat înainte și după izbucnirea populară de la începutul anului 2012, îmi dau seama că protestele rămân o surprare încă timidă a unei îndiguiiri mentale care prevede prin instituționalizări vechi ca cetățenii să devină activi doar odată la câțiva ani. Ele sunt o critică a reformelor statului gândite doar ca înstrăinare a unor bunuri comune și o ilustrare încă palidă a unor contradicții esențiale dintre capitalism și democrație, sisteme care în gândirea auto-colonizatoare a politicianilor și intelectualilor români s-ar contopi și s-ar potența reciproc. Dar, mai ales sunt un prilej de bucurie că reușim să ne solidarizăm uneori conjunctural, alteori substanțial în jurul unor treburi publice care ne preocupă. Cu toate acestea, în eseul despre manifestațiile din ianuarie-februarie, ca pe parcursul întregului volum, nu am creionat o viziune explicită de ansamblu, ca să justifice judecăți de valoare și căi de urmat, în ciuda faptului că le caut și eu cu ardoare. În fond, cine îi educă pe educatori? Dar să nu disperăm, căile sunt conturate cu claritate în paginile următoare și sper ca noi, bastarzii utopiilor trecute și ai realităților curente, să ne intersectăm cât mai des și să ne negociem perspectivele mai amplu și mai cuprinzător decât cei de dinaintea noastră.

Remarci finale

DIY

Redactor: Cosmin Perța
Imagine copertă: Mihai-Vlad Guță
Tehnoredactor: Emilia Petre

Bun de tipar: octombrie, 2012. Apărut: 2012
Editura Tracus Arte, str. Sava Henția, nr. 2, sector 1, București.
E-mail: office@edituratracusarte.ro, vanzari@edituratracusarte.ro
Tel/fax: 021.223.41.11.
Tiparul executat de S.C. WorldMediagraph București

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România

Adi Dohotaru (n. 1983) este o combinație de istoric, publicist și activist social. A absolvit Facultatea de Științe Politice, Secția Jurnalism, a Universității Babeș-Bolyai și un master la Facultatea de Litere în aceeași universitate. Volumul său de debut se intitulează *Anii 1960: mișcări contestatate în SUA* și a apărut la Editura Eikon din Cluj în 2008. În prezent, este doctorand al Institutului de Istorie

„George Barițiu” al Academiei Române, unde studiază conceptele de revoluție și reformă în spațiul românesc la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX. Este membru al unor mișcări asociative ca Grupul de Lucru al Organizațiilor Civice (gLOC). Colaborator al platformelor on-line CriticAtac și Think Outside The Box.

Protestatarul. O istorie participativă descrie posibilitățile întrevăzute ale unei democrații participative dintr-o perspectivă activistă temperată adesea de auto-ironie. Exemplele de nesupunere civică, serioase și ludice deopotrivă, ilustrează potențialul formării unor mișcări asociative ce se vor multiplica și întări dacă vom continua să reflectăm mai adânc asupra incongruențelor dintre un sistem capitalist și oligarhic, care a acaparat sfera relațiilor publice și private, și democrație, ca forum social cu acces egal. Conștientizarea acestor contradicții, incipientă în spațiul românesc și vizibilă la manifestațiile din iarna anului 2012, va conduce la conturarea unor coagulări contestatate mai ferme la adresa actualelor dezechilibre de putere.

ISBN 978-606-6401-38-8

7 786066 401388